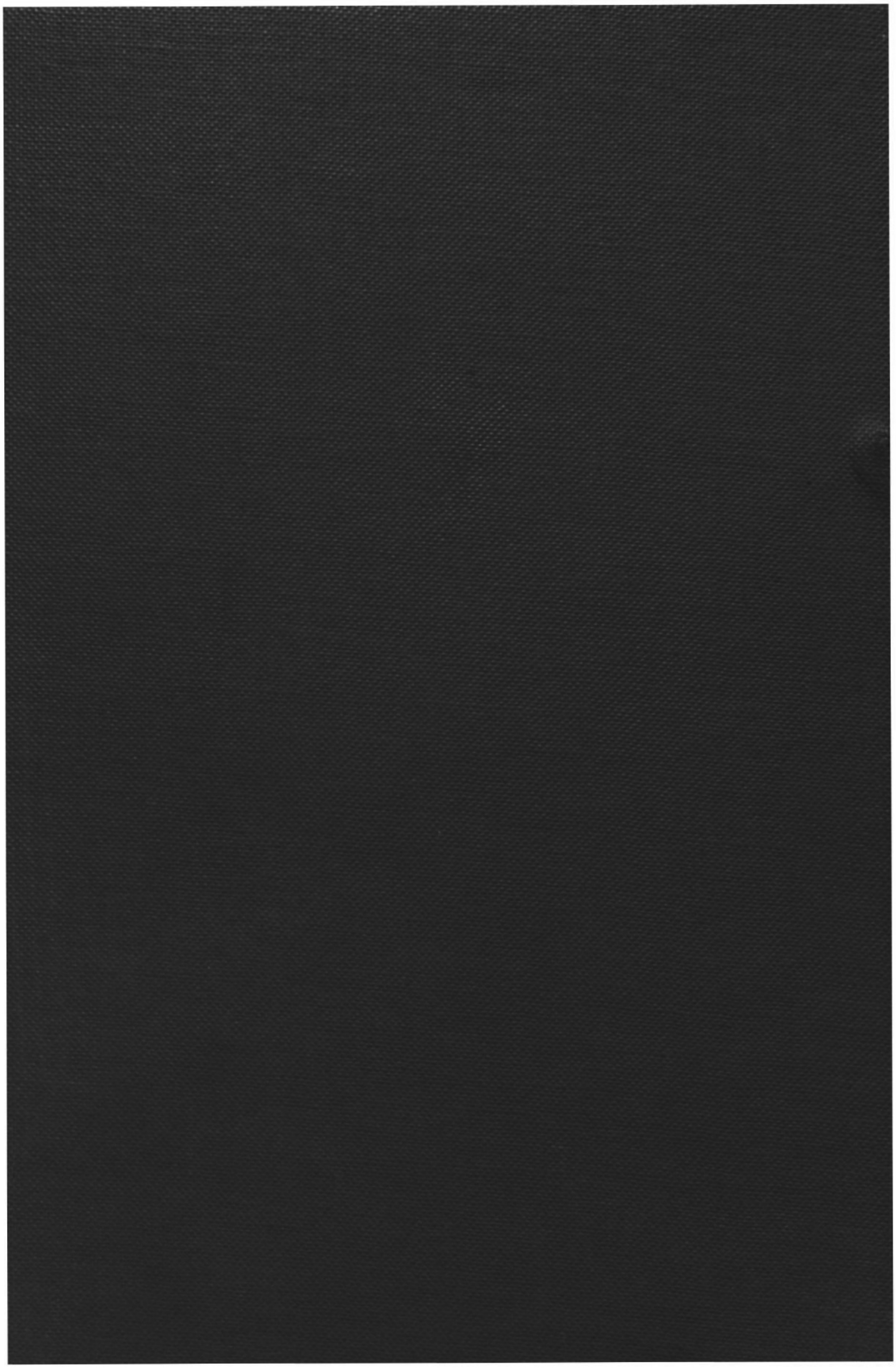

NIEUWE WEST-INDISCHE GIDS

VIJFTIGSTE JAARGANG

UITGAVE VAN DE

STICHTING NIEUWE WEST-INDISCHE GIDS
te Utrecht

1975

De uitgave van de 50 ste jaargang van de NWIG werd gesubsidieerd door de *Nederlandse Stichting voor Culturele Samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen,* de *Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen* (art. Haverschmidt), de *California State University* in Fresno (art. van der Elst) en twee particuliere personen (*d.G.F.* en *W.H.-v.D.*).

INHOUD VAN DE VIJFTIGSTE JAARGANG

Adhin, J.H., *Surinamisering van het huwelijksrecht* 77- 88

Brunt, L., *Boekbespreking* 57- 60

Donselaar, J. van, *Boekbespreking* 144-145

Gerlings, H.J. Marius, *Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen: souvereine staten* 3- 6

Haverschmidt, F., *Ogier de Gömbaud, de vogelschilder uit Cayenne en Suriname, en zijn in 1815 verzonden verzoekschrift aan Louis XVIII* (afb.) 181-199

— *Boekbespreking* 52

Hoolt, Jenny, *Boekbespreking* 60- 61

Kruijer, G.J., *Boekbespreking* 54- 57

Laurence, K.M., *Continuity and change in Trinidadian toponyms* 123-142

Renkema, W.E., *Bloemhof: uit het archief van een Curaçaose plantage* 27- 47

Triebels, L.F., *Boekbespreking* 212-216

Van der Elst, Dirk H., *The Coppename Kwinti: notes on an Afro-American tribe in Surinam. I-III.* (2 afb.) 7-17, 107-122, 200-211

Visman, M.A., *Boekbespreking* 143-144

Wagenaar Hummelinck, P., *De ondermijning van Fort Oranje door de Claesgut op St. Eustatius* (6 afb.) 18- 26

— *Ten geleide* 1- 2

— *Bibliografie* 62-76, 147-180, 217-236

— *Boekbespreking* 48-54, 146-147, 212-216

Wever, O.R., *Over het alcoholisme op Aruba* (3 afb.) 89-106

BIBLIOGRAFIE

Separate publications (W.H.) 62- 76

Articles (W.H.) 148-180, 217-236

BOEKBESPREKING

Beets, D.J., *Lithology and stratigraphy of the Cretaceous and Danian Succession of Curaçao,* 1972 (W.H.) 49- 52

Bonaire Bulletin, 1974 (W.H.) 49

Buisonjé, P.H. de, *Neogene and Quaternary geoloy of Aruba, Curaçao and Bonaire,* 1974 (W.H.) 49- 52

Contributions to the geology and paleobiology of the Caribbean and adjacent areas, 1974 (Westermann) 146

Eckhout, Albert, *Birds of Brazil. Reproductions of paintings from Hofloessnitz Castle, Saxony*, 1970 (Haverschmidt) 52

Green, Vera M., *Migrants in Aruba. Interethnic integration*, 1974 (Triebels) 212-215

Hartog, J., *Tula, verlangen naar vrijheid*, 1973 (Visman) 143-144

Huber, Otto, *Le savane neotropicali. Bibliografia sulla loro ecologia vegetale e fitogeografia*, 1974 (Donselaar) 144-145

Jansen, P. & Jansen, D., *Arm Suriname: land van onmogelijkheden*, 1973? (Kruijer) 57

Kristòf, 1974 (W.H.) 48

Leentvaar, P., *Hydrobiological observations in Surinam, with special reference to the man-made Brokopondo Lake*, 1975 (W.H.) 215-216

Little Jr., Elbert L. e.a., *Common trees of Puerto Rico and the Virgin Islands*, 1964; *Trees of Puerto Rico . . . Second volume*, 1974 (W.H.) 146-147

Nieser, N., *The water bugs (Heteroptera: Nepomorpha) of the Guyana region*, 1975 (W.H.) 215-216

Prins-Winkel, A.C., *Kabes duru? Verslag van een onderzoek naar de onderwijssituatie op de Benedenwindse Eilanden . . .*, 1973 (Hoolt) 60- 61

Roy van Zuydewijn, H.J.F. de, *Conserveringsplan voor het eiland Sint Eustatius*, 1974 (W.H.) 18- 26

Van scheepschirurgijn tot specialist. 333 jaar Nederlands-Antilliaanse geneeskunde, 1973 (W.H.) 52- 54

Vries, Jan de, *Dienstbaar onderzoek: naar een methodologie van de agogische wetenschappen . . .*, 1973 (Kruijer) 54- 56

NIEUWE WEST-INDISCHE GIDS
onder redactie van
Dr. Mr. J.H. Adhin, Dr. D.C. Geijskes, Prof. dr. G.J. Kruijer, Drs. L.J. van der Steen, Dr. J.H. Westermann en Dr. P. Wagenaar Hummelinck, secretaris en eindredacteur, Sweelincklaan 84, Bilthoven (tel. 030-782098).

NO 1 JANUARI 1975 1- 76
NO 2-3 SEPTEMBER 1975 77-180
NO 4 DECEMBER 1975 181-238

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE
18 apr 85

TEN GELEIDE

"Panta rhei — alles vloeit. Alles groeit, verandert. Stilstaan betekent verstarren." Zo werd geschreven in het Ten Geleide van het eerste nummer van de *Nieuwe West-Indische Gids,* welke uit een door omstandigheden gedwongen fusie van *De West-Indische Gids, Vox Guyanae* en *Christoffel* was ontstaan.

Het bleek echter dat voor een in Nederland uitgegeven kwartaalblad van een belangrijke inbreng van redacties overzee geen sprake kon zijn. De *Nieuwe West-Indische Gids* bleef dus wat *De West-Indische Gids* was: een periodiek dat kon wedijveren met de beste tijdschriften van het Caraïbische gebied, maar *niet* dichter kwam te staan bij de Surinaamse en Antilliaanse samenleving.

Om de uitgave te blijven mogelijk maken, werd reeds in 1952 een 'Stichting Fonds West-Indische Gids' (later '— Nieuwe West-Indische Gids') opgericht, welke zich ten doel stelde de Firma Martinus Nijhoff bij de exploitatie van haar tijdschrift naar vermogen te steunen. Toen dit vermogen — bij een explosieve ontwikkeling der productiekosten — in 1970 te kort schoot, betekende dit voor Fonds en Redactie een keuze: het tijdschrift opheffen, òf voortzetten in eigen beheer.

Naast de vele aanmoedigende reacties welke werden ontvangen nadat de kritieke financiële toestand van de *N.W.I.G.* meer bekendheid had gekregen, waren het mede enkele gesprekken met personen op Aruba, èn gesprekken met hen die zich op Curaçao tot taak hadden gesteld de oude *Christoffel* tot nieuw leven te wekken, welke tot een voortzetten deden besluiten. Het is duidelijk dat er complementaire functies zijn voor de *Nieuwe West-Indische Gids* en de nieuwe *Kristòf,* en dat zij naast elkaar kunnen bestaan.

Nog nimmer was de belangstelling voor de Overzeese Rijksdelen en hun toekomst zó groot als op dit ogenblik — maar ook nog nimmer waren de mogelijkheden om zich voor een groot publiek te uiten zo talrijk als thans, en zeker veel gemakkelijker dan in 1919, toen de eerste jaargang van *De West-Indische Gids* echter niet minder dan 1021 bladzijden bleek te kunnen bevatten. Daarná is het tijdschrift jaren lang een maandblad van meer bescheiden omvang geweest, tot tenslotte één jaargang ging bestaan uit drie of vier afleveringen welke met onregelmatige tussenpozen verschenen.

Bij een uitgave in eigen beheer wordt gestreefd naar 4 afleveringen per jaar. De Redactie hoopt op dezelfde wijze als voorheen goed-gedocumenteerde artikelen te kunnen blijven geven over Suriname en de Nederlandse Antillen, iets waaraan zeker nog behoefte is.

P.W.H.

H.J. MARIUS GERLINGS

NEDERLAND, SURINAME EN DE NEDERLANDSE ANTILLEN: SOUVEREINE STATEN

Ter gelegenheid van het tienjarig bestaan van het Statuut heeft de *Nieuwe West-Indische Gids* hieraan in 1965 een gehele aflevering gewijd. Eind 1974 zal dit Statuut zijn twintig-jarig bestaan kunnen vieren, maar nog steeds wordt met betrekking tot onze 'West' gesproken over koloniale verhoudingen, althans over semi-kolonialisme; geheel ten onrechte.

Het blijft in hoge mate onelegant dat het Koninkrijk der Nederlanden voor hetwelk onze Grondwet is geschreven, in het voor deze Staat geldende Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering nog steeds artikel 4 ten 8e ongewijzigd heeft gelaten: ''Ten aanzien van hen, die in de koloniën van den staat of buiten 's lands wonen . . .''. Nederland had toch wel wat meer égards mogen hebben ten opzichte van het nieuwe Koninkrijk. Indien wij Nederlanders er onvoldoende respect voor tonen, wie zal het dan wel hebben? Er zijn genoeg gelegenheden geweest om dit wetsartikel aan te passen; het kan ook zonder andere aanleidingen alsnog worden gedaan. Zelfs nu de zogenaamde Koninkrijkscommissie aan het werk is, blijft de staatkundige figuur voor de meesten onduidelijk.

Mr. B.H. Adam schreef in het *'Tien jaar Statuut'*-nummer van de *N.W.I.G.*[1]: ''[*a*] Sedert zijn inwerkingtreding op 29 december 1954 is de staatkundige ontwikkeling van tal van landen, vooral in Afrika maar toch ook in het Caraïbische gebied, stormachtig geweest. Koloniën verkregen in luttele jaren tijds onafhankelijkheid en verwierven het zo begeerde lidmaatschap van de Verenigde Naties. [*b*] Suriname en de Nederlandse Antillen daarentegen — maar ook Nederland! — zijn geen souvereine staten. [*c*] Het is het Koninkrijk der Nederlanden — waarvan onze drie landen als gelijkwaardige partners deel uitmaken — dat de souvereiniteit bezit en als zodanig lid is van de V.N. [*d*] Hierbij zij nog wel aangetekend, dat de V.N. in 1955, na bestudering van het Statuut, besliste dat Suriname en de Nederlandse Antillen niet langer 'niet-zelfbesturende gebieden' zijn, weshalve rapportage over deze landen ex artikel 73e van het V.N. Charter niet verplicht is.''

Ad *b*. — Zou Nederland, waarvoor nog steeds de Grondwet voor het Koninkrijk der Nederlanden geldt, geen souvereine staat zijn? Dat is Nederland na de afschudding van het Napoleontische juk wel steeds geweest. Wij kregen een Souvereine Vorst, die vervolgens Koning der Nederlanden werd. Zou Nederland door het Statuut zijn souvereiniteit hebben verloren? Niemand heeft het de moeite waard geacht hiervan melding te maken. Wel zijn argumenten hiertegen bij verscheidene gelegenheden aangevoerd[2]. Suriname en de Nederlandse Antillen zijn sedert het Statuut gelijkwaardige partners van Nederland en dus óók souvereine staten geworden.

Ad *c*. — Het wordt waarlijk tijd dat deze historie eens ordelijk wordt beschreven. Heeft Nederland (het Koninkrijk krachtens de Grondwet) het lidmaatschap van de Verenigde Naties afgehaakt? Of heeft Nederland de Verenigde Naties verzocht en bereid gevonden het lidmaatschap 'over te boeken' als lidmaatschap van het Statuutskoninkrijk?[3]

Nog steeds wordt lakonisch beweerd, dat er maar één Koninkrijk der Nederlanden zou zijn[4], maar dat het Statuutskoninkrijk geen rechtspersoonlijkheid zou hebben[5] en geen vermogen. Het is onmogelijk dit met elkaar te laten rijmen. Hetzelfde geldt voor het lidmaatschap van de Europese Economische Gemeenschap[6].

Ad *d*. — De Verenigde Naties (welk orgaan daarvan?) heeft in 1955 het Statuut bestudeerd en beslist dat Suriname en de Nederlandse Antillen 'niet langer' 'niet-zelfbesturende gebieden' waren. Maar dat is toch niet de kwestie waar het om behoorde te gaan?! De Regering van het Statuutskoninkrijk had duidelijk moeten stellen, (niet alleen dat Suriname en de Nederlandse Antillen reeds sinds 29 december 1954 niet meer 'niet-zelfbesturende gebieden' waren, maar) waaròm zij dat niet meer waren, namelijk omdat zij (niet slechts zijn geworden wèl zelfbesturende *gebieden,* maar) zelfstandige Staten zijn met een eigen staatsregeling, een eigen volksvertegenwoordiging, een eigen Regering, een eigen wetgeving, eigen rechtspraak, en zelfs . . . een eigen Koning.[7]

Nog steeds heeft men er geen oog voor gehad, dat het mogelijk is dat twee Staten dezelfde naam dragen, hoewel wij toch wel met dit verschijnsel vertrouwd zijn. Van ouds kennen wij naast elkaar de gemeenten en provincies Groningen en Utrecht, en landen

met een hoofdstad van dezelfde naam, zoals Luxemburg.

Bij de onderhandelingen van de Koninkrijkscommissie kan het niet gaan om het al dan niet verkrijgen van staatsrechtelijke zelfstandigheid (want die is er), maar om het al dan niet wijzigen van het Statuut, waarbij het onder meer zal gaan om al dan niet verandering van de wijze waarop de Statuutskoninkrijksorganen zullen worden samengesteld[8]. Want de moeilijkheid zit hierin, dat in deze organen het aandeel van Nederland in verregaande mate overheerst. Als eerste aanzet was dit in 1954 onvermijdelijk, maar nu is het tijd om hier nader over te praten.

In de officiële toelichting op art. 55 van het Statuut werd reeds geschreven: ''De rechtsregeling van het Statuut is geen eeuwig edict. Het is een vastlegging van de rechtsorde, die thans onder de gegeven omstandigheden als juist en redelijk wordt gezien. De ontwikkeling van de landen zal voortgaan, de weg moet open zijn om de rechtsorde hieraan aan te passen.'' Thans gaat het er om, of men de overkoepelende rechtsorde wil uitbouwen dan wel wil ontbinden.

LITERATUUR

1 B.H. Adam: De Wetgeving. Tien jaar Statuut 1954-1964. *Nieuwe West-Indische Gids 44*, 1965, p. 3-15.

2 H.J. Marius Gerlings: De Kronen onzer Vorsten. *Rechtsgeleerd Magazijn Themis 1963*, p. 201. - Het Koninkrijk nieuwe stijl. *Tijdschrift voor Overheidsadministratie 1965*, p. 498; *1966*, p. 6. — De Hoge Raad van het Koninkrijk nieuwe stijl. *T.v.O. 1967*, p. 45. — De preambule van het Statuut. *T.v.O. 1967*, p. 75. — De Koninkrijken der Nederlanden. *T.v.O. 1969*, p. 121. — Het grondgebied van ons Koninkrijk. *T.v.O. 1969*, p. 333. —De Koning, de Gouverneur en de Ministerraad. *T.v.O. 1971*, p. 239. — De Raad van Ministers van het Statuutskoninkrijk. *T.v.O. 1971*, p. 280. — De zaken overzee. *Dagblad De Tijd*, 12.II.1972.

3 De twee Koninkrijken der Nederlanden. *Nederlands Juristenblad 1969*, p. 424.

4 R.R. Baar, *T.v.O. 1971*, p. 84. — W. Koops, *N.J.B. 1972*, p. 192.

5 Vergelijk o.a. W.F. Prins, *Vooruitzichten van de Rechtswetenschap*, 1964, p. 141-142.

6 Ons Koninkrijk in de E.E.G., *T.v.O. 1972*, p. 230. — Het proefschrift van P.H.J.M. Houben, *De Raad van Ministers in de Europese Gemeenschappen*, gaat aan dit vraagstuk voorbij. In zijn *De associatie van Suriname en de Nederlandse Antillen met de E.E.G.*, 1965, zegt hij op p. 15, dat het Koninkrijk, niet Nederland, internationale rechtspersoon is en dus Lid-staat, maar dit wordt niet toegelicht. De één zegt, dat het Statuutskoninkrijk geen rechtspersoon is, een ander zegt dat het dit wèl is, en verbindt er een conclusie aan welke niet sluit; het interesseert onze politici blijkbaar niets. — Een Koninkrijk zonder wapen. *De Nederlandse Leeuw 1973*, p. 323.

7 De vier koninkrijken. *T.v.O. 1971*, p. 31. — A.M. Donner, in het *Handboek van het Nederlandse Staatsrecht* van C.W. van der Pot, 1968, zegt over de Koning (p. 598): "Hij verenigt dus als het ware vier Kronen, die van het gehele Koninkrijk en die van elk der drie gebieden." Hierover nader in: Het Koninkrijksstatuut, *Nieuwe West-Indische Gids 48*, 1971, p. 135.

8 De eigen organen van het Statuutskoninkrijk. *Politiek perspectief, mei/juni 1973*, p. 57.

DIRK H. VAN DER ELST

THE COPPENAME KWINTI: NOTES ON AN AFRO-AMERICAN TRIBE IN SURINAM

I History and Development
Kwinti origins and settlement—Population size—Language, isolation and obscurity.

II Organization and Ideology
Foreign affairs — Internal affairs — Clan and lineage — Marital relations — Christianity — Native polytheism

III Culture Change and Viability
Population and culture — Village economy — Ecology and acculturation — Adaptations — Factors in future viability

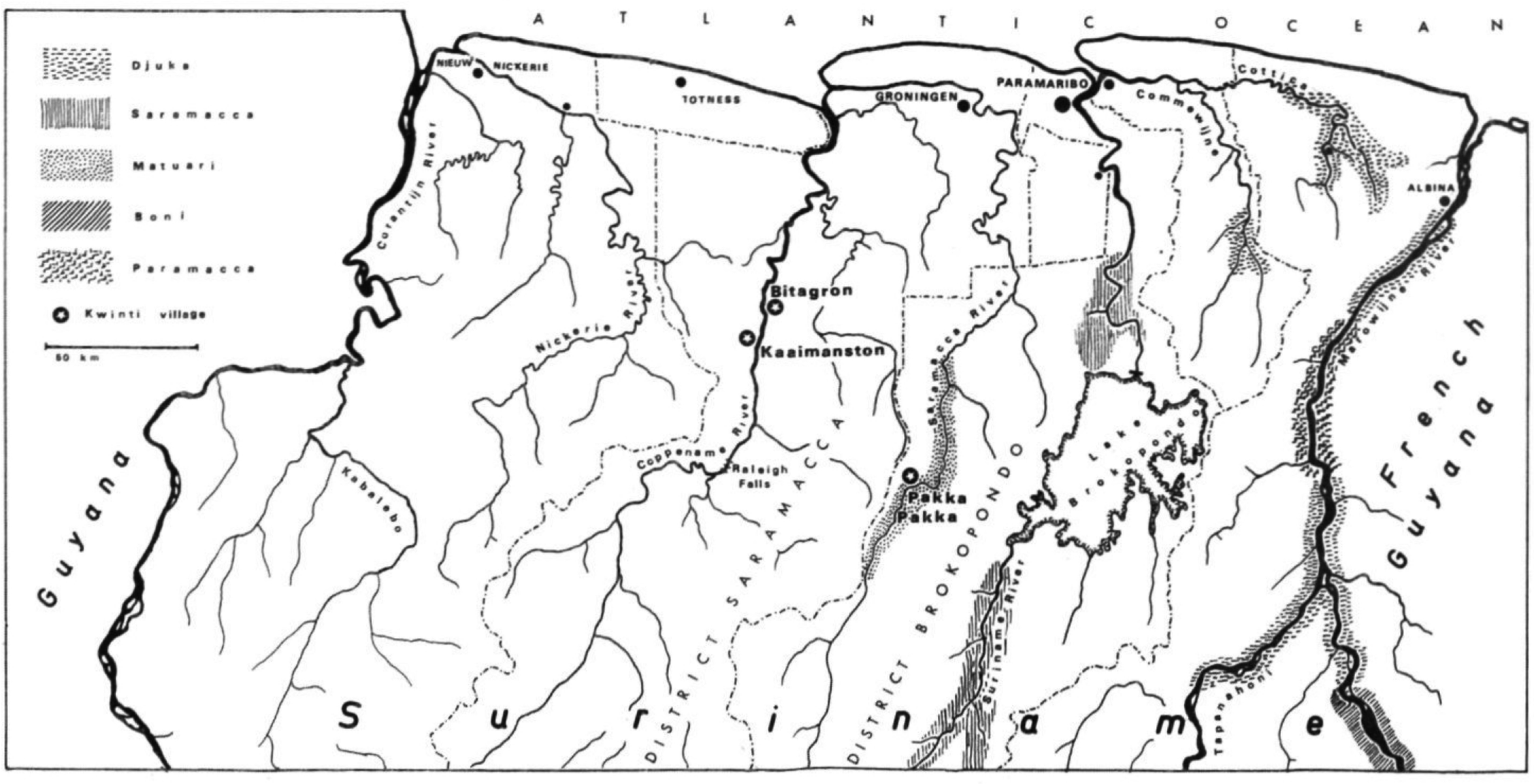
References

The ethnographic data for this report were collected during a ten-weeks' pilot study which my wife Kathleen and I conducted among the Bitagron Kwinti in the summer of 1973. This research was supported by National Science Foundation grant No. GS-38142, and by a Faculty Research grant from CSUF. — Address of author: California State University, Fresno.

Ir. F.C. Bubberman, The Director of 's Lands Bosbeheer (Surinam's Forestry Service), has been of inestimable importance to my understanding of Kwinti culture. Not only did he physically introduce us to the people of Bitagron, but he freely and enthusiastically shared the fruits of his personal research into the history of Bush Negro migration and settlements. I am indebted to Ir. Bubberman and Drs. P.A. Teunissen, the goverment biologist at Raleigh Falls at the time of our research, for their information about Bush Negro ecology.

I. HISTORY AND DEVELOPMENT

The Kwinti constitute the smallest and least known of the recognized Bush Negro societies, although their territory is theoretically subject to the authority of the Matuari paramount chief. The Coppename River branch of the Kwinti achieved the furthest western penetration by an independent Bush Negro tribe.

Djuka
Saramacca
Matuari
Boni
Paramacca
Kwinti village
50 km
ATLANTIC OCEAN
NIEUW NICKERIE
TOTNESS
GRONINGEN
PARAMARIBO
Commewijne
Cottica
ALBINA
Corantijn River
Nickerie River
Bitagron
Kaaimanston
Coppename River
Raleigh Falls
Pakka Pakka
Saramacca River
Lake Brokopondo
Suriname River
Tapanahoni River
Maroni River
Kabalebo
DISTRICT SARAMACCA
DISTRICT BROKOPONDO
Guyana
Suriname
French Guyana

The term 'Bush Negro' refers to a culture complex indigenous to the rain forests of Surinam in South America: that is to say, to the New World's only Afro-American tribal area. It consists of an estimated 35,000 descendants of Maroons, rebel slaves who established themselves in the interior of Surinam during the 17th and 18th centuries. (For a general introduction to the culture area, see Van der Elst 1970).

At present, the Bush Negroes are organized into six tribes and an unknown number of lesser independent lineages. The largest tribe is the *Djuka,* whose villages may be encountered along any of Surinam's major rivers, but whose tribal homelands are along the Marowijne River and its Tapanahoni branch, the nearby Cottica River, and the Tempati Creek (Köbben 1966, 1967, 1968, 1969; Thoden van Velzen 1966 a, b; Van Wetering 1973). Sharing the easternmost sector of Surinam are two smaller tribes: the *Boni* or Aluku occupy both banks of the Lawa branch of the Marowijne, and thus are also found in French Guyana (Hurault 1956, 1957, 1961, 1965); the *Paramacca* live in the center of the Djuka's Marowijne territory (Lenoir 1973). The *Saramacca,* who constitute the second largest tribe, have a domain which extends north and south of Lake Brokopondo on the Suriname River (Herskovits 1929, 1930; Herskovits & Herskovits 1934; Price 1969, 1970 a, b, 1973). The *Matuari* or Matawai of the Saramacca River are the largest tribe to have been converted to Christianity.

Kwinti Origins and Settlement

The *Kwinti* occupy three villages along two rivers. The Saramacca River Kwinti live in Pakka Pakka, isolated in the middle of a string of Matuari villages. The Coppename River Kwinti form the westernmost outpost of the Bush Negro culture area. They live some 70 kilometers northwest of Pakka Pakka in Kaaimanston, on the left bank of the Coppename, and almost 20 km further downriver in Bitagron on the Coppename's right bank.

Until early in this century, a jungle trail connected the Coppename Kwinti with the Saramacca branch. Few people now remember the location of that trail, and no living Kwinti has walked along it. The fact that the jungle has been allowed to reclaim the path attests the present disinterest in communication between the two areas. The Coppename Kwinti consider Pakka Pakka to be a second-rate Matuari village, and its existence plays no part in their life. This report is restricted to the culture of the Coppename Kwinti.

There are detailed but conflicting legends about the origins of the Kwinti. One holds that their ancestors escaped from Berbice (a colony in what is now Guyana) down the Corantijn River, which they occasionally refer to as the 'Kwinti Liba.' They fled up the Nickerie, a river system which connects the Corantijn with the Coppename, and lived there for a very long time. Later they moved deeper inland out of fear of the military patrols, and built a village called P'isi (Pleasure) where no one ever died. A scarcity of marriageable people eventually drove them on again, to settle among the Matuari. The Matuari enslaved and persecuted them, and so one Kwinti chief, Captain Alamu, led his people out of bondage to the Coppename.

If the Kwinti indeed moved eastward from Berbice, they are the only Bush Negroes to have done so. When the slave revolt of Berbice ended in 1687, the Indians made a treaty with the planters, and thereafter killed or returned all Maroons. In effect, there have been no successful escapes from the colonies Berbice, Demerary, and Essequibo (areas in what is now Guyana). This is evidenced by the fact that no Bush Negro societies have ever existed there, as far as is known. The implication of this origin myth is that the ancestral Kwinti first settled along the Corantijn before the whites or blacks had colonized it, and before the Indians sealed the area. That, if true, would mean that this is one of the oldest black societies in the Americas.

The only support for this position, however, lies in the existence of a number of Indian groups in Nickerie which, according to even the earliest descriptions of the colony, have some African physical characteristics. These so-called 'Karboegers' (after the Dutch *karbonkel*, a dark-red ruby) still live in the northwestern jungles of Surinam. But until the middle of the last century, no Afro-Americans were known to reside in that area.

Quite at variance with this legend is a second folktale which has the ancestors escaping westward from Paramaribo, avoiding all other people, and crossing rivers and creeks by raft rather than by boat. The runaways finally settled in the forest East of the Saramacca River. When their village became strife-ridden, the population split into three groups: the Kwinti went West, the Paramacca went East, and the Dudo *lo* (clan) returned to their master. The Kwinti then built a new village called Prisiri or P'isi, which they later left to join the Matuari.

If there is a factual core in this account, then the ancestral Kwinti escaped after the 1760's. With the treaties of that decade,

the Djuka, Saramacca, and Matuari began returning Maroons to the whites for the bounties they brought. This sealed much of the Surinam bush, just as the Indians of Berbice had sealed Guyana a century earlier. Before 1760 there would have been no point in "avoiding all other people." The Lowland Indians posed no threat to Surinam's runaway slaves, and the black tribes still accepted recruits. The item about rafts further indicates that the early Kwinti lacked forest technology, and we may assume that they were city Creoles, not African 'salt-water' slaves.

Again only a single bit of external evidence supports this version: the Paramacca *also* claim to have lived in one village with the Kwinti (Lenoir 1973, personal communication). It must be noted that the Kwinti unanimously reject the idea that they learned their bushcraft from Indians. They deny that their ancesters ever lived with Indians, and though they were apparently fascinated by the idea of dark-skinned Indians, they insist that they had never heard mention of Karboegers before I visited Bitagron. Nevertheless, they maintain that they were adept Bush Negroes before they ever met the Matuari.

Finally, some believe that the leader of the ancestral Kwinti was the African Koffie, an older brother of Bonni, the founder of the Boni (or Aluku) tribe. Koffie and his people had lived in the forests just south of the plantation area for some time before they convinced Bonni to run away. Bonni's father was white, and only when it became clear that this conferred no advantage did Bonni begin to plot a massive uprising. In the turmoil which followed, the brothers were separated. Koffie's people escaped to the West, hotly pursued by the Army, to become the Kwinti. Bonni's group fled through Djuka territory in and out of French Guyana, until Bonni was murdered by the Djuka. The two groups never had the chance to unite.

If this myth contains any truth, it means that the Kwinti date from around 1765, because Bonni escaped just after the peace treaties, and fought battles with Fourgeoud's 'Red Berets' in 1771. This fits well with the dates of the previous version, and explains incidentally that the ancestral Aluku learned their woodcraft from the African-led ancestors of Kwinti. But if the Kwinti and Boni have blood ties, and the Kwinti and Paramacca are related, it would follow that the Paramacca are related to the Boni. Lenoir (1970) had noted that the relations between these two tribes are much more amicable than those between the Paramacca and the Djuka, their other neighbors on the Marowijne

River. It is not known whether the Boni recognize kinship ties with the Kwinti.

It is possible, of course, that all three accounts are true. Maroons from Berbice may have developed or adopted a jungle culture. They may have been joined later by one or more small groups of more recent runaways who had avoided the 'Treaty Tribes,' the Saramacca and the Matuari, out of fear of being re-enslaved.

The appeal of this position lies in the fact that it accounts for the disagreements among the three versions of the origin myth which the Kwinti themselves report. It may also help clarify the many divisions and schisms which mark Kwinti history, and explain the relative poverty of Kwinti culture. But it is unlikely that this 'inclusivist' theory would be acceptable to the Kwinti elders, for each of them holds to one of the 'exclusivist' versions.

Historical data on Kwinti derivations are scarce, but in the future some insight may be gained from Pakka Pakka and Matuari folklore, from the Colonial Reports of the Commissioners of District Saramacca, and from the accounts of the missionaries of the Evangelical Brethren Society who brought Christianity to the Matuari and the Kwinti. It has been established that sometime during the nineteenth century, probably after the repeal of slavery in 1863, the Kwinti migrated eastward from a now-forgotten area between the Coppename and Saramacca rivers. They were allowed to settle among the Matuari, who exposed them not only to their own form of Christianity, but to witchcraft accusations and to second-class citizenship. Endless friction between the two groups moved Governor Tonckens around 1883 to grant one Kwinti village chief, the legendary Alamu, the right to settle on the Coppename while remaining under the paramount chieftancy of the Matuari Granman. (This ultimate supremacy of the Matuari Granmans continues to this day, much to the dissatisfaction of the Kwinti). The Coppename River basin was entirely unpopulated at that time, except for its Tibiti tributary where some Djuka loggers had built camps. Alamu and a small group of his followers accepted a village site suggested by the Djuka lumberjacks, and built a hamlet called Coppencrisie, for 'Coppename Christians.' Because of internal strife this village was abandoned and its people moved upstream to two new locations: Kaaimanston and Bitagron. The exact date of this population shift is not known. Each village today claims seniority, and since

none of the elder Kwinti knows his own age, the dates are not recoverable. However, a comparison of their memories indicated that people who appear to be in their 60's do not remember Coppencrissie, while the very aged (80- tot 100-year-olds) were all born there or in Kaaimanston. A Dutch survey expedition up the Coppename in 1901 records Kaaimanson and Coppencrissie, noting that both were thriving (Bakhuis 1902). This sole record of the Kwinti does not mention Bitagron. Coppencrissie therefore must have been deserted after November 23, 1901, the date when the last member of the expedition left there (Bakhuis 1902, p. 138). Bitagron did not become a village until after Alamu left Coppencrissie. It seems likely, therefore, that these events occurred between 1902 and the First World War.

For some years beginning in the 1930's, there was a small settlement named Tjakkatjakkaston on the left bank of the Coppename about 15 km North (downriver) of Bitagron. It never became an independent village, and has long been deserted. Although many maps still show it, the jungle has reclaimed Tjakkatjakkaston as utterly as Coppencrissie.

Population Size

The sizes of the two remaining villages have changed drastically. Kaaimanston used to be the dominant village, and was so much larger than Bitagron that when the government decided to build a school on the Coppename, it was built in Kaaimanston.

The village today has about sixty buildings including sheds, but many of these are in disrepair and most houses are deserted. We never counted more than 30 people there at any one time, excluding the Bitagron children who attend school in Kaaimanston.

Bitagron, however, appears to be flourishing. A census taken on July 12, 1973, enumerated 143 persons actually present in the village: 32 men, 36 women, 33 boys, and 42 girls. Another 17 persons were accounted for as working and living in Paramaribo, and that day seven more were staying in their gardens or working in the vicinity.

There are 92 buildings in the village (not counting the Catholic Church and the *bigi sangga,* the meeting hall): 51 *s'ibi oso* or sleeping houses of which seven were deserted and six were being built, 27 *kuku oso* or kitchens, 9 *isanga* or work sheds, 2 *kangsia* or storage sheds, and 3 *afkodrai oso* or kunu houses. Several men now living in Kaaimanston are building houses in Bitagron.

An unknown number of Kwinti have left the Coppename area more or less permanently. Most of these are people from Kaaimanston. Genealogies indicate that they probably number less than 50 adults. Many of them emigrated many years before the road was built.

Of the 200-225 permanent residents of the Kwinti villages, some 15 are members of the Djuka and Saramacca tribes. They are either married to Kwinti, or have a Kwinti father (having a Kwinti mother would make one a Kwinti, since descent is matrilineal). Although there are other Djuka and Saramacca working in Heidoti, a camp of the Geological and Mining Services on the Coppename about 30 km downriver from Bitagron, there appears to be no interaction between the villages.

Language

Elder Kwinti often bemoan the debasement of the old, true Kwinti language into a dialect of Taki Taki (Sranan, the *lingua franca* of Surinam's many ethic groups). The two languages do have the same grammar, and their vocabulary differences are being lost. Children generally use old and new terms interchangeably, and intrusive traits and concepts usually carry Dutch or Sranan labels. For example, when the new village chief of Kaaimanston told his friends how he had passed his driver's license examination in Paramaribo, he was completely understandable to the ethnographer because such terms as automobile, motorcycle, brake, wheel, tire, pump, windshield, headlight, transmission, left-hand traffic, and driver's license all were Dutch terms, pronounced with the typical Taki Taki and Kwinti exchange of certain stops for certain fricatives.

There are few remnants of ceremonial languages. When the Kromanti warrior spirit named *Okwasyashi dabi yankama okonto bifo kwayani* takes possession of his medium, he speaks 'Dipi from Africa.' When *Basyempre usu,* another Kromanti, takes possession of his own medium, and the two supernaturals talk together, the Kwinti all seem to understand their jokes and conversation. *Okwasyashi* further claims that the Coppename Kromanti can understand all other Kromanti in Surinam, although he insists that each river has its own variety of Kromanti, just as it has its own variety of *Ningre Tongo,* Bush Negro Language. Apparently, then, Dipi is not very different from standard Kwinti.

We witnessed no attempt to use a secret or private language, in the sense that Hurault (1961, p. 68) reports for the Boni, to confuse outsiders or people of other generations. People who were possessed by supernaturals other than Kromanti, always spoke in standard Kwinti. Certain key terms in many of the religious rituals are 'Old Kwinti', but the interaction between supernatural, priest, and congregation is in normal speech.

Isolation and Obscurity

Except for a brief and abortive attempt by Dutch farmers around the year 1800 to settle near its mouth, the Coppename sector of Surinam has been deserted by all but the Kwinti since the British and Dutch defeated the Carib and Arawak Indians in the late 17th century. Even now, there are few Indians or other ethnic groups living in the area. The human population of the vast territory drained by the Coppename does not approach 1,000.

Until very recently, water routes formed the only link between Kwinti land and the City. The Bakhuis expedition reached the area by traveling from Paramaribo through the Saramacca Canal, along the Wanika Creek and down the Saramacca River to reach the Coppename (Bakhuis 1902, p. 23). Kwinti wishing to visit the capital had to use the same route, or follow the Atlantic Coast for almost 100 km between the Coppename and the Suriname rivers. The fact that the Bakhuis report is the only previous account mentioning the Kwinti, indicates something of the past isolation of the area, an isolation which continued until the 1969 opening of the road which now connects Bitagron to the population centers on the Suriname River.

Nevertheless, the cultural isolation of the Coppename Kwinti has been overrated. In spite of the tremendous energy which such a journey required, all the elderly men except the head captain claim to have taken a few trips to town before the road was built. The age of some of the tools and utensils in the villages bears this out. And some of the shotguns the Kwinti hunt with must have been manufactured in the 1920's. Furthermore, emissaries of the Western world have visited the Kwinti. Every few years the District Commissioner travels by boat from Groningen to the area. The Evangelical Brethren Society (the EBG) have maintained a teaching missionary in Kaaimanston for decades. The present couple has lived there since the late 1950's. Catholic

priests have visited the Kwinti periodically since the 1920's. Ubiquitous gold teeth and fillings attest to the visits of the government's doctor-dentist who stays for a few days every year. And although the Kwinti practiced no trade with their Matuari neighbors, not even in such necessities as salt and hardware, they report never to have suffered scarcities of any kind.

The idea of their present day isolation is even more exaggerated. Few people in Paramaribo knew that a tribe named Kwinti existed. Fewer still have actually traveled in the Interior, and the Coppename is as remote and alien to most Surinamers as the Amazon River. But one finds no pristine primitives in Kwinti land. The ferrite road of the Forest Service which reached Bitagron in 1969 had made it possible for people to hitchhike to town on vehicles owned by traders, tourists, or the State. And they do so often, to go shopping, to seek medical aid, or sometimes to seek work.

There are three trading parties who take fish and game in exchange for money, bottled beer, and anything else the Kwinti want transported from town. A Hindustani trading crew comes in at least twice a week. A Creole-owned truck stops off every five or six days. A *Buru* (white native farmer) visits irregularly. The traders have supplied Bitagron with three freezers and bring ice for these chests on every trip. Bitagron's two main *winkis* (stores), which are owned by village captain Boomdijk and by *Basia* Awani, stock a surprising variety of goods ranging from canned foods, soft drinks and tobacco, to shotgun shells, toilet paper and aspirin.

Raleigh Falls is the headquarters of a relatively new national park some 60 km upstream from Kaaimanston. As it becomes better known, more and more tourists from as far away as the USA and Europe take the road to Bitagron, and wait there for the canoes from the Falls to take them upriver. Their multi-ethnic and multi-racial groups of up to 20 people descend on the village about once a week.

The Geological Survey (Dienst Bodemkartering) has built a service complex along the access road to the village, just off the main road and less than 500 yards from the first huts of Bitagron. A couple of Creoles live there and maintain the facilities for the various crews which are exploring the area.

Except for the first two weeks of our stay there, not a day went by without at least one vehicle entering the village. In this sense,

Bitagron is far from isolated. Admittedly the traders and tourists and other passers-through spend very little time in the village. Nevertheless, their effect is felt. The Saturday night dances in the *bigi sangga,* the meeting hall, draw all the young and middle-aged in the neighborhood. Those who do not dance, listen to the drumming, or just visit and drink. Many of the strangers bring their own women, and the idea of fashion is beginning to intrigue the younger generation. The *bigi sangga* also doubles as a sleeping hall for the work crews of Bruynzeel (a lumber corporation), Raleigh Falls, and various governmental agencies while they await canoe transport. During their brief occupations of the hall they interrupt the normal flow of life by playing loud music in the middle of the night, by keeping the store open during abnormal hours, or just by being conspicuous in the middle of the village. A few of these men are Bush Negroes, and one or two of them have become the husbands of Kwinti girls.

Most of the young and middle-aged Kwinti have spent some time working on road crews, for the forest service, with geological survey crews, or the lumber companies. Some of them have worked or even gone to school in Paramaribo for periods of up to twelve years. The children, of course, are all learning to read and write Dutch in the Kaaimanston school, and this year for the second time, the teacher took the whole school (some 25 or 30 children) on a two-day trip to the big city.

As a result of all this interaction and travel, there are various modern conveniences in the village. Every family has a large number of aluminum pots and pans. Almost all men own shotguns (single-shot 12 and 16 gauge Stevens or Topper models). Many people own battery-powered radios and record players. Kapitein Boomdijk has a gasoline-powered generator so that his store and his son's house have electric lights. There are two refrigerators, both of which run on petroleum, and are used only to chill beer. And finally, there are seven outboard motors in Bitagron, and one in Kaaimanston. It does not seem possible that all these riches were acquired in the four years since the road opened.

It is safe to conclude, therefore, that though the West may long have been ignorant about the Kwinti, the Kwinti have long been familiar with the West. Obscurity cannot be equated with isolation.

(To be continued.)

P. WAGENAAR HUMMELINCK

DE ONDERMIJNING VAN FORT ORANJE DOOR DE CLAESGUT OP ST. EUSTATIUS

Conserveringsplan voor het eiland Sint Eustatius, door H.J.F. de Roy van Zuydewijn, Delft, maart 1974, 38 blz. gestencild met 5 platen buiten de tekst, geïll. omslag, diverse losse kaarten.

Dit *Conserveringsplan* — onderdeel van een afstudeerproject voor bouwkundig ingenieur aan de T.H. te Delft — is het eerste resultaat van een door Sticusa gefinancierd project, waarin door twee studenten bouwkunde uit Delft en twee studenten kunsthistorie uit Utrecht, in september en oktober 1972, gegevens werden verzameld voor het opstellen van een integraal conserveringsplan voor historische gebouwen en ruïnes op St. Eustatius.

Nadat in de eerste drie hoofdstukken (p. 4-13) het belang van de historische monumenten voor St. Eustatius wordt aangetoond, volgen een aantal aanbevelingen welke het behoud van deze monumenten ten doel hebben. Hierbij worden onderscheiden: a) twee grote en een aantal kleine natuurbeschermingsgebieden waarin bouwactiviteiten ontoelaatbaar worden geacht; b) een drietal zônes van toeristische ontwikkeling in de 1ste, 2de en 3de graad, zoals ook op een Overzichtskaart van het Bestemmingsplan (1 : 10.000) staat aangegeven (Fig. 1).

Vervolgens komen de bouwkundige maatregelen en bestemmingen aan de orde, en het instellen van een monumentenlijst. Een Bestemmingsplan Oranjestad (1 : 5.000) toont ons hoe ir. De Roy van Zuydewijn het Downtown en Uptown van de toekomst zou willen zien.

Het is opvallend met hoe weinig woorden in dit rapport een indrukwekkend documentatiemateriaal wordt ingeleid, met voorbijgaan van veel geschriften welke in dit verband als van weinig waarde werden beschouwd. Zes stedebouwkundige documentaties, 6 kaarten met bestemmingsplannen en 14 opmetingen van monumenten vormen zeker geen gering resultaat van een korte uitzending als deze, waarbij ons nog veel meer resultaten worden beloofd.

Een bijzondere plaats in dit verslag neemt de Claesgut in — een ravijn tussen het Fort Oranje en de R.K. Kerk dat op de kaarten met een vet uitroepteken als *gevarenzône* is aangeduid (Fig. 2-6).

Wie langs het Old Gin House door de droge bedding van de

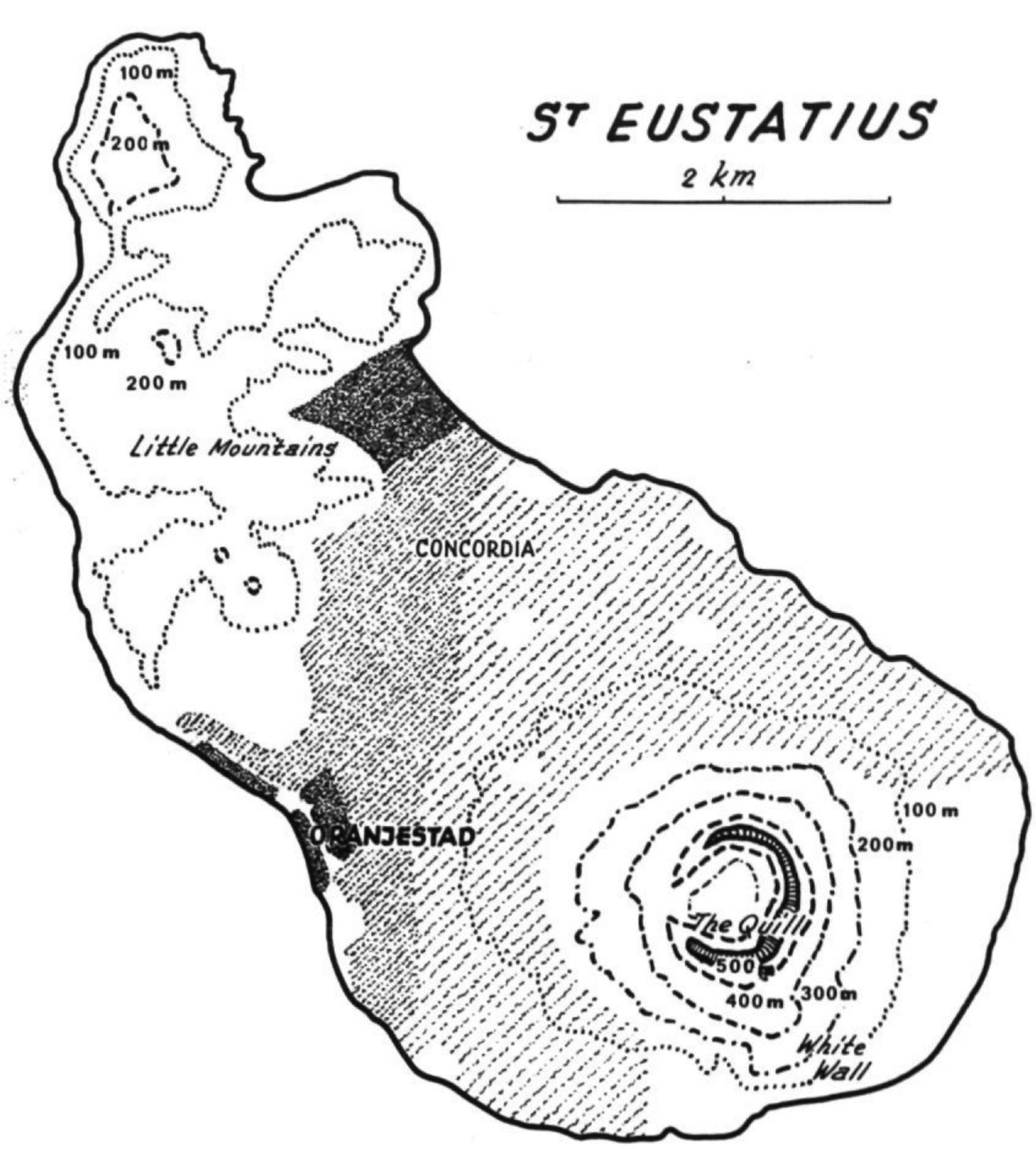
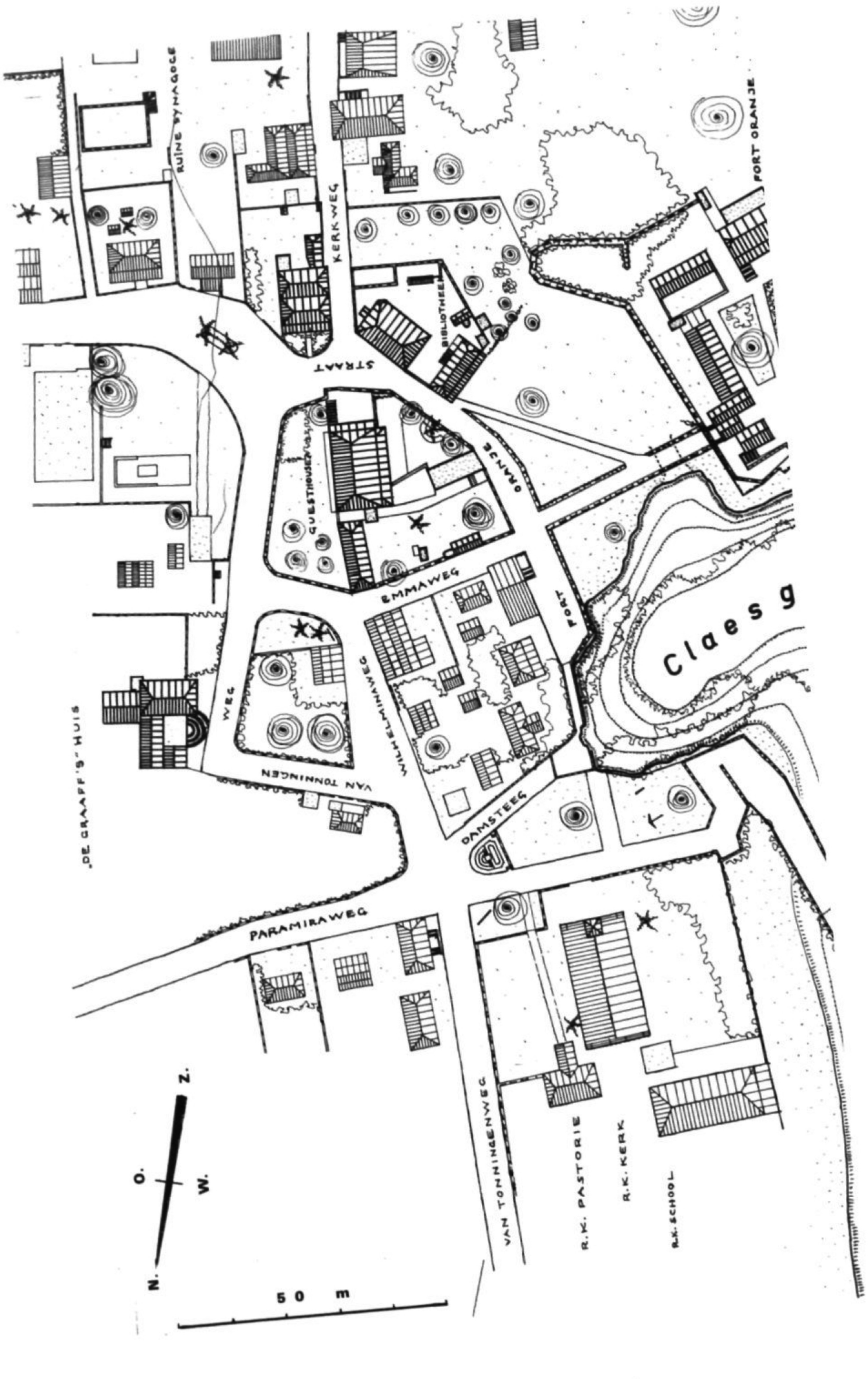

Fig. 1. Het bestemmingsplan voor St. Eustatius zoals de Roy van Zuydewijn zich dit in grote lijnen had gedacht. — A. (wit) Twee grote natuurgebieden, de Quill en de Little Mountains, plus nog een aantal kleinere terreinen in de omgeving van ruïnes en landhuizen, en langs de westkust bij Oranjestad, waar iedere vorm van bouwactiviteit ontoelaatbaar wordt geacht. — B. (licht en donker gearceerd) Twee zones van meer- en minder-beperkte toeristische ontwikkeling, waar een bescheiden bouwactiviteit is toegestaan mits rekening wordt gehouden met de sfeer van het eiland. — C. (zwartig) Een drietal zones van primaire toeristische ontwikkeling, Zeelandia, gebied rondom Fort Oranje, en de voormalige Benedenstad.

RUÏNE SYNAGOGE
KERKWEG
STRAAT
BIBLIOTHEEK
GUESTHOUSE
EMMAWEG
WILHELMINAWEG
VAN TONNINGEN WEG
DE GRAAFF'S HUIS
PARAMIRAWEG
DAMSTEEG
VAN TONNINGENWEG
R.K. PASTORIE
R.K. KERK
R.K. SCHOOL
FORT ORANJE
Claes g
N.
O.
W.
Z.
50 m

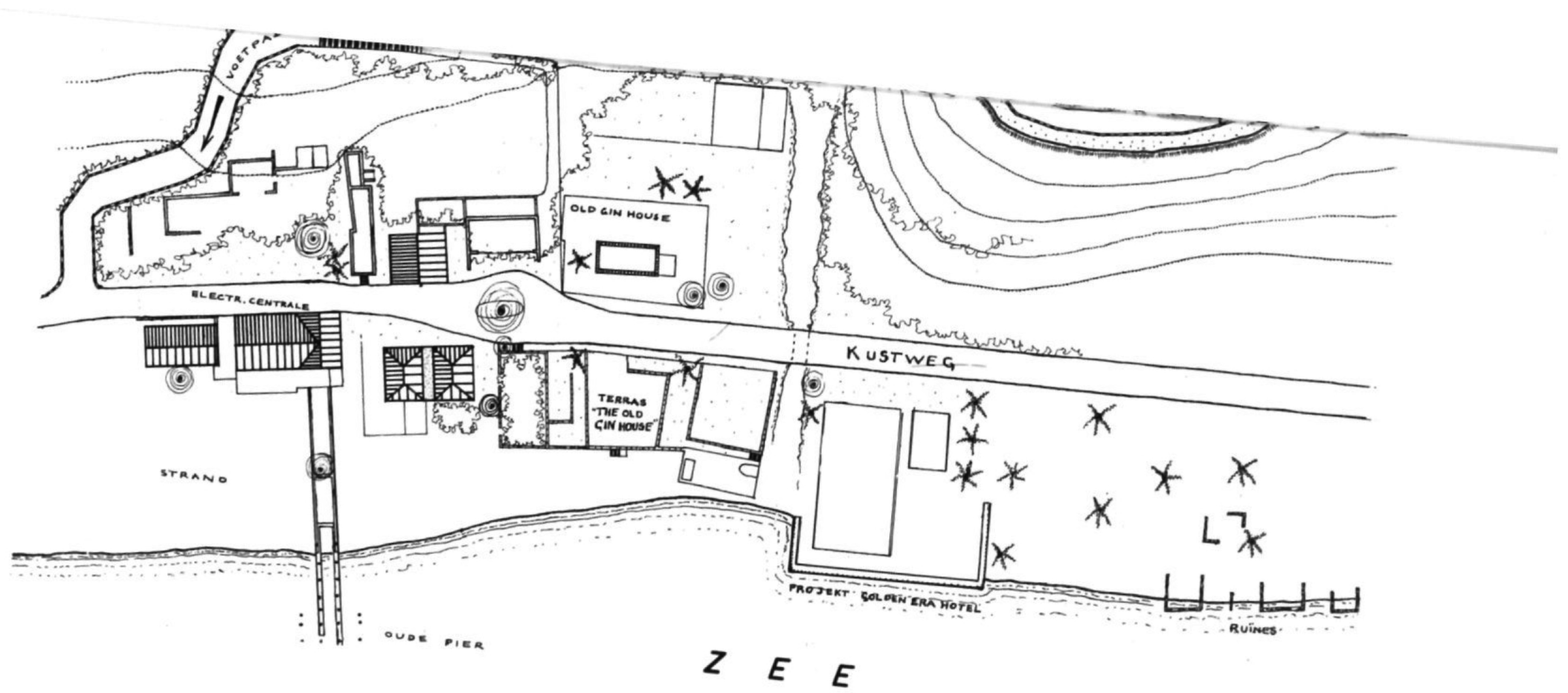

Fig. 2. Situatietekening van de omgeving van de Claesgut op St. Eustatius: een ravijn dat na elke regenbui verder uitslijpt, waardoor het Fort Oranje aan de noordzijde op een mogelijk niet ongevaarlijke wijze wordt ondermijnd. (Met enige wijzigingen overgenomen uit het *Conserveringsplan*.)

Claesgut landinwaarts gaat, komt in een nauw en diep ravijn — omstreeks 60 m lang, 35-20 m breed en 35 m hoog — met bijna loodrechte wanden waar het profiel van vele, horizontaal afgezette, zachte vulkanische tuflagen fraai zichtbaar is. Het is hier bladstil en de plantengroei lijkt in niets op de droge, doornige vegetatie buiten (Fig. 5). Achterin de kloof liggen enkele resten van metselwerk, stoepen en afrasteringen, en hoog boven ons zien we, tussen enkele struiken, de meest noordelijke hoek van de borstwering van het Fort uitsteken.

Staande op deze uitstekende plek zien wij ook waar al dit puin vandaan komt: van de huizen aan de rand, van het deel van de Fort Oranjestraat dat vroeger leidde naar R.K. Kerk en het voetpad naar de Benedenstad. Zo gezien lijkt het wachten slechts op verdere afstortingen welke binnenkort zouden kunnen volgen (Fig. 3 en 4).

Een van de goede dingen van dit *Conserveringsplan* is, dat op verscheidene plaatsen de aandacht wordt gevestigd op het gevaar dat een voortschrijdende erosie van de Claesgut voor de er rondomgelegen huizen, de Kerk en vooral het Fort zou kunnen opleveren.

Om de ernst van deze toestand vast te stellen en te komen tot een plan om verdere uitslijting te verhinderen, wordt gepleit voor een onderzoek over de wijze waarop deze bedreiging van het Fort Oranje kan worden verminderd, wellicht door middel van een plan tot regulering van de afvoer van het regenwater en tot versteviging van de gutwand.

Moge het denkbeeld van een Amerikaan om van de Claesgut een winkelcentrum met liften te maken al ongeloofwaardig klinken, haast ongelooflijk is het dat nog steeds niets werd gedaan aan de iedereen toch al jaren lang duidelijke wenselijkheid het uit de stad stromende regenwater de Claesgut niet nòg verder te laten vergroten.

Alleen nadat in deze orde op zake is gesteld en de veiligheid ter plaatse is verzekerd, zou men kunnen denken aan het in het *Conserveringsplan* gedane voorstel "het voetpad naar de Benedenstad weer te herstellen door middel van een (houten) voetgangersbrug langs de korte zijde van de Claesgut", om de toeristen behalve een indrukwekkend uitzicht ook de nodige griezels te kunnen bezorgen.

Begrip voor de ernst van de toestand was er ook bij de Adviesraad voor culturele samenwerking tussen de landen van het Koninkrijk, toen deze op zijn 14de zitting (Curaçao, 17-24 april

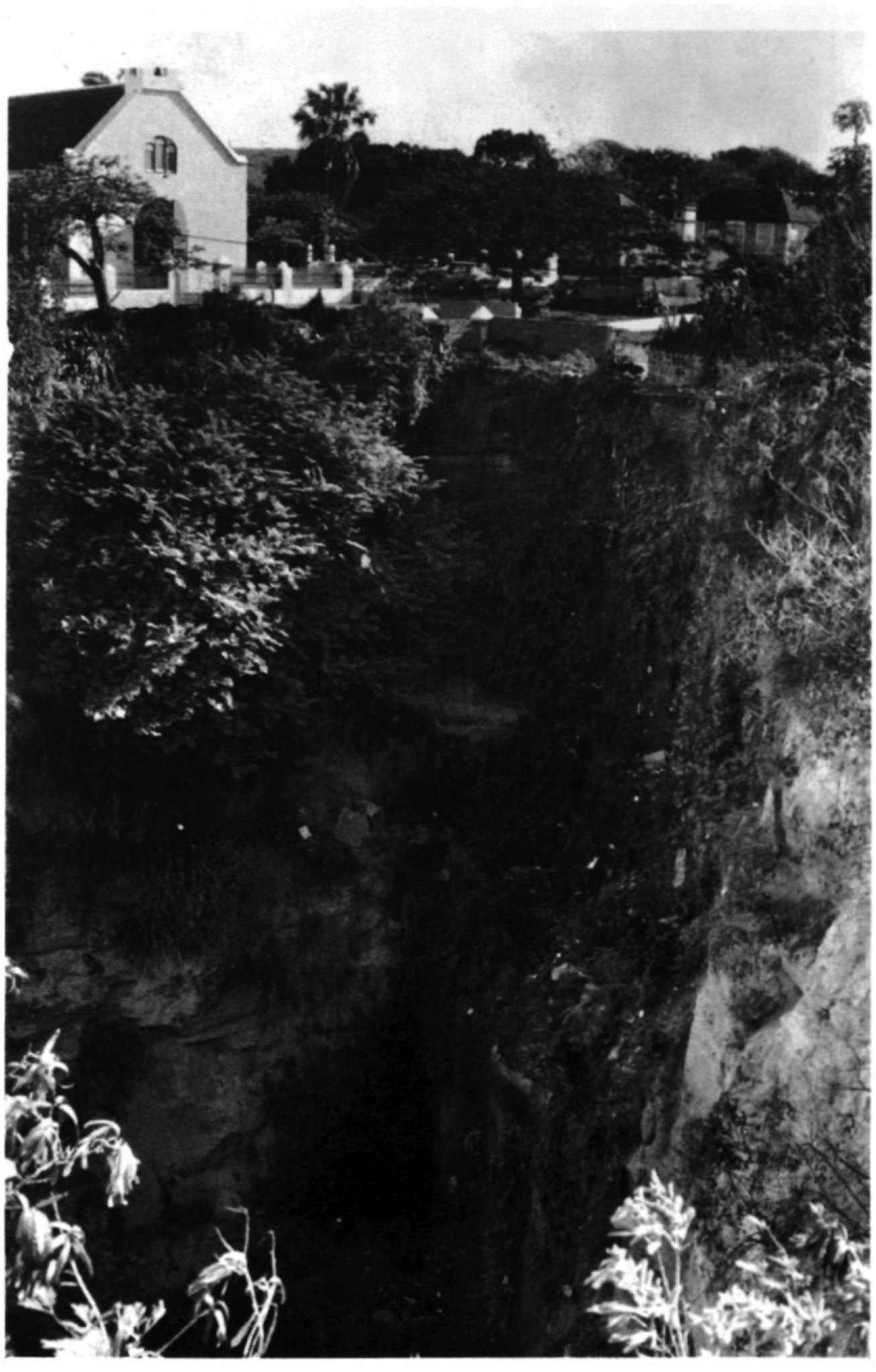

Fig. 3. De oostwand van de Claesgut op St. Eustatius, gezien vanaf de noordpunt van Fort Oranje welke boven de ca. 50 m diepe afgrond uitsteekt, in de richting van de R.K. Kerk en de Damsteeg. (13.VII.1973)

Fig. 4. De noordoostrand van de Claesgut, met overblijfselen van het deel van de Fort Oranje Straat dat vroeger leidde naar het voetpad naar de Benedenstad, gezien in de richting van de R.K. Kerk. (13.VII'73)

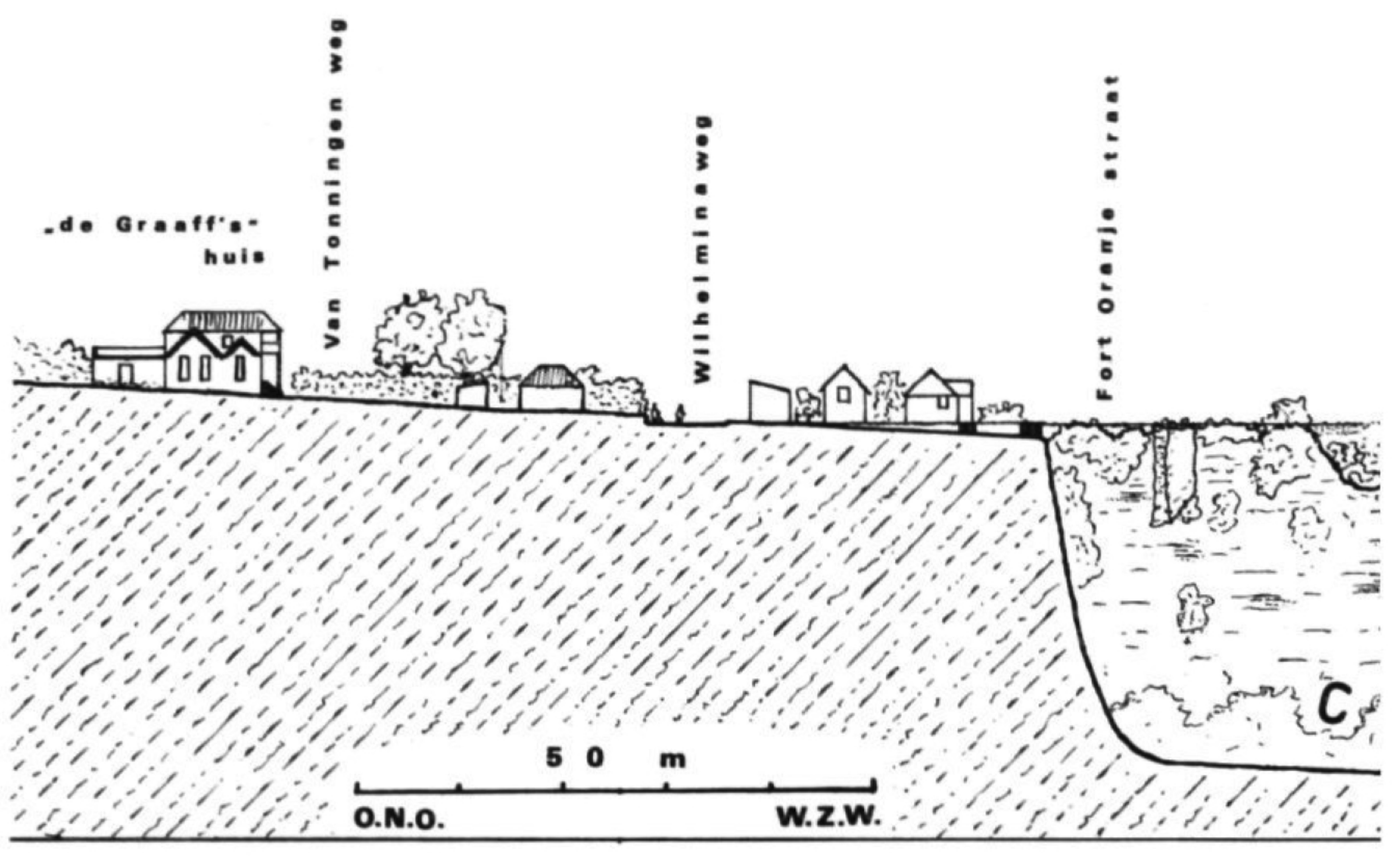
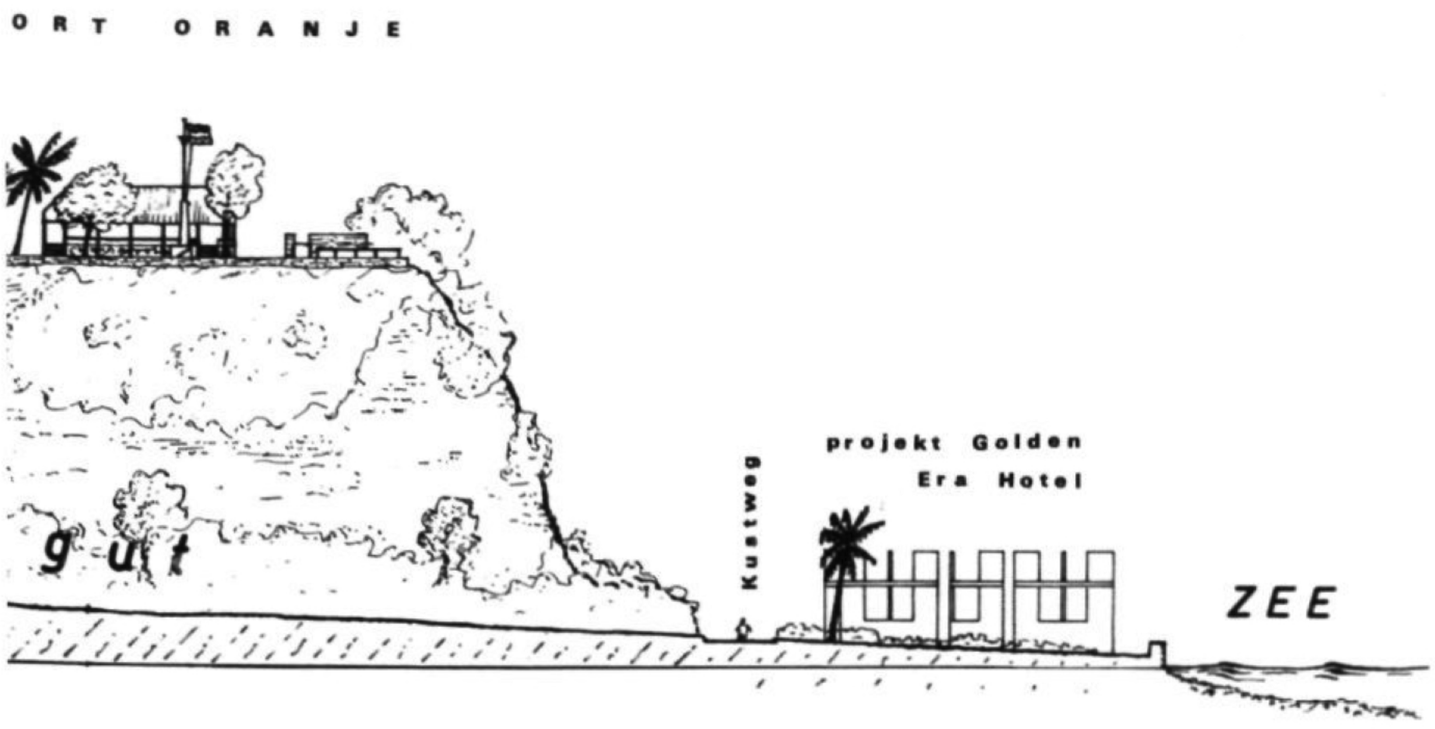

Fig. 6. Een profieltekening van de Claesgut en omgeving op St. Eustatius, in hetzelfde gebied dat in Fig. 2 werd afgebeeld. Op de steile wand onder Fort Oranje werd de begroeiing en de horizontale gelaagdheid van het tuflagen

Fig. 5. Op de bodem van de Claesgut, waar zich dankzij de windstilte en de betrekkelijke vochtigheid een vegetatie heeft ontwikkeld welke aan die van de krater van de Quill doet denken. (13.VII.'73)

zwakjes aangeduid. (Met enkele veranderingen overgenomen uit het *Conserveringsplan*.)

'74) met betrekking tot de restauratie van Fort Oranje van mening was, dat op korte termijn maatregelen moeten worden getroffen ''teneinde te voorkomen dat delen van de borstwering door het water worden ondermijnd en weggevoerd''.

Naschrift

De *Amigoe* van 4.IX.'74 meldde dat een depressie welke van Guadeloupe via St. Kitts naar Puerto Rico trok in een paar uur tijd 105,7 mm water heeft doen vallen op een uitgedroogd St. Eustatius. 'Claesgut het laagste punt van Oranjestad kreeg het ook nu weer zwaar te verduren. Vanaf vijf verschillende kanten stroomde het water met zo'n geweldige kracht naar deze natuurlijke afwatering toe, dat de beschermmuur van de Claesgut het begaf en over de gehele breedte van de weg ruim zestig meter naar beneden stortte. . . . Een ijzeren hek, dat 's morgens nog bovenstond werd de volgende morgen aan de kust gevonden. In de Fort Oranjestraat werden twee auto's door de stroom meegesleurd.'

W.E. RENKEMA

BLOEMHOF: UIT HET ARCHIEF VAN EEN CURAÇAOSE PLANTAGE

Het is inmiddels reeds zeventien jaar geleden dat mr. Johanna Felhoen Kraal in *De West-Indische Gids* een overzicht gaf van de Curaçaose plantagearchieven die in het bezit zijn van Shell Curaçao N.V.[1]. In haar artikel merkte zij op dat ieder die een studie wil maken van de geschiedenis van Curaçaose plantages, deze kan beginnen met het onderzoeken van de Shell-collectie. Nu is bedoelde studie nog niet op gang gekomen, bij mijn weten althans, en één van de oorzaken hiervan zal wel gelegen zijn in het simpele feit dat de Shell-verzameling de enige grote collectie van plantagearchieven is op Curaçao. Wie de geschiedenis van de Curaçaose plantages uitvoerig wil bestuderen zal nog méér archiefstukken onder ogen moeten krijgen. Dat betekent dat de archiefstukken die zich in handen van particulieren bevinden, achterhaald moeten worden (en dat er daarna ook nog in het Algemeen Rijksarchief in Den Haag moet worden gezocht). Maar: ''Wie is nog in het bezit van een plantagearchief en welke papieren bestaan er nog?''.

Tijdens een archiefreis in West-Indië stelde mevr. dr. M.A.P. Meilink-Roelofsz op Curaçao o.a. ook een onderzoek in naar de aanwezigheid van plantagearchieven[2]. Zij kwam slechts tot weinig nieuwe vondsten, maar dat wil nog geenszins zeggen dat er geen plantagearchieven meer zijn buiten de Shell-collectie. Ozinga maakte b.v. reeds melding van de archivalia van de plantages Rooi Catootje en Poos Cabai, die in het bezit waren van de heer S.A.L. Maduro[3] (nu eigendom van zijn weduwe mevr. L. Maduro-Brandao). W.P. Maal bezat, ook volgens Ozinga (p. 238) het archief van Fuik, Klein St. Joris en andere plantages. Verder vertelde pater Brenneker in zijn rubriek 'Sambumbu' in de *Amigoe di Curaçao* van 31 maart 1970, iets over het archief van de plantage Klein Piscadera, dat tot voor kort bezit was van de familie Joubert[4]. En zo zijn er wel meer mensen, dikwijls afstammelingen van oude plantersfamilies, die in het bezit zijn van archivalia. In het kader van een uitgebreid onderzoek naar het Curaçaose plantagebedrijf ben ik reeds verschillende archiefstukken op het spoor gekomen. Het ligt overigens voor de hand dat van vele plantages geen archief bewaard is gebleven.

Een van de plantages waarvan nog wèl een archief bestaat, is

Bloemhof. Door de tegenwoordige eigenares van het archief, mevr. M. Henriquez - Alvarez Correa, werd ik in de gelegenheid gesteld kennis te nemen van de inhoud hiervan. Het bleek dat het bijna alleen koopakten met daarbijbehorende inventarislijsten bevat: stukken die een inzicht geven in het alledaagse leven op de plantage komen er helaas niet in voor.

In het hiernavolgende artikel wordt een overzicht gegeven van de inhoud van dit archief. Daarna worden enige opmerkingen over de plantage Bloemhof gemaakt die voornamelijk gebaseerd zijn op gegevens uit de archivalia. Uit de reeds vermelde beperktheid van het archief vloeit voort dat deze opmerkingen vooral betrekking hebben op onderwerpen als verkoopprijzen, aantal slaven, grootte en ligging van de plantage en dergelijke zaken.

INHOUD VAN HET ARCHIEF EN LIJST VAN EIGENDOMSOVERDRACHTEN

Het archief van Bloemhof bestaat uit een pak koopakten, waaraan dikwijls inventarislijsten en certificaten van overdracht, afgegeven door de cornet van de ruiters in zijn kwaliteit van opperfactor ten dienste van de W.I.C. of (later) door de rooimeester, zijn toegevoegd. In feite zijn alle stukken afschriften, zogenaamde grossen; de minuten zullen zich, geheel of gedeeltelijk, bevinden in het Algemeen Rijksarchief te Den Haag.[5] Emmanuel heeft misschien (hij vermeldt het niet uitdrukkelijk) bij het opstellen van zijn lijst "Plantations, Gardens and 'Cunucus' ", waarin hij ook voor Bloemhof een reeks van eigenaars noemt, verschillende van de minuten onder ogen gehad.[6] Gezien het feit dat deze lijst enkele volgens mij onjuiste of onvolledige notities bevat, ben ik er overigens zeker van dat Emmanuel niet van alle grossen uit het archief van Bloemhof de minuten heeft gezien en/of heeft verwerkt.

De stukken in het archief van Bloemhof zijn voor het grootste gedeelte goed bewaard gebleven. Alleen het oudste document en de stukken die de twee eigendomsoverdrachten welke in 1813 plaatsvonden vermelden, zijn sterk beschadigd. Elk is in een goed leesbaar handschrift geschreven. De koopakten vermelden de eigendomsoverdrachten van ± 1735 tot en met 1936. Inventarislijsten zijn echter slechts aanwezig bij de koopakten uit de periode 1760 t/m 1853. Certificaten van overdracht zijn er van 1765 t/m 1825.

Op grond van de in het archief aanwezige stukken kon een lijst van eigendomsoverdrachten worden opgesteld welke niet geheel

overeenkomt met de reeks eigendomsoverdrachten welke Emmanuel voor Bloemhof geeft. De in de lijst genoemde data zijn de data welke in de koopakten staan vermeld. Dat wil niet zeggen dat de koop ook inderdaad op de vermelde datum plaatsvond. Meestal was de plantage al weken of maanden eerder verkocht en vond toen alleen maar de officiële overdracht plaats. Daaruit valt ook te verklaren dat de bij de koopakte horende inventarislijsten en certificaten dikwijls een andere datum dragen dan de koopakten.

De lijst van eigendomsoverdrachten ziet er als volgt uit.

9 oktober 17 (.35.?): Het oudste stuk uit het archief vermeldt de verkoop van een stuk grond 'met daarop fruytboomen' van de plantage Schralenberg, eigenaar Frederik Evertsz, aan Nicolaas Houtschilt, 'coopman alhier', voor een bedrag van achthonderd pesos.[7] De naam Bloemhof komt in dit stuk niet voor, wel wordt vermeld dat de koper een plantage bezit grenzend aan het gekochte stuk land. Uit het volgende stuk (uit 1754) blijkt dat die plantage Bloemhof moet zijn geweest. Het lijkt dan ook zeker dat het bij deze koop eenvoudig om een vergroting van de reeds bestaande plantage Bloemhof ging. Uit welk jaar dit oudste document dateert is niet nauwkeurig aan te gevęn want door beschadiging is het jaartal weggevallen; er staat nog wel "9 october 17 . .". Aangezien in het stuk 'gouverneur' Juan Pedro van Collen (directeur van Curaçao van 1730 tot 1738) voorkomt en aangezien het stuk ondertekend is door Jasper Cornelis Severeijn (secretaris van de Raad van Curaçao van 1734 tot 1737) zal dit document vermoedelijk uit het jaar 1735 of daaromtrent zijn.

3 december 1754: Uit een extract uit het Venduboek van vendumeester Jan de Veer, gedateerd 3 dec. 1754, blijkt dat 'een plantagie genaamt Bloemhoff', door Cornelis Plier en Cornelis Stuylingh, "executeurs over de boedel en nalatenschap van wijlen den heer Nicolaas Houtschilt en Vrouwe Maria Schut, egtelieden', op een vendu te koop is aangeboden. Koper werd Cornelis Plier voor 3850 pesos.

Ten overstaan van 'Hermanus Hensuma en Nathanael Ellis, Ordinair Raaden des eylands Curacao' wordt op *7 april 1756* verklaard dat Cornelis Plier 'coopman alhier', op een openbare verkoop in 1754 Bloemhof heeft gekocht. Cornelis Plier behoeft geen 50-ste penning te betalen want hij is gedeeltelijk erfgenaam (Nicolaas Houtschilt en Maria Schut waren zijn schoonouders).

Op *24 oktober 1760* draagt Roelof Meyboom, koopman, gehuwd met Anna Elisabeth Houtschilt, die eerder gehuwd was met Cornelis Plier, de plantage Bloemhof over aan 'Moses en David Henriq.z. Juliao van de Joodsche natie alhier woonende'. De totale koopsom bedraagt 7200 pesos, waarvan voor de grond 4000 pesos, dus voor de effecten, waaronder 10 slaven en slavinnen 3200 pesos. Voor het eerst is een aparte inventarislijst bij de koopakte gevoegd.

Door Moses en David Henriquez Juliao wordt de "plantagie genaamt Bloemhoff, Nooytgedagt, met desselfs opstal van huysinge" op *30 april 1762* overgedragen aan "Jan Theunis Vos en Comp., zijnde de Compagnon Margaritha de Vijlder, wed. van Wijt Timmers"[8] voor de totaalprijs van 5500 pesos. Op 23 november 1762 sluiten deze beide kopers een overeenkomst van de volgende inhoud. Als één van beide 'van staat' zou veranderen door huwelijk, overlijden of anderszins, dan krijgt de ander diens helft van de plantage voor 2775 pesos, zijnde de helft van de koopsom + de helft van de kosten.

Uit een stuk, gedagtekend *15 oktober 1765,* blijkt dat Lourents Laan en Nicolaas Henricus, testamentaire executeurs over de boedel en nalatenschap van wijlen Jan Theunis Vos inderdaad aan de wed. Wijt Timmer de helft van Plantage 'Bloemhoff, Nooytgedagt' hebben verkocht voor 2775 pesos.

Op dezelfde *15 oktober 1765* draagt Jan de Vijlder, optredend als gemachtigde van Margaritha de Vijlder, wed. van Wijt Timmer, de plantage over aan "Rachel Henriques Juliao, Huysvrouw van David Bueno Vivas van de Joodsche natie alhier woonachtig". De koopsom bedraagt 6200 pesos. Naast de sedert 1760 gebruikelijke inventarislijst is nu ook voor het eerst een certificaat van 'cornet Jan Evertsz, opperfactoor' van de W.I.C. aanwezig.

9 september 1766: Voor een prijs van 6600 pesos verkoopt bovengenoemde Rachel de plantage aan 'Salomon Haim Calvo, meede van de Joodsche natie alhier woonende'. Zij laat de koper o.a. betalen voor de slaaf 'America, die weggelopen is'.

De cornet Jan Evertsz, die wij al hebben leren kennen in zijn kwaliteit van opperfactoor van de W.I.C., wordt op *9 januari 1767* bezitter van Bloemhof voor 6600 pesos.

Erg lang is Jan Evertsz niet in het bezit geweest van Bloemhof, want volgens het stuk gedateerd *26 mei 1768* heeft hij deze plantage alweer verkocht aan Cornelia Dorcas, weduwe van Frederik Evertsz[9] voor de som van 5500 pesos.

Volgens het stuk van *10 augustus 1781* verkocht Cornelia Dorcas Bloemhof aan 'Manuel da Costa Gomes en Broeders, Kooplieden van de Joodsche natie', voor 5300 pesos. De gebroeders Da Costa Gomes vergrootten Bloemhof door op een openbare verkoop in begin maart 1784 een stukje grond uit de nalatenschap van Esther Penso, wed. van Aron Henriques Moron, te kopen voor 520 pesos. (Er is een extract uit het venduboek van de vendumeesters Roelans en Römer (?) aanwezig). Esther Penso had, volgens de ook aanwezige grosse, gedateerd 7 december 1770, dit stuk grond voor 340 pesos gekocht op een vendu van 1 oktober 1770 uit de 'in-solventen en geabandonneerde Boedel van Aron Henriques Moron'. M.a.w.: Esther Penso kocht in 1770 een stuk grond uit de failliete boedel van haar man. Het betreffende 'stuck gronds off Canoekje' lag 'in 't Ruijters quartier Oostwaards boven de Bloemhoff leggende rondom in Tranqueeren', dus waarschijnlijk was het een stukje van de plantage Bloempot (alias Moron).

Pas in 1813 komt Bloemhof in handen van een andere familie dan de familie Da Costa Gomes. Emmanuel noemt in zijn reeds eerder vermelde lijst voor de periode 1781 tot 1813 verschillende leden van de familie Da Costa Gomes als successievelijke eigenaars, maar ik vermoed dat er in deze periode van een eigenlijke eigendomsoverdracht geen sprake is geweest. Waarschijnlijk werd in onderling overleg, na het overlijden van één der gebroeders een volgend familielid aangewezen als beheerder. Hoe het ook zij, op *31 maart 1813* wordt Bloemhof verkocht voor 6000 pesos aan Ephraim Curiel. Verkopers waren: "Gabriël van David Da Costa Gomez, Haim Gabriël Da Costa Gomez en Mordechay Haim Senior in qualiteijt als Testamentaire Executeurs en Redders des boedels en nalatenschap van wijlen de Heren Samuel en Isaac da Costa Gomez . . .[10] Compagnons (in) de firma van Imanuel da C. Gomez en broeders."

Zeer snel verkoopt Ephraim Curiel, op *4 augustus 1813,* zijn bezit aan Charles Self voor 8000 pesos.

De weesmeesters Frans Rojer en Gerardus Duyckink verkopen op een op 10 *januari 1814* gehouden vendu de plantage Bloemhof van wijlen Charles Self aan Manuel Haim Alvares Correa voor 4310 'pezos van agtten'. Opvallend is dat de

bij deze koopakte horende inventarislijst zeer kort is, zeker vergeleken met de uitvoerige inventarislijst die behoort bij de koopakte van 4 augustus 1813.

Uit de grosse van *9 maart 1825* blijkt dat Manuel Haim Alvares Correa Bloemhof voor 8000 pesos (inclusief inventaris) heeft verkocht aan Charles Alexander Thomson, die zijn pasverworven plantage voor 5000 pesos (inclusief inventaris) doorverkocht aan Raphael Salzedo (ook de akte van deze koop is op 9 maart 1825 gedateerd). Bij deze grossen hoort nog een verklaring van de rooimeester, bij latere akten is dat niet meer het geval.

Raphael Salzedo verkoopt op *26 april 1847* Bloemhof aan Samuel Cohen Henriquez en Aron da Costa Gomez voor Fl. 2500[11]

Bovengenoemd tweetal draagt Bloemhof op *10 maart 1851* over aan de 5 gezusters Schotborgh Cornelis-dochters (Jannetje Sophia, Sara Briard, Henriette, Cornelia, Mencia Aletta) voor Fl. 5200,—.

Op *18 augustus 1853* volgt de overdracht aan Mozes Curiel voor Fl. 5800. Bij deze verkoop wordt voor de laatste keer een inventarislijst aan de verkoopakte toegevoegd.

1 juni 1864: Mozes Curiel verkoopt Bloemhof aan Abraham David Jesurun voor Fl. 10.000.

Jesurun doet zijn bezit op *6 september 1880* over aan Michael Brown Gorsira voor Fl. 10.000.

Deze eigenaar verkoopt zijn plantage al op *18 september 1880* aan Mozes van David de Castro.

28 februari 1896: Bloemhof wordt overgedragen aan Josias Lopez Henriquez voor Fl. 9.000,—.

Salomon Abinum de Lima Junior wordt eigenaar van Bloemhof op *21 oktober 1903,* voor Fl. 10.000.

Salomon Mordechaij Levy Maduro, optredend namens zijn moeder. mevr. Emma Lopez Penha, koopt Bloemhof voor Fl. 20.000 op *10 november 1919.*

Bij de boedelscheiding na het overlijden van mevr. Emma Lopez Penha kreeg haar dochter, Sarah Levy Maduro, gehuwd met Joseph Alvarez Correa, de plantage. De desbetreffende akte is op *8 juni 1936* verleden, de grosse dateert van 18 juni 1938. Officieel was mevr. S. Alvarez Correa-L. Maduro tot haar overlijden (juli 1972) eigenares van Bloemhof, maar in feite trad haar dochter, mevr. M. Henriquez-Alvarez Correa, reeds lang op als beheerster en eigenares.

Legt men deze lijst van eigendomsoverdrachten naast de reeks eigenaars van Emmanuel, dan blijken er opvallende verschillen te bestaan, zowel wat namen als wat prijzen en jaartallen betreft. Ik neem aan dat er van een drukfout sprake is op blz. 625, waar wordt gezegd dat de plantage in 1880 voor Fl. 1000 is verkocht. Dit zal Fl. 10.000 moeten zijn, terwijl de prijs die Moses David de Castro later in 1880 betaalde niet Fl. 1000 is, maar Fl. 9000. Maar naast deze foutjes blijven er nog aanmerkelijke verschillen over die er in hoofdzaak op neerkomen, dat de eigenaars die Bloemhof slechts kort bezaten, aan Emmanuels aandacht ontsnapt zijn of niet in de door hem onderzochte archiefstukken voorkomen. Bovendien kan Emmanuel kennelijk op grond van zijn gegevens niet de jaren aangeven waarin een eigenaar de plantege kocht en verkocht, terwijl hem blijkbaar niets onder ogen is gekomen van vóór 1760.

Al met al vormen de gegevens, verkregen uit het archief Bloemhof, een ruime aanvulling op en vooral een precisering van de gegevens die Emmanuel kon vinden. Een gelukkige omstandigheid hierbij is dat het archief Bloemhof sedert ± 1735 een compleet beeld geeft van de eigendomsoverdrachten. Jammer genoeg is over de periode daarvóór niets aanwezig.

DE KOOPAKTEN EN DE LIJST VAN EIGENDOMSOVERDRACHTEN

Het aantal eigendomsoverdrachten

Bij het overzien van de hiervoor vermelde reeks eigendomsoverdrachten valt onmiddellijk het grote aantal eigenaars-wisselingen op. In nog geen anderhalve eeuw (van 1754 t/m 1903) werd de plantage 21 maal verkocht. Een duidelijke verkooppiek valt aan te wijzen in de jaren zestig van de achttiende eeuw, maar daarnaast valt op dat de plantage in de jaren 1813 en 1880 zelfs tweemaal werd verkocht. Ook van andere plantages is wel bekend dat ze dikwijls van eigenaar veranderden; men hoeft slechts de reeksen overzichten die Emmanuel geeft, op te slaan om dit te constateren. Ozinga somt uitvoerig de eveneens veelvuldige eigenaarswisselingen van Rooi Catootje en Poos Cabai op. Merkwaardig is dat voor deze beide plantages ook een verkooppiek valt te constateren in de jaren zestig van de achttiende eeuw.

Een duidelijk aanwijsbare oorzaak voor dat veelvuldig verkopen van plantage Bloemhof staat mij niet voor ogen. Hoogstens kan ik er op wijzen dat vooral kooplieden genoemd worden als kopers van de plantage Bloemhof. Wellicht hebben sommige van hen het landgoed gekocht uit speculatieve overwegingen, zoals Emmanuel (p. 620) trouwens ook opmerkt. In verband daarmede staat een ander verschijnsel: Emmanuel vestigt er de aandacht op dat kooplieden wel eens plotseling contant geld nodig kunnen hebben om b.v. een door schipbreuk, piraterij of oorlogsomstandigheden verloren gegaan schip inclusief handelsprodukten te vervangen of om plotseling opgelopen schulden te betalen. Het verkopen van de plantage zou in dergelijke gevallen dan dé oplossing zijn, en aan anderen, die in wat betere financiële omstandigheden verkeren, de gelegenheid bieden om de plantage van de in nood verkerende collega te kopen voor een prijs die onder de eigenlijke waarde ligt. In hoeverre kan deze redenering een antwoord geven op de vraag waarom Bloemhof b.v. omstreeks 1765 zo vaak is verkocht? Zijn er in de zestiger jaren van de achttiende eeuw bijzondere omstandigheden geweest voor de eigenaars van Bloemhof en voor de Curaçaose kooplieden in het algemeen? Tot 1763 is er de Zevenjarige Oorlog waarvan Curaçaose kooplui veel schade ondervonden, maar ná 1763?

Hebben Moses en David Henriquez Juliao in 1762 Bloemhof met veel verlies verkocht om zodoende geld te verkrijgen voor het kopen van een schip? Het is wel bekend dat beide kooplui in 1762 eigenaar waren (en misschien dus wel wer-

den) van het schip 'Vriendschap', dat 5800 pesos waard was (Emmanuel, p. 704).

In verband met de vraag waarom plantages, zo dikwijls een andere eigenaar kregen kan er nog op worden gewezen dat Bloemhof — zoals ook voor verscheidene andere plantages en tuinen het geval was — meer een buiten was waar de koopman voor zijn genoegen naar toe ging, dan een echte plantage, bedoeld om produkten op te leveren waar de eigenaar van moest leven. Juist het feit dat men er voor zijn genoegen een plantage, een buiten op na hield, zal de bereidheid om dat buiten, die luxe, onmiddellijk te verkopen zodra het in commercieel opzicht enigszins mis dreigde te gaan, hebben vergroot.

Verkoopprijzen

Zeker is dat al dat kopen en verkopen er niet steeds toe geleid heeft dat Bloemhof met winst van de hand kon worden gedaan. In dit opzicht spreekt duidelijke taal het volgende

Overzicht van de geldsommen waarvoor
Bloemhof van eigenaar is verwisseld.

Jaar	*Totaalprijs*	*Prijs van de grond*
1754	—	Ps. 3850[12]
1760	Ps. 7200	,, 4000
1762	,, 5500	,, 2087
1765	,, 6200	,, 3791
1766	,, 6600	,, 4622.2
1767	,, 6600	,, 4150
1768	,, 5500	,, 3500
1781	,, 5300	,, 3935
1813	,, 6000	,, 4179.6[13]
1813	,, 8000	,, 4030.6
1814	,, 4310	,, 4240
1825	,, 8000	
1825	,, 5000	
1847	Fl. 2500	
1851	,, 5200	
1853	,, 5800	
1864	,, 10000	
1880	,, 10000	
1880	,, 9000	
1896	,, 9000	
1903	,, 10000	
1919	,, 20000	

In de periode 1754 tot 1814 ligt de grondprijs — die een zuiverder indicatie geeft dan de totaalprijs, aangezien de inventaris uiteraard steeds anders was — steeds in de buurt van 4000 pesos, met enkele behoorlijke uitschieters naar boven en naar beneden.

Opvallend is dat die uitschieters juist weer te vinden zijn in de zestiger jaren van de achttiende eeuw. Over de lage prijs waarvoor de gebroeders Henriques Juliao Bloemhof in 1762 verkochten, heb ik het al gehad. Curiositeitshalve herinner ik eraan dat de man die in 1768 Bloemhof met behoorlijk verlies verkocht, geen koopman was, maar de ons reeds bekende cornet van de ruiterij, tevens 'factoor' in dienst van de W.I.C., Jan Evertsz.

Opvallend is verder de lage totaalprijs waarvoor Bloemhof in 1814 werd verkocht. Oorzaak is het feit dat de weesmeesters Bloemhof toen bijna geheel zonder inventaris van de hand deden (deze werd voor slechts 268 pesos verkocht).

Na 1814 gebeuren er vreemde dingen wat de verkoopprijzen betreft. Eerst stijgt de totaalprijs tot 8000 pesos in 1825, daarna daalt hij tot 5000 pesos in hetzelfde jaar en 22 jaar later zien we ineens de merkwaardig lage totaalprijs van Fl. 2500 genoemd. Ik schat de waarde van de apart genoemde, maar niet in geldbedragen gespecificeerde, inventaris op hoogstens 2000 pesos bij de eerste verkoop in 1825, en op hoogstens 1500 bij de tweede verkoop in 1825. Blijft dus over voor de grondprijs eerst 6000 pesos, later 3500 pesos. Dus: Charles Alexander Thomson heeft in 1825 een fors verlies van ongeveer 2500 pesos geleden, terwijl bovendien de peso toen niet meer zoveel waard was als in de achttiende eeuw. Het bedrag dat in 1847 voor de grond betaald moest worden kan worden gesteld op Fl. 2000 (de waarde van de zeer geringe inventaris schat ik op Fl. 500). Als wij bedenken dat bij de overgang naar het Nederlandse muntstelsel de waarde van een peso op Fl. 1,33½ werd gesteld, dan laat een rekensommetje zien dat de prijs van de grond daalde van Fl. 8000 in 1825 via Fl. 4672, ook in 1825, naar ± Fl. 2000 in 1847. Deze lage prijs uit het jaar 1847 komt nog sterker naar voren als we zien dat Bloemhof in 1851 voor meer dan het dubbele wordt verkocht, terwijl de inventaris dan niet veel méér waard is dan in 1847.

Het grote verlies dat Thomson leed in 1825 zou gezien kunnen worden als een typisch voorbeeld van een negatief uitvallende speculatie. Mogelijk is ook dat hij de plantage onderhands, en zonder de volledige prijs direct te betalen, reeds enkele jaren vóór 1825 heeft gekocht, maar door de aanhoudende droogten en vooral door de heersende economische malaise zodanig in moeilijkheden is geraakt dat hij zijn bezit met verlies moest verkopen om zijn schuldeiser, Alvarez Correa (de vorige eigenaar), tevreden te kunnen stellen.

De lage prijs van 1847 zou gezien kunnen worden als een weer-

spiegeling van de enorme geldschaarste en van de nog steeds voortdurende economische depressie. Emmanuel geeft met enkele sprekende cijfers aan hoe slecht het met de economie gesteld was. Huizen die in 1828 nog Fl. 10.000 waard waren, brachten in 1833 slechts Fl. 2000 à 3000 op. De Joodse gemeente had in 1827 nog een bezit ter waarde van ruim Fl. 97.000, in 1849 was het ingekrompen tot Fl. 49.000. Ook het grote aantal Joodse emigranten kan verklaard worden uit de economische malaise (Emmanuel, p. 346-347). Verder zal ook het invoeren van een grondbelasting in 1828 zijn invloed op de verkoopprijzen hebben doen gelden. Maar dit alles verklaart nog niet de grote discrepantie die er bestaat tussen de verkoopprijs van 1847 en die van 1851.

Merkwaardig is dat ondanks de door de plantage-eigenaars 'rampzalig' genoemde afschaffing van de slavernij (1863), Bloemhof in 1864 voor een prijs wordt verkocht die bijna het dubbele is van de prijs in 1851. Vanaf 1864 blijft de prijs tot 1903 vrij constant en daarna treedt weer een prijsverdubbeling op (1919). Misschien een vroege uiting van de economische opleving welke door de komst van de olie ontstond? Alleen door een diepgaande bestudering van de economische geschiedenis van Curaçao zal een verklaring voor de prijsschommelingen kunnen worden gevonden.

De naam Bloemhof

De namen van de Curaçaose plantages en tuinen vormen voor de onderzoeker dikwijls een probleem apart. Maar al te vaak kwam het voor dat een koper van een plantage zijn bezit onmiddellijk van een nieuwe naam voorzag. Zelfs nu zijn van verschillende plantages twee of meer namen in gebruik. Daarnaast is het hoogst verwarrend dat verschillende plantages in de loop der tijden dezelfde namen hebben gehad. In zijn meergenoemde lijst vermeldt Emmanuel b.v. 5 verschillende plantages en tuinen genaamd Rust en Vrede, benevens 2 genaamd Rust en Vree. Vermakelijk is het aantal namen van Ravenslot, dat bij Emmanuel als Ravenslot, alias Donkerberg, alias Jack Evertsz, alias Rust en Burgh, alias Bloem en Hoof vermeld staat.

Deze verwarrende naamsveranderingen doen zich echter bij Bloemhof niet voor. Uit de stukken blijkt dat de naam Bloemhof, hoewel aanvankelijk als Bloemhoff geschreven, al zeer vroeg be-

stond. Kennelijk is de plantage door Moses en David Henriques Juliao, die in 1760 eigenaar werden, voorzien van de naam 'Nooitgedacht', maar deze nieuwe naam is er nooit in geslaagd de oude naam Bloemhof te verdringen want sinds 1762 wordt de plantage steeds met de dubbelnaam 'Bloemhof anders Nooytgedagt' aangeduid. In de jongste tijd is dat Nooitgedacht er in het alledaagse spraakgebruik weer afgegaan en wordt de plantage weer gewoon Bloemhof genoemd, hoewel (volgens mevr. Henriquez) in de volksmond ook wel de naam 'Porta di heru' (aanduiding voor het ijzeren hek aan de Santa Rosaweg) voorkwam en nog steeds voorkomt.

Aanduiding van de ligging en de begrenzing

Van Grol heeft duidelijk gemaakt dat het in de Compagniestijd onmogelijk was precies te zeggen tot hoever een bepaalde plantage zich uitstrekte, vooral doordat vele planters onrechtmatig Compagniesgrond hadden 'ingezerkt'. Zelfs de man die bij de verkoop van een plantage een zgn. certificaat van overlevering moest afgeven, de cornet der ruiterij, beschikte niet over "een behoorlijk boek van de grootte der plantages"[14]. Als er geschillen ontstonden, zoals dikwijls het geval was, dan moesten verklaringen der cornet der ruiterij en anderen ,,maar duidelijk maken, wat er te verstaan was onder de omschrijving van de begrenzing van een plantage "zooals deze in tranqueer lag" " (*2*, p. 273).

Uit de archiefstukken van Bloemhof valt te constateren dat van Grols opmerkingen een goede weergave vormen van de situatie van Bloemhof. De achttiende eeuwse koopakten missen inderdaad een "specificatie van perceelen met hun accurate strekkingen" (*2*, p. 237). In feite valt in de stukken van 1754 t/m 1814 steeds dezelfde vage aanduiding van de ligging en de begrenzing te lezen. De namen van de buren veranderen wel steeds. Volledigheidshalve twee voorbeelden. In het stuk van 1754 wordt gesproken van "een plantagie genaamt Bloemhoff, geleegen in 't Ruijtersquartier, naast de plantagie nu toebehoorende aan Aron Henriquez Moron, sooals deselve in zijn tranqueeringe legt, zijnde het middeltranqueer tussen de gem. plantagie Bloemhoff en die van de Wed. Jan Wm. Thiesingh gemeen". En in 1768: " . . . in 't ruijters quartier leggende Noord en Westwaards in eijgen tranqueeren en Oostwaards gemeen met de Plantage van Johannes Evertsz en Zuijdwaards

met de plantagie van de weduwe Madoero''.

Heel wat preciezer wordt men in de negentiende eeuw. Niet alleen wordt de grens dan aan álle kanten aangegeven, maar bovendien wordt, in ellen, vermeld hoe lang de vier zijden van de plantage zijn.

In 1825 luidt de formulering aldus: '' . . . gelegen alhier in de Oostdivisie 3-e district, belendende beoosten de algemene weg, bezuiden de tuintje van den Heer W.A. Neuman, door de gemene weg gescheiden benoorden de tuintje van de weduwe Ab. van Jacob Jesurun met gemeene trankeer gescheiden, bewesten de plantagie van den Heer I. Desola met gemeene trankeer gescheiden en met de tuintje van Cajela da Costa Gomez door een vrije weg gescheiden. Strekkende deze plantage de westtrankeer met bogten, van zuid tot noord twee honderd zes en negentig ellen, de noordtrankeer van west tot oost vijf honderd vijf en veertig ellen, de oosttrankeer met winkelhaken van noord tot zuid van honderd en veertien ellen, de zuidtrankeer met winkelhaken van oost tot west zes honderd twee en twintig ellen, alles nederlandsche maat''.

Hoogst merkwaardig is dat de formulering in de koopakte van 1936 nog precies hetzelfde is, afgezien dan van enkele veranderingen in de spelling en van de vervanging van ellen door meters. Meer dan honderd jaar lang is klakkeloos overgepend wat eenmaal in 1825 werd geschreven. Er is in de tussentijd beslist geen nieuwe opmeting geweest; toen het metrieke stelsel werd ingevoerd werden de ellen vervangen door meters (voor het eerst in het stuk van 1864) maar dat betekent nog niet dat er een nieuwe opmeting heeft plaatsgevonden. Men heeft eenvoudig via een rekensommetje het aantal ellen omgezet in meters. Gevolg hiervan is dat b.v. voor de westtrankeer de dwaze lengte van 'twee honderd en drie meter, zes decimeter, vier centimeter en acht millimeter' (= omgerekend 296 ellen) wordt genoemd. De lengte van de andere zijden is met even dwaze getallen aangegeven.

DE INVENTARISLIJSTEN

Betekenis van Bloemhof als plantage

Bloemhof is slechts één van de vele plantages en tuinen die gelegen zijn ten oosten van het Schottegat, op niet al te grote afstand van Punda. Op enkele honderden meters van elkaar liggen daar Bloemhof, Bever, Rooi Catootje, Suikertuintje, Bloempot, Cerrito, Poos Cabai, Joontje, Gaito, Koningsplein, Urdal en andere plantages. Nog in het eerste kwart van deze eeuw

moet de buurt waarin voornoemde plantages liggen, één van de mooiste streken van het eiland zijn geweest. Hier lagen oranjerieën en vele hofjes met grote mispel-, mango- en mahoniebomen. Mevr. Henriquez kan zich nog herinneren dat op Bloemhof larahas werden geplukt. De vruchten werden bij het landhuis geschild en de schillen werden gedroogd op het toegangspad vóór Bloemhof. Hierna werden de schillen naar de plaats gebracht, waar de bekende Curaçao-likeur werd gemaakt.

De weelderige plantengroei in dit gebied was uiteraard een gevolg van de omstandigheid dat het grondwaterpeil hier van oudsher zeer hoog lag. De put van Poos Cabai is in de 17de en 18de eeuw waarschijnlijk één van de belangrijkste bronnen voor de zoetwatervoorziening van Punda geweest.

Helaas is er van die grote rijkdom aan zoet water niet veel meer over. Reeds aan het eind van de 18de eeuw begon het water in sommige putten brak te worden. Van Meeteren verklaart dit verschijnsel uit het vele kalkbranden dat toen plaats vond op de plantages in dit gebied. Volgens van Meeteren werden de mangelbomen die in de kuststrook van het Schottegat stonden als brandstof voor de kalkovens gebruikt (o.a. voor de kalkoven die op Bloemhof aanwezig was, zoals uit de stukken blijkt). Maar door het kappen van de mangelbosjes verdween de natuurlijke barrière tegen het zeewater, waarna het verziltingsproces van het grondwater in dit gebied een aanvang nam. De boomgroei werd echter pas goed aangetast toen in de twintiger jaren van deze eeuw én door het Gouvernement én door de olieindustrie waterrijke plantages werden opgekocht en men op grote schaal water aan de grond begon te onttrekken. Niet alleen in de waterwingebieden, maar ook in de wijde omgeving had de plantengroei hieronder te lijden. Binnen enkele jaren waren de prachtige boomgaarden verdwenen.[15] De weinige nog niet verkavelde plantages, zoals Rooi Catootje en Bloemhof, zijn nu bedekt met de bekende doornstruiken waaraan het Curacaose landschap zo rijk is. Waardige getuigen van het verleden ziet men echter nog steeds in het grote aantal landhuizen, die boven het landschap ten Oosten van het Schottegat uitrijzen. Bovendien worden ook de oude plantagenamen nog steeds, althans gedeeltelijk, gebruikt en wel als wijk- of buurtnamen.

De genoemde plantages of tuinen zijn alle klein tot zeer klein geweest. Emmanuel (p. 622-677) vermeldt bijv. voor Bever een oppervlakte van 1½ ha (in 1920), voor Bloempot ook 1½ ha (in 1900), Joontje 2 1/4 ha (1888), Koningsplein 35 ha (1712),

Poos Cabai 8 ha,(1742), Rooi Catootje 31 ha (1923). In deze reeks is Bloemhof met een oppervlakte van ongeveer 7 ha (1862) niets opvallends. Dergelijke kleine plantages vallen uiteraard in het niet bij de meer in de buitendistricten gelegen grote eenheden als Ascención (490 ha in 1757). Dokterstuin (526 ha in 1742), Groot St. Joris (454 ha in 1735) enz.

Reeds eerder is opgemerkt dat Bloemhof geen echte plantage was, maar meer een buitenverblijf waar de eigenaar zijn dagen op plezierige wijze doorbracht. Vanaf 1765 staan er bijna steeds één of twee rijpaarden genoemd in de inventarislijsten, met 'een mans en een vrouwe sadels'. In 1725 wordt ook een 'chees en toebehoren' genoemd, waarvoor men, volgens Teenstra (*1,* p. 249) een muilezel spande.

Het verbouwen van handelsgewassen was niet het eerste oogmerk van een dergelijke kleine plantage. Wel zal men zich misschien, mede door de gunstige ligging vlak bij Punda, hebben bezig gehouden met het telen van groenten en vruchten voor de verkoop, zoals Hoetink[16] suggereert. Het herhaaldelijk noemen in de inventarislijsten van hoeveelheden mais zou er op kunnen duiden dat men er op Bloemhof naar streefde het voedsel voor de slaven én het vee zelf te verbouwen.

Aantal slaven

Het is niet moeilijk met andere gegevens uit de inventarislijsten de gedachte dat Bloemhof als landbouwplantage niet zo belangrijk kan zijn geweest, aannemelijk te maken. Het aantal slaven en slavinnen dat op Bloemhof thuishoorde is nooit groter dan tien geweest.

In 1760 worden er 5 slaven genoemd nl. Gieko (Bomba), Canga (Hovenier), America, Anthony en Saturnus, en 5 slavinnen nl. Marietje, naaister met haar kind Scipio, Sablica wasster, Delila, Lena en Oude Flora. In 1762 zijn Marietje en Delila niet meer aanwezig en staat er een zesde slaaf, Marques, vermeld. America wordt dan ook met zijn speciale functie genoemd; hij is dan 'bakeer'[17].

In 1765 zijn er 7 slaven, nl. Chico (bomba), Canga, Djak, America, Antonij, Mercurius en Zeeman, en één slavin, nl. Lena. Dit achttal wordt ook nog genoemd in 1767 (hoewel Mercurius dan Marques heet en Zeeman Simon), maar is dan aangevuld met een negende, Lovenso, waarschijnlijk ter vervanging van de als 'weggelopen' genoteerde America. In 1768 wordt er een hele andere serie namen genoemd, nl. "drie neegers genaamt Canga, Cezar en Zwaen, vier neegerinnen Lena, Dianoza, Eva en Martha en een moulattin Maria rosa". In

1781 zijn er nog 4 slaven (Swaan, Mingo, Domingo Juaan en Tietie) en 2 slavinnen (Spransa en Martha). In 1813 worden alleen maar 5 slaven genoemd (Juan, Gustien, Mingeel, Bastiaan, Pedro), van wie bij de openbare verkoop van Bloemhof in 1814 alleen Bastiaan nog tot de inventaris behoort. In 1825 zijn er 3 slaven (Balencia, Nicolaas en Francisco alias Chiko), later in 1825 is er een vierde, Thonie, bijgekomen. In 1847 en 1851 zijn er nog maar twee slaven, van wie de genoemde Thonie, zoon van Maria Sebel, dan 76, resp. 79 jaar oud, er één is. In 1853 is er nog maar één slaaf nl. Philippus, zoon van Maria Tromp, oud 52 jaar, die ook al op de lijst van 1851 stond genoemd.

Uit deze opsomming zien wij dat het aantal slaven geleidelijk daalt, tot er in het midden van de negentiende eeuw nog maar één over is. Bovendien valt uit het aantal slaven weer de algemene verarming die vanaf ongeveer 1825 optreedt, af te lezen. Uit de genoemde aantallen slaven blijkt duidelijk dat Bloemhof als landbouwplantage niet van belang kan zijn geweest; niet in de 19de eeuw, maar ook niet in de 18de. Verscheidene van de genoemde slaven en slavinnen waren huisbedienden, zodat er voor het eigenlijke veldwerk maar heel weinig mensen overbleven.

Het is verleidelijk aan dit overzicht betreffende het aantal slaven een beschouwing vast te knopen over eventuele schommelingen van prijzen die voor de slaven betaald moesten worden, maar over die prijzen valt niet veel zinnigs te zeggen, want sinds 1765 staan alle slaven en slavinnen steeds voor het bedrag van 150 pesos genoemd in de inventarislijsten. Dit is een gevolg van een in 1765 door de W.I.C. uitgevaardigde proclamatie waarbij voor slaven (en andere effecten) standaardprijzen werden vastgesteld ter voorkoming van allerlei geruzie tussen plantage-eigenaars en de fiscaal (Emmanuel, p. 619). De inventarislijsten van 1825 en volgende jaren noemen geen aparte prijzen meer voor de slaven (evenmin trouwens voor de andere goederen). Vóór 1765 verschillen de prijzen van de slaven nogal sterk van elkaar. Zo staat de bomba Gieko in 1760 genoteerd voor 450 pesos, de hovenier Canga voor 350 pesos en America, Anthony en Saturnus elk voor 200 pesos. Maar in 1762 is America gepromoveerd tot 'bakeer' en dan is hij plotseling 300 pesos waard, terwijl Saturnus en Anthony op 200 pesos blijven staan. Kennelijk werd geschoold werk ook toen al hoger gewaardeerd dan ongeschoold. Bij de slavinnen zien we dezelfde tendens. De naaister Marietje staat voor 400 pesos geboekt, de 'waster' Sablica voor 300 pesos, Delila en Lena elk voor 200 pesos en de oude Flora voor 150 pesos.

Veestapel en aanverwante onderwerpen

Er was op Bloemhof meestal slechts een zeer geringe veestapel aanwezig, meestal slechts één of twee rijpaarden, een paar ezels, enkele 'vlugten duyven', kippen, eenden, kalkoenen en soms één of twee koeien al of niet met kalveren. Pas in 1825 worden in de inventarislijsten voor het eerst enkele schapen en kabrieten genoemd. Al met al mag worden verondersteld dat men het vee hield vooral ten gerieve van de keuken.

Slechts eenmaal is er wat meer vee aanwezig dan gewoonlijk. Op de inventarislijst gedateerd 4 augustus 1813, worden, in plaats van de gebruikelijke 2, 3 of 4 ezels, 12 ezels (à 6 pesos per stuk) en 6 muilezels (à 50 pesos per stuk) vermeld. Ook het aantal kippen, kalkoenen en eenden was toen nogal groot. Als we ook nog letten op de twee ossekarren en twee ezelskarren (terwijl er normaal niet meer dan één kar in totaal was), dan is de conclusie gerechtvaardigd dat de toenmalige verkoper, Ephraim Curiel, kennelijk van plan was geweest zijn plantage wat produktief te maken. Hoe en waarmee is niet helemaal duidelijk.

Overigens, ook anderen hebben wel eens geprobeerd iets bijzonders te doen op Bloemhof. Zo is er een tijdje een dure kalkoven geweest: in 1766 '1 kalkhoove voor 600 pesos'; in 1767 '1 hoven met calk voor 600 pesos'; maar in 1768 wordt de oven niet meer genoemd, wel '1500 schepels kalck voor 325 pesos'. Ook probeerde men wel eens water te verkopen (inventarislijst van 1825: 'een kaar tot verkoop van water', en die van 1853: 'een waterkar met toebehoren'). In het begin van de twintigste eeuw (waarschijnlijk ook wel eerder) werden larahas verbouwd, waarvan de schillen aan de likeurstokerij werden verkocht. Over de economische betekenis van al deze activiteiten zijn in de archiefstukken geen gegevens te vinden.

Tuingereedschap, meubels en overige inboedel

Naast de reeds genoemde artikelen worden op de inventarislijsten ook bijna steeds het tuingereedschap, de meubels en ander huisraad genoemd. Wat het tuingereedschap betreft, dit omvat meestal niet veel meer dan een paar sjappen, een paar koevoeten en een paar koperen tuingieters, alles tezamen zelden meer dan 50 pesos waard. Wat kan men anders concluderen dan dat de grond, voor zover deze werd gebruikt voor het verbouwen van mais, niet of nauwelijks werd bewerkt?

De meubels en huishoudelijke artikelen worden dikwijls in extenso opgesomd, maar deze — evenals de overige in de inventarislijsten genoemde voorwerpen — laten niet de indruk achter dat men op Bloemhof in luxe en weelde baadde. Er hangen een paar schilderijen en een geweerbord, er zijn een paar spiegels en in de huishouding gebruikelijke artikelen als tobben. Verder wordt ook steeds een 'leksteen met zijn kas en pot' genoemd. Maar dat is dan ook alles. Meestal kostte het weinig moeite de hele inventaris op twee eenzijdig beschreven vellen papier te noteren.

Over de eigenlijke rijkdom van de bezitters zeggen deze gegevens uiteraard niet zo heel erg veel; het valt immers aan te nemen dat de meeste eigenaars van Bloemhof ook een huis in de stad hadden.

ENKELE INVENTARISLIJSTEN

In deze bijlage wordt de inhoud van enkele, representatief te noemen, inventarislijsten vermeld. De namen van de slaven, die in het origineel steeds bovenaan staan, worden hierin niet meer opgesomd, omdat zij al in de tekst zijn genoemd. De slotzinnen, de ondertekening en de overige bijkomstigheden zijn weggelaten. De rest is letterlijk overgenomen, inclusief interpunctie.

Inventaris 1760

Eerst staan vermeld vijf slaven en vijf slavinnen, samen voor	Ps.	2650
en vervolgens:		
Meubelen en Huijscieraden		
In 't voorhuijs.		
Drie tafels in soorten	Ps.	10
twaalff stoelen	,,	18
Een schenktafel met sijn Glasewastobben	,,	5
Een geweer bort met 1 paar Pistolen		15
twee Schilderijen		10
drie Dozijn Porcelijnne Theegoed		10
Ses Porcelijne kommettjes en twee Ponskomme		8
Eenige wijn en bierglase mosterpottjes zoutvate etc.	,,	5
Een Groten waterpot met sijn bank	,,	20
In de Beneedenkamer		
twaalff stoelen en een Leuningstoel	,,	20
Een rustbank met sijn bed en kussens	,,	70
Een grote magogne tafel		40
vijff schilderije		20
Een Spiegel		18
Een Leksteen met sijn kas in de agtergalderij		5
In de Bovenste voorkamer.		
Ses stoelen	,,	10
twee rekkies met 2 ½ dos: porselijn teegoed, 12 chokolaat kopjes en		
3 trek potten		16
In de bovenste agterkamer		
Een cedere kas		60
Een magogne theetavel	,,	30
Een cedere tafeltje	,,	10
Een spiegel	,,	20
Ses schilderijen	,,	20
Rondom 't Magasijn en in de tuijn.		
twee duijsend Rode Panne		60
Een Partij klinkers		20
vijff tuijn gieters en eenige Sjappen	,,	30
	Ps.	3200
De tuijn met sijn huijsinge	,,	4000
te Samen	Ps.	7200

Inventaris 1762

Bovenaan staan zes slaven en drie slavinnen, samen voor en vervolgens:	Ps.	2300
18 Spaanse luie stoelen	,,	60
18 ditto dagelijks ditto	,,	18
12 ditto banken (?) ditto met korte leuning	,,	12
Een Maghogne Kleedere Cas	,,	180
Een do geweerbord	,,	8
Een do groote Tafel	,,	40
Een do Thee Tafel	,,	12
Een verlakte groote do	,,	12
2 groote Vuurenhoute Tafels	,,	20
4 Coopere gieters	,,	48
2 Snaphanen	,,	24
Een p. pistoolen	,,	8
6 groote pourtraiten	,,	40
12 geographische Caarten	,,	60
Eenige porcelaine borden kopjes en schoteltjes	,,	60
Eenige Tinne schotels borden etc.	,,	40
Een Groote franse waterpot met zijn bank	,,	20
Een Ditto do do	,,	8
Een Leksteen met zijn kas en pot	,,	15
Een Mans en Vrouwe Sadels met haar toebehooren	,,	24
2 Reypaarden	,,	80
2 Ezels	,,	12
2 G. Galeij Vaten met haer haken	,,	7
300 Schepels Mais	,,	225
60 hoenders	,,	30
Een vlugt duijven	,,	25
Eenige tuijn gereedschappen	,,	25
	,,	3413
Komende dus de Gronden van voorn: Plantagie waarvan de 50-e penning aan de Ed: Westind: Comp: moet werden betaeld te staan op	Ps.	2087
	Ps.	5500

Inventaris 1766

Bovenaan staan zeven slaven en één slavin, samen voor en vervolgens:	Ps.	1200
Een Paard	,,	20
Een mans zaadel met sijn toebehooren	,,	12
2 Ezels	,,	12
2 Galijvaaten	,,	3

4 Kopere Gieter	,,	25
1 Lange Taafel	,,	10
1 do met een Tobbe aan	,,	2
1 Draagstoel	,,	12
6 Tobben	,,	—.6
1 Leksteen met sijn Cast	,,	8
6 Stoelen	,,	5
3 Leege kisten	,,	3
2 vlugt met Duijve	,,	15
1 kalkhoove voor	,,	600
Thuijngereedschappen	,,	50
		Ps. 1977.6

Inventaris 1781

Bovenaan staan vier slaven en twee slavinnen, samen voor	Ps.	900
en vervolgens:		
200 Schepels mais a l p	,,	200
50 hoenders en haanen a 4 rr	,,	25
Een vlugt duijven	,,	20
2 Reijpaarden a 20 p	,,	40
3 Ezels a 6 p	,,	18
Een Maghogne kleedere kas	,,	50
Een Eetenskas	,,	10
Een boer Horologie	,,	10
Een Pottebank en sijn waaterpott	,,	4
Een Strijk Tafel	,,	3
Een Schenk Tafel	,,	2
6 Lange Stoelen met groene trijpe sittings	,,	13
6 koopere gieters	,,	50
Een mahogne pars	,,	20
	Ps.	1365

Inventaris 1825 (verkoop Alvares Correa-Thomson)

Bovenaan staan drie slaven
en vervolgens:
Vier en twintig schapen en kabrieten groot en klein
Vier Ezels
Een paard met zadel en toebehooren
Een chees en toebehooren
Een kaar tot verkoop van water
Vier paren Galyvaten en toebehoren
Een paar dragt tobbens

drie Ezels Zadels
twee water tobbens
twee koevoeten
twee schoppen
twee Sjappen
Een honderd en dertig makotten mais min of meer
Een water puts
twee water potten
Dertig hoenders groot en klein
Een vlugt duiven
twintig mahogny houten stoelen
Zestien matten zittings do
Een ledikant
Een mahogny houten kast
Een do do Bureau

Een do do tafel
Een kleine witte tafel
Een rust Ezel
Een karre wiel
Een Lessenaar defect
Een Engelsche mans zadel
Een do vrouwe do
Een trap
Een houten paard
Zes schilderijen

Inventaris 1847

Twee slaven
Een ezel

Inventaris 1851

Twee slaven
Twee ossen
Een ossenkar
Een ezels do

Inventaris 1853

Eén slaaf
Een os
Een ezel
Een ezelskar
Een waterkar met toebehooren
Een ossen do ,, ,,
Een ploeg en ijzer
Eenige dakpannen in het magazijn

AANTEKENINGEN

1. Johanna Felhoen Kraal: Libraries and archives for research in West Indian history. With an appendix on a collection of Curaçao plantation archives. *De West-Indische Gids 37,* 1957, p. 71-92.

2. Zie het tweede deel van mevr. Meilink-Roelofsz' Een archiefreis in West-Indië in 1965. *Nieuwe West-Indische Gids 47,* 1969, p. 70-71.

3. M.D. Ozinga: *De monumenten van Curaçao in woord en beeld,* 1959, p. 216-222.

4. De mededeling van pater Brenneker, dat de papieren van Klein Piscadera in het bezit zijn van de familie Van Noord-Joubert, lijkt mij onjuist. Ik dacht dat deze in handen zijn van de familie Van Buurt op Curaçao.

5. Dr. J.A. Schiltkamp geeft in de bijlagen van *De geschiedenis van het notariaat in het octrooigebied van de W.I.C.,* 1964, op p. 350 een overzicht van de minuutakten, gepasseerd door de secretaris van de Raad van Curaçao of andere met notariële werkzaamheden belaste functionarissen, welke zich in het ARA te 's-Gravenhage bevinden. De notariële archieven uit de tijd ná 1845 bevinden zich nog op Curaçao, óf bij het Hof van Justitie, óf bij de notarissen. Zie ook *Encyclopedie van de Nederlandse Antillen,* 1969, s.v. Archieven, p. 39-41.

6. I.S. Emmanuel & S.A. Emmanuel: *History of the Jews of the Netherlands Antilles,* 1970, p. 618-677.

7. Het gaat hier om Nicolaas Houtschild, gehuwd met Maria Schut, van wie A.J.C. Krafft in zijn *Historie en oude families van de Nederlandse Antillen,* 1951, p. 161, niet veel anders te weten kon komen dan dat hij in 1730 in de Heerestraat woonde en lidmaat was van de kerk. J.H.J. Hamelberg vertelt in *De Nederlanders op de West-Indische eilanden,* II, 1909, p. 143-144, dat Nicolaas Houtschild(t) tijdens het directoraat van Juan Pedro van Collen tot lid van de Raad van Curaçao is benoemd (als één van de drie burgerleden); later werd hij door dezelfde directeur uit deze functie ontslagen.

8. Krafft noemt hem in zijn *Historie en oude families,* p. 87, Wieje Timme.

9. Dit is dezelfde Frederik Evertsz als in het oudste archiefstuk van Bloemhof genoemd. Bij Krafft, p. 87, staat hij vermeld als schipper.

10. Door beschadiging is hier iets weggevallen; waarschijnlijk 'in leven'.

11. Tot op het laatst van de 18e eeuw bestond op Curaçao eigenlijk geen ander muntstelsel dan het Spaanse. De belangrijkste munt was de peso (in Nederland bekend als Spaanse mat, Spaanse daalder of pilaardaalder) te verdelen in 8 realen, waarde 48 stuivers Ned. In de loop van de 18de eeuw is een verschil ontstaan tussen een min of meer fictieve peso ter waarde van 10 realen (gelijk geacht aan *f* 2,50) en de normaal gebruikte rekeneenheid, de peso ter waarde van 8 realen (*f* 2,—), die ook in de archiefstukken van Bloemhof steeds als peso van

achten genoemd staat. Door de chaotische toestanden en de achteruitgang van de handel aan het eind van de 18de en het begin van de 19de eeuw ging de peso steeds sterker in waarde achteruit. Bij de munthervorming in 1826 (waarbij per 1 jan. 1827 het Ned. stelsel werd ingevoerd) werd de waarde van de peso vastgesteld op *f* 1,33½. Zie: *Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië,* 191, s.v. Muntwezen, p. 489-491. M.D. Teenstra. *De Nederlandsche West-Indische eilanden in derzelfver tegenwoordigen toestand,* 1836/37, p. 193. J. Hartog, *Curaçao,* II, p. 689.

12. Het kan zijn dat 3850 pesos de totaalprijs was in 1754, maar dan is het een uitzonderlijk laag bedrag. Dit zou een uiting kunnen zijn van de economische wanhoopstoestand welke er in 1754 op Curaçao heerste. Omstreeks 1754 of 1755 zouden huizen tegen ongekend lage prijzen verkocht zijn. Zie J. Kooyman, De wallen van Willemstad, Curaçao, omstreeks 1750. *W.I.G. 38,* 1958, p. 173.

13. Inmiddels is er een klein stukje grond bijgekomen.

14. G.J. van Grol. *De grondpolitiek in het West-Indische domein der Generaliteit,* II, 1942, p. 240.

15. Deze gegevens werden ontleend aan: N. van Meeteren, Watervoorziening en grondwaterpeil op Curacao. *Lux 3,* 1945/46, p. 77-90. Grondwaterpeil en watervoorziening op Curacao, voorheen en thans. *W.I.G. 31,* 1950, p. 129-169. P.C. Henriquez, Problems relating to hydrology, water conservation, erosion control, reforestation and agriculture in Curacao. *N.W.I.G. 42,* 1962, p. 1-54.

16. H. Hoetink, *Het patroon van de oude Curaçaose samenleving,* 1958, p. 14.

17. Het woord 'bakeer' komt bij Teenstra ook enkele malen voor. Eén keer vertaalt hij het met 'pikeur', p. 101, een volgende keer met 'voorrijder', p. 248, terwijl hij dan bovendien vertelt dat de bakeer de paarden een voor de berijder gemakkelijke pasgang leert.

BOEKBESPREKING

Kristòf, ta sali bou di ouspisio di 'Comité tot bevordering van de wetenschap in de Nederlandse Antillen', editá pa un redakshon outónomo, konsistiendo di Ronnie Casseres, José Eustatia, May Henriquez, Bunchi Römer, Elco Rosario i Jaap van Soest. Curaçao. *1*-1, februari 1974, 48 bladz. 22 × 14½ cm (NA *f* 12,—).

De *Christoffel* is herboren. Gelukkig! Het gedwongen samengaan met *De West-Indische Gids* — vijftien jaar geleden — had een opdroging van het Antilliaanse potentieel tot gevolg: men bleek alleen geïnteresseerd in een tijdschrift dat ook actuele bijdragen kon geven en op Curaçao werd gedrukt. En zo bleef de *Nieuwe West-Indische Gids* zonder 'Antilliaanse redactie' en Curaçao zonder *Christoffel,* totdat — dankzij het initiatief van dr. L.W. Statius van Eps en het doorzettingsvermogen van drs. Jaap van Soest — thans een nieuw tijdschrift van de grond is gekomen dat men *Kristòf* heeft genoemd.

De beweegredenen welke tot deze uitgave hebben geleid zijn minder hoog gestemd dan de idealen van de Redactie van *Christoffel* in 1955. "Een terugblik op de achttien jaren, welke zijn verstrekken sinds het verschijnen van de eerste Christoffel, ontvouwt voor ons een weinig bemoedigend panorama. Het maatschappelijk ontwikkelingsproces dat, volgens de schrijvers van het introduktieartikel in 1955, zich met betrekkelijk grote snelheid aan het ontwikkelen was, heeft zijn dynamiek en richting schijnbaar verloren"; de Redactie ziet thans "eerder negatieve tendenzen".

In deze toestand lijkt het dus alleen maar heel gelukkig, dat de Redactie thans opnieuw iedereen kan "uitnodigen zijn intellectuele capaciteiten aan te wenden tot een ernstige bestudering van onze problemen. *Kristòf* zal een forum zijn voor hen die zich bij de problematiek betrokken voelen en zich identificeren met de Antilliaanse zaak. De vrijblijvendheid van 'schone handen', waarmee men vroeger het onderscheid tussen 'cultureel' en 'niet-cultureel' meende te kunnen accentueren, zal deze *Kristòf* mijden."

"Vanuit een dergelijk uitgangspunt, dat duidelijk anders ligt dan dat van 1955, zal ook deze redaktie trachten, en dat is wèl hetzelfde streven als in 1955, het hoogst bereikbare te bereiken."

Dit eerste nummer — dat slechts door enkele op genummerde bladzijden geplaatste advertenties wordt ontsierd — geeft een voorproefje van wat men verder nog voor goeds van dit tijdschrift kan verwachten:
Na een tweetalig Ten Geleide behandelt H.L. de Windt 'Enkele charmante hebbelijke onhebbelijkheden van de Antilliaan' (p. 7-10), geven Yandie Paula en Diana Domacassé-Lebacs, elk hun mening over 'Tula' (un heroe di Korsou si òf nò?) (p. 13-20), en verrast Cola Debrot met enkele 'Kwatrijnen' (p. 24-25). H. Hoetink geeft in 'De Antillen en de toekomst: een science-fiction' (p. 26-31) zijn lezers een aantal quasi-ironisch geschetste richtlijnen voor het Antilliaanse politieke handelen welke het overdenken zeker waard zijn. De aflevering besluit met een historische studie van J.J. van Soest over 'Het hypotheekbedrijf op Curaçao' waaraan — gezien de belangstelling van de Bank van de

Nederlandse Antillen voor Klein Bonaire — een zekere actualiteit niet kan worden ontzegd.

(*Kristòf* verschijnt voorlopig zesmaal per jaar; postbus 563, Curaçao. Prijs in Nederland *f* 21,—. giro 1165081 t.n.v. J. van Soest o.v.v. Kristóf.)

P.W.H.

Bonaire Bulletin. Uitgever L.D. Gerharts. Redakteur Walter Booi. — *1*ste Jaargang No. *1*, 18 maart 1974; *2*, 19 april; *3*, 16 mei; *4*, 15 juni; *5*, 15 juli. Elk nummer 8 bladz. 43 × 29 cm (gratis).

Wat verleden jaar in circulaires van 15 mei en 7 september werd aangekondigd is thans verwezenlijkt. Bonaire mag zich verheugen in het bezit van een keurig verzorgd "onafhankelijk, niet-politiek, niet-commercieel plaatselijk blad, dat zich zal toeleggen op de aanmoediging en bevordering van de ontwikkeling van een gezonde economische groei van ons land, terwijl zal worden gepoogd de in het cultuurpatroon van de bevolking ingewortelde traditionele gewoonten en folklore in stand te houden en te beschermen. Het blad zal zich keren tegen al datgene wat het beschouwt als schadelijke exploitatie, nadelig voor de flora en de fauna, de natuurlijke rijkdommen en de natuurschoonheid van Bonaire."

Het *Bonaire Bulletin* zal voorlopig eens per maand verschijnen en gratis worden verspreid. De inhoud van de eerste vijf nummers — in het papiaments, nederlands en engels — is zo veelzijdig en interessant, dat het blad stellig waard is in wijde kring te worden gelezen.

Voor hen die soms de indruk mochten hebben dat men — ontrouw aan de toeristische leuzen van weleer — de laatste jaren bezig is Bonaire als 'Flamingo Island' van rust en schoonheid op een succesvolle wijze de nek om te draaien, betekent het *Bonaire Bulletin* nieuwe hoop, door de duidelijke wijze waarop men zich hierin ten doel stelt een verdere economische ontplooiing van het eiland met een zo groot mogelijke eerbied voor het natuurlijke milieu te doen samengaan.

P.W.H.

Lithology and stratigraphy of the Cretaceous and Danian Succession of Curaçao, door D.J. Beets. Diss. Amsterdam 17.V.1972, 153 blz., 24 fig., 21 phot. op 12 pl. buiten de tekst, 6 losse kaarten waarvan 2 in kleuren. Uitgaven Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen No. *70* (p.a. Zoöl. Lab., Plompetorengr. 9-11, Utrecht) (*f* 36,—).

Neogene and Quaternary geology of Aruba, Curaçao and Bonaire, door P.H. de Buisonjé. Diss. Utrecht 1.IV.1974, 293 blz., 14 fig., 34 phot., 13 pl., 4 losse krtn met kleur. Uitg. Studiekring *78* (*f* 62,—).

In de ontwikkeling van onze geologische kennis van de Nederlandse Antillen kan men onderscheiden:

1) Een periode van *eerste onderzoek*, welke werd afgesloten met de *Geologische Studien über Niederländisch West-Indien* (1888) van K. Martin en het proefschrift van diens leerling G.A.F. Molengraaff over *De geologie van St. Eustatius* (1886).

2) Het *latere onderzoek* van G.J.H. Molengraaff, die een dissertatie schreef over de *Geologie en geohydrologie van het eiland Curaçao* (1929), en van L.M.G. Rutten en zijn leerlingen (H.J. Mac Gillavry, P.J. Pijpers, M.G. Rutten, L.W.J. Vermunt en J.H. Westermann), waaruit voortkwamen de proefschriften over de *Geology and paleontology of Bonaire* (1933, Pijpers) en *The geology of Aruba* (1932, Westermann).

3) Het *moderne onderzoek,* met als belangrijkste publicaties de thesis van R.A. Christman over de *Geology of St. Bartholomew, St. Martin and Anguilla* (1953), het werk van J.H. Westermann & H. Kiel over *The geology of Saba and St. Eustatius* (1961) en de beide hierboven vermeldde dissertaties.

De omstandigheid dat de Nederlandse Antillen reeds geruime tijd tot de geologisch best-bekende gebieden van West-Indië behoren wil natuurlijk niet zeggen dat er geen belangrijke leemten meer zouden zijn, of dat onze kennis van heden over een jaar of twintig niet als verouderd zou kunnen worden beschouwd. Zo is de kalksteenvorming op deze eilanden nog steeds een dankbaar terrein van onderzoek; wordt de ondergrond van Bonaire aan de hand van de nieuwste wetenschappelijke ontwikkelingen uitvoerig bestudeerd, en staan de *Geophysical investigations of the Netherlands Leeward Antilles,* waarover R.A. Lagaay in 1968 een proefschrift samenstelde, thans in het middelpunt van veler belangstelling.

In 1949 gaf Westermann een uitvoerig *Overzicht van de geologische en mijnbouwkundige kennis der Nederlandse Antillen* en ook in andere publicaties werd aan het voor een groter publiek toegankelijk maken van onze kennis van de geologie aandacht besteed, men denke bijv. aan Fr.M. Realino's leerboekje over *De Nederlandse Antillen* (1938) en Westermann's *Beknopte handleiding bij de geologische verzameling van het Curaçaosche Museum* (1951).

Op bodemkundig gebied waren het R. Hamilton (& W.M. Sesseler)'s *Bijdrage tot de bodemkundige kennis van (Nederlandsch) West-Indië* (1945), J.S. Veenenbos', *A soil and land capability survey of St. Maarten, St. Eustatius, and Saba* (1955) en J.H. Westermann & J.I.S. Zonneveld's *Photo-geological observations and land capability & land use survey of the island of Bonaire* (1956), welke onze kennis verrijkten, vóórdat het groots opgezette *Water and land resources development plan* in 1968 zijn gegevens over de 'Soils and soil-potentiality' (Vol. B IV; Grontmij) aanbood. Ook het hydrologisch onderzoek werd niet vergeten.

Gezien al deze zo uitermate gunstige omstandigheden was het opvallend, hoeveel waarde men bleef hechten aan adviezen van nieuwe deskundigen waarvan de feitelijke inhoud meestal kon worden voorspeld. Ook uit economische overwegingen lijkt het stellig gewenst dat men zich op de hoogte stelt van de resultaten van reeds verricht onderzoek vóórdat men nieuwe opdrachten in dezelfde richting geeft, en vóórdat men zich — zoals bijv. bij de constructie van een pier op Saba en de installaties op de top van The Mountain — gedwongen voelt grote gaten te slaan in het uiterst kwetsbare landschap van deze eilanden.

Het proefschrift van Beets over de oudere geologie van Curaçao, geeft de resultaten van een onderzoek van een meer dan 3000 meter dikke, sterk geplooide serie lavas en sedimenten van Krijt en Onder Tertiaire ouderdom, waarvoor het veldwerk van april 1961 tot juli 1962 werd verricht. Promotor was prof. dr. H.J. Mac Gillavry, onder wiens algemene leiding zowel het veldwerk als het laboratoriumonderzoek was verricht.

De bestudeerde gesteentenserie werd onderverdeeld in — van oud naar jong

— de Curaçao Lava Formatie, de Knip Groep en de Midden-Curaçao Formatie.

De Curaçao Lava Formatie — welke tevoren algemeen 'diabaas' werd genoemd — is een meer dan 1000 m dikke opeenvolging van onderzees uitgestroomde bazalten. Twee groepen kalksteenlenzen — genoemd naar de plantages Zevenbergen en Casabao — wijzen op de mogelijkheid dat er aan het eind van deze periode verlanding optrad.

De Knip Groep bestaat vrijwel geheel uit sedimenten, onderverdeeld in een negental formaties welke ten dele gelijktijdig werden afgezet. De dikte van de Groep varieert van bijna 2000 m in het noordwestelijk deel van het eiland tot minder dan 50 m in het centrale en zuidoostelijke deel. De Seroe Teintje Kalksteen, bekend om zijn rudistenfauna, blijkt in deze serie te zijn ingeschakeld, en wordt slechts behandeld als een onderdeel van de grotendeels uit kiezelleien bestaande Christoffel Formatie, de oudste eenheid van de Knip Groep in noordwest Curaçao.

De Midden-Curaçao Formatie is een meer dan 1000 m dikke opeenvolging van zandstenen, conglomeraten en schalies. De ligging van fragmenten van bazalten, andesieten, diorieten en kiezelrijke gesteenten suggereert dat het herkomstgebied van deze gesteenten noordelijk van het huidige eiland was gelegen.

Met het verschijnen van deze uitgave is ook een wens van velen — het bezit van een aantrekkelijke in kleuren uitgevoerde geologische kaart van Curaçao (1 : 50.000) — vervuld.

In het proefschrift van De Buisonjé over de jongere geologie van Curaçao, Aruba en Bonaire, wordt aangetoond dat deze eilanden, na in eerste instantie door vulkanische werking en gebergtevormende krachten te zijn aangelegd, ook in veel latere tijden, toen het vulkanisme reeds lang was uitgewerkt, toch nog een veelbewogen historie hebben doorgemaakt. Promotoren waren prof. dr. J.I.S. Zonneveld en prof. dr. H.J. Mac Gillavry die beiden bij het uitgebreid veldonderzoek — van april tot september 1956 en van juli 1959 tot maart 1960 — de luchtfoto-interpretatie en de laboratorium-onderzoekingen, een werkzaam aandeel hebben gehad.

Van de bekende zeewaarts aflopende kalksteenbergen aan de lijzijden van de eilanden kon worden aangetoond, dat zij als onderzeese puinhellingen van riffen zijn gevormd in een tijd (zo'n kleine 10 millioen jaren geleden) toen de eilanden nog grotendeels onder zee waren gelegen. Door geleidelijke opheffing kwamen deze kalkafzettingen boven water, de riffen zèlf werden volledig afgebroken, maar de dikke puinlagen bleven in hun oorspronkelijke ligging bewaard en vormen nog heden ten dage de opvallende 'scheve' bergen in het landschap.

Ook voor het ontstaan van de terrassen wordt een duidelijke verklaring gegeven: Gedurende de ijstijden traden zeespiegel-schommelingen op die interfereerden met de eigen opheffing van de eilanden; actieve koraalgroei (vooral aan de loefzijden) zorgde voor een bescherming tegen afbraak en deed op verschillende niveau's terrassen ontstaan.

Tijdens deze ijstijden hebben de boven zee verrijzende eilanden er ook heel anders uitgezien. Droge en vochtige perioden hebben elkaar afgewisseld, enorme duincomplexen waren in verschillende tijden op de eilanden aanwezig en merkwaardige zoogdieren hebben er geleefd.

Het werk van De Buisonjé bevestigt op verschillende punten de theorieën van prof. Martin uit het eind van de vorige eeuw, geeft veel aandacht aan zaken welke tot nu toe in de vakliteratuur nauwelijks ter sprake kwamen, en geeft een

beschrijving van de Tafelberg Santa Barbara welke stellig ook economen zal interesseren.

Beide proefschriften zijn verlucht met vele foto's en gedetailleerde kaartjes, en hebben achterin een map met gekleurde geologsiche kaarten welke op veel plaatsen als wandversiering geen slechte indruk zouden maken. Beets gebruikt de nieuwe spelling volgens de stafkaart van Meuter uit 1963, De Buisonjé schrijft de namen volgens de onvolprezen kaarten van Lens, Werbata en Jonckheer (1906 tot 1912). Als topografische basis gebruiken zij echter beiden de kaart van 1963, zodat de Seroe Bartol gelukkig Seroe di Cueba bleef heten, maar Landhuis Rooi Catootje (= Landhuis Rust en Vrede) jammer genoeg als Landhuis Suikertuintje bleef aangeduid.

P.W.H.

Albert Eckhout, Birds of Brazil. Reproductions of paintings from Hofloessnitz Castle, Saxony. Introduction by E. Schaeffer. Rio de Janeiro, Agir, 1970 (£ 8.—).

In 1636 werd Graaf Johan Maurits van Nassau benoemd tot Gouverneur van de Braziliaanse bezittingen van de West-Indische Compagnie. Toen hij in 1637 in Olinda bij Pernambuco aan land kwam, was hij vergezeld van een staf van geleerden en kunstenaars die opdracht hadden land en volk ter plaatse te bestuderen. Een van hen was de Hollandse schilder Albert van den Eeckhout (± 1607-1665). Na zijn vertrek uit Brazilië in 1644 kreeg hij opdracht van Erfprins Johann Georg van Saksen tot het vervaardigen van 80 wandschilderingen (formaat 90 × 90 cm) van Braziliaanse vogels voor diens jachtslot Hofloessnitz bij Dresden waar zij zich thans nog bevinden. De schilder vestigde zich in Dresden, in 1653, en verbleef daar tot 1663, zodat de schilderstukken in die periode zijn ontstaan. Twintig er van zijn thans in kleurendruk gereproduceerd in een losbladige portefeuille van het formaat 46 × 31 cm. Ernst Schaeffer schreef een inleiding in het Engels en het Portugees.

Deze afbeeldingen, welke tot de oudste vogeltekeningen uit dit deel van Brazilië behoren, zijn kennelijk bedoeld als decoraties en niet als natuurgetrouwe illustraties. Niettemin geven zij een goed beeld van de grote gaven van deze Hollandse meester.

Het is te betreuren dat de naam van de schilder consequent verkeerd gespeld is in deze overigens waardevolle en fraaie publicatie.

F. Haverschmidt.

Van scheepschirurgijn tot specialist. 333 jaar Nederlands-Antilliaanse geneeskunde, onder redactie van L.W. Statius van Eps & E. Luckman-Maduro. Van Gorcum & Comp. B.V., Assen; Anjerpublikaties *15*, 1973, xvi + 196 bladz., 8 tekstfig., 39 platen met 62 afb. (*f* 48,—).

Het is mogelijk dat men wat vreemd aankijkt tegen dit fraaie boekwerk, dat een groot aantal bijdragen van een zeer wisselende omvang en verschillend karakter bevat, welke grotendeels in de *Encyclopedie van de Nederlandse Antillen* (1969) zijn verschenen of daarin zijn samengevat. De motivering van deze uitgave is in

het Voorwoord duidelijk gegeven, en wij mogen dankbaar zijn, dat er in de Anjerreeks een mogelijkheid werd gevonden om de talrijke gegevens welke voor de sectie 'Geneeskunde' op schrift waren vastgelegd maar in de *Encyclopedie* moesten vervallen, niet verloren te laten gaan.

Voor hen die in de inhoud van dit boek belangstellen volgt hieronder een opsomming van de ondertekende bijdragen volgens een alfabetische rangschikking van de schrijvers, zoals in het voorwerk *niet* werd gegeven.

Brenneker, O.P., P.: Volksgeneeswijzen, p. 87-88.
Coomans, H.E.: H.E. van Rijgersma, gouvernementsarts op St.-Maarten, 1863-1877, p. 13-17.
Debrot, A.: Tandverzorging, p. 73-74.
Douglas, zuster E., werkte mede aan artikel over Vroedvrouwen, p. 102-105.
Engels, C.J.H.: Samenwerken om milieuvervuiling te voorkomen, p. 59-63.
Erkelens, D.W.: Melkintolerantie op Curaçao, p. 117-119.
Fuente, L.S. de la: De medische dienst van Shell Curaçao, n.v., p. 63-66.
Haneveld, G.T.: De Antilliaanse geneesheer, p. 1; Geneeskundige raad, gezondheidscommissie, adviesraad voor de volksgezondheid, p. 4; Epidemieën, p. 5; Gele koorts, p. 7; Quarantaine, p. 8; Pokkenimmunisatie, p. 10; Schedelvervorming, p. 10; Militair-geneeskundige dienst, p. 11-13. Giftige dieren, p. 81-83. Kwashiorkor, p. 89. Scabiës, schurft, p. 136; Tunga penetrans, zandvlo, p. 137; Dracunculus medinensis, guinea-worm, bietje di pia, p. 138; Ancylostomiasis, mijnwormziekte, p. 139-140. Oogziekten p. 141; Kanker . . ., p. 143-144. Geschiedenis krankzinnigenverpleging, p. 164-165.
Hemmes, J.: Landslaboratoria voor de volksgezondheid, p. 105-106. Infectieziekten, p. 120-122.
Kroon, T.A.J.: Tuberculose op Curaçao, p. 125-130; Niet-tuberculeuze longziekten, p. 130-131.
Kuyp, E. van der: Muskieten of muggen van de Nederlandse Antillen en hun betekenis voor de volksgezondheid, p. 78-81.
Leon, S.: Geboorteregeling, p. 67-70.
Lioba, zuster. De verpleegstersopleiding, p. 94-95.
Luckman-Maduro, E. (ed.): Minibiografieen van doktoren die in de Nederlandse Antillen leefden en werkten, p. 173-187, 25 portr. excl.
Meyer, A.: De Antilliaanse persoonlijkheid, p. 149; Enige socio-psychologische opmerkingen over Curaçao, p. 153-160. Zelfmoord en zelfmoordpoging, p. 163-164. Psychosen, p. 165; Psychopathen, p. 167. Bijgeloof, p. 171-172.
Moffie, D.: Neurologische ziekten, p. 144-146.
Möhlmann O.P., M.: Het St.-Elisabeth Hospitaal, p. 91-93(-97).
Muskiet, A.B.: Andere ziekenhuizen in de Nederlandse Antillen, p. 97-100.
Potasse, A.: De bloedtransfusiedienst, p. 96.
Morton, Julia F.: Geneeskrachtige kruiden en giftige planten, p. 84-87, 14 phot. op 10 pl. excl..
Peixotto, Daniel L.M.: 'Waarnemingen op het luchtgestel en ziektens van het eiland Curaçao' (*Cur. Courant* 5.IV; 3, 10, 17.V.1823), p. 21-40, 1 facs.
Puffelen, M.C. van (mevr. van Eyten - van Puffelen) werkte mede aan artikel over Zelfmoord, p. 163-164.
Reus, Tj. de: Geslachtsziekten en geslachtsziektenbestrijding, p. 131-134.
Sar, A. van der: Tetanus, p. 122-124. Toxoplasmose, Tropische eosinophilie, p. 140.
Schouten, H.: Opleiding van laboratoriumtechnici, p. 95. Parasitaire infecties, p. 134-136.

Statius van Eps, L.W.: Lepra, p. 17-21. Gezondheidszorg (& Haneveld), p. 41-46. Zuigelingensterfte, p. 70-73. De voeding der Curaçaosche bevolking, p. 74-76. Bejaardenzorg, p. 76-77. Vroedvrouwen in de Nederlandse Antillen, p. 103-105.
Vinke, B.: Avitaminosen, p. 88-89. Suikerziekte op Curaçao, p. 141.
Waterman, N.: 'De geneeskundige organisatie in de Kolonie Curaçao' (*W.I.Gids 1*, vol. *2*, 1919), p. 47-58.
Winkel, C.M.: Geestelijke gezondheidszorg, p. 160-162. Neurosen, p. 168; Debilitas mentis, p. 169-170.

Nieuw zijn — behalve de herdrukte historische bijdragen van Peixotto (1823) en Waterman (1919), en het opstel van Engels — de bijdragen van Coomans en Erkelens, terwijl vele onderwerpen welke in de *Encyclopedie* nauwelijks tot hun recht kwamen (zoals lepra en tuberculose) aanzienlijk uitvoeriger zijn behandeld. Ook de minibiografieën vormen een nieuw element — waardoor het boek stellig dikwijls in handen zal worden genomen.

P.W.H.

Dienstbaar onderzoek: naar een methodologie van de agogische wetenschappen; met een case study, door Jan de Vries. Boom, Meppel, 1973, 153 blz. (*f* 15).

Toen de schrijver, in dienst van de Evangelische Broedergemeente, in Suriname een onderwijstaak vervulde, viel het hem op "dat agogen en zeker agologen veel willen doen vóór de mensen, maar dat het nogal eens voorkomt dat zij hun aktiviteiten ontplooien zonder die mensen zelf te laten meespreken" (p. 11). (Agologie is opvoedingswetenschap en een agoog is een opvoeder.) Welnu: in zijn boek, dat voor het grootste deel een methodologische studie is, zoekt hij naar een wijze van kennisverzameling waarbij "het 'objekt', de mens, er het optimale rendement van kan hebben" (p. 11). Ook laat hij zien hoe hij dit doel in Suriname nastreefde.

Van begin 1966 tot eind 1968 bestudeerde de schrijver, in opdracht van de EBG, de onderwijsproblemen in het binnenland. In 1971 stelde een subsidie van de stichting WOTRO hem in staat nog een extra onderzoek onder de Saramaccaanse bosnegers te verrichten.

Zijn verslag van deze onderzoekingen begint de auteur met enige, weinig zeggende, gegevens over Suriname als geheel, over het onderwijssysteem van het land, over de bosnegersamenlevingen en over het onderwijs dat de Saramaccaanse kinderen ontvangen.

In principe, aldus De Vries, zijn ook de Saramaccanen onderworpen aan de leerplichtwet van 1876, maar de overheid heeft verzuimd voor scholen te zorgen. "Zij heeft dat overgelaten aan zending en missie, die de school meer zagen als een 'instrument tot bekering' dan als een mogelijkheid de Saramaccaners de kans te geven naar wens te funktioneren in de totale Saramaccaanse samenleving" (p. 120). De Vries wil hierin verbetering brengen en hierbij gaat zijn planningsconceptie ver boven de Saramaccaanse samenleving uit. Hij vindt namelijk dat de boslandschool moet voorbereiden op een bestaan in de kustsamenleving van Suriname. Vanuit die conceptie verichtte hij zijn eerste onderzoek en konstateerde dat er verschillen waren tussen 'christen-dorpen' en

'heiden-dorpen'. Deze verschillen betroffen o.a. het funktioneren van de 'extended family' ((dit betekent familie) en het gezin. In de gekerstende dorpen bleken de kinderen veel honkvaster te zijn en altijd wel onder de hoede te staan van één lid van het matri-segment (dit is een deel van een groep mensen waarbij verwantschap in de vrouwelijke lijn kan worden vastgesteld) (p. 119). Ook konstateerde De Vries een verschil in speelpatroon. ''Op de gekerstende dorpen werden veel meer 'echte' spelletjes gedaan waarbij het onderscheid tussen jongens en meisjes veel minder stringent was dan op de niet-gekerstende dorpen. Daar zijn de spelletjes ook veel duidelijker 'imitaties' van het gedrag van de volwassenen'' (p. 123).

Toen de schrijver, in 1971, voor de tweede maal het bosland introk, richtte hij zijn aandacht op de funktie van de school in de Saramaccaanse samenleving. Saramaccaanse samenleving, wel te verstaan! Maar alras verplaatste de aandacht zich naar de funktie van de bosnegerschool in de *Surinaamse* samenleving. Dit kwam al meteen tot uiting bij de keuze van de te onderzoeken dorpssamenlevingen. Hij zocht naar dorpen die verschilden ten aanzien van de faktoren transmigratie en kerstening. Deze beide variabelen, aldus de schrijver, ''onderkennen wij als invloeden van de kust-samenleving, welke een ingreep betekende op de sociale struktuur van de betrokken dorps-samenlevingen'' (p. 128). Dit betekende dat dorpen van de volgende vier typen werden uitgeselecteerd: (1) niet gekerstend/ niet getransmigreerd; (2) gekerstend/niet getransmigreerd; (3) niet gekerstend/getransmigreerd; (4) gekerstend/getransmigeerd (p. 128/129). In al deze dorpen werd voor kortere of langere tijd basisonderwijs gegeven.

Op grond van de mate waarin deze dorpen in een kontaktsituatie met de kustsamenleving stonden, verwachtte de schrijver, dat de houding van de dorpssamenleving ten aanzien van de school het meest positief zou zijn bij 4, en vervolgens in steeds mindere mate bij 3, 2 en 1 (p. 129). In type 3 werd een iets positievere houding ten aanzien van de school verwacht dan in type 2, omdat de mensen die onder 3 vallen ''een bewuste keus maakten voor de kust-samenleving en omdat vele mannen daar een vaste baan hebben en daar trots op zijn'' (p. 129). Wat die bewuste keuze betreft: zij hadden zich ook stroomopwaarts van het stuwmeer kunnen vestigen.

Om deze hypothese te kunnen toetsen besloot De Vries te informeren naar het oordeel van de volwassen inwoners omtrent de betekenis van het onderwijs. Dit oordeel meende hij op een direkte en op een indirekte wijze te kunnen achterhalen. Op een direkte wijze stelde hij het oordeel over schoolzaken vast, terwijl de houding van de ouderen ten aanzien van de schoolkinderen op een indirekte wijze werd bepaald. Onder schoolzaken werd verstaan: (1) de doelstelling van de basisschool; (2) het dienstverlenend apparaat (de school en de schoolmeester o.a.) en (3) het leerplan. Deze veelomvattende onderwerpen werden tijdens een kort bezoek aan elk dorp in een dorpsvergadering ('kúutu', of wel palaver) doorgenoemen. ''Deze 'kúutu' werden bijeengeroepen door de kapitein en door hem geleid. Dat betekende ook dat steeds via een 'basia' (dorpsleider) (in dit geval intermediair) werd gesproken'' (p. 131). De schrijver meende na deze palavers de dorpelingen in één van de drie volgende kategorieën te kunnen plaatsen: (a) ongedifferentieerd oordeel: kritiekloos aanvaarden; (b) gedifferentieerd oordeel: stellingname, eventueel gevolgd door voorstellen welke incidenteel van aard zijn; (c) konstruktief-gedifferentieerd oordeel: kritische stellingname welke leidt tot uit inzicht voortgekomen konstruktieve voorstellen. De houding van de ouderen jegens de schoolkinderen leidde de onderzoeker af uit de aktiviteiten

van de kinderen na schooltijd. Moesten zij na schooltijd huishoudelijke werkzaamheden verrichten of werden zij in de gelegenheid gesteld werk voor school te maken? Daar wilde De Vries achter zien te komen met behulp van een vragenlijst, waarmee de leerlingen gedeeltelijk schriftelijk, gedeeltelijk mondeling werden geënquêteerd. In totaal 112 leerlingen werden op deze wijze geïnterviewd. Ook dit onderzoekje kan als haastwerk worden getypeerd.

Geen indrukwekkend onderzoek, alles bij elkaar. Een zwakke basis voor de overigens zeer belangrijke — maatschappelijk relevante — konklusies waartoe de schrijver kwam: (*1*) dorpssamenleving één (niet gekerstend en evenmin getransmigreerd) heeft de school nog niet werkelijk geaccepteerd; (*2*) in de dorpen twee en drie is dit, daarentegen, duidelijk meer het geval; (*3*) in dorp vier, Nieuw-Ganzé, is de school bepaald een geaccepteerd en redelijk geïntegreerd medium te noemen (p. 136).

Generaliserend meent de schrijver de mogen stellen "dat externe invloeden (akkulturatie-faktoren) invloed hebben op die aspekten van de sociale struktuur welke direkt relevant zijn voor de opvoedingssituatie. Deze akkulturatie-faktoren bevorderen een positieve akseptatie van geinstitutionaliseerde hulpmiddelen (= media), welke het akkulturatie-proces in één of andere vorm beogen te bevorderen. In ieder geval voorzover ze betrekking hebben op de jeugd. Met andere woorden: de sociale struktuur van een samenleving bepaalt inderdaad de funktie welke een school in die samenleving heeft, hoewel de nu verkregen gegevens manen tot voorzichtigheid ten aanzien van het ál te snel besluiten tot het aanwezig zijn van een 'veranderde sociale struktuur' " (p. 136/137).

Uit deze nogal cryptische onderzoekskonklusie worden vervolgens enige beleidskonklusies getrokken, te weten:

(1) voor dorpen van het type één (die ver van de westerse 'beschaving' afliggen, Kr.) denkt De Vries aan een onderwijsvorm "waarvan het curriculum is afgestemd op de 'eisen' waaraan voldaan moet worden, wil men in de kustsamenleving een redelijke kans op werk hebben. Dit zal dan vooral ongeschoold en semi-geschoold (opleiding binnen bedrijf) zijn, want die banen laten een terugkeer naar de eigen samenleving op min of meer willekeurige momenten mogelijk;

(2) voor dorpen als Nieuw-Ganzé "zal een schooltype beschikbaar moeten zijn dat feitelijk identiek is aan de normale g.l.o.-school in Paramaribo" (p. 137), terwijl

(3) in en bij de dorpen van de beide andere typen scholen dienen te worden geplaatst waarbij zowel gekozen kan worden voor 'eind-onderwijs' als bedoeld onder (1), als voor 'voorbereidend-onderwijs' zoals dat in Nieuw-Ganzé zal worden gegeven.

En na deze konklusie van De Vries moet de recensent konkluderen dat de bosnegers, als deze plannen doorgaan, een afschuwelijke toekomst wacht. Over die toekomst kunnen zij die Suriname niet kennen zich een indruk vormen door de hierna te recenseren publikatie van de heer en mevrouw Jansen te raadplegen.

Het uitgangspunt van De Vries' methodologie is dat de mensen inspraak dienen te hebben, maar uit zijn verslag blijkt niet dat hij de bosnegers op een systematische wijze heeft gevraagd naar wat zij vinden van het leven of van een werkkring als ongeschoolde arbeider in de kustsamenleving. Misschien geven zij verre de voorkeur aan werk dicht bij huis, bij voorbeeld als goed opgeleide landbouwer die tegen een behoorlijke betaling de levensmiddelen produceert die Suriname thans nog moet invoeren.

G.J. Kruijer

Arm Suriname: land van onmogelijkheden, door P. Jansen en D. Jansen - van Nes. Nummer 20 van de reeks act-if (actuele informatie). Protestantse Stichting tot Bevordering van het Bibliotheekwezen in Nederland (Voorburg). Zonder jaartal (1973?), 46 blz., met vele foto's en tabellen (*f* 6,—).

Deze brochure, samengesteld in opdracht van het Interkerkelijk Vredesberaad, Justitia et Pax, Novib en Pax Christi, diende als 'congresmap' voor een op 29 maart 1974 in Den Haag gehouden studiedag, welke door de genoemde organisaties werd georganiseerd. Er werd op die dag door een vijftigtal Surinamekenners gezocht naar oplossingen voor de problemen waarvoor het Surinaamse volk zich gesteld ziet, althans de grote meerderheid van dit volk.

Het boekje geeft, aan de hand van vele cijfers, een beeld van de armoede in het land, de werkloosheid, de woningnood, de door Nederland verstrekte ontwikkelingshulp en de baten die buitenlandse bedrijven bij Suriname hebben. Maar de schrijvers laten het niet bij cijfers, zij verlevendigen, vermenselijken de statistieken met verslagen over de zeer nauwe relaties die zij hadden met de door armoede en onrecht geteisterde Surinamers. Ds. Jansen en zijn echtgenote woonden gedurende een half jaar op een van de erven van Paramaribo, temidden van de armen.

Ten aanzien van de ontwikkelingshulp konkluderen de schrijvers dat deze niet ten goede is gekomen aan het meest behoeftige deel van de bevolking. De deelnemers aan de genoemde studiedag waren het daar kennelijk mee eens, want met algemene stemmen werd een motie aangenomen waarin er bij de Nederlandse regering op wordt aangedrongen de ontwikkelingshulp voortaan ten goede te laten komen aan de armste 40% van de Surinaamse bevolking, zulks in overeenstemming met een aanbeveling van de Sociaal-Ekonomische Raad van de Verenigde Naties.

G.J. Kruijer

Hekserij bij de Djuka. Een sociologische benadering, door Wilhelmina van Wetering. Diss. Amsterdam 21.XI. 1973, xiv + 298 blz. gestencild, 3 kaartjes.

Mevrouw Thoden van Velzen - van Wetering maakte deel uit van een groep antropologen welke in 1961-'62 onderzoek heeft verricht in één der Bosnegermaatschappijen in Suriname, de Djuka. Eerdere publicaties van leden van deze groep waren onder meer de *Politieke beheersing in de Djuka maatschappij* (Thoden van Velzen 1966), 'Law at the village level' (Köbben 1969, in *Law in culture and society*), en 'Unity and disunity' in het verwantschapsysteem (Köbben 1967, *Bijdr. L.T.V. 123*).

De hier besproken dissertatie, die in het najaar van 1973 gereed kwam, heeft de hekserij bij de Djuka tot onderwerp. Het is een grote verdienste van de schrijfster, dat zij dit lokaal zo belangrijke verschijnsel toegankelijk heeft kunnen maken. Het verzamelen van materiaal over hekserij is geen sinecure. Dit geldt in het algemeen, maar voor de Djuka in het bijzonder (p.iii). De schrijfster heeft zowel aandacht gehad voor de kwaliteit van de gegevens als voor de kwantiteit. Zij laat zich wat dat betreft kennen als een antropologe met een zeldzame ambachtelijkheid.

De eerste drie hoofdstukken zijn gewijd aan de beschrijving van de verschil-

lende aspecten die voor de appreciatie van de betekenis van de hekserij bij de Djuka onmisbaar zijn. De overledenen worden onderworpen aan een proef. Het lijk wordt op een baar rondgedragen en naar aanleiding van de manier waarop dit gebeurt stelt men de doodsoorzaak vast. Tevens wordt hierdoor uitgemaakt of iemand al of niet heks is geweest. ''Alleen van overledenen weet men zeker of zij heks zijn of niet, want zij alleen hebben de draagproef ondergaan'' (p. 24). Een aanzienlijk deel van de aldus beproefde overledenen wordt tot heks verklaard (tijdens de onderzoekingsperiode zelfs 70%). In overwegende mate betreft dit vrouwen.

Dit neemt niet weg dat ook levende mensen van hekserij kunnen worden beschuldigd. Dit zijn de 'verdachten' (aan wie deze dissertatie werd opgedragen). Deze beschuldigingen dragen een min of meer klandestien karakter. De priesters van de 'Grote Godheid', die een duidelijke elite vormen bij de Djuka, streven er naar deze beschuldigingen te ontkrachten. Zij doen dit met het oog op het voorkómen van geweldpleging.

Niettegenstaande het aanzienlijke aantal verdachten dat na overlijden ook inderdaad als heks wordt aangewezen schijnt het kwaad dat zij aanrichten vrij gering te zijn. Slechts 1 op de 30 sterfgevallen en minder dan 20% van het aantal ziektegevallen worden aan hekserij toegeschreven (p. 58). Veel van wat 'hekserijgedrag' wordt genoemd in het boek gaat in feite over beschuldigers en beschuldigden. Op basis van het verschil in beschuldigingen die plaatsvinden tussen resp. wijkgenoten en bewoners van verschillende wijken worden zelfs twee onderscheiden typen, hekserijgeloof en -gedrag, aangegeven (o.a. p. 127).

De dissertatie van Wilhelmina van Wetering is méér dan alleen een boeiende etnografie. Zij tracht te komen tot nieuwe inzichten met betrekking tot hekserij. Bestaande opvattingen en visies worden door haar kritisch besproken.

Haar oorspronkelijke bijdrage betreft een 'sociologische benadering' van de studie van hekserij. ''Een beschuldiging en een veroordeling als heks zijn resultaten van besluitvormingsprocessen waarbij verschillende groepen betrokken zijn en waarop vele krachten hebben ingewerkt'', aldus de schrijfster (p. 96). Op grond van dit inzicht meent zij dat het gehele sociale veld betrokken dient te worden bij de studie van hekserij. Men dient naast beschuldigers, verdachten, slachtoffers en medeplichtigen ook de reakties van anderen onder ogen te zien (p. 140).

Met behulp van deze benadering ontwikkelt de schrijfster de zienswijze, dat machtsoverwegingen een overheersende rol spelen bij hekserij-beschuldigingen. ''Het feit dat iemand verdacht wordt betekent dat zijn sociale betrekkingen met mensen die belangrijk voor hem zijn, dus vooral wijkgenoten, verstoord zijn'' (p. 166). Het bezit van goede sociale betrekkingen is een machtsbasis in de Djuka-maatschappij, waarin overigens geen grote verschillen in macht en/of rijkdom bestaan. Andere machtsbases, die allen onder bepaalde omstandigheden bescherming kunnen bieden tegen verdachtmakingen, zijn het bezit van een schutsgeest, goede relaties met belangrijke personen, economische onafhankelijkheid en een goede gezondheid (p. 169).

Op verschillende plaatsen in het boek wordt gewezen op het grote belang van de zgn. 'extended-case method' voor de studie van hekserij. De schrijfster is echter weinig expliciet over hetgeen deze methode precies inhoudt of zou moeten inhouden. Voor zover ik weet is de term afkomstig van Max Gluckman, maar is de inhoud en betekenis ervan vooral uitgewerkt door Jaap van Velsen (*The politics of kinship*, 1967; *The extended-case method* . . . in *The craft of social anthropology*, 1967). De kern van de methode is dat acties van indivi-

duen, gezien als persoonlijkheden en niet slechts als spelers van bepaalde rollen, grote nadruk dienen te krijgen in het antropologische onderzoeksverslag. Dit wordt gerealiseerd door deze individuen te tonen in hun acties over bepaalde tijdsperioden en in verschillende sociale contexten. In de 'situationele analyse' die op zulk materiaal wordt toegepast zijn de acties van dergelijke boven de anonymiteit uitgetilde individuen niet meer alleen maar 'illustraties' van algemene beweringen, maar vormen daar een onlosmakelijk onderdeel van (Van Velsen 1967).

Het is mijn indruk dat de schrijfster aan deze uitgangspunten niet altijd voldoet. Niet alleen vormen haar 'gevallen' vaak alleen maar illustraties van algemene uitspraken, maar ook zijn de individuen die erin figureren vaak niet meer dan rollenspelers, met name beschuldigers en verdachten. Bovendien wordt zelden voldaan aan de eis deze individuen te volgen in diverse contexten en in historisch perspectief.

Wat de inhoudelijke kant van het boek betreft merk ik op, dat de precisie en consistentie van de gevolgde argumentatie soms te wensen overlaat. Het is bijvoorbeeld niet gemakkelijk te begrijpen wat zij precies voor ogen heeft met het door haar gepostuleerde verband tussen hekserij en macht. Verdachten hebben ten opzichte van beschuldigers weinig macht. Relatieve machteloosheid is, met andere woorden, een voldoende voorwaarde voor het aangewezen worden als verdachte. Wat echter de noodzakelijke voorwaarde hiertoe is — op welke wijze de verdachten zich onderscheiden van andere machtelozen — is mij niet duidelijk geworden. Volgens welke criteria wordt iemand nu als een verdachte bestempeld?

Ook aan de kant van de relatief machtigen, de beschuldigers is dit niet duidelijk. Als het inderdaad zo is, dat mensen hun machtspositie uitdrukken door anderen van hekserij te beschuldigen, ligt de vraag naar de motieven van zulk gedrag voor de hand. Wat is de prijs van een dergelijke beschuldiging, wat wordt men er wijzer van? Niemand schijnt er iets mee op te schieten (althans niemand van de 'gewone mensen'); zelfs de bezittingen van de als heks aangewezen dode vallen niet toe aan de beschuldigers.

Misschien is deze onduidelijkheid het gevolg van de wijze waarop de schrijfster een van de kernbegrippen uit haar betoog, namelijk macht, heeft omschreven. Macht is volgens haar het vermogen om gewenste interpretaties bij groepsgenoten ingang te doen vinden of ongewenste interpretaties van gebeurtenissen te desavoueren (p. 189). Volgens deze opvatting is hekserij bij de Djuka inderdaad een spel om de macht: het gaat er hierbij immers om beschuldigingen (interpretaties) ingang te doen vinden bij groepsgenoten, c.q. deze te desavoueren? Riekt dit niet naar een petitio principii; men gaat uit van hetgeen bewezen had moeten worden?

Op p. 164 zegt de schrijfster "weinigen nemen dan ook een positie in die hen in staat stelt regelmatig anderen te beschuldigen". Zou het, teneinde tot een werkelijke verklaring te komen van hekserij in plaats van het alleen maar vaststellen van een bepaald verband, niet voor de hand liggen de aandacht juist op deze weinigen te richten? Wat onderscheidt hen van de rest? Wat zijn hun machtsbases (hun relaties met de Surinaamse overheid misschien?) en hoe worden deze geconsolideerd?

Keer op keer blijkt dat de elite een bepalende rol speelt bij hekserijbeschuldigingen en bij het vaststellen van heksen. Bovendien levert het aanwijzen van heksen ook materieel gewin op voor de toplaag (de priesters van de Grote Godheid).

Ondanks deze en dergelijke vragen die zich bij lezing van Wilhelmina van

Wetering's proefschrift aan mij opdrongen, hoop ik dat het haar mogelijk zal zijn om het, bijvoorbeeld door een uitgave in het Engels, onder de aandacht van een groot publiek te brengen. Dat verdient het ten volle.

L. Brunt

Kabes Duru? Verslag van een onderzoek naar de onderwijssituatie op de Benedenwindse Eilanden van de Nederlandse Antillen, in verband met het probleem van de vreemde voertaal bij het onderwijs, door A.C. Prins-Winkel. Academisch proefschrift, Amsterdam, Van Gorcum & Co, Assen, 1973, 179 bladz. (fl. 25,—).

In haar proefschrift *Kabes Duru?* stelt mevrouw Prins-Winkel de vraag of de zgn. 'domheid' en 'luiheid' van Antilliaanse kinderen samenhangt met het feit dat, althans op Aruba, Bonaire en Curaçao, de instructietaal bij het onderwijs Nederlands is, terwijl het merendeel der kinderen van huis uit Papiamentu spreekt. De invloed van het al dan niet spreken van de instructietaal als moedertaal op de leerprestaties van de kinderen wordt door haar zowel aan de hand van theoretische beschouwingen als op basis van verricht onderzoek nagegaan.

Diverse aspecten van de problematiek rondom het invoeren van de moedertaal op de basisschool worden in het eerste deel èn in de eerste hoofdstukken van het tweede deel belicht. Helaas werd aan de verwachtingen welke de literatuurlijst bij mij opgeroepen had niet voldaan. Wel komen verscheidene vraagstukken aan de orde, maar de bespreking van elk probleem afzonderlijk en het verband tussen een specifiek probleem en de vraagstelling blijft vaak te vaag. Bovendien wordt de onderlinge samenhang van verscheidene aspecten der onderhavige problematiek eigenlijk nergens uiteengezet. Zo is er b.v. een samenhang tussen:

— het verschil in culturele achtergrond van de leerlingen en de schoolcultuur;
— de ontwikkeling van mengtalen, in het bijzonder Papiamentu;
— het 'linguistische normbeeld' ten aanzien van Papiamentu;
— het veronderstelde verband tussen taal en cognitieve ontwikkeling.

In de huidige literatuur worden de theorieën welke opgesteld zijn ter verklaring van de invloed van taalbeheersing op leerprestaties, onderscheiden in twee modellen: Het 'cultural deprivation' en het 'cultural difference' model. Deze worden hier niet onderkend, alhoewel vertegenwoordigers van beide richtingen geraadpleegd zijn. Opmerkelijk is dat enkele exponenten van het 'cultural deprivation' model in de theoretische beschouwingen te sprake komen, maar dat critici van dit model pas in de slotbeschouwing van het proefschrift vermeld worden. Dit is des te merkwaardiger daar mevrouw Prins-Winkel (volgens mij terecht) twijfelt aan de juistheid van wat zij noemt het negatief 'linguistisch normbeeld' ten aanzien van het Papiamentu. Deze twijfels komen meer overeen met het door de meeste critici aangehangen 'cultural difference' model. Dit naast elkaar gebruiken van twee verschillende modellen maakt de toch al niet heldere theoretische uiteenzetting nog verwarder.

In het tweede deel van haar proefschrift beschrijft mevrouw Prins-Winkel een door haar verricht onderzoek naar leerprestaties van Nederlands sprekende resp. Papiamentu sprekende leerlingen van lagere scholen op de Benedenwindse Eilanden. Op basis van bij dit onderzoek verkregen gegevens wordt de invloed van het al dan niet spreken van de instructietaal als moedertaal op de leerpres-

taties getoetst. Bij deze toetsing zijn de interveniërende variabelen welstandsklasse en niet-verbaal IQ constant gehouden en zijn evenveel Papiamentu sprekende als Nederlands sprekende leerlingen uit de oorspronkelijke steekproef genomen.

De invloed van de interveniërende variabelen welstandsklasse en IQ blijkt uit verschillende tabellen, maar de theoretische veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het constant houden van deze factoren worden slechts even aangestipt. Hierdoor zal het voor iemand die niet bekend is met de onderhavige problematiek waarschijnlijk onduidelijk zijn waarom deze factoren constant gehouden worden en waarom dit op de hier gebruikte manier gebeurt.

Doordat bij toetsing van de hypothese de interveniërende variabelen constant gehouden zijn en het aantal Papiamentu sprekende leerlingen gelijkgeschakeld is aan het aantal Nederlands sprekende leerlingen, is er sprake van een afwijking t.o.v. de oorspronkelijke steekproef. Deze afwijking valt uit in het voordeel van Papiamentu sprekende leerlingen, omdat de leerlingen die voor toetsing van deze hypothese gekozen zijn uit de oorspronkelijke steekproef van Papiamentu sprekende leerlingen, hogere leerprestaties leveren dan deze oorspronkelijke populatie.

Het is evenwel heel goed mogelijk om de hypothese te toetsen met gebruikmaking van alle Papiamentu sprekende leerlingen die t.a.v. de variabelen welstandsklasse en IQ overeenkomen met Nederlands sprekende leerlingen. De afwijking van de oorspronkelijke steekproef zou dan zeer gering geweest zijn. Op deze wijze zou nog duidelijker kunnen worden aangetoond dat "Papiamentu sprekende leerlingen minder goede leerprestaties leveren dan Nederlands sprekende leerlingen."

De door mevr. Prins-Winkel gesignaleerde nadelige effecten van onderwijs in een vreemde instructietaal zijn lange tijd genegeerd. Het is dan ook toe te juichen dat zij aan deze problematiek een studie gewijd heeft. Op grond van deze studie komt zij tot de conclusie dat het aanbeveling verdient om het onderwijs op de Antillen aan te passen aan de behoeften van de Antilliaanse leerlingen, met name door het invoeren van het Papiamentu als instructietaal bij het basisonderwijs. Deze op zichzelf zinvol lijkende remedie is echter gebaseerd op een theoretisch onduidelijk en onderzoekstechnisch onzorgvuldig opgestelde diagnose.

Jenny Hoolt

SEPARATE PUBLICATIONS

(39)
Continued from *N.W.I.G. 49,* 1973, p. 177-197, and previous lists since 1947. — Publications not seen by the compiler of this incomplete bibliography are not included. — The existence of a Summary is indicated by a translation of the title.

Abrahamse, J.: *Derde Landbouwtelling Suriname, November 1969.* Suriname in Cijfers *60,* (Dec. 1971), Min. L.V.V. Sur., 123 pp. 29 × 20½ cm, 4 folding maps excl.

Acoord, Marcel H. (= Marac): *Broko na boei.* (Paramaribo, 1973), 21 pp. 20½ × 14½ cm mimeogr. cover with portr. excl. (Poetry)

Adhin, J.H. (ed.): *100 Jaar Suriname. Gedenkboek i.v.m. een eeuw immigratie (1893 - 5 juni - 1973).* Nationale Stichting Hindostaanse Immigratie, 5 June 1973, 203 pp. 24 × 15½ cm, frontispiece.

Een beknopte uitgave van de wereld. D.A. Hooghart: Demografische structuur van ons volk (p. 9): J.P. Kaulesar Sukul: Historische schets der immigratie (p. 13). Hooghart: Summier overzicht der emigratie (p. 26). J. Michels: Transmigratie in recente tijden (p. 31).
Honderd jaar rechtsonwikkeling in vogelvlucht, J.H. Adhin (p. 39).
Honderd jaar onderwijsontwikkeling in vogelvlucht, Adhin (p. 85).
Een eeuw wetenschappelijk onderzoek. E. van der Kuyp: Medisch-wetenschappelijk onderzoek (p. 129). F.W. van Amson: Landbouwkundig onderzoek (p. 141). J. Ruinard: Onderzoek onder auspiciën van WOSUNA en WOTRO (p. 150).
Een eeuw culturele ontwikkeling. Ch.W.R. Lont: Ontwikkeling van het bibliotheekwezen (p. 158). R. Ravales: Ontwikkeling van de letterkunde (p. 167). H. van Binnendijk: Ontwikkeling van het Toneel (p. 171). N. Hatterman: Ontwikkeling van de beeldende kunst (p. 174). E.Ch. Sprangers: Ontwikkeling van de dans (p. 181). J.Th. Nelom: Ontwikkeling van de muziek (p. 184). J. Douglas: Ontwikkeling van het museumwezen (p. 194-200).

Adviesraad voor culturele samenwerking tussen de landen van het Koninkrijk. Jaarverslag 1972. Amsterdam (1973), 41 pp., 2 figs. *Jaarverslag 1973,* (1974), 45 pp. 24 × 17 cm, 1 fig.

Afscheid met hindernissen van den kooperen ploert. Interlinks *1,* Sep. 1969, *4,* 54 pp. 26½ × 17½ cm, cover & 2 ill. excl.

Redactioneel. — Stanley C. Brown: Verdedigingsrede 16 juli 1969 (p. 4). — Joris van den Berg: Ons parlement en Koninkrijk (p. 9). — H.J. Lankhorst: De onafhankelijkheid van Suriname. Het 'royale' Nederlandse standpunt (p. 16). — R.F. Kross: Apartheid in Suriname, of: Het gevecht om de eigen identiteit (p. 19). — Fred Marthe: Hoe eerlijk zijn de verkiezingen? (p. 37). — W.G. Wolters: De mythe van een dwangstelsel (p. 43-51).

Akanamba (= Arthur Licht): *Mutjamah (regenboog). Aan de rivier Madjaweh aan welker oever ik geboren ben.* (Paramaribo, 1974), 20 pp. 14½ × 11 cm, cover excl. (Poetry)

Amersfoort, Johannes Marinus Maria van: *Immigratie en minderheidsvorming. Een analyse van de Nederlandse situatie 1954-1973.* Thesis Amsterdam 10.V.1974; Samsom, Alphen a/d Rijn, 242 pp. 22 × 14½ cm.

Antillean fish guide, by Bart de Boer, Dick Hoogerwerf, Ingvar Kristensen and Jankees Post, 183 drawings of reef fishes and turtles by Freek Creutzberg, Dick Poppe and Ingvar Kristensen. Caribbean Marine Biological Institute, Curaçao, 1973; *Stinapa* no. 7, 110 pp. 24 × 15½ cm.

Arion, Frank Martinus: *Dubbelspel.* De Bezige Bij, Amsterdam, 1973, 365 pp. 20 × 12½ cm. (Curaçao novel)

Aruba investment information. Dept. Econ. Devel. Aruba, Oct. 1972, vi + 12 + (4) pp. 29½ × 21 cm, 3 maps, 4 pls. excl., ill. cover.

Baal, Ferdinand: *Enkele aspecten van wildekologie-onderzoek in Suriname. Bepaling van voorlopige prioriteiten van inventarisaties en ekologisch onderzoek van zoogdieren, vogels en reptielen in Suriname.* Rapport Rijksinstituut voor Natuurbeheer Afd. Zoölogie; Verslag Natuurbeheer Landbouwhogeschool Wageningen, Feb. 1973, 49 + 49 pp. 29 × 20½ cm mimeogr., map, 2 pls excl. — Bijlage: *Inventarisaties van onderzoekingen vanwege de Commissie Biologisch Onderzoeksprogramma Suriname* (1970), Foundation for Scientific Research in Surinam and the Netherlands Antilles, comprising reports of P.A. Florschütz (botany, 2 pp.), J. van Donselaar (phytogeogr. and ecology, p. 5-18), D.C. Geijskes (zoogeogr., p. 19), J.P. Schulz (animal ecology & ethology, p. 20-32), W. Bongers (mammals, p. 33-34), Geijskes & G.F. Mees (birds, p. 35-37), Reptiles and amphibians (Geijskes, p. 38-41), H. Nijssen (fresh-water fishes, p. 41-49).

Beets, D.J.: *Lithology and stratigraphy of the Cretaceous and Danian Succession of Curaçao.* Uitgaven Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen *70;* thesis Amsterdam 17.V.1972, 153 pp., 24 figs., 21 phot. on 12 pls. excl., 6 loose folding maps two of which in colour.

Belle, Jean: *A revision of the New World genus Progomphus Selys, 1854 (Odonata: Gomphidae).* Thesis Leiden 24.IV.1974, xii + p. 191-308, 336 figs.; Odonatologica *2*, 1973.

Berg, G. van den: *Het Galibi-reservaat in Suriname. Een natuurwetenschappelijke inventarisatie (1972).* Verslag van een onderzoek voor . . . STINASU . . . tevens . . . voor het vak Natuurbeheer; Afd. Natuurbehoud Landbouwhogeschool Wageningen, 1972, iv + 111 pp. mimeogr. 29 × 21 cm, 8 maps incl., 14 phot. & map excl.

Boer, Bart de & Hoogerwerf, Dick & Kristensen, Ingvar, see: *Antillean fish guide; Stinapa 7,* 1973.

Boer, M.W.H. de: *Landforms and soils in eastern Surinam (South America).* Agric. Res. Reports *771,* Pudoc, 1972, viii + 169 pp., 49 figs.; thesis Agric. Univ. Wageningen.

Bonaire Bulletin. Uitgever L.D. Gerharts. Redakteur Walter Booi, Kralendijk, Bonaire. Drukkerij De Stad, Curaçao, Illustrated monthly, 8 pp. 43 × 29 cm; Papiamentu - Dutch - English. First number 18.III.1974. — Announcing circulars: 15.V.'73, 2 pp. mimeogr. 33 × 21½ cm, and 7.IX.

Bor, Wout van den: *Not too bad . . . Sociale organisatie, gezins- en familieverband op St. Eustatius: een oriënterend vooronderzoek.* Afd. Sociologie van de Westerse gebieden, Landbouwhogeschool, Wageningen, 1973, xii + 114 pp. mimeogr. 29 × 20½ cm, 7 pls. & cover picture excl.

Inleiding. De geschiedenis . . . (p. 6-24). De economie . . . De sociale organisatie . . . (p. 38-102: stratificatie, bestuur, rechtspraak en medische zorg; onderwijs en kerkelijk leven; het Caraïbisch gezin; jong-zijn op St. Eustatius; volwassen-zijn . . .; oud-zijn . . .; slotbeschouwingen . . .).

Breman, J.C. & Peper, A.: *Intentieplan sociaal beleid Suriname, een voortgangsnota.* Stichting Planbureau Suriname, Paramaribo, 4 sept. 1973, mimeogr. report, iv + 102 pp. 29 × 20½ cm, also issued by Stichting Kankantrie, dd. 16.IV. 1974; see: *De sociale ontwikkeling van Suriname.*

Brenneker, Paul: *Sambumbu. Volkskunde van Curaçao, Aruba en Bonaire. No. 6.* Printed by Verenigde Antilliaanse Drukkerijen, n.v., Curaçao, 1973, vi + p. 1295-1595, 14 × 9 cm.

Brenneker, Paul: *Volkskunde van Curaçao, Aruba en Bonaire, Sambumbu No. 7,* Curaçao, 1973, p. (xii) + 1595-1886.

Buschkens, Willem Frederik Lodewijk: *Het familiesysteem der Volkscreolen van Paramaribo.* Thesis Leiden 21.II.1973, xiv + 282 + (32) + (7) pp. 29½ × 21 cm.

Buurtcentrum Grootkwartier triomf van het particulier initiatief. Curaçao, 1966?. 40 pp. 21½ × 14 cm, many ill.

Buurtcentrum Sta. Maria Curaçao. Jubileumboek 1960-1980. (28) pp. 31 × 21½ cm, ill.

Buisonjé, P.H. de: *Neogene and Quaternary geology of Aruba, Curaçao and Bonaire.* Uitg. Natuurwet. Studiekring Suriname en Ned. Antillen *78;* thesis Utrecht 1.IV.1974, 293 pp., 14 figs., 34 phot., 13 pls. excl., 4 loose folding maps with colour.

Cardot, Carlos Felice: *Curazao Hispanico (Antagonismo flamenco-español).* Caracas, 1973, xvi + 551 pp., 26 pls. on 28 pp. excl.

Colonización Hispanica de Curazao (p. 3). Enfrentamiento Hispano Holandés en el Caribe y en el Atlántico (p. 73). La ocupación de Curazao por los Holandeses y las tentativas Hispano-Venezolanas para recuperla (p. 201). La Paz Hispano-Holandesa (p. 341). Interacción de la Venezuela Hispánica y el Curazao Holandés (p. 387-458). — Velásquez, Ramón J.: Presentación del libro 'Curazao hispanico' del dr. Carlos Felice Cardot. *Bol. Acad. Nac. Historia 56,* 1973, p. 517-519.

Comitas, Lambros: *Caribbeana 1900-1965. A topical bibliography.* Publ. for Res. Inst. Study of Man; Univ. of Washington Press, Seattle and London, 1968,

(50) + 909 pp. 25 × 17 cm. — Consultant on Netherlands Caribbean: Annemarie de Waal Malefijt.

Curaçao trade and industry directory. Daal Publishing Company, Curaçao. 1973, 136 pp. 21 × 14½ cm incl. col. cover.

Dandillo, Kwame (= Pieter Polanen): *Palito, gedichten van* —. Leopold, Den Haag, 1973, 48 pp. 20 × 12½ cm, cover with portr. excl. (Poetry)

De jonge Surinaamse literatuur, see: Pos, *Tirade 17*, 1973, *189*.

Departement van Landbouw, Veeteelt en Visserij. Verslag over 1968. Sur. Landb. *20* special number, 1972, 91 + (25) pp. 19 figs. (Compiled by H. Lionarons.)

Description of the educational situation in the Netherlands Antilles. Working papers. Seminar on curriculum in compensatory early childhood education Bernard van Leer Foundation. Jerusalem, 15-25 November 1972. Cornelis G.M. van Mierlo & Nelson H. Coffie participants. Dept. of Education, Curaçao, 51 pp. mimeogr. 30 × 21 cm, map excl.

De sociale ontwikkeling van Suriname. Verslag van een kongres georganiseerd door de Stichting 'Kankantree' op 17 november 1973 . . . Stichting Kankantrie, Rotterdam, 1974, 47 pp. mimeogr. 29 × 20½ cm. (Breman & Peper's *Intentieplan* discussed.).

Dijkstra, Jan: *Suriname gegevens. Informatie over Suriname voor een beter begrip omtrent de gebeurtenissen van februari 1973*. Protestantse Stichting tot Bevordering van het Bibliotheekwezen in Nederland, (Voorburg), 1973; no. *16* van de reeks act-if, 40 pp. 30 × 21 cm, 1 fig.

Dobru, R.: *Dertien galgen*. (Paramaribo), 1973, (ii +) 22 pp. 22½ × 15½ cm, ill. cover excl. (Revol. prose and poetry.)

Docters van Leeuwen, A.M.: *Overzicht van de waarnemingstechnieken voor zoogdieren in tropische oerwouden en savannen*. Rapport Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum, 15.I.1974, ii + 46 pp. 29½ × 21 cm mimeogr. (In part dealing with Surinam.)

Drenikoff, Ivan: *Mapas antiguos de Venezuela. Grabados e impresos antes de 1800* con la reproducción del primer mapa impreso en Venezuela y de mapas antiguos. Ediciones del Congreso de la República, Caracas, 1971, 57 pp. 20 × 14 cm, 4 figs., ill. cover excl.

Drijver, Mieke: *Het Sint Josefsdal, Curaçao. Definitief rapport Sint Josefsdal (Curaçao)*. Stichting Nationale Parken Nederlandse Antillen. Landbouwhogeschool Wageningen, Afd. Natuurbehoud en Natuurbeheer, Feb. 1973, (59) pp. 29 × 21 cm mimeogr., ill., incl. folding maps, cover picture.

Economische Notities van het Departement van Economische Zaken Nederlandse Antillen, Curaçao, 29½ × 20½ cm. — *1*, 1972, 8 pp.; *2*, 8 pp.; *3*, Aug. 1973, 12 pp.

Ferrier, Leo Henri: *El sisilobi of het basis onderzoek. Roman.* De Bezige Bij, Amsterdam, 1969, 108 pp. 20 × 12½ cm.

Findlay, D.G.A.: *Het politiek complot van Killinger c.s. in Suriname.* Opnieuw geillustreerd uitgegeven door — (Overdrukken uit "De West") (Paramaribo, 1973), 64 pp. 20½ × 29½ cm, 13 figs. (According to the data on this political complot by F. Killinger c.s. as given by the daily paper *De West,* 1911.)

Geerdink-Jesurun Pinto, N.M.: *Nanzi stories, Curaçao folklore,* translated from the Papiamentu by Richard E. Wood. Illustrated by José M. Capricorne. Stichting Wetenschappelijke Bibliotheek (Scientific Library Foundation), Curaçao, d.d. Oct. 1972 (publ. 1973), 80 pp. 24 × 15½ cm, 10 figs., cover picture.

Geijskes, D.C.: *Ecological reconnaissance. Interim report. — Appendices to feasibility study of hydro-electric development in western Surinam. Volume 2.* Intern. Bank for Reconstr. and Developm. — Norconsult A.S. Oslo / Electro-Watt, Zürich, Oct. 1973, (86) pp. 30 × 21 cm mimeogr., 21 pls. excl. 6 of which col.

1. Practical interpretation of author's findings and recommendations, 2 pp. 2. Introduction, 3 pp. 3. Scenery, 7 pp. 4. Biotic communities; inventory and protection measures, 18 pp. 5. Agriculture and forestry potential of riparian lands, 3 pp. 6. Biophysical changes, 12 pp. 7. Potential for influx of aquatic vegetation, 2 pp. 8. Disease-bearing vectors and disease patterns, 5 pp. 9. Presence of any artifacts or sites of archaeological or historical significance, 3 pp. 10. Experience from the Suralco Brokopondo Project, 16 pp. 11. Preliminary information on the foreseeable ecological consequences of the Kabalebo Scheme, 6 pp. 12. The nature, scope and timing of recommended additional studies, 3 pp. 13. Author's concluding remarks, 1 p.

Geijskes, D.C.: *Reisverslag van de Expeditie West Suriname 1971.* Zoologische Bijdragen R.M.N.H. Leiden *15,* 41 pp., 1 fig., 8 pls. excl.

Goeloe, Alex: *"Dos en Uno"* Obra poético pa — y kwater poésia brindá pa Rosina García Benavidee y ilustrasjonnan pa José Maria Capricorne. (Curaçao, 1973), 23 pp. 22 × 10½ cm, ill. cover excl.

Goens, Rijklof van: *Beware of Curaçao's demons (A folk-tale).* (Curaçao, 1967), 147 pp. 16 × 10½ cm, ill. cover.

Green, Vera M.: *Migrants in Aruba. Interethnic integration.* Van Gorcum & Comp. B.V., Assen, 1974, Anjerpubl. *16,* x + 137 pp. 24 × 15½ cm., 2 figs.

Haakmat, Jan E.: *Surinamers in Nederland (een sociaal-wetenschappelijke studie) Deel 1.* (Paramaribo), d.d. Oct. 1972, 25 pp. 21 × 14½ cm, cover excl.

Hall, Douglas: *A brief history of the West India Committee.* Caribbean Universities Press, Barbados, 1971, x + 60 pp. 21½ × 14 cm.

Hall, Douglas: *Five of the Leewards 1834-1870. The major problems of the post-emancipation period in Antigua, Barbuda, Montserrat, Nevis and St.*

Kitts. Caribbean University Press, 1971, x + 211 pp. 21½ × 13½ cm. (St. Martin and St. Eustatius mentioned.)

Hannau, Hans W.: *Aruba in full color*. With an introduccion by Michael B. Kuiperi, 64 pp. col. ill. De Wit Stores Inc. Publ., Oranjestad; Argo Books 15 × 16½ cm.

Hannau, Hans W.: *St. Maarten, Saba and St. Eustatius*. Argo Books; Distr. for N.A.: De Wit Stores Inc., Aruba, 63 pp. 15 × 16½ cm, 3 figs., 32 col. plates incl.

Hart, Wim ter: *Curaçao in vogelvlucht*. Hart's Camera n.v., Curaçao, 1971, (viii) + 212 pp. 24½ × 19 cm; text on p. v-vi, map on p. vii-viii, 212 phot. 18½ × 19 cm with captions, col. cover excl.

Hart, Wim ter: *Skylook of Aruba*. KLM Aerocarto Caribbean NV (1972), 51 pp., with 47 full page aerial phot. 21 × 21 cm, ill. cover exl. Distr. De Wit Stores Inc., Aruba.

Hartog, J.: *Así es Aruba*. Edición v. Dorp, Aruba, 1971, con 32 ilustraciones en colores, 64 pp. 16½ × 17 cm.

Hartog, J.: *Curaçao in oude ansichten*. Europese Bibliotheek, Zaltbommel, 1974, (120) pp. 14½ × 20½ cm, 116 figs., cover picture.

Heckert, Eleanor: *The Golden Rock*. Doubleday & Comp. Inc., Garden City, New York, 1971, (vi) + 232 pp. (St. Eustatius)

Heerenveen, R.C.: *Het Ulcus duodeni op Curaçao (Ned. Ant). Een sociaal geneeskundig onderzoek bij mnl. negroide patienten*. Nijmegen; reported from St. Elisabeth ziekenhuis, Curaçao, July - Oct. 1970, 77 pp. 29 × 20½ cm mimeogr.

Het Antilliaanse onderwijs. Pedagogisch Forum *5*, Nov. 1971, 9, p. 231-360.
F.W. Prins, Ten geleide. P.T.M. Sprockel, De Antillen en hun onderwijs, p. 322. J.H. Volwerk, Technisch onderwijs . . ., p. 329. J. van Rens, Het economisch toeristisch administratief onderwijs, p. 339. H.A. Haveman, Het m.a.v.o. . . ., p. 342. R.A. Römer, Over de toekomst . . ., p. 345. F.W. Prins, Een toekomstvisie, p. 347-353. Boekbespreking.

Het Curaçaosch Museum 1948-1973. Curaçao, 1973, 28 pp. 27½ × 21 cm cover incl., 26 figs. (Picture book by Chr.J.H. Engels). *Tentoonstellingen in het Curaçaosch Museum 1948-1973*, 12 pp. (Reprod. of 'Mapamundi de Juan de la Cosa' 37 × 21½ cm.)

Heyde, H.: *Vissen uit het Surinaamse binnenland*. Paramaribo, 1972, 28 pp. 21½ × 15 cm, cover excl.

Hoogmoed, Marinus Steven: *Notes on the herpetofauna of Surinam IV. The lizards and amphisbaenians of Surinam*. Thesis Leiden 17.XII.1973; Uitgeverij W. Junk, Den Haag, x + 419 pp. 24½ × 15½ cm, 81 figs., 42 pls., some tables excl.

Horowitz, Michael M. (ed.): *Peoples and cultures of the Caribbean. An anthropological reader.* The Natural History Press, Garden City, New York, 1971, xiv + 606 pp. 21 × 14 cm, 19 + 1 figs.

Horowitz: Introductory essay, p. 1-13.
Mintz, Sidney W.: The Caribbean as a socio-cultural area, p. 17-46.
Williams, Eric: The origin of Negro slavery, p. 47-74.
Taylor, Douglas: New languages for old in the West Indies, p. 77-91.
Braithwaite, Lloyd E.: Social stratification and cultural pluralism, p. 95-116.
Skinner, Elliott P.: Social stratification and ethnic identification, p. 117-132.
Smith, Raymond T.: Culture and social structure in the Caribbean, p. 448-475.
Waal Malefijt, Annemarie de: Animism and Islam among the Javanese in Surinam, p. 553-559.

Hummelen, P.J.: *Repations between two rice borers in Surinam, Rupela albinella (Cr.) and Diatraea saccharalis (F.), and their hymenopterous larval parasites.* Celos Bulletins *20,* vi + 88 pp. 24½ × 17 cm, 26 figs., Meded. Landbouwhogeschool 74-1, 1974; thesis Wageningen.

Husticia pa tur. Maandelijks tijdschrift voor de studenten van de Rechtshogeschool van de Nederlandse Antillen. Uitgegeven door de Studentenvereniging van de Rechtshogeschool N.A., "Husticia pa tur". Voorlopige redactie: R.E. Duncan, C.L. Taylor, 21 × 15½ cm. Jaargang *1* - No. *1,* 12 pp. (1973).

Hydro-electric development in western Surinam, see: Geijskes, *Ecological reconnaissance,* 1973.

Immigratie - Emancipatie. 110 jaar Emancipatie. 100 jaar Immigratie. Herdenkingscomité. Comité ter Herdenking van de Honderdjarige Immigratie der Hindostanen in Suriname. E.Th. Waaldijk ed, Den Haag, 32 pp. 21 × 14 cm, ill.

Integratie Hoger Onderwijs op de Nederlandse Antillen. Department van Onderwijs Nederlandse Antillen; Stichting 'Antilliaanse Academie van Wetenschap' (Rechtshogeschool- Nederlandse Antillen), (March 1973), 29½ × 21 cm, mimeogr. *Project Memorandum,* ii + 39 pp. *Bijlage I t/m V van Project Memorandum,* Project Memorandum 'Hogere Technische School' - Nederlandse Antillen (56 pp); F.W. Prins, Naar een Antilliaanse Hogeschool voor Maatschappij Wetenschappen, 19 pp.; Bestaande pedagogische opleidingen, (15) pp.; Overzicht exploitatiekosten Rechtshogeschool in detail, (11) pp.; Studieprogramma Business Administration, (2) pp.

Internaat Huize Scherpenheuvel. Jaarverslag 1972. Curaçao (1973), 12 pp. mimeogr. 30 × 21 cm.

Internaat voor jongens: "San Fernando" Soto. Jaarverslag 1972. Curaçao, 1973, 9 pp. 23 × 18 cm, cover excl.

I sa man Tra tamara!? De Bezige Bij, Amsterdam, 1972. Van der Rijnprijs 1970, prijs voor korte verhalen, 151 pp. 20 × 12 cm, col. cover excl.

Rita Dulci Rahman: Tra tamara (Lepi wan, no pori), p. 11
Ludwich van Mulier: I sa man!?, p. 39.

John Edward Benschop: Gezichten in wit en zwart, p. 75.
Thea Doelwijt: In den vreemde (A mek' sani), p. 85.
Kenneth Eddy Madarie: Alles wat hier geboren wordt leeft in levensgevaar, p. 96.
Benny Ch. Ooft: Garnaal, p. 108.
Leo-Nèl J.P. Brug: De zon, p. 119.
Paul Woei: Granbori (Een dag op de Tapanahony), p. 131-148.

Isselt, Rudolf W.R.: *De Jeugd, het geweten van Land en Volk.* (Paramaribo, 1974), 40 pp. 20 × 14 cm, ill. cover excl.

Kaulesar Sukul, J.P.: *Enkele beschouwingen over het Holifeest.* Een uitgave van Shri Sanatan Dharm Ned., Utrecht, 1974, 19 pp. 21 × 15 cm, ill. cover excl.

Killinger, F., see: Findlay, *Het politiek complot, 1911.*

Kiggen, J.J.M.: *Postzegels van Suriname.* Schakels *S 80,* 1974, 24 pp., 6 col. pls. + cover.

King, Johannes: *Life at Maripaston,* edited by H.F. de Ziel. Verhand. Kon. Inst. Taal- Land- Volkenkunde *64.* Martinus Nijhoff, The Hague, 1973, viii + 142 pp. 24 × 15½ cm, map, frontispiece excl (Published from a manuscript by the Matuari Bush Negro Johannes King (ca. 1830-1898) under the supervision of J. Voorhoeve.)

Kok, Michiel: *Attemps at economic integration in the Caribbean from the beginning of World War II till now and the role of the Netherlands Antilles herein.* (Dep. Econ. Zaken Aruba, dd. Oct. 1972), 14 pp mimeogr. 28 × 21½ cm.

Krijnen, Jan Pieter: *Morphology and phylogeny of pseudorbitoid foraminifera from Jamaica and Curaçao, a revisional study.* Thesis Amsterdam 16.II.1972, vii + 133 pp. 26 × 19 cm, 16 figs., 27 pls. incl.

Kristóf. New Curaçao bimonthly edited by Ronnie Casseres, José Eustatia, May Henriquez, Bunchi Römer, Elco Rosario and Jaap van Soest. First number Feb. 1974, 48 pp. 22 × 14½ cm.

Kunst, A.J.M.: *Receptie en Concordantie van Recht. De invloed van het Nederlandse Recht op dat van de Nederlandse Antillen.* Uitg. Rechtshogeschool N.A. *2,* (1974), 39 pp. 24 × 15 cm.

Lamur, Humphrey Ewald: *The demographic evolution of Surinam 1920-1970. A socio-demographic analysis.* Verhand. Kon. Inst. Taal Land Volkenk. *65;* Martinus Nijhoff, The Hague, viii + 207 pp. 24 × 16 cm, 12 figs., folding map excl.; thesis Amsterdam 14.IX.1973.

Leerplan e.t.a.o. (economisch, toeristisch en administratief onderwijs) Nederlandse Antillen. Willemstad 1969, 27 + 3 pp. mimeogr. 30 × 21 cm.

Levisson, Heske: *Mi tata makamba. Poesia.* Toos Hagenaars: *Dibuho.* Curaçao, 1974, 28 pp. 24 × 16½ cm, cover with portr. incl.

Lier, R.A.J. van: *Frontier society. A social analysis of the history of Surinam.* Kon. Inst. Taal Land Volkenk., Transl. Ser. *14;* Martinus Nijhoff, The Hague, 1971, viii + 441 pp. 24 × 15½ cm. — Orig. title: *Samenleving in een grensgebied,* first ed. 1949, sec. ed. 1971. Engl. transl. based on 2nd ed., by Miss M.J.L. van Yperen.

Lionarons, H., 1972, see: *Dep. Landb. Veeteelt Viss., Verslag over 1968.*

Luyken, R.: *Voedingsonderzoek samenspel van vele disciplines.* Rede uitgesproken bij de aanvaarding van het ambt van bijzonder hoogleraar in de voeding en voedselvoorziening aan de Universiteit van Amsterdam op Maandag 10 december 1973, 15 pp. 22 × 15 cm. (Surinam mentioned.)

Maduro, Antoine, J.: *Algun anotashon mas tokante nos lenga i otro asuntunan.* Kòrsou, 1973, 77 pp. 24 × 16 cm.

Mamber, P.A.: *Historia dje Brug nobo na Corsow.* Curaçao, d.d. 15.VIII.1973, ii + 60 pp. 17½ × 12 cm, 7 figs., ill. cover excl.

Mañán. Poëzie van zes Antilliaanse auteurs, samengesteld door Andries van der Wal, ingeleid door Carel de Haseth. Flamboyant/P, Rotterdam, 1974, 40 pp. 21 × 15 cm, ill. cover excl.
Poetry of Frank Booi, Harry S.A.N. Eck, Humphrey Gouverneur, Carel de de Haseth, Lloyd R. Narain, Jos van der Veeken.

Marks, Arnout Franciscus: *Man, vrouw en huishoudgroep. De afro-amerikaanse familie in de samenleving van Curaçao.* Thesis Leiden 28.II.1973, vi + 367 pp. 29 × 20½ cm mimeogr.

Meinzak, Emilio: *Woordenlijst en samenspraak. Surinaams vertaald in het Nederlands. Nederlands Surinaams.* Zestiende verbeterde druk. Paramaribo, d.d. Jan. 1973, 40 pp. 21 × 14 cm.

Merryweather, John W.: *A pictorial résumé of natural, historical and cultural monuments of Aruba.* De Wit Stores n.v., Aruba, by special arrangement with The Netherlands Antilles National Parks Foundation, Dec. 1972, 56 pp., 50 figs. excl. cover picture, 25 × 18 cm.

Mitrasing, F.E.M.: *Politiek gedrang. Een analyse van de politieke ontwikkeling.* Paramaribo, 1973, 16 pp. 19 × 14 cm. — Cf. *De Ware Tijd,* 1.X.1973.

Mulder, W.J.: *Vernieuwing van het Landbouwonderwijs in Suriname. Betreft praktijkonderwijs in de groenteteelt.* Ministerie Landbouw Suriname, Nederland, 29 × 20½ cm mimeogr. — *2e Deelverslag praktijkcursussen groenteteelt,* apr. 1972, ii + 23 + (66) pp. — *3e Deelverslag . . .,* febr. 1973, 21 + (22) pp. — *4e,* maart 1974, 17 + (29) pp.

Nagelkerke, G.A.: *Literatuur aanwezig in de bibliotheek van het Koninklijk Instituut voor Taal-, Land- en Volkenkunde te Leiden. — Literatuur-overzicht van de Nederlandse Antillen vanaf de 17e eeuw tot 1970.* viii + 147 pp., cover picture.

Norde, Reinoud & Oldenburger, Feddo H.F.: *200 Sipaliwini-Savanne planten.* Stinasu Nederland No. *1*; F.H.F. Oldenburger ed., Utrecht, iv + 137 pp. 20½ × 29½ cm, 205 figs.

Oduber, Federico: *Putesia.* Editorial Antiyano, Amsterdam 1973, 68 pp. 23 × 12½ cm, cover excl. (Poetry)

Oehlers, Erwin G.: *Practical guide on parliamentary and meeting procedures.* First edition, 1972. De Wit Stores n.v., Aruba, 40 pp. 24 × 15 cm.

Oldenburger, F.H.F. & Norde, R. & Riezebos, H.Th.: *Ecological investigations on the vegetation of the Sipaliwini-Savanna area (Southern Surinam).* (Progress report Inst. Syst. Botany and Lab. Fys. Geogr., Utrecht, Feb. 1973), 51 pp. 29 × 21 cm, 4 figs. and 15 phot. on 7 pls. excl.

Ommeren, Jacqueline van: *Vernieuw het land — vernieuw het onderwijs.* De Surinaamse Bibliotheek, Deel 1, Paramaribo, 1973, 58 pp. 23½ × 15½ cm, cover excl. — Oproep tot oprichting van experimentele universiteiten door en voor de bevolking van Suriname.

Ooft, Benny Ch.: *Silhouetten. (7 merkwaardige verhalen).* Uitgeverij Paramaribo, 1967, 98 pp. 17 × 11 cm, cover picture.

Ooft, C.D.: *Kort begrip van de Staatsinrichting van Suriname. Vierde druk.* Paramaribo, 1973, 80 pp. 23½ × 15½ cm.

Opvang-rapport 1971. — Rapport over de voorbereidingen van de opvang 1971 door de Antilliaanse Studenten Raad. Stichting Antilliaanse Studenten Raad, 27 pp. mimeogr. 28½ × 20½ cm.

Owroe-koekoe. Uitgave: Vereniging Surinaamse Natuur. (Ed. H. Heyde) Paramaribo. Jaargang *1*, 1973, No. *1*, 16 pp. ill. 21½ × 15 cm, cover incl.

Pakósie, André (R.M.), *De dood van Boni.* (Paramaribo), Preface by R. Dobru 1972, 28 pp., ill. cover incl.

Pedagogisch Forum. Het Antilliaanse onderwijs. See: *Het Antill. onderwijs,* 1971.

Pieters Heyliger, Eddie: *Despedida di un sonrisa. Ata 'ki Mai. Un regalu di pascu.* Editá pa: Sociedad pro Arte escenico. Corsou, 1971, ii + 18 pp. 21 × 13½ cm.

Ports of Aruba, gateway to the Caribbean. 7th ed., Dept. Econ. Devel., Aruba, April 1973, 32 pp., 8 pls., col. folding map excl.

Pos, H. (ed.): *De jonge Surinaamse literatuur.* Tirade *17,* 1973, *189,* p. 395-470.
Hugo Pos, Inleiding tot de Surinaamse literatuur, p. 396. Jan Voorhoeve, Vóór de letters, p. 410. Johanna Schouten-Elsenhout. Twee gedichten, p. 419. Bhai, Drie gedichten, p. 424. Rodney Russel, Causerie, p. 427. Bea Vianen, Drie gedichten, p. 440. Michael Slory, Vier gedichten, p. 443. Shrinivasi, Twee gedichten, p. 488. Leo H. Ferrier, Notities van een vriend,

p. 450. Bernardo Ashetu, Zes gedichten, p. 461. R. Dobru. Twee gedichten, p. 467. Rudi van Lier, Ergens wonen, p. 469.

Post, J.C.: *De invloed van speervisserij en aquariumvisvangst op de visfauna van het koraalrif op Curaçao.* Verslag van . . . onderzoek verricht . . . op Curaçao van April 1971 tot April 1972. Verslag Natuurbeheer *117* (L.H. Wageningen; R.I.N. publ., Feb. 1974).

Prins- Winkel, Anna Cornelia: *Kabes Duru? Verslag van een onderzoek naar de onderwijssituatie op de Benedenwindse Eilanden van de Nederlandse Antillen, in verband met het probleem van de vreemde voertaal bij het onderwijs* (A survey on background problems with regard to the effect of the traditional educational aims in the Netherlands Antilles on Papiamento-speaking pupils). Thesis Amsterdam 6.VII.1973; Van Gorcum & Comp. B.V., Assen, x + 179 pp. 24 × 15½ cm.

Raalte, Jan van: *Secularisatie en zending in Suriname.* (Säkularisation und Mission in Surinam.) Thesis Theol. Acad. Calvijnstichting Kampen, 30.XI.1973, 278 pp. 23 × 15½ cm.

Ranada, Frank: *Het qualificeren en rubriceren van strafbare feiten.* Thesis Univ. Suriname, Paramaribo 26.VIII.1944, (vi) + 169 + vi pp. photopr. 21 × 14 cm.

Rechtshogeschool van de Nederlandse Antillen. Studiegids 1973/1974. Curaçao, 1973, 30 pp. 20 × 11½ cm.

Revista antiyana. Redacteur: R.A. Frans. Drukkerij: S.V.C., Curaçao, Juni 1972 No. *1,* 20 pp. 29 × 22 cm offset, ill.

Rigters, Dayene: *Diepe zucht.* Uitgever: René Mungra, Amsterdam 1973, 24 pp. 20 × 15 cm mimeogr., ill. cover excl. (Mainly poetry)

Rosario, Guillermo E.: *M'a bolbe, mi dushi.* Boekhandel Salas, Curaçao, 1973, 183 pp. 21½ × 15 cm, cover drawing.

Rovali (= Roepnarian Balak). *Ik ben je lief . . . vernietig mij niet.* (Paramaribo), 1974, 77 pp. 19 × 14 cm, ill. cover excl.

Rovali (= Barak Roepnarain): *Ria.* Paramaribo, Jan. 1973, ii + 37 pp., 4 pls., ill. cover excl.

Roy van Zuydewijn, H.J.F. de: *Conserveringsplan voor het eiland Sint Eustatius.* T.H. Delft, 1974, 38 pp. 29 × 21 cm mimeorgr., 5 pls. excl., cover picture, several loose folding maps.

Sánchez, Rafael, 1970. *Curiana. Historia, leyendas, antología, literatura, anécdotas y actividades desarrolladas por los hijos de Coro y Falcón a través de los tiempos.* Coro, 1970, 759 pp. ill. 27 × 20 cm. (Also referring to Neth. Ant.)

Scoop, Donald G.P.: *Het manuscript van Victor Guillen. Een zoon van de geest.* A.J.G. Strengholt N.V., Naarden, 1972, 167 pp. 21 × 13 cm. (Curaçao)

Schoorl-Straub, Tini: *Onder de passaat.* Van Gorcum & Comp., Assen, 1970, 69 pp. 19 × 12½ cm, cover picture.

Schouten-Elsenhout, Johanna: *Sranan pangi. 1057 Sranan odo di — piki makandra.* Bureau Volkslektuur Paramaribo, 1974, vi + 91 pp. 24 × 16 cm, col. cover.

J. Voorhoeve: Wan wortoe na fesi, p. 1. E. van der Hilst: Foe gi frantwortoe, p. 3. Short guide for the user, p. 11. Pisi I: Sranan odo (a collection of 1057 proverbs in the Surinamese language), p. 13. Pisi II: Sranan odo nanga wan bakra takifasi na en ondro (some of the repeated followed by an equivalent Dutch proverb), p. 47. Pisi III: Wan toto foe dan wortoe foe den ode (index), p. 71.

Sedoc, Nell (= Asramani): *Opo dron (Pris' doti).* Paramaribo, 1973, 29 pp. 19 × 13 cm, cover excl. (With poetry)

Sedoc-Dahlberg, Betty Nelly: *Surinaamse studenten in Nederland. Een onderzoek rond de problematiek van de toekomstige intellektuele kadervorming in Suriname.* Thesis Amsterdam 23.IV.1971, (xii) + 232 pp. 22½ × 15 cm, 6 graphs.

Slotcommunique en totaaloverzicht van de akties v/d VLC in mei 1972. Aktie Comite VLC, Willemstad 13 juni 1972, 12 pp. mimeogr. 30 × 21 cm.

Smidt, J.Th. de (ed.) & Lee, T. van der (coll.): *Plakaten, ordonnantiën en andere wetten, uitgevaardigd in Suriname 1667-1816.* Deel I *1667-1761,* xliv + p. 1-698, fig. 1-8 (facs.). Deel II *1761-1816,* p. 799-1425, fig. 9 (facs.), fig. 10-16 on 3 pls. excl., 1 loose map 77 × 77 cm dd. ca. 1770. — West Indisch Plakaatboek, J.A. Schiltkamp & J.Th. de Smidt ed., *1* - Suriname, 22½ × 15 cm. S. Emmering, Amsterdam, 1973.

Somer, Herman: *Suriname.* AO-boekje *1475,* 24 pp. 18 × 12 cm, 7 figs., ill. cover excl.

Statistisch Jaarboek Nederlandse Antillen 1971. (Statistical Yearbook. Anuario Estadístico). Bureau Statistiek Curaçao (1972), 141 pp. 22 × 15 cm.

Statius van Eps, L.W. & Luckman-Maduro, E (ed.): *Van scheepschirurgijn tot specialist. 333 jaar Nederlands-Antilliaanse geneeskunde.* Anjerpublikaties *15;* van Gorcum & Comp. B.V., Assen, 1973, xvi + 196 pp. 23½ × 15½ cm, 8 text-figs., 62 figs. on 39 pls, excl.

Stichting Wetenschappelijke Bibliotheek. Jaarverslag. 1969-1970-1971. Scientific Library Foundation. Annual-Report. Maritza Eustatia Librarian, Curaçao, (1972), 32 pp. 21½ × 14½ cm.

Stinapa 7, 1973, *Antillean fish guide.* 110 pp., many drawings.

Studies on the fauna of Curaçao and other Caribbean islands. Publ. Found. Sci. Res. Surinam and Neth. Ant., Utrecht. Edited by P. Wagenaar Hummelinck & L.J. van der Steen.
Vol. *XLIII,* Publ. *74,* May 1973, 171 pp., 95 figs.

Ten Hove (serpulid worms), Stock (parasitic copepods), Botosaneanu (tri-

choptères), Schwartz & Fowler (frogs of Jamaica), Sellnick (Landmilben).
Volume *XLIV*, Publ. *76*, Oct. 1973, 138 pp., 34 figs., 6 pls.
De Wilde (ecology of terrestrial crab, Coenobita clypeatus).
Volume *XLV*, Publ. *77*, Feb. 1974, 173 pp., 128 figs., 14 pls.
Breure (land molluscs, Bulimulus), de Vries (land molluscs, Cerion), Nagelkerken (fishes in relation to corals), Millar & Goodbody (ascidians from Jamaica), Schultz (terrestrial isopod crustaceans).

Suriname. Het werk van de fraters van Tilburg onder de vijfsterrenvlag. Intercom-Fraters Nr. 7; Fraters van O.L. Vrouw, Moeder van Barmhartigheid, Tilburg. (Publ. Gen. Best. Fr. Tilburg 1970-27), aug. 1970, 96 pp. offset 20½ × 14½ cm, ill.

I. Suriname, Cornelius Janssen, Guibert Smits, Fulgentius Abbenhuis.
II. Onderwijs (p. 23), Janssen, Leodulfus Schouten, Lou Lichtveld.
III. Internaten (p. 32), Raoul van der Horst, Ethelbert van Tuyl, Janssen.
IV. De Bedrijven (p. 51), Janssen.
V. Varia (p. 61-87), Edgard van Heusden, Orantus van Doorn, Janssen, R. Elsenhout, Smits.

Tambu. Curaçao Hilton. January 1973, 28 pp. 22 × 15 cm offset, ill. (In commemoration of the 5th year anniversary, 7 Dec.)

Telefoongids. Telephone directory. Sint Maarten 1969. 92 pp. 24 × 15 cm, col. cover excl. — *1972,* 52 pp.

Telefoongids voor het eiland Aruba. 1973. xvi + 236 + 16 pp. 24 × 15, col. cover excl.

Telefoongids voor het eiland Curaçao. Februari 1973. 108 + (14) + 98 pp. 28 × 22 cm, col. cover excl.

Temminck Groll, C.L.: *De architectuur van Suriname 1667-1930.* In collaboration with A.R.H. Tjin A. Djie, Johanna Hollestelle, R. Krooshof, Thea M. Rubenstein and P.J.E. Luykx. — *Suriname en zijn historie II.* De Walburg Pers, Zutphen, 1973, 364 pp. 28 × 22 cm, lavishly illustrated.

Terpstra, Wiepko Jelle: *Intestinal parasites in Amerindians of the interior of Surinam.* Thesis Leiden 21.VI.1972, 120 pp. 24 × 15½ cm, (34) figs., cover picture excl.

The Caribbean and the Bahamas. A Holiday magazine travel guide, Random House, New York, 1973, 159 pp. 20½ × 11½ cm, ill., col. cover excl. (Netherlands Antilles, p. 129-143, 7 figs.)

Thijssen, B.J.C.H.: *Stap voor stap. Een analyse van het onderwijs in rekenen voor de Antilliaanse basisschool in ± 300 stappen.* Dept. Onderwijs Ned. Ant. 1972, (58) pp. 21 × 15½ cm.

Thoden van Velzen-van Wetering, W., see: Wetering, W. van, *Hekserij bij de Djuka,* 1973.

Tirade 189, 1973, De jonge Surinaamse literatuur, see: Pos, H.

Tribunal. Fundashon Tribunal (Curaçao); Redaktor: A. Salsbach; Redakshon: G. do Rego, G. Narain. — Each number 4 pp. 38 × 28 cm. Anja *1* No. *26,* 20.VII.1973; *27,* 27.VII.; *28,* 3.VIII. — *32,* 31.VIII.

Un bos ta grita den mondi, tradukshon nobo di Evangelico segun Marco. Sosiedat di Beibel Antiano, 1972, 65 pp. 18 × 10½ cm.

Vereniging Surinaams Bedrijfsleven. Jaarverslag 1970. Paramaribo, (1971), 55 pp. 24 × 15½ cm.

Verslag van de toestand van het Eilandgebied Bonaire over het jaar 1972. A.W. Wouters secr., Kralendijk 1973, 144 pp. mimeogr. 30 × 21 cm, table excl. — *1973,* 1974, 149 pp.

Verton, Peter: *Kiezers en politieke partijen in de Nederlandse Antillen.* De Wit Stores n.v., (1973), 66 pp. 23 × 15 cm.

Vianen, Bea: *Het paradijs van Oranje.* Em. Querido's Uitgeverij B.V., Amsterdam, 1973, 157 pp. 20 × 12½ cm. (Novel)

Vianen, Bea: *Ik eet, ik eet, tot ik niet meer kan.* Em. Querido's Uitgeverij N.V. 1972, 149 pp. 20 × 12½ cm, col. cover excl. (Novel)

Viva Curaçao! Vol. I-No. 1-1973, Holiday Publications, Curaçao, 40 pp. 26 × 18, ill., excl. col. cover. Una guía turística especialmente elaborada para nuestros amigos y vecinos de habla española. Editor: Rudy Dovale. Directora/Editora: Mildred de la Fuente de Kooij. Dirección artística: Helen Dovale.

Voorlopige vooruitberekening van het bevolkingsaantal van de Nederlandse Antillen tot het jaar 2000. Bureau voor de Statistiek (Curacao), Januari 1973, 3 + 72 pp. 30 × 21 cm, 17 folding graphs excl.

Voort, Johannes Petrus van de: *De Westindische plantages van 1720 tot 1795, Financiën en handel.* Thesis Nijmegen 26.VI.1973, 367 pp. 21 × 14½ cm.

Vries, Jan de: *Dienstbaar onderzoek. Naar een methodologie voor de agogische wetenschappen; met een case study.* (Research for planning innovation in education.) *Teksten agologie.* Boom, Meppel, 1973, 153 pp. 21 × 13½ cm.

Summary p. 151-153. The appendix (p. 115-139) is a description of research into the function of the school education among a Bush-Negro tribe in Surinam (Saramacca).

Watapana. Número especial en español con motivo del Carifesta '72. Año IV número 4 setiembre de 1972, 24 pp. 23 × 16 cm. (Curaçao)

Henry Habibe: A guisa de introducción, p. 4-6. (Prose and poetry)

Weert, R. van der & Lenselink, K.J. & Sloten, D.H. van: *Opbrengst van citrus in relatie tot bodemvocht* (Citrus yield in relation to soil moisture). Bull. Agr. Exp. Sta. Surinam *90,* 1973, 35 pp., 11 figs.

West Indisch Plakkaatboek 1 - Suriname, see: Smidt, J.Th. de (ed). *Plakaten . . . Suriname,* 1973.

Wetering, Wilhelmina van: *Hekserij bij de Djuka. Een sociologische benadering*. Thesis Amsterdam 21.IX.1973, (xii +) xiv + 298 pp. 29½ × 21 cm mimeogr., 3 sketch-maps.

Wetenschappelijke Bibliotheek, see: *Stichting Wetenschappelijke Bibliotheek*. (1972).

Whitehead, P.J.P.: *The clupeoid fishes of the Guianas*. Bull. Brit. Mus. (N.H.) Zoology Suppl. 5, 1973, 227 pp., 72 figs.

Wiersma, P.: *Verslag eener zending naar Britsch-Indië, ter bestudeering van het emigratie-wezen aldaar, voor zoover betreft de werving, het in depots onder dak brengen en het afschepen van Britsch-Indische emigranten naar Suriname*, opgemaakt door — (anno 1902). Preface by L.F.S. Lutchman, Paramaribo, 1973, 94 pp. 21 × 13 cm.

Wij, Koningin bij de Gratie Gods. Zilveren Regeringsjubileum. Beurs- en Nieuwsberichten Extra-editie 5.IX.1973, 8 pp. ill. 33 × 29 cm.
Chris Engels, Toespraak bij de opening van de Oranjetentoonstelling (p. 3). J. Hartog, "relaties welke er sinds 1634 zijn geweest tussen het Huis van Oranje of een van deszelfs leden met ons land." (p. 4-7).

Wijngaarden, A. van: *Veldbiologisch onderzoek aan bejaagde diersoorten in Suriname*. Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Leersum, 1974, 38 pp. mimeogr. 29 × 21 cm.

Williams, Eric: *From Columbus to Castro: The history of the Caribbean 1492-1969*. André Deutsch Lim., London, 2nd. imp. 1971 (first publ. 1970), 578 pp. 21½ × 13½ cm, 48 figs. on 24 pls. excl., col. dust cover. (Also dealing with Curaçao, Saba, St. Eustatius, St. Martin and Surinam.)

Wood, Richard E.: *Nanzi stories. Curaçao folklore* by N.M. Geerdink-Jesurun Pinto. Translated by —; see: Geerdink, *Nanzi stories*, 1972.

WOTRO report for the year 1973. The Hague, 1974, 53 pp. 24 × 16½ cm, 10 phot. on 4 pls. excl.
A.L. Spaans: Research on distribution and ecology of aquatic birds along the Surinam coast, p. 42-44, 1 pl. with 3 phot. excl.

Zanen, G.E. van: *David Ricardo Capriles. Student — geneesheer — schrijver*, 1837-1902. Van Gorcum & Comp. Assen, 1969, viii + 233 pp., 1 plate excl.

Zeefuik, K.A.: *Hernhutter zending en Haagsche Maatschappij 1828-1867. Een hoofdstuk uit de geschiedenis van zending en emancipatie in Suriname*. (Moravian mission and 'Haagsche Maatschappij' 1828-1867. A chapter in the history of mission and emancipation in Surinam.) Thesis Utrecht 10.V.1973, 192 pp. 24 × 17 cm.

Zeelandia newsletter. Andy & Joyce Anderson. St. Eustatius, May 1973, 2 pp. mimeogr. 30 × 21 cm. (First number)

J. H. ADHIN

KONINKLIJK INSTITUUT VOOR TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE
21-12-75

SURINAMISERING VAN HET HUWELIJKSRECHT

Tweeërlei Huwelijksrecht

Eén van de rechtsgebieden, waar de kloof tussen de vigerende rechtsordening en de sociale werkelijkheid dikwijls tamelijk groot kan zijn, is het familierecht. De in diverse groepen of culturen bestaande opvattingen omtrent verwantschap en huwelijk, gezin en opvoeding verschillen vaak in belangrijke mate en soms zelfs in fundamentele opzichten van elkaar, zodat het voor de wetgever geen gemakkelijke taak is een rechtsordening tot stand te brengen, die voor alle onder hetzelfde rechtsstelsel levende groepen ook helemaal acceptabel is. Dit nu is het geval in Suriname, waar in de loop van de geschiedenis personen van vier werelddelen zijn verenigd, met als gevolg dat er vele talen, godsdiensten en culturen bestaan. Het was dan ook te verwachten, dat het 'koloniale' familierecht, en voornamelijk het huwelijksrecht, vroeg of laat gesurinamiseerd zou worden.

Toen op 1 mei 1869 het Rooms-Hollandse recht werd afgeschaft en de nieuwe wetgeving van kracht werd, was met de invoering van het Burgerlijk Wetboek voor de Kolonie Suriname ook het familierecht, zoals dat in het Nederlands Burgerlijk Wetboek van 1838 was geregeld, vrijwel ongewijzigd overgenomen[1]. En hoewel in de loop der jaren het Surinaams Burgerlijk Wetboek — zoals het sedert 1 januari 1944 officieel heet — uiteraard talrijke malen en soms zelfs nogal ingrijpend is gewijzigd, is het daarin neergelegde huwelijksrecht tot 1973 nauwelijks aan enige belangrijke verandering onderhevig geweest. (Hetzelfde gold, in mindere mate, ook voor het kinderrecht, totdat dit eerst in 1963 en daarna weer in 1972 in fundamenteel opzicht werd vernieuwd)[2].

De succesvolle immigratie van Hindostanen — op 5 juni 1873 waren de eerste immigranten uit het toenmalige Brits-Indië per zeilschip *Lalla Rookh* in Suriname aangekomen — heeft er uiteindelijk toe geleid, dat het Surinaamse huwelijksrecht een belangrijke en belangwekkende ontwikkeling heeft doorgemaakt. Het Koloniaal Bestuur heeft zich veel moeite getroost om de Hindostaanse immigranten voor Suriname te behouden, aangezien deze voor de economie van Suriname onontbeerlijk waren gebleken[3]. En toen de Hindostanen zich min of meer in Suriname hadden ingeburgerd, ontstond de noodzaak van een speciale

regeling met betrekking tot de door hen gesloten huwelijken; en deze noodzaak werd nog groter, toen ook Javanen uit het toenmalige Nederlands-Indië zich blijvend in Suriname vestigden.

De grote moeilijkheid, waarvoor het Bestuur zich geplaatst zag, was het haast volkomen ontbreken van belangstelling bij de immigranten voor het sluiten van een huwelijk volgens het Burgerlijk Wetboek, zodat vrijwel alle door hen en hun nakomelingen gesloten huwelijken — hoewel in overeenstemming met hun religieus en cultureel patroon voltrokken en volgens hun geloofs- en rechtsovertuiging volkomen geldig en derhalve ook sociaal erkend — officieel als niet-wettig werden beschouwd, met alle juridische consequenties van dien, zowel voor de echtgenoten zelf als voor de uit hun huwelijk geboren kinderen! Verontrust door deze sociale wantoestanden bij de Hindostanen en Javanen — die op den duur het grootste deel van de Surinaamse bevolking gingen uitmaken — heeft het Bestuur dan ook getracht, om tot op zekere hoogte aan de rechtsovertuiging van de Hindoes en Moeslims tegemoet te komen. Zo ontstond wat verkeerdelijk als '*Aziatische Huwelijkswetgeving*' is aangeduid[4].

Reeds in 1891 werd een mislukte poging gedaan, om een speciale huwelijkswetgeving ten behoeve van de Hindostanen in het leven te roepen, zulks naar aanleiding van het op 1 september 1891 in het westelijke buurland in werking getreden 'British Guiana Immigration Ordinance'. Toen is serieus de vraag onder ogen gezien, "of niet op het punt van door immigranten te sluiten huwelijken de Surinaamsche wetgeving gelijk gemaakt zou kunnen worden aan die van Demerara", welke vraag evenwel ontkennend werd beantwoord, "omdat deze regeling, die in het Britsche rechtssysteem paste, zich minder goed bij het systeem van het in den Nederlandschen staat geldend recht zou aansluiten"[5].

In 1902 werd een nieuwe poging gedaan: toen werd door Gouverneur Tonckens de ontwerp-verordening "betreffende huwelijken van Aziaten" bij de Koloniale Staten ingediend. In deze *Huwelijksverordening Aziaten* — welke in 1907 door Gouverneur Idenburg werd vastgesteld — werd niet alleen de leeftijd voor het aangaan van een huwelijk door "personen van Nederlandsch-Indischen of Britsch-Indischen landaard" verminderd tot 15 jaar voor mannen en 13 jaar voor vrouwen, maar werden ook andere faciliteiten toegestaan: vergemakkelijking van het bewijs van de ouderdom der aanstaande echtgenoten, weglating van de aan het ontbreken van de huwelijkstoestemming verbonden bezwaren en afschaffing van omslachtige en tijdrovende formali-

teiten in geval van een huwelijk bij aankomst in Suriname.

Evenwel bleek deze tegemoetkoming toch niet aan de werkelijke behoeften van de immigranten te voldoen, want het allergrootste deel van hun huwelijken werd nog steeds door de *pandit* of de *maulvi* (geestelijke voorganger bij Hindoes resp. Moeslims) voltrokken. Het probleem van de onwettigheid bleef derhalve bestaan: zo bedroeg in 1930 het totaal der geboorten bij Hindostanen 1639 en bij Javanen 498, en van deze 2137 kinderen waren 2086 als buiten echt geboren geregistreerd! Aan deze wantoestand nu wilde Gouverneur Kielstra een definitief einde maken, en daarom diende hij in 1937 twee ontwerp-verordeningen, ''houdende bepalingen betreffende huwelijken van het Hindoeisme (resp. den Islam) belijdende immigranten en daarmede gelijkgestelden'' bij de Koloniale Staten in. Toen deze in 1938 werden verworpen , diende hij ze in hetzelfde jaar opnieuw bij de Staten in, maar in 1939 werden deze weer verworpen.

De (Koloniale) Staten voerden als grootste bezwaar aan, dat hier sprake was van ''verbreking der alhier bestaande rechtseenheid door ingrijpende afwijkingen van het gemeene recht ten behoeve van bepaalde groepen der bevolking, in casu Hindoes en Mohammedanen''. Maar Gouverneur Kielstra was ervan overtuigd, dat de door hem voorgestane huwelijksregeling — welke tot op zekere hoogte beoogde ''aan het rechtsbewustzijn van een belangrijke groep ingezetenen tegemoet te komen'' — ''niet alleen tot rechtsdifferentiatie doch aan den anderen kant tot wezenlijke rechtseenheid'' zou leiden[5a]. Daarom heeft hij er zelfs niet voor geschroomd deze geheel buiten de Staten om in te voeren: gebruik makende van zijn constitutionele bevoegdheid (art. 32 lid 1 Sur. Staatsregeling) stelde hij op 14 oktober 1940 de beide Besluiten ''houdende bepalingen betreffende huwelijken van de het Hindoeïsme (resp. den Islam) belijdende immigranten en met hen gelijkgestelden in Suriname'' vast. Met de inwerkingtreding van deze *Huwelijksbesluiten Hindoes en Mohammedanen* op 1 januari 1941 was een afzonderlijk huwelijksrecht naast dat van het Surinaams Burgerlijk Wetboek een feit geworden.

De Huwelijksverordening Aziaten, die ook na de invoering van de Besluiten van kracht bleef, heeft het karakter van een bijzondere regeling van het huwelijksrecht, waarbij van de algemene regeling hiervan in het Surinaams Burgerlijk Wetboek slechts op bepaalde niet-principiële punten ten behoeve van een specifiek aangegeven categorie van personen (nl. Aziaten) is afgeweken. Er werd van het principe uitgegaan, dat ''het personenrecht voor het hierbedoelde deel onzer bevolking niet anders behoort te worden

geregeld dan voor het overige gedeelte''; een apart huwelijksrecht werd ''niet noodig, zelfs niet gewenscht'' geacht, en met vond ''geen aanleiding om voor hen in meerdere opzichten van het gemeene recht af te wijken''[6]. In tegenstelling hiermee wordt in de Besluiten wel principieel van het Surinaams Burgerlijk Wetboek afgeweken, en bevatten deze een zelfstandige regeling van het huwelijksrecht, zulks ten behoeve van daarin omschreven categorieën van personen (nl. Hindoes en Moeslims) gegeven.

Terwijl de Huwelijksverordening Aziaten een *ethnologisch criterium* hanteert en van het afstammingsprincipe uitgaat, zodat voor nakomelingen der van het voormalige Brits- en Nederlands-Indië afkomstige immigranten enkel de feitelijke afstamming bepalend was om als Aziaat te worden aangemerkt, wordt in de Huwelijksbesluiten Hindoes en Mohammedanen een *religieus criterium* geïntroduceerd, zowel met betrekking tot de huwelijksvoltrekking als wat de beoordeling van de geldigheid van het huwelijk betreft, benevens de huwelijksontbinding in geval van Moeslim-huwelijken.

Bezwaren tegen de Besluiten

Eén van de ernstige bezwaren tegen de huwelijksregeling van de Besluiten is — nog afgezien van redactionele en technische gebreken — dat zij in hoogst onvoldoende mate voldoen aan de eisen, die te dezen in verband met openbaarheid en rechtszekerheid dienen te worden gesteld, omdat het uit de aard der zaak van bijzonder belang is, dat zowel het bestaan van het huwelijk als de datum waarop het is voltrokken zonder veel moeite en met de grootst mogelijke zekerheid is vast te stellen. Bij een huwelijk volgens één der Besluiten is namelijk voorafgaande aangifte bij de burgerlijke stand niet vereist, terwijl ook de afkondiging achterwege blijft; voorts wordt de huwelijksakte niet in het bij de burgerlijke stand aangelegde register, maar in een speciaal voorgeschreven huwelijksregister ingeschreven.

En dan moet hierbij nog in aanmerking worden genomen, dat — mede omdat de ambtenaar van de burgerlijke stand niet bij de huwelijksvoltrekking is betrokken — de uitvoering in de praktijk nogal veel te wensen heeft overgelaten, voornamelijk als gevolg van een tekort aan kennis of zorgvuldigheid bij de huwelijksbeambten. Te vaak heeft men zich niet stipt aan de gestelde regels betreffende de in acht te nemen vormen van de registratie gehouden. Van een aantal huwelijksbeambten is bekend, dat zij ''veelal niet in staat zijn gebleken, om de hun opgedragen taak naar

behoren te verrichten, hetgeen tot een 'ontreddering' van de administratie heeft geleid''[7].

Een ander groot bezwaar is, dat de burgerrechtelijke bepalingen omtrent het vereiste van toestemming van ouders of voogd niet op huwelijken van minderjarigen van toepassing zijn. Dit ontbreken van het vereiste van huwelijkstoestemming, gevoegd bij de verlaagde minimumleeftijd voor het aangaan van een huwelijk (15 jaar voor jongens en 13 jaar voor meisjes), heeft tot bijzonder ongewenste juridische en andere consequenties geleid. In civielrechtelijk opzicht heeft dit o.m. tot gevolg, dat stuiting van een op handen zijnd huwelijk niet mogelijk is, zelfs als er bigamie door zou worden gepleegd![8] Een vervelende consequentie in strafrechtelijk opzicht was, dat bij schaking van een minderjarig meisje — ingeval zij zelf geen klacht indiende — er geen strafvervolging tegen de verdachte kon worden ingesteld![9]

Bovendien heeft het ontbreken van het vereiste van huwelijkstoestemming tot een hoogst ongewenste ontwikkeling geleid, namelijk het misbruik maken van de Besluiten door niet-Hindoes en niet-Moeslims om aan het vereiste van huwelijkstoestemming te ontkomen: wanneer men geen toestemming van zijn ouders kan krijgen om met een Hindoe of Moeslim te trouwen, gaat men over tot Hindoeïsme of Islam en sluit zo toch het huwelijk! En het is ook voorgekomen, dat twee niet-Hindostanen zich tot Hindoeisme of Islam laten bekeren en dan het begeerde huwelijk sluiten, ''tot groot verdriet van de wederzijdse ouders, die hiertegen machteloos staan te knarsetanden''. De lage minimumleeftijden in aanmerking nemende, valt het wel licht te begrijpen, dat er zelfs minder oirbare praktijken kunnen ontstaan, zoals tijdens een rechtsgeding naar voren is gekomen. En het kan bepaald niet worden verdedigd, dat dergelijke ''onaanvaardbare praktijken onder de vleugelen van de besluiten worden bedreven''[10].

Bovendien is er het ernstige bezwaar tegen het Huwelijksbesluit Mohammedanen, dat daarin een lacuneus geregelde wijze van huwelijksontbinding is toegestaan, nl. de verstoting. Met stelligheid kan dan ook worden gesteld — zoals trouwens ook van de zijde van de Moeslims is toegegeven — dat het rechtsinstituut van de verstoting in Suriname, ''zowel in juridisch als in maatschappelijk opzicht'', bijzonder onbevredigend heeft gefunctioneerd. ''Niet alleen heeft men bij de rechtspraak en de administratie met veel moeilijkheden van interpretatie en toepassing te kampen gehad, maar ook zijn er bepaald niet gewenste toestanden door in de hand gewerkt, daar in de praktijk de vrouw niet zelden geheel aan de willekeur van de man is bloot gesteld''[11].

Vandaar de in de laatste tijden ontstane gewoonte, dat vele Moeslims — op aandrang van de vrouw vooral — een huwelijk voor de ambtenaar van de burgerlijke stand sluiten, en dat pas later de godsdienstige plechtigheden worden gehouden.

Tegen beide Besluiten is als principieel bezwaar aan te voeren, dat zij de bestaande rechtseenheid hebben verbroken. Dit bezwaar was reeds in 1938 en 1939 naar voren gebracht door leden der (Koloniale) Staten, die het zeer bedenkelijk vonden, dat deze ''ingrijpende afwijkingen van het gemeene recht'' bedoeld waren om de Hindoes en Moeslims te begunstigen. Evenwel zou tegenover dit bezwaar van bevoorrechting van Hindoes en Moeslims kunnen worden gesteld, dat het 'gemeene' huwelijksrecht van het Surinaams Burgerlijk Wetboek bepaald is ''door de in de Westeuropese cultuur heersende ideeën en opvattingen op dit gebied, welke voor een niet onbelangrijk deel onder invloed van de Christelijke moraal werden gevormd''; en er komen bepalingen in voor, welke tegen in het Hindoe- of Moeslim-recht erkende (althans getolereerde) instituten ingaan. Overigens is er geen sprake van, dat de Besluiten de godsdienstige huwelijken van Hindoes en Moeslims *als zodanig* hebben erkend[12].

Ofschoon met recht kan worden gesteld, dat de Besluiten ''veel meer bijdragen tot geleidelijke aanpassing der 'Aziatische' Surinamers aan het algemene Surinaamse recht dan men op het eerste gezicht zou menen''[13], moet het principiële bezwaar van verbreking van de rechtseenheid als klemmend worden aanvaard; en het is te begrijpen, dat velen in de Surinaamse gemeenschap zich er niet mee hebben kunnen verzoenen. Opmerkelijk is, dat men daarbij aandrong op afschaffing van de Besluiten, teneinde de rechtsongelijkheid te doen verdwijnen. Maar deze negatieve benadering kan bezwaarlijk als een oplossing van het complexe probleem worden aangemerkt: niet alleen zouden bij de afschaffing de oude wantoestanden weer ontstaan, maar de afschaffing zelf zou op zware tegenstand van de Hindoes en Moeslims stuiten en derhalve onuitvoerbaar blijken. Een positieve benadering zou zijn, om het huwelijksrecht grondig te herzien, waarbij zo weinig mogelijk aan de sedert 1941 verkregen rechten van Hindoes en Moeslims wordt getornd, terwijl de juridische en administratieve, principiële en praktische bezwaren toch worden geëlimineerd.

Deze positieve benadering is gevolgd in de op 28 april 1973 bij de Staten ingediende ontwerp-landsverordening ''houdende nieuwe regelen betreffende huwelijksvoltrekking en -ontbinding'', welke een bijzondere vlotte behandeling ten deel is gevallen: op 2 augustus 1973 werd het Voorlopig Verslag uitgebracht

en de Memorie van Antwoord werd reeds op 3 augustus 1973 ingediend, terwijl in de openbare vergadering van 22 augustus 1973 het ontwerp met op één na algemene stemmen werd aangenomen. Deze landsverordening, die als *''Herziening Huwelijksrecht 1973''* kan worden aangehaald, is door Gouverneur Ferrier op 10 september 1973 vastgesteld en afgekondigd (G.B. 1973 no. 140). Zodra enkele uitvoeringsregelingen zijn uitgevaardigd, zal dit nieuwe huwelijksrecht op iedere burger van Suriname van toepassing worden.[13a]

Het Nieuwe Huwelijksrecht

In de nieuwe regeling van het huwelijksrecht is een *sociologisch criterium* gehanteerd, niet alleen ten aanzien van de huwelijksvoltrekking volgens de sacrale tradities van godsdienstige gemeenschappen, maar ook met betrekking tot de huwelijksontbinding. ''De kern van het ontwerp wordt gevormd door de bepalingen betreffende de huwelijksvoltrekking bij een godsdienstige plechtigheid, waarbij de geldende bijzondere regelingen (voor Hindoeïsme en Islam alleen) zijn vervangen door een algemene regeling (voor alle godsdienstige gemeenschappen geldig), welke zowel de verlangde waarborgen voor de rechtszekerheid biedt als gemakkelijk in de praktijk hanteerbaar is. Voorts is — mede met het oog op de toepasselijkheid ervan ook op Hindoes en Moeslims — een vereenvoudiging van de voorschriften omtrent het vereiste van toestemming tot het aangaan van een huwelijk gegeven. En tenslotte zijn — mede in verband met de voorgestelde afschaffing van de verstoting als wijze van huwelijksontbinding — de bepalingen omtrent echtscheiding in het licht van de huidige behoeften en opvattingen herzien en in overeenstemming met de sociologische realiteit van heden gebracht''[14].

De nieuwe toestemmingsbepalingen, die nu ook voor Hindoes en Moeslims gelden, komen op het volgende neer. In het Surinaams Burgerlijk Wetboek bestaat nog de eis van toestemming van de ouders tot het aangaan van een huwelijk door een meerderjarige beneden de leeftijd van 30 jaar. ''Dit vereiste van een z.g. akte van eerbied ademt nog de geest van een voorbijgegane periode'', en aangezien ''deze anachronistische, haast archaïsch aandoende bepaling'' niet meer ''in de gewijzigde sociale en familiale verhoudingen van onze tijd past'', is ze afgeschaft[15]. Vervallen is ook het vereiste van toestemming van de groot-

ouders, terwijl voor minderjarigen van 18 jaar en ouder de mogelijkheid is geopend, om in geval van ontbreken van de ouderlijke toestemming de tussenkomst van de kantonrechter in te roepen (de figuur van rechterlijk verlof is voor alle minderjarigen intact gelaten). Vermelding verdient, dat de minimumleeftijd voor een huwelijk thans op 17 jaar voor jongens en 15 jaar voor meisjes is gesteld: dit betekent voor Hindoes en Moeslims een verhoging van 2 jaar voor jongens en meisjes, en voor anderen een verlaging van 1 jaar voor wat de jongens betreft.

Van bijzonder groot belang is de invoering van een tweede wijze van huwelijksvoltrekking, teneinde aan de sociale werkelijkheid recht te doen wedervaren. Immers is in brede kring — met name onder Hindoes en Moeslims — het ''trouwen voor de burgerlijke stand'' geen traditie, omdat het niet in hun cultureel patroon past, maar men beleeft en ervaart het huwelijk veelal als een plechtigheid, die in de gewijde sfeer van de godsdienst en in de private sfeer van de familie thuis hoort. Daarom is naast de bestaande wijze van ''voltrekking des huwelijks door de ambtenaar van de burgerlijke stand'' een nieuwe wijze van ''voltrekking des huwelijks ten overstaan van een huwelijksambtenaar'' in het leven geroepen, waardoor voor iedereen thans de mogelijkheid is geopend, om een huwelijk in het kader van een godsdienstige plechtigheid te doen voltrekken. Het betreft hier een facultatieve regeling, waar geheel naar eigen verkiezing al of niet door enige godsdienstige gemeenschap gebruik van kan worden gemaakt.

Wil een godsdienstige gemeenschap van de geopende mogelijkheid gebruik maken, dan moet zij behoorlijk geconsolideerd zijn en een duurzame juridische status hebben; vandaar de bepaling, dat zij een rechtspersoon moet zijn, ''welke blijkens haar statuten en duurzaam feitelijk optreden het karakter van een godsdienstige gemeenschap heeft'' (art. 134b). Aangezien de regeling ''geheel seculair van opzet is en zich met de beoefening van de godsdienst als zodanig in het geheel niet inlaat'', is een sociologisch criterium gehanteerd, nl. ''het bestaan van geheiligde tradities van huwelijksvoltrekking en van traditionele huwelijksplechtigheden van sacraal karakter''. Als godsdienstige gemeenschap in de zin van het nieuwe huwelijksrecht wordt dan ook aangemerkt: ''elke gemeenschap met een huwelijkscultuur, die geheiligde tradities van huwelijksplechtigheden bezit, waardoor het aanzijn wordt gegeven aan huwelijken, welke in die gemeenschap als een duurzame band tussen man en vrouw worden erkend en sociaal aanvaard''[16].

Wanneer een man en een vrouw voornemens zijn met elkaar in

het huwelijk te treden, kiezen zij een huwelijksambtenaar die tot hun godsdienstige gemeenschap behoort. Van het voornemen, dat de huwelijksvoltrekking bij een godsdienstige plechtigheid zal geschieden, stelt de huwelijksambtenaar bij het doen van aangifte de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand in kennis. Deze nu zorgt voor de afkondiging en doet zich de stukken overleggen, die hij zou behoeven, wanneer het huwelijk door hemzelf zou worden voltrokken. Als alles in orde is bevonden, vult hij het formulier van de huwelijksakte nagenoeg volledig in en verstrekt dit in drievoud aan de huwelijksambtenaar, te wiens overstaan dan het huwelijk kan worden voltrokken, waarna de ondertekende formulieren weer aan de ambtenaar van de burgerlijke stand worden overhandigd.

Een aldus tot stand gekomen en geregistreerd huwelijk is evengoed een burgerlijk huwelijk als een burgerlijke-stand huwelijk; alleen is het op een andere wijze en na een andere procedure voltrokken. De voorgeschreven procedure nu is erop gericht te waarborgen, dat geen huwelijksvoltrekking plaatsvindt, indien en zolang er een wettelijk beletsel bestaat, en dat de huwelijksakte in behoorlijke vorm wordt opgemaakt. Op deze wijze zijn niet alleen de tegen de Besluiten bestaande bezwaren volledig ondervangen, maar is tegelijk een eenvoudige en in de praktijk gemakkelijk te hanteren mogelijkheid van het sluiten van een wettig huwelijk geschapen, hetgeen niet alleen voor Hindoes en Moeslims, Christenen en Joden, maar vooral ook voor de (niet-gekerstende) Bosnegers en Indianen van belang is.

Een andere belangrijke vernieuwing is de regeling van de huwelijksontbinding: enerzijds is de verstoting als wijze van huwelijksontbinding afgeschaft, maar anderzijds is de mogelijkheid van huwelijksontbinding door echtscheiding en na scheiding van tafel en bed verruimd en vereenvoudigd. Dit is gedaan, niet alleen opdat voor de Moeslims, die thans op zeer gemakkelijke wijze hun huwelijk door verstoting kunnen ontbinden, er niet een al te drastische verandering in het positieve huwelijksrecht intreedt, maar ook en vooral om het echtscheidingsrecht aan de op dit stuk bestaande sociale werkelijkheid aan te passen. Immers is het gebleken, dat het dikwijls niet strookt met de feitelijke werkelijkheid, om de schuld van het mislukken van een huwelijk bij een bepaalde gedraging van een of beide echtgenoten te zoeken: het feit van het duurzaam ontwricht zijn van het huwelijk is vaak veel belangrijker dan de juridische schuldvraag.

De vier van oudsher in het Surinaams Burgerlijk Wetboek limitatief aangegeven echtscheidingsgronden (nl. overspel,

kwaadwillige verlating, veroordeling tot vrijheidsstraf van 4 jaar of langer, en levensgevaarlijke verwondingen of mishandelingen) zijn afgeschaft en vervangen door één echtscheidingsgrond, die ook de enige grond voor scheiding van tafel en bed is, nl. duurzame ontwrichting van het huwelijk. Deze huwelijksontbindingsgrond heeft een duidelijk objectief karakter, omdat het hier een sociologische benadering betreft, waarbij wordt uitgegaan van de toestand, waarin het huwelijk in werkelijkheid verkeert. Indien de toestand van duurzaam ontwricht-zijn bestaat, en derhalve herstel van dragelijke verhoudingen redelijkerwijs niet te verwachten is, is het in beginsel onverschillig, hoe deze toestand is ontstaan en kan dan in het midden worden gelaten, welke gedragingen tot ontwrichting hebben geleid, en in hoeverre een der (beide) echtgenoten daar schuld aan heeft (hebben). De duurzame ontwrichting zal door de rechter moeten worden geconstateerd aan de hand van diverse omstandigheden, b.v. overspel, kwaadwillige verlating, veroordeling tot vrijheidsstraf, belediging of mishandeling, krankzinnigheid, sexuele afwijkingen, enz.

Evenwel kan de schuld van één der of beide echtgenoten niet geheel worden weggecijferd. Daarom is bepaald, dat de vordering tot het verkrijgen van echtscheiding wordt afgewezen, indien de ontwrichting in overwegende mate aan de eiser te wijten is en de andere echtgenoot deswege verweer voert. Voorts is er de mogelijkheid van verweer door de echtgenoot, aan wie de ontwrichting niet in overwegende mate te wijten is, indien hij door de echtscheiding in zijn pensioenrechten en dergelijke zou worden getroffen. Ook is bepaald, dat de rechter de gevraagde huwelijksontbinding (door echtscheiding of na scheiding van tafel en bed) niet mag toewijzen, zolang omtrent het levensonderhoud geen billijk te achten voorzieningen door partijen zijn getroffen. Maar in geval van het aangaan van een nieuw huwelijk of van een duurzame concubinaatsverhouding komt de aanspraak op levensonderhoud te vervallen.

In het kader van de verruiming van de mogelijkheid van huwelijksontbinding is deze na scheiding van tafel en bed vergemakkelijkt. Zulks kan op gemeenschappelijk verzoek reeds na 1 jaar na de scheiding plaatsvinden, en op eenzijdig verzoek van één der partijen na 2 jaar (in geval van mishandeling etc. zelfs tot 1 jaar te bekorten). Ofschoon de echtgenoot, aan wie de ontwrichting in overwegende mate te wijten is, geen huwelijksontbinding door echtscheiding kan doorzetten, indien de ander zijn medewerking daartoe weigert, kan hij wel scheiding van tafel en bed verkrijgen, die na 2 jaar tot huwelijksontbinding op zijn verzoek kan leiden.

Tenslotte zij vermeld, dat echtscheiding door onderlinge toestemming niet is toegestaan, "aangezien een lichtvaardig omspringen met echtscheiding erdoor begunstigd zou worden. Maar door de verruiming en vereenvoudiging van de mogelijkheid van huwelijksontbinding kan deze nu wel door onderling goedvinden reeds na een jaar na scheiding van tafel en bed worden verkregen. Derhalve ligt het in de lijn der verwachtingen, dat de "grote leugen" — die sedert het bekende echtscheidingsarrest van de Hoge Raad van 23 juni 1883 in het Nederlandse huwelijksrecht opkwam en die zich eveneens in de Surinaamse echtscheidingspraktijk inburgerde — thans wel haar langste tijd zal hebben gehad"[17].

NOTEN

1 Surinaamse Juristen-Vereniging: *Eén eeuw Surinaamse Codificatie;* 1 mei 1969.

2 J.H. Adhin: Vernieuwing van het Surinaamse Kinderrecht. *Sur. Juristenblad 16,* 1974, p. 6-16.

3 J. H. Adhin: De economisch-historische betekenis van de Hindostaanse immigratie voor Suriname. *Van Britsch-Indisch emigrant tot burger van Suriname,* 1963, p. 31-38. — De Immigratie-dag van Suriname: 5 juni. *N.W.I.G. 48,* 1971, p. 206-219.

4 J.H. Adhin: *Ontstaan en ontwikkeling van de z.g. Aziatische Huwelijkswetgeving,* 1969, Paramaribo, 52 pp.

5 Memorie van Toelichting bij de ontwerp-Huwelijksverordeningen Hindoes en Mohammedanen. *Bijlagen Kol. Staten 1936-1937,* 22.23.3, p. 1. — Zie ook brief Advocaat-Generaal d.d. 20 mei 1936, Centraal Archief Paramaribo no. 12 G.

5a Memorie van Antwoord. *Bijl. Kol. Staten 1937-1938, 13.6.2, p. 1.*

6 Memorie van Toelichting en Eindverslag bij ontwerp-Huwelijksverordening Aziaten. *Bijlagen Kol. Staten 1902-1903,* 3.3, p. 2, en *1907-1908,* 12.1, p. 1.

7 J.H. Adhin: De figuur van de 'Huwelijksbeambte' in het Surinaamse Huwelijksrecht. *Ned. Juristenblad 1969,* 31/32, p. 796.

8 J.H. Adhin: Stuiting in het Surinaamse Huwelijksrecht. *Uit het Recht: Rechtsgeleerde opstellen aangeboden aan Mr. P.J. Verdam,* 1971, p. 321-334.

9 J.H. Adhin: Het misdrijf van schaking en de z.g. Aziatische Huwelijkswetgeving. *Sur. Juristenblad 11,* 1968. p. 1-5. — In 1970 is aan deze ongewenste toestand een eind gemaakt door aanvulling van art. 341 van het Sur. Wetb. v. Strafrecht (G.B. 1970 no. 37); deze aanvulling komt bij de inwerkingtreding van het nieuwe huwelijksrecht weer te vervallen.

10 J.H. Adhin: De formule 'Opgaan in de Groep' in het Surinaamse Huwelijksrecht. *Ned. Juristenblad 1970,* 24/25, p. 739-740.

11 J.H. Adhin: Huwelijksontbinding door verstoting. *Sur. Juristenblad 13,* 1969, p. 6.

12 J.H. Adhin: Worden godsdienstige huwelijken door het Surinaamse recht erkend? *Sur. Juristenblad 12,* 1969, p. 2.

13 J. Prins: Twintig jaar praktijk van de Aziatische Huwelijkswetgeving in Suriname. *N.W.I.G. 44,* 1965, p. 107.

13a J.H. Adhin: Hoofdlijnen van het nieuwe Huwelijksrecht. *Krutu* (Jur. Studentenblad) *5*, 1974/5, p. 3-12.

14 Memorie van Toelichting. *Bijlagen Staten 1972-1973,* 38.3, p. 4.

15 J.H. Adhin: Dispensatie van vereiste toestemming bij huwelijk van meerderjarige kinderen beneden dertig jaar (artikel 101 Surinaams B.W.). *Ned. Juristenblad 1969,* 8, p. 186.

16 Memorie van Antwoord. *Bijlagen Staten 1972-1973,* 38.5, p. 1-2.

17 Memorie van Toelichting. *Bijlagen Staten 1972-1973,* 38.3, p. 9.

O. R. WEVER

OVER HET ALCOHOLISME OP ARUBA

Het alcoholisme is op Aruba geen nieuw medisch probleem, immers reeds omstreeks 1840 constateerde dominee Bosch — een Nederlands Protestants geestelijke die toentertijd het eiland bezocht — dat het alcoholisme onder de Arubanen een ernstig probleem vormde[21]. Niettegenstaande de lange geschiedenis en de urgentie van het probleem[4], zijn er tot nu toe slechts weinig publicaties aan gewijd; de oudste twee hiervan zijn die van de maatschappelijk werkster Berkley[2] in 1956, en van de huisarts Turfboer[22] een jaar later. Hierna werd er niets meer over gepubliceerd tot 1970, toen op het eiland het eerste Antilliaanse Congres over Alcoholisme werd gehouden.

Wat betreft sociaal-psychiatrische afwijkingen vertoont Aruba enige opmerkelijke verschillen in prevalence-rates vergeleken met Nederland en de overige vijf Nederlands-Antilliaanse eilanden. Opmerkelijk is bv. dat Aruba waarschijnlijk een hogere prevalence-rate heeft voor alcoholisme vergeleken met Nederland[11] en met Curaçao[20], een lagere prevalence-rate voor neurotische aandoeningen dan Nederland[4], en de laagste prevalence-rate voor illegitimiteit (d.w.z. buitenechtelijke geboorten en concubinaat) in de Nederlandse Antillen[20], hoewel deze laatste significant hoger is dan het Nederlandse cijfer[13]. Illegitimiteit schijnt geen belangrijke rol te spelen in de pathogenese van het alcoholisme op Aruba, aangezien er een duidelijke discrepantie bestaat tussen de diverse bevolkingsgroepen op het eiland en wel in die zin, dat de autochthone Arubaanse bevolking relatief hoge prevalence-rates heeft voor alcoholisme en tevens voor (schijnbaar) patriarchale gezinsstructuur alsmede lage prevalence-rates voor illegitimiteit — terwijl de niet-Arubaanse voornamelijk Negroïde bevolkingsgroepen juist lage prevalence-rates hebben voor alcoholisme *en* tevens hoge voor matriarchale gezinsstructuur en illegitimiteit; het zgn. 'Caraïbische gezinstype', zoals dat typisch voorkomt onder de Negroïde bevolking van het Caraïbische gebied, heeft dus mogelijk slechts geringe invloed gehad. Beaubrun [1] is eveneens van mening, dat het 'Caraïbische gezinstype' van geringe invloed is in de pathogenese van alcoholisme in West-Indië.

OMVANG VAN HET PROBLEEM

Turfboer[22] vond ongeveer 400 alcoholisten onder de ca. 6.700 werknemers van de olieraffinaderij Lago Oil & Transport Company in de vijftiger jaren, dwz. ca. 6% der werknemers. De Lago heeft altijd een negatieve selectie toegepast t.o.v. alcoholisten onder haar werknemers, zodat men mag aannemen dat de prevalence-rate van alcoholisme onder de totale werkende bevolking hoger zal zijn dan 6%. Misschien zou dit cijfer ca. 10% kunnen bedragen — maar dit is slechts een persoonlijke schatting — van de totale werkende bevolking, die in 1966 ongeveer 17.000 bedroeg[20]. Aldus zou men een aantal van ca. 1.700 alcoholisten kunnen verwachten (1966) op een totale bevolking van ca. 60.000, dwz. 3% van de totale bevolking.

Onder de term 'werkende bevolking' wordt verstaan het aantal in een bepaald jaar werkzame en werkzoekende personen van 10 jaar en ouder. Volgens tabel 38c van het *Statistisch Jaarboek N.A. 1971* is slechts ca. 1% van de werkende bevolking van Aruba jonger dan 15 jaar en slechts ca. 2% ouder dan 60 jaar. Onder het niet-werkende deel van de bevolking jonger dan 15 jaar komen geen alcoholisten voor, aangezien alcoholisme slechts optreedt onder de 'drinking age population' (D.A.P.) d.w.z. de populatie ouder dan 15 jaar. Onder het niet-werkende deel van de bevolking ouder dan 60 jaar komen wel alcoholisten voor, mogelijk 5% van het totaal aantal alcoholisten (Fig. 1), hetgeen dus het becijferde aantal van 1.700 met nog eens 85 verhoogt tot (afgerond) 1.800.

In de Verenigde Staten[9] bedraagt de prevalence-rate ongeveer 2½-3% van de totale bevolking, en in Nederland[11] ongeveer 0,75%. Misschien liggen de Arubaanse cijfers hoger — en vooral de Politieverslagen hebben ons tot deze opinie verleid — aangezien deze voor bv. 1967 ongeveer 3.200 assistenties wegens alcoholisme vermeldden. Dit cijfer is echter wellicht te hoog, omdat Politieverslagen slechts melding maken van het aantal assistenties en niet van het aantal hierbij betrokken cliënten. Wellicht ligt ook hier de waarheid in het midden, bv. in de buurt van ca. 2.500 alcoholisten (ca. 4% der totale bevolking).

Enige ziekenhuisgegevens: in *1970* waren er *341* ziekenhuisopnames wegens psychiatrische en/of neurologische aandoeningen in het San Pedro Hospitaal te Oranjestad, waarvan 111 wegens alcoholisme, i.e. *32%* van alle psychiatrisch-neurologische opna-

mes. Vergelijkbare (dwz. ca. 30%) opnamecijfers werden gerapporteerd door De Windt[25], directeur-geneesheer van 's-Lands Psychiatrisch Ziekenhuis 'Rustoord' te Curacao, waar alle chronisch en ernstig krankzinnigen uit de Nederlandse Antillen worden opgenomen voor langdurige observatie en behandeling. Niettemin dient men te bedenken, dat in 'Rustoord' uitsluitend psychiatrische patiënten worden opgenomen, geen neurologische. Indien men dus de neurologische opnames zou extrapoleren, dan zou het percentage alcoholisten onder de psychiatrische opnames in het San Pedro Hospitaal aanzienlijk hoger blijken te zijn dan 32%, hoewel waarschijnlijk niet zo hoog als het percentage voor de Virgin Islands (U.S.) nl. 50% — mogelijk het hoogste uit het hele Caraïbische gebied[14].

SEX — RATIO

Tussen oktober 1969 en april 1971 werden er *100* alcoholisten behandeld in het San Pedro Hospitaal; hiervan waren er *92* mannen en *8* vrouwen — hetgeen in overeenstemming is met gegevens uit de Politieverslagen over 1967[6] en over het eerste halfjaar van 1970[15]. Dit levert dus een sex-ratio van 11,5 : 1 (M : V).

LEEFTIJDSVERDELING

De gemiddelde leeftijd bij opname bedroeg voor *mannelijke* patiënten *41 jaar,* en voor *vrouwelijke* patiënten *44 jaar.* Uit Fig. 1 (leeftijdsverdeling) blijkt, dat ca. 70% van de patiënten tussen de 30 en de 50 jaar oud was; 85% tussen de 25 en de 55; 93% tussen de 20 en de 60; 2% was jonger dan 20 en 5% ouder dan 60; jonger dan 15 of ouder dan 75 was geen der patiënten. De gemiddelde leeftijd bij opname voor beide geslachten bedroeg 41 ¼ jaar.

Alcoholisme op Aruba is dus duidelijk een mannenziekte; het begint zich te manifesteren na het 15e levensjaar en het wordt nog slechts sporadisch aangetroffen boven de leeftijd van 60 jaar. Deze gegevens zijn in overeenstemming met cijfers uit andere landen en verschillen slechts weinig van de gegevens door ons gerapporteerd over de periode oktober 1969 - september 1970[23]. Ketel[11] bv. vond een sex-ratio van 4 : 1 onder Nederlandse alcoholisten.

BURGERLIJKE STAAT

Van de mannelijke patiënten waren er 55 gehuwd, 4 leefden er in concubinaat, 4 waren gescheiden, en 29 waren er ongehuwd; dwz. 40% der mannelijke patiënten was niet gehuwd. Van de vrouwelijke patiënten waren er 4 gehuwd en 4 leefden er in concubinaat. Van alle patiënten (mannen en vrouwen) was 59% gehuwd, hetgeen iets lager ligt dan het percentage (70% tussen 15 en 65 jaar) voor de gehele bevolking. Dit verschil is statistisch significant: $X^2 = 5{,}76$; df = 1; $P < 0{,}025$.

VÓÓRKOMEN IN DE BEVOLKINGSGROEPEN

Er werd slechts een globale onderverdeling gemaakt in 'Arubanen' en 'niet-Arubanen', vanwege de betrekkelijk geringe getallen waarover wij beschikten.

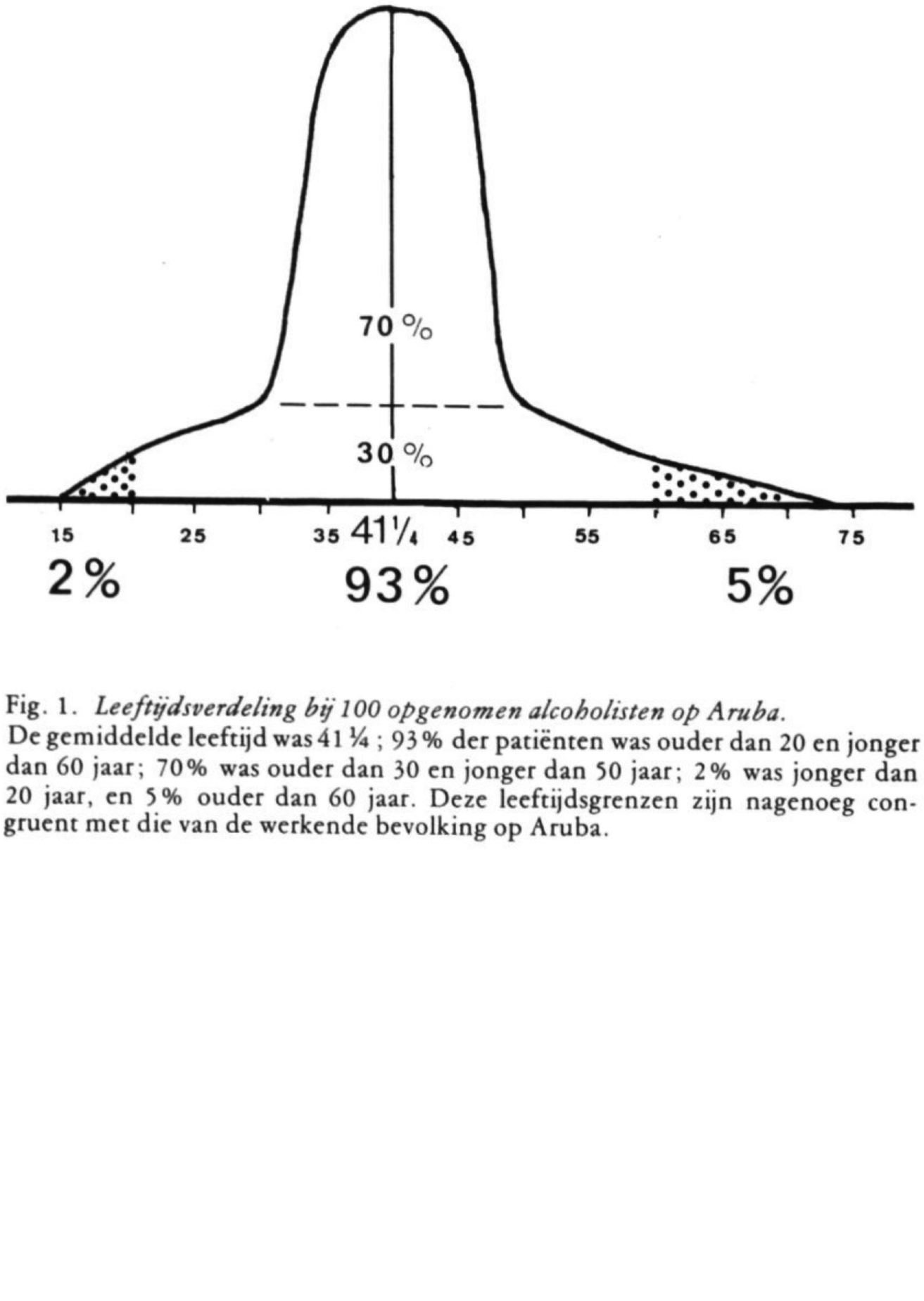

Fig. 1. *Leeftijdsverdeling bij 100 opgenomen alcoholisten op Aruba.*
De gemiddelde leeftijd was 41 ¼ ; 93% der patiënten was ouder dan 20 en jonger dan 60 jaar; 70% was ouder dan 30 en jonger dan 50 jaar; 2% was jonger dan 20 jaar, en 5% ouder dan 60 jaar. Deze leeftijdsgrenzen zijn nagenoeg congruent met die van de werkende bevolking op Aruba.

Onder de *mannelijke* patiënten waren er *73* (80%) Arubanen en *19* (20%) niet-Arubanen.
Onder de *vrouwelijke* patiënten waren er *4* (50%) Arubanen en *4* (50%) niet-Arubanen.
Onder de totale patiëntenpopulatie bedroeg het aantal Arubanen *77* (77%), niet-Arubanen *23* (23%), welke cijfers enigermate verschillen van de respectievelijke percentages in de gehele bevolking, nl. 65%-70% Arubanen en 30%-35% niet-Arubanen. Deze cijfers zijn in hun verschil statistisch significant:
$X^2 = 4{,}50$; df = 1; $P < 0{,}05$.

Deze cijfers geven aan, dat het voorkomen van *'alcoholisme-met-complicaties'* (de overgrote meerderheid van onze patiënten) onder Arubanen *ongeveer 1,5 à 2 keer zo groot* is als onder de niet-Arubanen op het eiland.

Uit politieverslagen uit 1953 en 1954[2] kan men leren, dat toentertijd de frequentie van (door de Politie gerapporteerde) alcoholisten onder de Arubanen *ca. 3 à 4 keer zo groot* was als onder de niet-Arubanen, aangezien er 80% assistenties waren voor Arubaanse en 20% voor niet-Arubaanse alcoholisten, terwijl in die jaren de bevolking globaal bestond uit ca. 50%-55% Arubanen en ca. 45-50% niet-Arubanen. Dit zou er mogelijk op kunnen wijzen, dat tegenwoordig de niet-Arubaanse groeperingen frequenter door deze ziekte worden getroffen dan in het vrij recente verleden.

Een mogelijke verklaring: misschien gaat er van de totale Arubaanse sociale, culturele, psychische en natuurlijke omgeving een positief selecterende werking uit, waarbij in alle bevolkingsgroepen het alcoholisme uit zijn latent fase wordt 'losgewoeld'.

VÓÓRKOMEN IN DE DISTRICTEN

Door Berkley[2] en door Janssen[10] is erop gewezen, dat de hoogste frequenties van het alcoholisme op het eiland gevonden worden in de *plattelandsdistricten* (Nort, Paradera, Santa Cruz, Sabaneta en Brazil). De 2 stadsdistricten (Oranjestad en San Nicolás) omvatten volgens recente gegevens ca. 54% van de totale bevolking. Niettemin waren *58%* van onze patiënten afkomstig uit de plattelandsdisctricten, en 42% uit de 2 stadsdistricten. Deze cijfers zijn in hun verschil statistisch significant:
$X^2 = 5{,}80$; df = 1, $P < 0{,}025$.
De relatieve frequentie van vóórkomen van *'alcoholisme-met-*

complicaties' in de plattelandsdistricten is dus *ca. 1,5 keer zo groot* als in de stadsdistricten (Tab. 1).

TABEL 1
Verdeling der patiënten naar district van herkomst op Aruba

District	*Aantal*	*Percentage*	
Paradera	17	17%	
Nort	16	16%	58%
Santa Cruz	16	16%	
Sabaneta & Brazil	9	9%	
San Nicolás	20	20%	42%
Oranjestad	22	22%	

FAMILIAIR VÓÓRKOMEN

Het familiair voorkomen werd geëvalueerd aan de hand van 33 stambomen van alcoholisten, waaruit de volgende mogelijke correlaties naar voren kwamen:

1) 27 (82%) hadden een vader, die alcoholist was.
2) 20 (60%) hadden 1 of meer broers, die alcoholist waren.
3) 9 (27%) hadden 1 of meer ooms van vaderskant, die alcoholist waren.
4) 0 hadden alcoholisten onder hun moeders, zusters, dochters, tantes van vaderskant of moederskant, of grootmoeders.

De overige correlaties waren niet indrukwekkend.

Volgens Fox[8] komt het in de Verenigde Staten bij 52% van de alcoholisten voor, dat één of beide ouders ook alcoholist zijn — hetgeen evident lager ligt dan in onze serie. Niettemin, hoe suggestief deze cijfers ook mogen zijn voor de theorie der genetische pathogenese, toch sluiten zij de mogelijkheid van een 'culturele overerving' niet bij voorbaat uit.

SOCIOPATHOLOGISCHE ASPECTEN

Vele onderzoekers stellen, dat het alcoholisme zich vooral ontwikkelt op de bodem van sociale problemen, en dat de prognose voornamelijk afhangt van sociale factoren. In een poging, deze sociale factoren te verkennen, werden er 33 milieurapporten ge-

maakt door de maatschappelijk werker M. Boekhoudt (Tab. 2). De belangrijkste bevindingen waren de volgende:

1) De Arubaanse alcoholist heeft vaak *(60%)* een *afhankelijke attitude* t.o.v. zijn *moeder,* en soms ook t.o.v. zijn *vrouw (40%).*
2) Hij vertoont vaak een *afhankelijke maar conflict-beladen attitude* t.o.v. zijn *vrouw (40%),* maar slechts sporadisch t.o.v. zijn moeder *(9%).*
   Soms is hij *vijandig* t.o.v. zijn *vrouw (13%),* maar slechts sporadisch t.o.v. zijn moeder.
3) Een normale attitude t.o.v. moeder of echtgenote hadden slechts 6%-7%.
4) Slechts *23%* (6 van de 26) hadden een harmonieuze huiselijke omgeving in hun jeugd gekend; *77%* hadden moeilijkheden gehad in hun thuismilieu in hun jeugdjaren, variërend van 'apathisch milieu' tot 'bedekte' of zelfs 'openlijke conflicten'.
5) *42%* hadden een vader met een *'empty father's image',* dwz. een vader van zeer laag allooi of met een minimum aan identificatiemogelijkheden.
   13% hadden een vader met een *'unreachable father's image',* dwz. een vader van uitzonderlijke allure, dusdanig begaafd dat zijn voorbeeld ondanks een overdaad aan identificatiemogelijkheden onhaalbaar en dus onnastrevenswaardig wordt.
   Gebrek aan identificatiemogelijkheden (in positieve of in negatieve richting) kwam er dus voor in ca. 55%.
   Blijkens deze gegevens is onder de Arubaanse alcoholisten een 'empty father's image' dus mogelijk een belangrijker conditionerende factor dan een 'unreachable father's image'. Analoge bevindingen vermeldt Van der Does de Willebois[5].
6) *73%* (24 van de 33) hadden een *dominerende, overmatig beschermende, verwennende moeder.* Maternele deprivatie kwam slechts sporadisch voor (3%), evenals de categorie 'aanvaardbare moeders' (6%).
7) De meesten van onze patiënten hadden slechts weinig opleiding genoten, dwz. veelal niet meer dan lagere school, en zelfs deze voltooiden zij niet of met veel moeite; waarschijnlijk ligt het niveau van de 'verworven intelligentie' van vele Arubaanse alcoholisten dan ook beneden het gemiddelde van de totale bevolking.
8) *Meer dan 90%* (63 van de 68) behoorden tot de *lagere sociale klassen.*

TABEL 2

Subjectieve perceptie van het voorbeeld van hun vaders
door 33 alcoholisten van Aruba

'empty father's image'	14
'unreachable father's image'	4
onbekende vader	13
aanvaardbaar voorbeeld	2

BEHANDELING

De behandeling, die wij sinds oktober 1969 geven, is er op gericht, de alcoholisten een uitgangspunt te bieden bij het betreden van de lange en moeizame weg naar algehele onthouding en nuchterheid. Tabel 3 stelt schematisch onze behandelingsmethoden en behandelingsresultaten tussen oktober 1969 en april 1971 voor. De volgende feiten zijn vermeldenswaardig:

A. Behandeling werd geweigerd in 28 gevallen.
B. Behandeling was gecontra-indiceerd in 14 patiënten met complicaties van ernstige aard (cardiaal, respiratoir, hepatisch etc.)
C. 10 patiënten werden uitsluitend met groeps-psychotherapie behandeld (niet-analytisch, wel verklarend, ondersteunend en psychagogisch, 'family-centered' dwz. echtgenoten en kinderen participeerden ook.)
D. Een gecombineerde behandeling met Apomorphine en/of Emetine waarna proefdronk (4 à 6 keer), èn tevens groeps-psychotherapie, werd gegeven aan 22 patiënten.
E. 26 patiënten werden behandeld met Disulfiram zonder proefdronk, of Disulfiram met proefdronk, of Disulfiram plus apomorphine met proefdronk — en tezamen vormden deze 26 patiënten de categorie 'Behandelingsmethoden vóór oktober 1970' (E).
   Vóór oktober 1970 gaven wij Disulfiram (Refusal, Antabus) met proefdronk al dan niet voorafgegaan door Apomorphine-injecties, doch wij zijn hiervan afgestapt vanwege de zeer ernstige bijwerkingen hiervan (shock, coma, cyanose etc.), alhoewel deze zich slechts in een drietal patiënten voordeden.
   Toch krijgen alle patiënten, mits er geen contra-indicaties zijn, Disulfiram als onderhoudstherapie mee na ontslag uit het ziekenhuis.

TABEL 3

Behandelingsresultaten van 100 alcoholisten op Aruba
per 1 april 1971, in absolute getallen en in percentages

In de *verticale kolommen* zijn weergegeven: de behandelingscategorieën A t/m E, het totaal aantal patiënten in A t/m E, en deze aantallen weer in percentages uitgedrukt. (De percentages tussen twee vette horizontale lijnen vormen steeds 100%.) In de *horizontale kolommen* zijn weergegeven: de behandelingsresultaten van die patiënten die zich bij de AA voegden (bovenste drie), de resultaten van die patiënten die zich niet bij de AA voegden (middelste vijf), en de resultaten bij alle 100 patiënten, zowel AA-leden als niet-AA-leden (onderste vijf).

Behandelings-resultaten	*A* Behandeling geweigerd	*B* Contra-indicaties	*C* Groeps-therapie	*D* Aversiekuur (apomorphine of emetine) & Groepstherapie	*E* Behandelings-methoden vóór oktober 1970	Totaal	Per-cen tage
AA nuchter	6 (67%)	4 (100%)	4 (50%)	11 (73%)	8 (44%)	33	60%
AA 'semi nuchter'	2 (22%)	–	1 (13%)	1 (7%)	6 (33%)	10	19%
AA niet nuchter	1 (11%)	–	3 (37%)	3 (20%)	4 (23%)	11	21%
nuchter	4 (21%)	–	1 (50%)	1 (16%)	2 (25%)	8	17%
'semi-nuchter'	2 (11%)	–	–	1 (28%)	2 (25%)	6	13%
niet nuchter	4 (21%)	4 (40%)	1 (50%)	2 (28%)	2 (25%)	13	28%
'Lost to follow-up'	8 (42%)	4 (40%)	–	2 (28%)	1 (12½%)	15	33%
overleden	1 (5%)	2 (20%)	–	–	1 (12½%)	4	9%
totaal nuchter	10 (36%)	4 (28½%)	5 (50%)	12 (55%)	10 (38%)	41	41%
totaal 'semi-nuchter'	4 (14%)	–	1 (10%)	3 (14%)	8 (31%)	16	16%
totaal niet nuchter	5 (18%)	4 (28½%)	4 (40%)	5 (23%)	6 (23%)	24	24%
totaal 'Lost to follow-up'	8 (28%)	4 (28½%)	–	2 (8%)	1 (4%)	15	15%
totaal overleden	1 (4%)	2 (14½%)	–	–	1 (4%)	4	4%
totaal aantal patiënten	28	14	10	22	26	100	100%

Er werd ook een onderverdeling gemaakt in patiënten die wel of geen AA-leden werden, en in patiënten die nuchter waren, 'semi-nuchter' (dwz. meestal nuchter met slechts af en toe een 'slip'), niet nuchter, 'lost to follow-up', of overleden per 1 april 1971.

RESULTATEN

De resultaten zijn te vinden in Tabel 3.

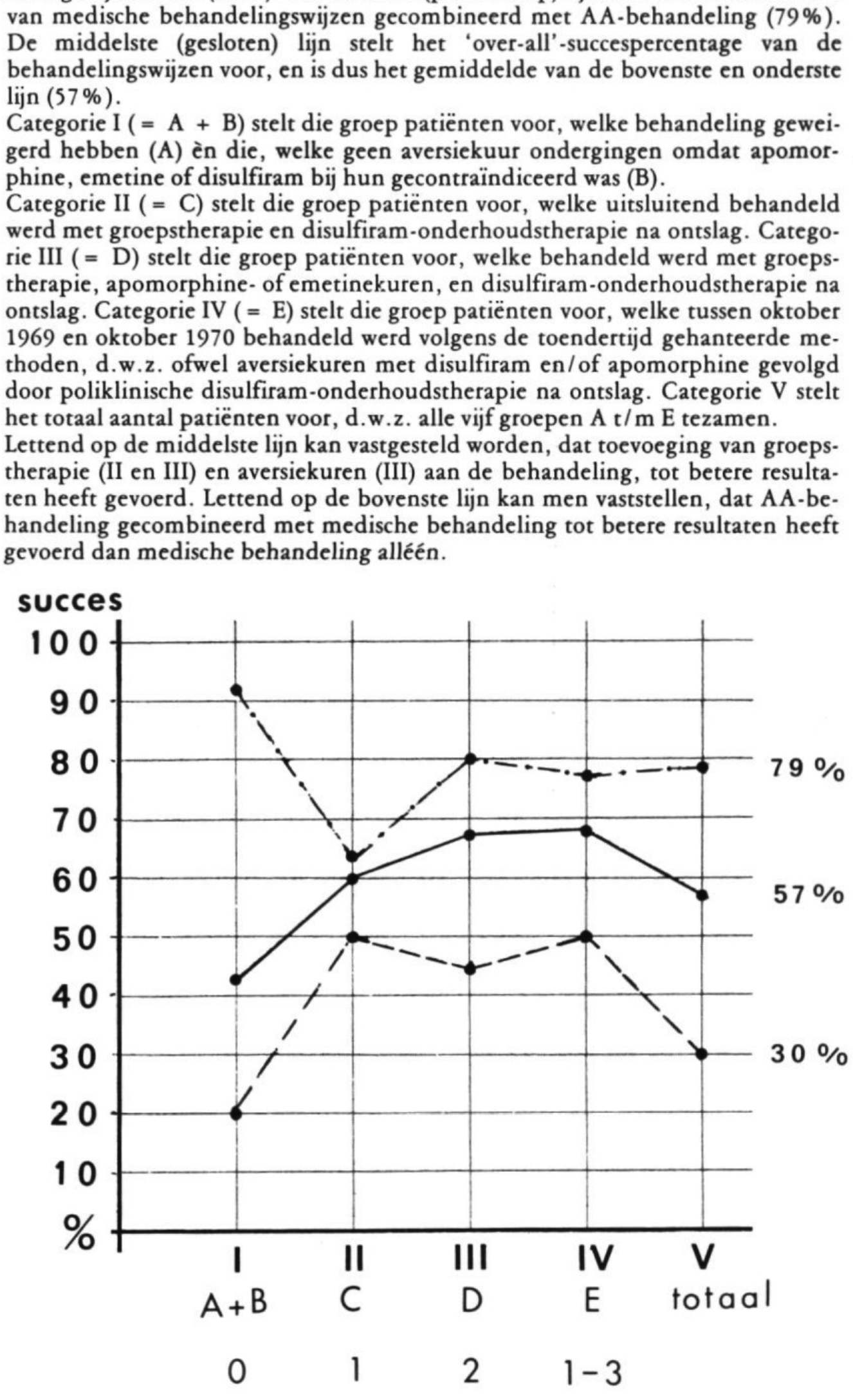
Van onze 100 patiënten waren er per 1 april 1971 *41* volledig nuchter, *16* 'semi-nuchter', 15 'lost to follow-up', 24 niet-nuchter, en 4 overleden. Van de overledenen stierven er 2 aan levercirrhose, 1 stierf de verdrinkingsdood waarschijnlijk tijdens een alcoholconvulsie, en 1 stierf tengevolge van een ernstige methanol intoxicatie met zgn. 'Bay-rum', een lokaal praeparaat dat gebruikt wordt als opfrissertje doch door chronische alcoholisten ook gedronken wordt vanwege de voordelige prijs ervan.

De groepen *A* plus *B* gecombineerd vertonen een percentage van *42%* nuchtere of 'semi-nuchtere' patiënten (I in Fig. 2).
Groep *C* vertoont een succespercentage van *60%* (II in Fig. 2.).
Groep *D* vertoont een succespercentage van *67%* (Cf. III in fig. 2).
Groep *E* vertoont een succespercentage van *68%* (Cf. IV in fig. 2).

Toch dient er de nadruk op gelegd te worden, dat deze zelfde groep E per september 1970 slechts een succespercentage haalde van *30%*; de reden waarom het succespercentage in deze categorie zo sterk *lijkt* te zijn toegenomen, is te vinden in de omstandigheid, dat vele patiënten uit deze categorie er niet in zijn geslaagd nuchter te blijven ná september 1970, weer opgenomen werden en toen volgens C of D behandeld werden; aldus verlieten zij groep E en lieten die achter met een schijnbaar hoger succespercentage.

Ook dient er op gewezen te worden, dat ons behandelingsdoel vóór september 1970 *algehele* onthouding was — een typisch vereiste van de Alcoholics Anonymous (Anonieme Alcoholisten, AA) — welk doel op zichzelf mogelijk een reducerende factor kan zijn geweest t.a.v. onze behandelingsresultaten per september 1970. Volgens Santamaria[19] kan deze doelstelling zelfs een formidabele barrière vormen in de behandeling van vele alcoholisten, en zelfs zou deze doelstelling recidivisme kunnen provoceren.

Fig. 2. *Behandelingsresultaten van 100 alcoholisten op Aruba.*
Grafische voorstelling van de gegevens uit Tabel 3.
De onderste (gebroken) lijn stelt de resultaten van uitsluitend medische behandelingswijzen voor (30%). De bovenste (punt-streep) lijn stelt de resultaten voor van medische behandelingswijzen gecombineerd met AA-behandeling (79%). De middelste (gesloten) lijn stelt het 'over-all'-succespercentage van de behandelingswijzen voor, en is dus het gemiddelde van de bovenste en onderste lijn (57%).
Categorie I (= A + B) stelt die groep patiënten voor, welke behandeling geweigerd hebben (A) èn die, welke geen aversiekuur ondergingen omdat apomorphine, emetine of disulfiram bij hun gecontraïndiceerd was (B).
Categorie II (= C) stelt die groep patiënten voor, welke uitsluitend behandeld werd met groepstherapie en disulfiram-onderhoudstherapie na ontslag. Categorie III (= D) stelt die groep patiënten voor, welke behandeld werd met groepstherapie, apomorphine- of emetinekuren, en disulfiram-onderhoudstherapie na ontslag. Categorie IV (= E) stelt die groep patiënten voor, welke tussen oktober 1969 en oktober 1970 behandeld werd volgens de toendertijd gehanteerde methoden, d.w.z. ofwel aversiekuren met disulfiram en/of apomorphine gevolgd door poliklinische disulfiram-onderhoudstherapie na ontslag. Categorie V stelt het totaal aantal patiënten voor, d.w.z. alle vijf groepen A t/m E tezamen.
Lettend op de middelste lijn kan vastgesteld worden, dat toevoeging van groepstherapie (II en III) en aversiekuren (III) aan de behandeling, tot betere resultaten heeft gevoerd. Lettend op de bovenste lijn kan men vaststellen, dat AA-behandeling gecombineerd met medische behandeling tot betere resultaten heeft gevoerd dan medische behandeling alléén.

Wij hebben getracht, deze doelstelling te vervangen door een minder hoog opgeschroefd doel, dwz. door ook 'semi-nuchterheid' als aanvaardbare rehabilitatie te accepteren. Mogelijk verklaart dit ook gedeeltelijk onze betere resultaten per 1 april 1971, hoewel ongetwijfeld ook de invoering van groeps-therapie hierop van invloed zal zijn geweest.
Bij een beschouwing van Figuur 2 hebben wij ons ertoe laten verleiden, de toenemende succespercentages in de diverse behandelingscategorieën te correleren met het toenemende aantal behandelingsmethoden in die categorieën (IV ⩾ III > II > I).

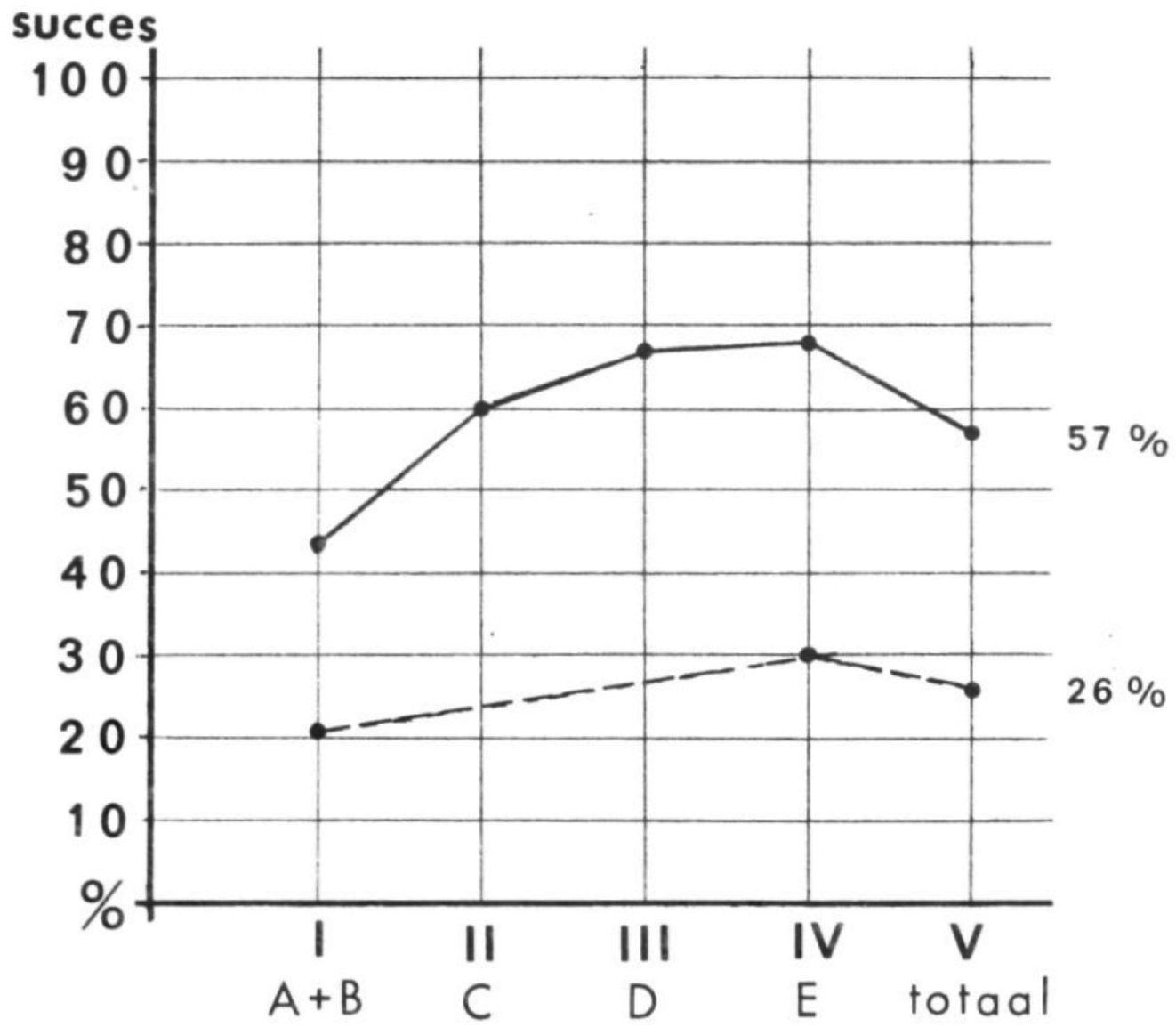

Fig. 3. *Behandelingsresultaten van 100 alcoholisten op Aruba.*
Vergelijking tussen de resultaten per 1 april 1971 (57%, gemiddeld ca. 9 maanden na ontslag) en die per 1 september 1970 (26%, gemiddeld ca. 5 maanden ná ontslag van de patiënt).
De onderste (gebroken) lijn laat zien, dat tussen oktober 1969 en september 1970 slechts de behandelingscategorieën I (= A + B) en IV (= E) van toepassing waren.
Deze onderste lijn ligt duidelijk op een lager niveau dan de bovenste (gesloten) lijn, welke de behandelingsresultaten visualiseert in de behandelingscategorieën, van toepassing tussen 1 oktober 1969 en 1 april 1971.

Men kan ook de evident betere resultaten waarnemen van diegenen, die zich bij de AA voegden (Fig. 2 en Fig. 3). Figuur 3 visualiseert tevens de betere resultaten over de gehele linie per 1 april 1971.

Rankin[18] vermeldt, dat in een survey onder 11.355 AA-leden in de Verenigde Staten er 60% nuchter bleken te zijn gedurende 1 jaar, 35% gedurende 1 à 5 jaar, en 25% gedurende meer dan 5 jaar. Ook vermeldt hij, dat alle gangbare behandelingsmethoden een vergelijkbaar succespercentage van ca. 30% opleveren. Poleo Conde[16] vermeldde vergelijkbare resultaten uit het Hospital Vargas, verbonden aan de Centrale Universiteit van Venezuela te Caracas.

Uit Figuur 2 kan men aflezen, dat *uitsluitend AA-behandeling* een zeer hoog succespercentage schijnt te hebben, nl. *92%*, terwijl *medische behandeling* alléén niet verder schijnt te komen dan *30%*. Wij hebben dit vergeleken met de resultaten uit één lokale AA-groep; deze groep bestond uit 40 leden, van wie er 18 nuchter waren per 1 april 1971, dwz. een succespercentage van *45%*. Het lijkt er dus op, dat een *combinatie* van *hospitalisatie* (zelfs zonder 'klassieke' behandeling) *èn AA* mogelijk betere resultaten oplevert dan ieder afzonderlijk, althans in de typische AA — dwz. Gamma-alcoholisten. Voor dit hoge succespercentage (92%) onder patiënten die uitsluitend AA-behandeling kregen, kan tevens nog als mogelijke verklaring worden aangevoerd, dat zij misschien juist doordat bij hen medische behandeling niet geïndiceerd was of door hen geweigerd werd, beter gemotiveerd waren tot het aanvaarden van het AA-programma.

Tussen 1966 en 1969 werden er in het San Pedro Hospitaal 291 alcoholisten behandeld, met een succespercentage van ca. 25%, dwz. 73 succesvolle gerehabiliteerde patiënten. De behandeling bestond voornamelijk uit ontnuchtering, correctie van complicaties, en Disulfiram zonder proefdronk als onderhoudstherapie. Het huidige succespercentage van 57% blijkt statistisch significant te verschillen van de behandelingsresultaten tussen 1966 en 1969: $X^2 = 35{,}16$; $df = 1$; $P < 0{,}005$.

Ook de verschillen in succespercentages tussen de behandelingscategorieën (A en B) enerzijds en D anderzijds bleken statistisch significant; $X^2 = 4{,}25$; $df = 1$; $P < 0{,}05$. De verschillen tussen (A en B) enerzijds en C anderzijds, en die tussen C en D onderling bleken niet significant te zijn.

Het verschil in succespercentage tussen die patiënten, die zich

wel aansloten bij de AA, en die patiënten, die dat niet deden, bleek wel statistisch significant: $X^2 =< 23,51$; df = 1; $P < 0,005$. Het verschil in succespercentage tussen díe patiënten, die niet behandeld werden (A en B) en díe patiënten, die wèl behandeld werden (C, D, en E) bleek eveneens statistisch significant: $X^2 = 5,20$; df = 1; $P < 0,025$.

Als mogelijke verklaring voor de betere behandelingsresultaten in de periode oktober 1969-april 1971 vergeleken met de periode 1966-1969, kunnen de volgende factoren aangewezen worden:

a) De invoering van groepstherapie.

b) De (her-)invoering van aversiekuren, welke vóór 1966 nog toegepast werden doch tussen 1966 en 1969 werden vervangen door een behandelingschema waarin de patiënten de gelegenheid kregen tot 'opdrogen' ('sobering up'), en bij ontslag Disulfiram, multivitamines en sedativa als onderhoudstherapie kregen, tezamen met nazorg door de AA.

c) De intensifiëring van de AA-bezigheden t.a.v. deze patiënten in het ziekenhuis, met name in de zin van AA-participatie in de 2 keer per week plaatsvindende groepstherapeutische zittingen en ook in de vorm van een intensiever en frequenter bezoek aan de opgenomen alcoholisten.

d) Het gebruik van de autochtone taal, d.w.z. het Papiamento, in zowel medische als paramedische contacten met deze patiënten; in de periode vóór oktober 1969 werd deze communicatie tussen medicus en alcoholist belemmerd doordat de voertaal tussen beiden òfwel goed Nederlands òfwel gebrekkig Papiamento was.

AETIOLOGIE

Uit het voorafgaande moet het duidelijk geworden zijn, dat op Aruba het alcoholisme een groot sociaalmedisch probleem was en nog steeds is, vooral onder de autochtone Arubaanse (plattelands) bevolking, die op te vatten is als een trihybridisch volk met overwegend Indiaanse en Caucasoïde doch ook met Negroïde kenmerken. Het is nog steeds een vrij vaak voorkomende opinie, dat het alcoholisme onder de Arubanen een groot probleem is ,,vanwege hun Indiaans bloed''[3]. Nog steeds is het niet uitgemaakt of het alcoholisme onder de Arubaanse bevolking genetisch dan wel cultureel overgedragen wordt of op beide wijzen. Evenmin is er vastgesteld, of er belangrijke psychologische factoren in de pathogenese van het Arubaanse alcoholisme betrokken zijn.

Wel dient er op gewezen te worden, dat er op het eiland in het

algemeen in de beginfase van de ziekte een positieve attitude bestaat t.o.v. drinken en zelfs dronkenschap, in díe zin dat dit beschouwd wordt als (status)symbool van 'echte mannelijkheid'. Ook het feit dat tegenwoordig de niet-Arubaanse bevolkingsgroepen vaker dan voorheen door deze ziekte getroffen worden, kan mogelijk wijzen in de richting van socio-culturele factoren, bv. in de zin van culturele adaptatie, 'acculturatie' aan de autochtone attitude t.o.v. alcohol. Aan de andere kant schijnt het typisch familiaire vóórkomen in onze patiëntenreeks de mogelijke relevantie van generische overdracht te benadrukken.

PLANNEN VOOR DE TOEKOMST

1) Een *Rehabilitatiecentrum* voor chronische alcoholisten, teneinde langdurige sociale readaptatiemogelijkheden te bieden aan alcoholisten met ernstige sociopathologie.
2) 6 *Districtshuizen,* 1 in ieder district, welke zullen fungeren als vergaderruimten voor de AA-groepen en tevens als spreekkamers voor de sociale werk(st)ers die speciaal aangesteld zullen worden om de alcoholisten in het rehabilitatiecentrum en de districtshuizen sociaal te begeleiden. — Zowel het rehabilitatiecentrum als de 6 districtshuizen zijn projecten van de 'Stichting Bestrijding Alcoholmisbruik Aruba' en zullen gebouwd worden met financiële steun van de Nederlandse, Antilliaanse en Arubaanse overheidsinstanties.
3) Invoering van *nieuwere behandelingsmethoden,* bv. sociodrama en psychodrama, gezins-psychotherapie, e.a.; *Disulfiram-implantatie* (Esperal-tabletten) zal spoedig toegepast worden, mits geïndiceerd[7]. De eerste resultaten met Esperal hopen wij binnenkort te kunnen publiceren.

SAMENVATTING

Hoewel het alcoholisme op Aruba reeds lang bestaat en een urgent probleem vormt, zijn er tot nu toe slechts weinig studies aan gewijd. Het voorkomen van deze ziekte ligt met ca. 3% à 4% van de totale bevolking hoger dan het Nederlandse cijfer (ca. 0,75%). 32% van alle neurologisch-psychiatrische opnames in 1970 betroffen alcoholisme of complicaties daarvan.

Van 100 opgenomen alcoholisten was de sex-ratio 11,5 : 1. (M: V), terwijl de gemiddelde leeftijd bij opname 41 ¼ jaar bedroeg. 59% der patiënten was gehuwd, hetgeen iets lager ligt dan het bevolkingsgemiddelde van 70% boven de leeftijd van 15 jaar.

De prevalence van 'alcoholisme-met-complicaties' is mogelijk 1½ à 2 keer zo hoog onder de autochtone Arubaanse bevolking als onder de heterochtone groeperingen; er zijn echter aanwijzingen, dat tussen 1953 en 1971 de prevalence onder de heterochtone groeperingen is toegenomen, hetgeen wellicht verklaard zou kunnen worden door 'acculturatie' aan de autochtone drinkgewoonten.

De prevalence ligt hoger in de plattelandsdistricten dan in de stadsdistricten. Van de 33 ondervraagde alcoholisten, bleken 27 een vader te hebben, die ook alcoholist was, terwijl 20 één of meer broers hadden, die ook alcoholist waren; toch sluiten deze gegevens niet bij voorbaat een 'culturele overerving' uit.

Van de 33 ondervraagde patiënten hadden 18 een vader met een 'empty father's image' of 'unreachable father's image' en 24 een moeder met een dominerend, overbeschermend, verwennend karakter. Van de 100, tussen 1 oktober 1969 en 1 april 1971 opgenomen alcoholisten waren er per 1 april 1971 41 volledig nuchter, en 16 'semi-nuchter'; 24 waren er niet nuchter, 4 overleden en 15 'lost to follow-up'.

De behandeling werd in 57% als effectief gewaardeerd, terwijl in 14 patiënten behandeling gecontraindiceerd was en in 28 gevallen behandeling geweigerd werd.

De gehanteerde therapie bestond uit: aversiekuur met Disulfiram en/of Apomorphine en/of Emetine, groeps-psychotherapie, Disulfiram als onderhoudstherapie, en 'follow-up' door de Alcoholics Anonymous (AA).

SUMMARY

Though alcoholism in Aruba constitutes a long-standing and urgent problem, there have been made but few studies on the subject.

The prevalence amounts to 3%-4% of the population, which is higher than the rate for the Netherlands (0.75%).

Of all neurological and psychiatric admissions in 1970 32% concerned alcoholism and alcoholismic complications.

Among 100 admitted patients the sex-ratio was 11.5:1. (M:F), while the average age at admission was 41 ¼ years.

Of these patients 59% were married, whicht is just a little bit lower than the rate for the population at large above 15 years, namely 70%. The prevalence of 'alcoholism-with-complications' is possibly 1½-2 times higher among the autochthonous Aruban population as compared to the heterochthonous population groups; there are indications though that between 1953 and 1971 the prevalence among the heterochthonous groups may have increased, which fact might possibly be explained by 'acculturation' towards the autochthonous drinking habits.

The prevalence appears to be higher in the rural districts than in the urbanized districts.

Of 33 interrogated patients 27 appeared to have an alcoholic father and 20 had also 1 or more alcoholic brothers; nevertheless these facts do not exclude the possiblity of 'cultural inheritance'. 18 out of 33 patients had a father with an 'empty' or 'unreachable father's image', and 24 had a dominating, overprotective, spoiling mother.

Of 100 alcoholic patients admitted from October 1, 1969, to April 1, 1971, 41 were completely sober by April, 1971, and 16 were 'semi-sober'; 24 were not sober, 4 had died, and 15 were lost to follow-up. Treatment was appreciated as

effective in 57%, while in 14 patients it was contra-indicated and in 28 cases it was refused. Treatment consisted of: aversive cures with Disulfiram and/or Apomorphine and/or Emetine, group therapy, Disulfiram as maintenance therapy, and follow-up by Alcoholics Anonymous (AA).

Aruba, juni 1971

REFERENCES

1 Beaubrun, M. H., 1971. Sociocultural factors affecting the incidence and treatment of alcoholism in the Caribbean. *Proceedings of the First Aruban and Antilliean Congress on Alcoholism,* Aruba, p. 122-134.
2 Berkley, L., 1956. *Het alcoholprobleem op Aruba.* Scriptie Sociale Academie Eindhoven.
3 Bijl, O. A., 1971. Message from the Public Health Department. *Proc. First Aruban Congr. Alcoholism,* p. 14-15.
4 *Constructive mental hygiene in the Caribbean,* 1957. Van Gorcum, Assen, xiv + 176 pp.
5 Does de Willebois, A. E. M. van der, 1965. *Vervreemding en verslaving.* Dekker & van de Vegt, Utrecht, viii + 229 pp.
6 Drankmisbruik op Aruba; oorzaak van veel leed. *Amigoe di Aruba,* 25.IV.1968.
7 Erp, Th. van, 1971. Possibilities of the implant of Disulfiram (Esperal). *17th Intern. Inst. on the prevention and treatment of Alcoholism,* West-Berlin (not publ.).
8 Fox, Ruth, 1968. A multidisciplinary approach to the treatment of alcoholism. *Int. J. Psychiatry 5,* p. 34-44.
9 Gant, J. C., 1968. Treatment of the alcohol withdrawal syndrome. *J. Tennessee Med. Ass. 61,* p. 45-47.
10 Janssen, J. H. G., 1971. Some general aspects of alcoholism in Aruba. *Proc. First Aruban Congr. Alcoholism,* p. 18-28.
11 Ketel, A. P., 1963. Gegevens betreffende alcoholzucht en ambulante behandeling van alcoholisten. *Ned. Tijdschr. Geneesk. 107,* 16 apr., p. 641-648.
12 Marie, Claude, 1955. *A propos du nouveau mode de traitement de l'alcoolisme chronique par implantation de disulfure de tétra-éthyle-thio-urame.* Thesis, Paris.
13 Mertens, A. Th. L. M., et al., 1965. *De patiënt als gezinslid.* Dekker & van de Vegt, Nijmegen, viii + 259 pp.
14 Murphy, H. B. & Sampath, H. M., 1969. The hospitalized patient. In *Workshop on Alcoholism, U.S. Virgin Islands,* 128 pp. (not publ.), p. 1-11.
15 Oldenboom, J. F., 1971. Criminological and policial aspects of alcoholism in Aruba. *Proc. First Aruban Congr. Alcoholism,* p. 96-99.
16 Poleo Conde, M., 1971. Aspectos del tratamiento del alcoholismo en Venezuela. *Proc. First Aruban Congr. Alcoholism,* p. 56-69.
17 Prigent, M. L., 1960. *Place de l'application du disulfure de tétra-éthyle-thio-urame dans le traitement de l'alcoolisme chronique.* Thesis, Rennes.

18 Rankin, J. G., 1969. Definitive treatment of alcoholism. In *Symposium Alcoholism-problems in treatment,* Univ. Melbourne, 78 pp. (p. 31-39).
19 Santamaria, J. N., 1969. Treatment of the 'incurable' alcoholic patient. In *Symp. Alcoholism-problems in treatment,* Melbourne, 78 pp. (p. 44-49).
20 *Statistisch Jaarboek Nederlandse Antillen,* 1971.
21 Steenmeyer, F., 1957. *Food and nutrition of Arubans.* Thesis, Utrecht, viii + 139 pp.
22 Turfboer, R., 1957. The effects of in-plant rehabilitation of alcoholics. *Med. Bull. 1957,* p. 108-128.
23 Wever, O. R., 1971. Some medical and sociopathological aspects of alcoholism in Aruba and its actual treatment. *Proc. First Aruban Congr. Alcoholism,* p. 135-187.
24 Wever, O. R., 1971. Brief report on alcoholism in Aruba, N.A. *17th Intern. Inst. on Alcoholism,* West-Berlin; 11 pp. (not publ.).
25 Windt, H. L. de, 1971. Neuropsychiatric aspects of alcoholism in the Netherlands Antilles, especially referring to Aruba. *Proc. First Aruban Congr. Alcoholism,* p. 91-95.

DIRK H. VAN DER ELST

THE COPPENAME KWINTI: NOTES ON AN AFRO-AMERICAN TRIBE IN SURINAM

II. ORGANIZATION AND IDEOLOGY

The Kwinti are the smallest and least known of the six Bush Negro tribes of Surinam. One of their villages, Pakka Pakka, lies on the Saramacca River within Matuari territory. Bitagron and Kaaimanston, the only other Kwinti villages, are on the banks of the Coppename River. Some aspects of their 'History and Development' were noted in part I (*NWIG 50*, p. 7-17) of this publication.

SOCIAL RELATIONS

From kinship to inter-tribal politics, Kwinti organization is characterized by a certain defiant individualism which is evidenced in a willingness 'to go it alone' and a disinclination for team work.

Foreign Affairs

The Kwinti see themselves as friends of all Bush Negroes except the Matuari. The Matuari paramount chief, *Granman* Aboné, is technically their Granman, and they bristle at this reminder that they are the only tribe without a Granman of its own. Furthermore, they believe that their ancestors fled the Matuari for their very lives, and they recount dark tales of sorcery suffered on the banks of the Saramacca, of brutal and vicious mistreatment, and of slave labor. Their attitude is best illustrated by the single case of witchcraft accusation we encountered: it concerns a young Bitagron Kwinti whose father is a Pakka Pakka Kwinti. Years ago the young man was accused of having murdered a Kaaimanston elder by witchcraft. The only discernible reason for the accusation was the young man's link to Pakka Pakka: "His father is a Matuari!" This example also illustrated the distrust and contempt in which the Kwinti hold the people of Pakka Pakka. They look down upon them for living willingly under the yoke of alien and unreasonable oppressors, witch-ridden and miserable. There have been no Matuari on the Coppename for any length of time. The Coppename Kwinti claim that at present there are no marriages between their people and the Saramacca River Kwinti on either

river. Furthermore, they point out, Pakka Pakka husbands of Coppename Kwinti just have not lasted very long.

On the other hand, Djuka, Saramacca and other Bush Negroes are welcome in the villages. There is full acceptance of these alien tribesmen, and the Kwinti remember that some decades ago a few Boni visited them. They often talk about the chances that some of the Saramacca who were displaced by Lake Brokopondo may decide to settle on the Coppename, and they do not appear to find the possibility objectionable. The Paramacca are dimly remembered relatives, and would surely be welcomed if they visited Kwinti land.

Outside of their legal ties to the Matuari, the Kwinti have no customary relationship with any other tribe. There is no intertribal trade, and no ritual or religious cooperation. There is no acknowledgement of dependence on any outside agency other than the government. And they feel, with some justification, that it forgets them too often. Medical aid is too far away, and the doctor visits too seldom to be able to prevent the epidemics they fear. When in 1970 the government sent the five tribal Granmans on a well-publicized tour of Ghana and other West-African countries, the Kwinti head-captain was not invited, which reminded them of their second-class status. And they feel that the District Commissioners do not visit them often enough to keep a check on the excesses of their own chiefs.

Internal Affairs

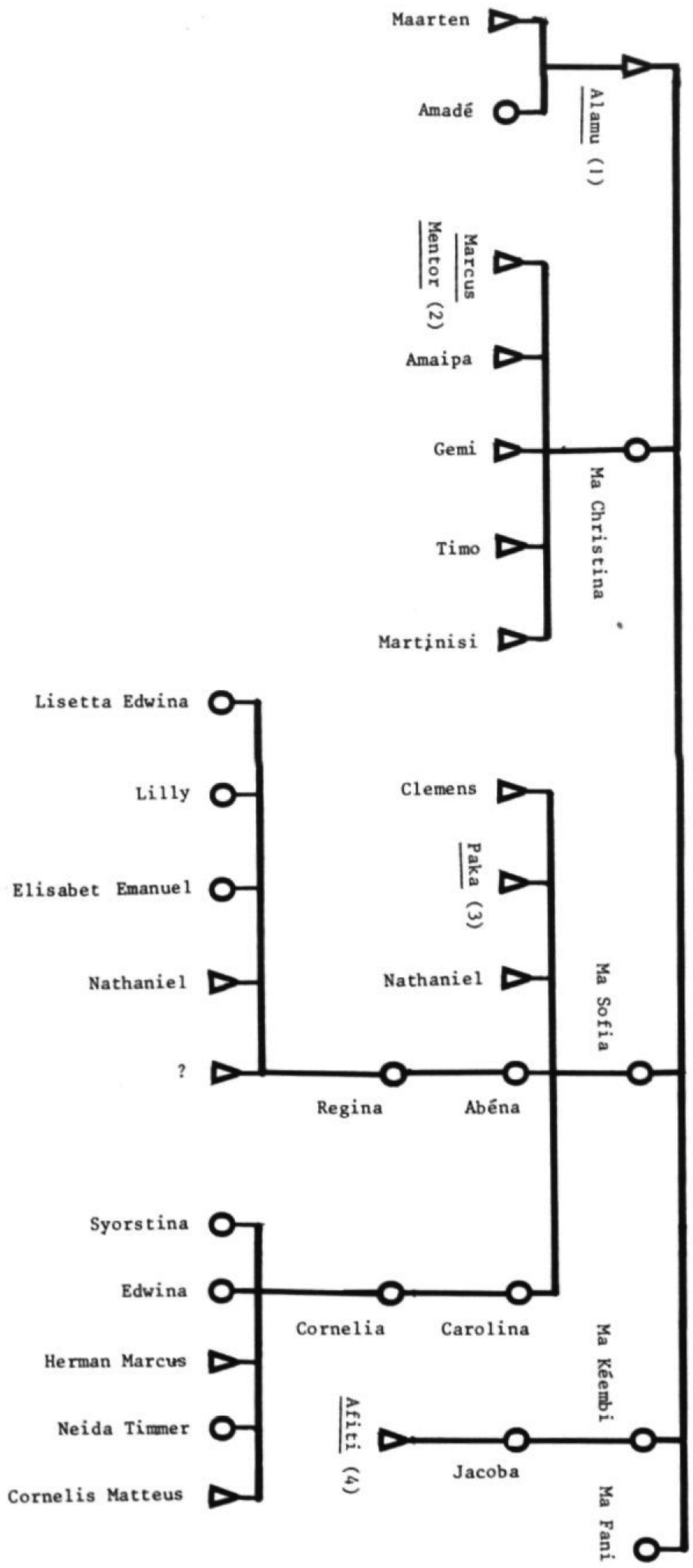
In Paramaribo we found few black tribesmen who had heard of the Kwinti. Those who had, stereotyped them as a noisy, argumentative people with beautiful fat women, and men who hunt and fish all the time. There is something to say for this assessment, although most Kwinti women are not particularly obese. Many Kwinti converse in startlingly loud voices, and their terminology for that behavior indicates that it is an admired trait to *'taka trangga'*, to 'talk strong'. Until we became used to their volume level, I would sometimes investigate a tumult of thundering voices on the other side of the village, only to find a few people engaged in horseplay, or even working together amicably. Often, however, such verbal explosions accompany — or escalate into — quarreling, an activity of which the Kwinti appear to be inordinately fond.

Legend and history reflect the fact that this culture lacks adequate mechanisms for conflict resolution (see part I). Altercations

between their ancestors and those of the Paramacca resulted in a schism between the two groups. Later, the Kwinti divided over the problem of whether they should join the Matuari, and one group stayed behind in the jungle. Still later, the Kwinti quarreled with the Matuari and separated. Then the Saramacca River Kwinti split up, and Alamu took his followers to the Coppename. In Coppencrissie they argued over the legitimacy of Alamu's leadership, which resulted in another division as one group of his relatives shunned him by moving to Kaaimanston, and others colonized Bitagron, the garden plot of one of Alamu's brothers-in-law. After his death, these two villages in turn wrangled over such matters as the fact that Kaaimanston became the seat of church and school, which led Bitagron to reject the Protestant faith and turn to Catholicism.

In the fashion typical of horticultural societies, Kwinti culture provides individuals with equal access to economic resources, while rigidly controlling the access to certain high-status positions. The most important of these is the position of head-captain, chief of the Coppename Kwinti. This status is the source of a severe threat to the fragile harmony which presently exists between the populations of Bitagron and Kaaimanston. There are now three contenders for the office. The incumbent *hedekabiten* is very old, his authority is waning, and he is being manipulated by the two contenders in Bitagron. The resulting tension must last until a new chief has been legitimated by the Surinam government. But at that time, if history is a guide, strife among the followers of the three contenders may very well result in a new division of the population.

Although succession is often a problem in Bush Negro politics, the Kwinti dilemma is unusual. Basically there are two models for the inheritance of office: that of the Djuka, where the successor must belong to the next generation and preferably to a different matriline of the ruling clan than his predecessor (Köbben 1967, p. 23), and that of the Saramacca, among whom succession rights reside not only in one clan but in one lineage (Herskovits 1928, p. 722; Price 1969, p. 207-217). The Kwinti follow the Djuka model, which means that each of the lineages descending from Alamu's sisters (see Figure) has its turn in providing a leader. Unfortunately, and unlike all the other Bush Negro tribes, the Kwinti do not have a Granman or paramount chief, but a head-captain, a sort of territorial sub-chief. Theoretically if not in practice, the head-captain is subservient to the Granman of the Matuari. The actual position of head-captain is reserved for cer-

Maarten
Amadé
Alamu (1)
Marcus
Mentor (2)
Amaipa
Gemi
Timo
Martinisi
Ma Christina
Lisetta Edwina
Lilly
Elisabet Emanuel
Nathaniel
?
Regina
Abéna
Clemens
Paka (3)
Nathaniel
Ma Sofia
Syorstina
Edwina
Herman Marcus
Neida Timmer
Cornelis Matteus
Cornelia
Carolina
Afiti (4)
Jacoba
Ma Kéembi
Ma Fani

tain individuals in Kaaimanston. The present occupant of the office, Afiti, from the line of Ma Kéembi, moved to Bitagron long ago, because his wife wanted to be near her own relatives. As much among these tribesmen as among the highest echelons of a Western bureaucracy, however, the organizational tenet holds that once an office has been created, it cannot be nullified. Consequently, if the incumbent head-captain were to be promoted to full Granmanship, or if a Bitagron successor were to be so treated, then the position of head-captain would legally return to Kaaimanston. In that case, Bitagron would have both a village captain and a tribal paramount chief, while Kaaimanston would have both a village captain and a head-captain who would still technically be able to use his traditional loyalty to the Matuari Granman as a lever against the new Kwinti Granman. No better device for dividing this small society can be imagined.

The problem is further compounded by the fact that although each of Alamu's sisters has had a ruling decendant (see Figure), Paka, the third chief, died before he was formally invested by the Governor. The Surinam government thereupon refused to appoint a Kwinti Granman, but accepted Afiti as a head-captain. Debate now rages among the villagers as to whether Ma Sofia's line has really had its turn at the chieftaincy. If it has (because *Paka was* elected and *did* serve even if it was only for a year), then the mantle must go to Ma Christina's progeny, which has already been represented in the second chief, Marcus Mentor. If it has not (because Paka was never legitimated by the Governor, never drew the traditional salary, but in fact was only an 'acting' leader), then one of Ma Sofia's many descendants is due for the honor. The debate is puzzling since Ma Christina's matrilineage technically ended with her death (see Figure)!

Even if these problems were solved, there would be little chance of the Coppename Kwinti getting a true Granman unless they could be permanently dissociated from their relatives among the Matuari. The Surinam government, which retains the right to legitimate a Granman, is not likely to exchange the political problems in this small group for disorganization in a much larger one. The separate status of the Pakka Pakka Kwinti means that if the Coppename Kwinti became independent, the problems outlined in the previous paragraph would be shifted to the Saramacca River, upsetting the relationship between the Kwinti there and the much more numerous — and economically much more important — Matuari.

Nevertheless, the importance of the Bush Negroes to the development and exploitation of the resources in Surinam's vast jungles is such that the government will not be able to ignore the problems of chieftaincy on the Coppename. One solution would be the adoption of the Pakka Pakka people into the Matuari tribe as a separate clan. Although precedents for such a change in status occur in Bush Negro history, the example of the Poligudu — who joined the Djuka in the early 1800's (Wong 1938, p. 315-316) — attests that they are not particularly successful. Research on the Saramacca River is needed before such a move could seriously be suggested.

It has been proposed that the next chief of the Coppename Kwinti should be given a new title, one which would indicate a status higher than head-captain, but lower than Granman. This would be a stopgap measure at best, since it continues to imply Kwinti subservience to the Matuari Granman. Even if the question of Matuari control could be resolved, it would not change the problems of intra-tribal conflict. A new position would merely create another stage in the tribe's 'ruling hierarchy', and the potential for conflicting loyalties to New Chief, head-captain, village captains, and *basias* could very likely destroy the Kwinti.

A more practical solution is available within the government's prerogatives. It requires only an explicit interpretation of existing conditions. The whole of Matuari territory lies within District Brokopondo. The inhabited Coppename is part of District Saramacca. The populations of the Kwinti and the Matuari are thus administered by different District Commissioners. In the past, this has minimized any possibility for friction between the Coppename Kwinti and the Matuari. It also means that the Pakka Pakka Kwinti and their western relatives belong to different governmental units. The Granmans of the Bush Negro tribes are formally invested (that is to say, legitimated) by the Governor himself. But when they deal with the government, it is represented by the District Commissioner. In fact, then, the Governor delegates his authority quite directly to the District Commissioner. If this practice were formalized by making Granmans immediately accountable to the District Commissioner, then the new organizational tenet would be that any culturally and politically distinct tribal group is to be represented by a Granman who is directly responsible to the Commissioner of the District in which he resides. At that time, the Coppename Kwinti's anomalous position of head-captain could be eliminated by promoting the

incumbent to Granman status. This would solve the problem of succession to head-captaincy for the Coppename Kwinti, without affecting the traditional authority of the Matuari Granman over the black tribesmen within District Brokopondo. In the absence of fieldwork data, it is impossible, of course, to predict the reaction which a Coppename Granmanship would produce in the Pakka Pakka Kwinti.

Clan and Lineage

A contributing factor to the problems of Kwinti succession is the absence of clans in this society. Kwinti below the age of 60 cannot say with certainty to which *lo* they belong, and few below the age of 45 even know the names of the Kwinti clans. In this they are unique, for the clan is more or less central to the social organization of all the other tribes.

There are two views regarding clanship among the Kwinti. One, held by the majority, is that all Coppename Kwinti belong to the clan of Alamu, and that therefore succession rights should be attached to the lineage, the *bée*. Adherents to this view emphasize that all the people of Kaaimanston and Bitagron descend from Alamu's sisters Ma Christina, Ma Sofia, and Ma Kéembe. (His fourth sister, Ma Fani, "never left the bush, and no one knows if she had children".) The Kwinti are not clear about whether Alamu himself had children, nor about whether he was accompanied to the Coppename by men other than his brothers-in-law. The attitude is that, in any case, all these people soon intermarried. In that sense, there should be either three matriclans — named after Alamu's sisters — or one clan with three lineages based ultimately upon relationship to Alamu.

The alternate view is held — sometimes simultaneously — by a few elders who claim that there are three clans, and that these are not related to Alamu. In support of this contention they point out that there are three kunu houses in Bitagron, one for each clan. In every other Bush Negro society this would be irrefutable logic, for indeed each clan must have a private place to deal with its curse-load. However, repeatedly *four* clan names were elicited from our informants as terms for the ancestors of the Kwinti: Koffimakka, (An)Yantigoni-*nengge*, Chyamba-*nengge*, and Mendé. These are the names for the original groups of salt-water

slaves who ran away together, and descendants of each of these clans were supposedly among the companions of Alamu. Still, there are indeed only three kunu houses in Bitagron, and one of these is reserved for the people of Kaaimanston! Genealogies show that every lineage in Bitagron has representatives in Kaaimanston, and *vice versa,* so the ancient clans have not split territorially.

Furthermore, there are a number of puzzling descent lines such as that of the old woman Sangrita, the sister of *Basia* Timo of Bitagron. She belongs to the Chyamba-*lo*, but both her daughters are members of the Yantigoni-*nengge.* There is no explanation for this breach in matrilineality except: "It often happens that people are of a different *lo* than their mothers." When I pointed out the oddness of this, it was suggested by several villagers that "maybe it is the father's fault." If the system is truly matrilineal, as all other known Bush Negro societies are, and as the Kwinti claim to be, then that 'explanation' is invalid. However, one is reminded of the fact that traces of patrilineality have been reported in the organizations of the other tribes (Herskovits 1928, p. 717; van Lier 1940, p. 204; Hurault 1961, p. 32-33; Köbben 1968, p. 60-61, *et al.*). It is possible that the patrilineal principle is welcomed by the Kwinti because it opens up the competition for chieftancy, which at present is limited to sons of Ma Sophia's two daughters' daughters.

This deviation from the organizational model expected in a Bush Negro society leads me to believe that the Coppename Kwinti occupy a temporary and unstable stage between two clan nomenclatures. They have already lost almost all memory of the clans their ancestors belonged to when they met the Matuari. These organizations have been functionally replaced by nameless lineages based upon presumed descent from Alamu's mother, a person whose very name has been forgotten. Recall of exact individual links to Alamu is fading at the same time that relationship to this culture hero has become universal. It seems likely, therefore, that new clans will emerge whose (mythical?) founders will be Alamu's sisters.

The primary reason for this interpretation is the Kwinti tendency to emulate the non-Christian tribes, that is, to become increasingly 'Bush-Negroid' in culture. Clans are important elements in the organization of the Djuka and the Saramacca, and Djuka especially are important to the Kwinti not only as needed population, but as holders of ritual offices. Should the Kwinti

population increase sufficiently, the need for further organization is likely to turn the clan concept into a reality again.

Marital Relations

Only two traits distinguish Kwinti family relations from those of the other Bush Negro tribes: Tolerance of adultery, and what I shall call 'territorial monogamy'.

Technically, the Kwinti claim to be monogamous (''We are Christians!''), but some of their notables admit to having one wife in town and one in the village. They assured me that this was not a breach of the rules, since they had only one wife in each place, and needed to travel a great deal, ''and a man needs his woman.'' Hence they feel themselves to be monogamous in two places. Once, when the village wife of one of these men became ill, we took her to the house of the city wife, where she stayed for several weeks. Her husband in Bitagron sometimes mentioned the possibility in bringing his town wife to the village, but nothing came of it during our stay.

According to the literature, in all the other tribes the acknowledged fact of female adultery must always result in divorce (there are no data yet on the Matuari). This is definitely not true for the Kwinti. Genealogies indicate that many Kwinti women have borne children out of wedlock but that they are still married to the men who fathered their first child. This is evidenced in the surnames of siblings, some of whom are named after different fathers while others carry only the name of the mother

The Kwinti, being Christians and within the sphere of the government's influence, dutifully register their children's births. During the last two or three generations they have all adopted surnames (usually Dutch) which theoretically descend patrilineally. However, a Kwinti male retains the right to 'acknowledge' his child, and without his express permission no woman may register a baby under his surname. If a husband does not believe himself to be the progenitor of his wife's offspring, he can refuse to acknowledge it. Her paramour, if she had one, may or may not allow her to use his surname. If the infant does not have the right to a father's surname, it will receive its mother's.

The child is not handicapped in any case, since its support and allegiance are always a function of its mother's kingroup. 'Illegitimacy' does not exist as a Kwinti concept, and there seems to be no embarrassment about admitting that one's children have different fathers. Furthermore, there are cases where all the siblings

in some very large families carry the mothers' surnames. It is not known whether this implies a straightforward rejection of the patrilineal principle by their mother, or their father, or whether it indicates doubts regarding paternity. More interesting is the fact that some siblings have three different surnames, even though their mother was never divorced, and the oldest and youngest siblings carry the surname of the mother's husband. In the other tribes, such evidence of 'unfaithfulness' would have resulted in divorce.

Several factors appear to be involved in this unusual sexual tolerance. The tribal population is so small that a high turnover in marital partners would soon exhaust the supply (this may also be reflected in the marriages of some men to much older women). The tribe's putative Christianity severely limits the possibility of divorce. Then too, both sexes indulge their curiosity or wanderlust in lengthy separations as a husband 'seeks work' or a wife 'goes to the doctor'. Certainly the Kwinti males willingly admit having fathered children outside of their territory: my main informant named six, two of which he 'acknowledged' and supported to some extent. Equally certain: one woman who visited outside of the village later gave birth to a half-Amerindian child. The Kwinti love children, and families with ten or twelve are not uncommon. The potential conflict between responsibilities for one's offspring and the lure of romance has been resolved here by minimizing both the exclusiveness of the marriage bond, and the unfairness of the double standard.

This does not at all mean that licentiousness is rife on the Coppename. On the contrary, adult relations between the sexes can only be described as 'proper'. Even the behavior of dancing and drinking teen-agers is almost unfailingly decorous by Western standards, and flirting is done so covertly as to be almost indiscernible to an outsider. The traditional penalty for infidelity may have been lost, but the customary sanctions of gossip and ridicule retain sufficient force in this small society to maintain propriety.

RELIGION

Although the Kwinti are emphatic about being Christians, in actual practice they increasingly follow the traditions shared by the unconverted Bush Negro tribes.

Christianity

As 'Coppencrissie', the name of their first village, attests, the Kwinti were converted to Christianity before they reached the Coppename. The Matuari had introduced them to the teachings of the Evangelical Brethren Society (the EBG). Traditionally, they are thus Protestants. Every Sunday, the EBG missionary-teacher at Kaaimanston holds church meetings there which are well attended by the locals and by a handful of people who travel there from Bitagron. However, the population of Kaaimanston accounts for less than a fifth of the tribe, and is shrinking. Only on rare ceremonial occasions such as Emancipation Day (July 1) is a church meeting held in Bitagron.

Technically, this larger village is Roman Catholic. A priest visits it every six to eight weeks on his circuit of Amerindian and Bush Negro villages. Mass is usually attended by some 25-40 people, about as many as attend church in Kaaimanston. Great store is set by baptismal ceremonies, and the priest is expected to pray over the graves of people who died during his absence.

The *Meester* (Dutch and Kwinti for Master or Teacher) in Kaaimanston is himself a Bush Negro, born in one of the Saramaccan villages which Lake Brokopondo drowned. His wife, a trained nurse, is a City Creole. While he explicitly acknowledges the efficacy of many native practices and beliefs, he feels that any adherence to the old religion is dangerous and intolerable. As much because of the Kwinti's need for the school as for any theological considerations, the Meester and his predecessors have been able to eliminate from Kaaimanston such outward signs of paganism as *fragatikis* (prayer poles for ancestor worship) and shrines to the various supernaturals.

In Bitagron, the philosophy of the young Dutch priest leaves room for spiritual alternatives. Although he in no way acknowledges or encourages the tenets of the old religion, he is tolerant of it as a source of comfort which helps the Kwinti endure until the day when they will be ready for the greater sophistication of true Christian faith.

Native Polytheism

It appears that the differences between the clerics are being exploited to strengthen the traditional polytheistic belief system.

In Bitagron, the old religion is abundantly evident. There is a large sanctuary where the Kwinti can worship the ancestors and the Supreme Being, and where two carry-oracles are available to divine the reasons and remedies for illness and other problems. There are three kunu houses, and two Kromanti huts where warrior spirits take possession of their mediums. There are several *fragatiki* in the village, and near the landing stands a shrine to the *Mamagron,* the earth diety who protects a village and its people. Possession is a common occurrence.

The existence of kunu, a hereditary curse which is capable of exterminating whole matrilineages, is accepted throughout the Bush Negro culture area in principle and fact. In Kwinti *kondre* (country, land) it is also ubiquitous. Because the Protestant mission has forbidden them in Kaaimanston, the only overt kunu houses are in Bitagron, where one is reserved for the exclusive use of the people of Kaaimanston. Nevertheless, during my last day on the Coppename I learned that there are in fact three *secret* kunu houses in Kaaimanston. These are kept hidden from the Meester — who no doubt suspects their existence — and used only in dire emergencies. (Similarly, Kaaimanston still has a secret fragatiki which has been camouflaged so as not to draw the Meester's ire.) Kunu is simply too dangerous to be ignored, especially by the Kwinti, for they suspect that the whole tribe is subject to a particularly virulent kunu unleashed through the ancestors' mistreatment of Alamu. During our stay, a different kunu was set on the people of Bitagron by the *Mamagron,* who felt that he had been ignored too long. By the time that disaster had been averted, most of the children and many of the adults in the village were stricken with illness. Resolution of the problem was evidenced when the villagers were treated with *obia* baths, backed — where necessary — with trips to the hospital.

The term *obia* has a variety of referents in Kwinti. It may designate a person who is possessed ("René is *obia* for a Kromanti"), a charm or amulet (nowadays these are more often seen on hunting dogs than on people), but most commonly it refers to magico-religious treatments. The latter category is dominated by *wassi obia* washing cures which consist of mixtures of twisted and crushed leaves, varieties of water (creek, river, puddle, swamp, rainbarrel, stump, brackish, etc.), and *kréti,* the white clay which in other tribes is usually called *pemba. Wassi obias* are true panacea. We have seen them applied to conditions ranging from the common cold to leprosy, from the blessing of a new canoe to the preserva-

tion of laborers from accidental death. Unless one is willing to exaggerate their surface similarity to the rite of baptism, the *wassi obias* have no relationship to Christianity, but are an element of the native tradition.

Alone among all the tribes, the Kwinti do not fear *wisi* (witchcraft) in their own territory. This happy state of affairs results from a pact which Alamu and his companions made with the Supreme Being. Since there were no other people on the Coppename, the Kwinti there would not be subject to *wisi* unless they practiced it themselves. They swore that they and all their descendants would refrain from witchcraft forever. In exchange, God promised them that He would promptly kill any person who attempted the vile practice. Consequently, the *wisi* concept of the Kwinti is different from that of the other Bush Negroes. They do believe in it, however, and fear the evil rampant in other tribal areas — especially in Matuari territory. But among themselves, witchcraft accusations are leveled only against strangers, and mere physical survival attests the accused's innocence. Also unlike the Djuka and other tribes, the Kwinti do not have 'post-mortems' to determine whether their newly-deceased relatives might have been guilty of sorcery. Theoretically, a villager could have been killed by the ancestors or by the Great Deity Himself as a punishment for attempted witchcraft, but the Kwinti do not believe that their relatives would be fools enough to take such a foredoomed risk.

Oracles are typical throughout Bush Negro culture, and the ones observed in Bitagron operated in the standard fashion described by Thoden van Velzen (1966, p. 122-123) for the Djuka. We witnessed three carry-oracles. Two live separately, each in its own hut, in the Sanctuary. The third was a kunu oracle and was housed in the village proper. It is not known how many other carry oracles there are, but the probability is that each of the other two kunu houses in Bitagron contains one.

Medium-oracles are persons who are infused by the spirit of some Supernatural, and who can therefore give advice with divine guidance. We witnessed half a dozen occasions in which possessed men or women were interrogated about illness, accidents, or other problems.

Kwinti oracularity is thus of the standard Bush Negro variety. What makes it worthy of special attention is the fact that in *each* of the score or more of these rituals which we witnessed, one man always played a central role. He is a Djuka. Furthermore, only one

other man always occupied an important ceremonial position in all the rituals (except for some which occurred while he was visiting the city). This man is a Saramacca. Otherwise there was no one in Kwinti land who was involved in ceremonies on a regular basis. One or another of the basias and captains usually attends the major functions, but the people who go to the Sanctuary, or who ask advice of a medium, are persons who are directly involved as patients or as supplicants. Thus, in these oracular rituals the relationship of the native Kwinti to the two 'immigrants' approximates that of a congregation to its clergy: this Djuka and this Saramacca minister to the spiritual needs of the Kwinti.

For various reasons I believe the ministry of the native religion to be gaining ascendancy over those of its competitors. The God of the Christians, especially as he is represented by the EBG, is a jealous God. But His demand for exclusive worship cannot be obeyed in the Suriname jungle because it ignores the mortal threat of kunu.

The Meester, who was raised in a Bush Negro society, accepts the reality of the traditional religious concepts including kunu. Nevertheless, he feels that the old beliefs are dangerous, and that they must be surrendered in exchange for the monotheism of Christ. As a result of his insistence that the other Supernaturals be forsaken, the Meester suffers from an increasing lack of Kwinti trust. This is evidenced also by the fact that they avoid the medical services offered by his wife. They preferred asking a self-confessed incompetent such as the ethnographer to treat their ills and bind their wounds, to availing themselves of the many medicines and the knowledge available through her.

An alternative explanation is possible. Since I lived in Bitagron, I served as a First Aid station there. Also, I willingly dispensed aspirins and other common analgesics. Such 'treatments' were painless, and helped establish a relationship which functionally reduced the ambiguity of my presence in the village. Finally, being utterly ignorant in medical expertise, I did not tend to recognize the hypochondriacs. This must have added to my popularity. Nevertheless, we noted time and again that Bitagron Kwinti would sooner take the 180 km trip to Paramaribo than the 30-minute boatride to Kaaimanston.

Whenever trouble strikes or someone falls ill, the Kaaimanston Kwinti journey to Bitagron to ask for supernatural aid and to be treated wih *wassi obia*. More and more individuals leave Kaaimanston to settle in Bitagron, and it must be assumed that religion is one of the reasons for that exodus. The Protestant missio-

nary is painfully aware of this resistance to his work, but powerless to change it.

This decline of the influence of the EBG is in no way a gain for Catholicism. In fact, few of the people of Bitagron are baptized Catholics. The Kwinti value education, and because the school is run by the Meester, most children in the past were baptized Protestant even though their parents claimed membership in the Catholic church. Most of the time there is no representative of organized Christianity in the village: the Meester is busy in Kaaimanston, and the Father visits but a few days every two months. Into this vacuum are drawn people with skills in the old religion: non-Kwinti Bush Negroes. Since they are always physically present in the village — as spouses of native Kwinti — their influence in everyday life has long surpassed that of the Christian missionaries. There is no need to postulate that the unconverted tribes are sending missionaries of their own, to proselytize for the souls of the Kwinti. Nor is there any reason to believe that the removal of the present 'heathens' from Bitagron would change the *status quo*. The fact would remain that there is a psychological need which, under the present circumstances, can only be satisfied by Bush Negro supernaturalism. Where that need conflicts with the tenets of Christianity, either Christianity is ignored, or it is reinterpreted. I suspect that the Kwinti themselves are already able to perform the rituals demanded in the traditional ceremonies, and that they will do so if it becomes necessary.

The future course of Kwinti ideological development is unpredictable. Clearly, present religious belief and ritual are part Christian, part native polytheism, and no clear lines of demarcation separate the areas borrowed from each of the contributory systems. The terms for the Supreme Being are many: *Gadu* for the Christian Creator, *Massa Gadu* for the reigning deity of the Djuka pantheons, and *Gran Gado* for the Saramacca's. In many ceremonies and in everyday life, however, the terms are used interchangeably. *Dopu,* a term for the Christian act of baptism, is also applied to a number of ritual events in which bottled beer — the holy water of the Kwinti — is squirted on persons seeking supernatural aid or guidance.

The effect of missionaries, education, and closer contact with the people of the coastal regions may orient the Kwinti towards a more 'standard' form of Christianity. On the other hand, there is considerable support for the contention that the religion of the unconverted tribes is making inroads in Kwinti theology. But it is

also possible that the Kwinti are developing an increasingly complex local syncretism. It will require detailed long-term observation to determine the actual direction of culture change. Meanwhile, it is obvious that the odds favor continued syncretism.

There are other religious alternatives in Surinam which may complicate the future development of the Kwinti creed. Mohammedanism and Hinduism are obvious examples. More immediately there is Winti, the religion of many Creoles in the lower economic and educational levels, just those people with which migrating tribesmen are most likely to associate. Winti religion (Wooding 1972) has obvious attractions because it stems from the same African roots as the faith of the non-Christian tribes, and because it uses many of the same terms and concepts. However, among the Creoles 'kunu' means something quite different than it does to the tribesmen, and Winti involves practices which to the Kwinti are witchcraft. It is thus improbable that the Kwinti — or any other tribe — would embrace the Winti creed. Yet, some diffusion between these two Afro-American religions is likely.

There is no likelihood that the Kwinti (or any other black tribe) will soon become typical Christians. The roots of Christianity have not penetrated very deeply into any Bush Negro culture because Western theology fails to deal with the unique psycho-cultural trait of these societies: the threat of kunu. That threat means that there can be no true conversion in the bush. Either the adopted Christian religion is amended with a 'specific' against the hereditary mortal curse, or else Christian converts must leave the bush for an environment in which kunu plays no role. Within the jungle, where kunu is a self-evident reality, exclusive acceptance of a Western monotheistic dogma is impossible. It will remain impossible unless the Westernization of the ideologies of the tribes is balanced by compensatory adjustments in the other aspects of their cultures. In other words, only if Bush Negro societies became typically Western could they have typically Western belief systems.

(To be concluded.)

K. M. LAURENCE

CONTINUITY AND CHANGE IN TRINIDADIAN TOPONYMS

The practice of bestowing names on places as a mark of identification is a time-honoured one which appears in all societies, including primitive ones. It is only natural, in any given society, for such names normally to derive from the language of the speech community concerned. Because of this inescapable link between toponyms and language, place-names can provide interesting insights into linguistic history — and indeed into other aspects of history — and their study is particularly valuable for early periods when more common methods of historical investigation may be inapplicable. Patterns of migration, settlement and colonization may, for example, be reflected in toponyms; and a close study of a map of Trinidad provides useful and interesting clues to the island's demographic history as evidenced in the varied place-names left behind by the different linguistic groups who, over the centuries, have come to compose this traditionally polyglot, multiracial society. However, the complex demographic history of the island has introduced complicating factors, for the coexistence of different languages in the island as well as the superimposition of one language over another (or others) has at times obscured the true origins of a particular toponym. And just as today much of Trinidad's population is a blend of various ethnic groups, so too its toponyms not only reflect varied linguistic traditions but at times represent curious mergers of these traditions.

Trinidad is, by any standard, a particularly fertile field of study as far as place-names are concerned. A quick glance at a map reveals the diversity of the linguistic provenance of toponyms such as:

1 Guanapo, Cumana, Arouca, Caura (Amerindian-Carib and Arawak)
2 Diego Martin, San Fernando, La Brea (Spanish)
3 Ste. Madeleine, Sans Souci, Pointe-à-Pierre (French)
4 Mandingo, Sierra Leone (African)
5 Fyzabad, Nepal, Barrackpore (East Indian)
6 Freeport, Fullerton (English)

Because the last three groups present little or no difficulty and are easily recognizable for what they are, this paper will be restricted to a consideration of the first three, which present unexpected problems.

Discovered in 1498 by Columbus on his Third Voyage, Trinidad was a Spanish possession until 1797 when it passed into British hands, and it remained British until Independence was granted to it in 1962. But these scant historical facts concerning the island's history tell us little of its demographic and linguistic diversity. In the West Indian islands, for example Barbados and Antigua, the mere fact of colonization by a metropolitan power and the subsequent implantation of the relevant colonial languages frequently led to the almost complete obliteration of all toponyms of other linguistic provenance by those of the superstrate language. But this did not happen in a generalized way in Trinidad where colonial history provides us with the merest hint of the exceedingly complex overall picture. What seems strange at first glance is that, despite the fact that the island ceased to be a Spanish possession over 150 years ago, that during most of the modern period the official language of the island has been English, and that the island never was a French colony, there still remains in modern Trinidad such a plethora of Amerindian, Spanish and French toponyms which generally date to Pre-British days. This is an unusual situation, given the more generalized tendency in the English-speaking Caribbean for English toponyms to predominate, and more especially, for aboriginal names to disappear. It is true that in most of the islands certain isolated place-names from substrate languages have managed to survive, but in the case of Trinidad such survivals, especially those of Amerindian provenance, are disproportionately high.

The retention of Amerindian names appears to be ascribable, at least in part, to the nature of colonization and the extent of settlement in the island during the pre-nineteenth century period. The Spaniards arrived in Trinidad to find it peopled by tribes of different linguistic stocks — Arawakan and Cariban[1]. Starting with Columbus, the Spaniards proceeded to replace indigenous toponyms with Spanish ones, a procedure characteristic of colonial regimes. According to tradition, Columbus had dedicated his Third Voyage to the Holy Trinity, a dedication which must have assumed the proportions of prophetic foresight when the first land he saw happened coincidentally to be a group of three hills in the south-eastern part of the newly discovered island which he called La Trinidad. This new Spanish-derived name thus replaced the Arawakans *Kaeri,* a name which, unfortunately, has nothing to do with the picturesque translation which has been popularly accorded it ''Land of the Humming-bird'', since it

prosaically means simply 'island', having as cognates the forms *cayo, key, cay,* which appear elsewhere in the Caribbean[2].

On this Voyage Columbus and his crew also named certain coastal regions that they passed. Among them is Galera, the name they gave to the south-eastern tip of the island, but this name has since been applied to the north-eastern point, the names Galera and Galeota having been transposed[3]. But on this first exploratory visit to the island the Spaniards did not leave many Spanish place-names behind, and of those that they left, some have survived either in the original form, e.g. Galera, or in a calqued form, Boca del Dragón and Boca de la Sierpe being today The Dragon's and the Serpent's Mouths. Others were subsequently replaced e.g. Golfo de la Ballena, which gave way to Golfo de Paria, whence Gulf of Paria.

But for most of the 300 years of Spanish rule, once it had proved not to yield the much coveted gold, Trinidad was left to lie in a state of neglect, while the Spaniards kept their gaze steadfastly fixed on the fabled treasures of El Dorado on the continent. As a result, the Colony languished in an undeveloped and unexploited state. During the entire period of Spanish rule, few Spanish settlements were created, and at least before 1783, a date which marks the turning-point in the island's development, apart from the capital, San José de Oruña (St. Joseph) and its port, Puerto (de) España (Port-of-Spain), the only other forms of "organized living" were to be found in the Indian missions[4]. These missions generally received Saints' names, but it is noteworthy that these names were usually juxtaposed to pre-existent Amerindian ones, hence Santa Ana de la Sabaneta (Savonetta), Nuestra Señora de la Anunciación de Sabana Grande (Savana Grande and later Princes Town), La Purísma Conceptción de Nuestra Señora de Naparima (Naparima and San Fernando).

Through the Missions the Amerindians became hispanicized, and certainly by the early nineteenth century, and probably long before then, had lost all knowledge of their own languages and had become completely monolingual Spanish speakers[5]. But despite the hispanicization of the Amerindians, because of the limited development of the island, many of the toponyms of Amerindian provenance remained intact. Before the Amerindians lost their own languages, there must have existed a period of bilingualism; this no doubt facilitated the passage of Amerindian toponyms into Spanish. The complete assimilation of these into the superstrate language is reflected in the fact that many such place-names frequently incorporate morphological elements

(e.g. suffixes), or syntactic ones (e.g. articles, adjectives) of Spanish origin.

One of the most salient features characterizing Amerindian toponyms, not only in Trinidad, but more generally throughout the Americas, is the way in which they tend so signify some natural feature — topographical, faunal or floral — and were originally simply appellatives or common nouns which eventually came to be elevated to the status of proper names[6]. There is abundant evidence for this generalized claim in Trinidad. Occasionally a tribal name appears as a place-name: Cumana (found in both the north-east and the north-west of the island) < Cumanagoto, a Carib tribe, *goto* being the terminal suffix of many Cariban tribal names[7], and Tamana < Tamanaco, is the name of another Carib tribe[8]. But much more generalized is the tendency for Amerindian toponyms to represent the names of plants, trees, animals etc. Apart from the linguistic assimilation of the Amerindians, the preservation of these aboriginal forms must have been further helped by the conditions in which the Spaniards found themselves; faced with a completely new and exotic world of flora and fauna, they frequently adopted the Amerindian designations and incorporated them into their lexis. The chances of survival of these new lexical items were increased by the fact that there were no Spanish equivalents with which they came into conflict, but perhaps, more important to their survival was the fact that more than half of the island's population was Amerindian for most of the Spanish colonial period[9] and such Amerindian words and place-names as there were became firmly entrenched.

I have indicated above that a study of these Amerindian place-names reveals the presence in the island of tribes of both Arawakan and Cariban stock. But this statement deserves some qualification, since it is possible to argue that these toponyms could have entered the island in the nineteenth century with immigrants from Venezuela[10]. It is perfectly legitimate to sound a warning note about using *all* Amerindian toponyms in Trinidad as undisputable evidence of the patterns of pre-Columbian settlement in the island, for unless there is clear documentation to the contrary such as is found on early maps, it is possible to suppose that these names may be of more recent origin and may have been brought from the mainland with Venezuelan immigrants, whose Spanish vocabulary included loan-words from both Arawakan and Cariban languages. Hence the Carib word *charo* T.E.[11] 'moussara' (*Byrsonima coriacea*), figures in the

designation Los Charros, a village which lies in what is well known to be Arawak country and is near the excavated sites of Erin and Palo Seco. This does not necessarily mean that Los Charros ever was place of Carib habitation. The noun *charo* passed generally into the Spanish vocabulary of the island as of Venezuela and is therefore no evidence of occupation by the Caribs. There are many other similar cases.

However, there are some significant names of Carib provenance which do not belong to this category and which may reasonably be advanced as evidence of Carib settlement. Interestingly, such names tend to appear in the North of the island and it is precisely in this area that historians and chroniclers have indicated the presence during the early period of Carib rather than Arawak inhabitants[12]. For example, as has already been mentioned the names Cumana and Tamana are not simple appellatives but both derive from Carib tribal names, Cumanagoto and Tamanaco[13], and in fact the T. Sp. name for Tamana remains Tamanaco to the present day. These names also appear in Venezuela but they could not have been introduced by the nineteenth century Venezuelan immigrants since they were to be found in Trinidad before that time and appear in early documents[14] and maps. Also, it is most improbable that the Arawaks would have used tribe-names of Cariban provenance to designate their settlements, given the traditional hostility between the two groups. Furthermore, the name Tamanaco has religious and cultural connotations in Amerindian mythology and is associated with a Noah's Ark type of story of the Judeo-Christian biblical tradition. For, according to Humboldt, when the Tamanacos are asked how the human race survived the great deluge, which, according to their religion, as in so many others, is supposed to have occurred at some remote date, they claim that "a man and a woman saved themselves on a high mountain, called Tamanacu . . .; and casting behind them over their heads, the fruits of the mauritia (moriche) palm-tree, they say the seeds contained in those fruits produced men and women who repeopled the earth".[15]

Other Carib place-names which derive not simply from appellatives which might have belonged to the general reservoir of Amerindian lexical items in Spanish, but which have some further significance indicative of more direct and specific Carib links are:

Mucurapo < Cumucurapo — This name betrays a Cariban morphological form, *apo* meaning 'place of', 'home of', and

cumaca 'silk-cotton tree'[16].

Salybia and Salibea — Breton gives Chaleibe as the Island Carib name for Trinidad. It is true that Island Carib is basically Arawakan, but as we have already seen, the Arawakan name for Trinidad was Kaeri, and Chaleibe must have been the Cariban designation, which survived[17].

Tunapuna — This name comprises two syntactical elements of Cariban provenance, *tona,* 'water', 'river', *pona,* 'on, upon', hence 'on the river'[18].

It is possible that California and Carapichaima are also Carib in origin, Calliponau being the term generally applied to the Carib-speaking tribes of the Antilles[19], and Chayma being the name of a Carib tribe[20].

It is also significant that in the North there are, more than elsewhere, toponyms deriving from Carib names for trees, plants and birds, and while these are not of themselves conclusive proof, they do help to reinforce the theory of Carib occupation in Northern Trinidad. Some of these names are:

Guanapo, 'grass'[21]
Cumaca, 'silk-cotton tree', *Ceiba pentandra*
Cunapo, 'red mangrove', *Rhizophora mangle*
Cunupia, T.E. 'mardi gras', *Renealmia sylvestris*
Cachipa, T.E. 'balisier', *Heliconia* sp.
Chaguaramas, T.E. 'palmiste palm', *Oreodoxa oleracea*
Toco, *Morisonia americana*
(El) Tucuche, 'humming-bird'

The last-mentioned example shows the noun used in conjunction with the Spanish definite article, indicating the incorporation of the lexical item into the Spanish language. Several other similar toponyms exist. Among them are:

Los Charros
La Canoa
La Seiva, 'silk-cotton tree' (Seiva < *Ceiba* is Arawakan as opposed to the Cariban *cumaca*)

Sometimes the Spanish element is a form other than the article and may be an adjective or another noun:

Brasso Caparo, brasso < *brazo* 'arm' of a river, and *caparo,* a type of monkey, *Lagothrix humboldtii*
Cerro Aripo and Cerro Oropuche, *Cerro,* 'hill, mountain'
Gran Couva
Savana Grande
Vega de Oropuche

Spanish transformative suffixes are also similarly attached to Amerindian nouns to create other hybrid forms. One of the most productive suffixes thus used is *-al,* which also appears with great frequency in the true Spanish place-names. The *-al* suffix may fulfil different semantic functions, and in the toponyms of Trinidad, we see it serving as a morpheme to form a collective noun indicating 'a place of abundance of' e.g. *Arenal,* 'sandy beach', *Cangrejal,* 'a place where crabs abound'. It may therefore indicate 'a growth of trees, a grove', *Naranjal,* 'an orange grove'.

In the following examples which show the Spanish *-al* suffix attached to nouns of Ameridian origin, no attempt is made to distinguish Carib from Arawak, since most if not all of them, passed generally into Trinidadian Spanish and the distinction is therefore not meaningful for this study.

Bejucal, *bejuco* 'liane'
Cachipal, *cachipa* T.E. 'balisier', *Heliconia* sp.
Carapal, *carapa* T.E. 'crapaud', *Carapa guianensis*
Mamural, *mamure* T.E. 'mamoo', *Anthurium flexuosum*
Timital, *timite* T.E. 'timite', *Manicaria saccifera*

Other suffixes are to be found in:

Maturita
Savonetta < Sabaneta, T.E. 'savonette', *Lonchocarpus sericeus*
Tabaquite < Tabaquito, 'an unidentified plant'.

In some instances, however, the Amerindian name comes down in what is obviously a form adapted to suit Spanish phonetic habits but with no further change. Some of these may subsequently have been modified by French or English phonetic patterns:

Arima
Cocorite, T.E. 'cocorite palm', *Maximiliana elegans*
Icacos, T.E. 'fat-pork', a tree and its fruit, *Chrysobalanus icaco*
Tacarigua, T.E. 'bois flot', *Ochroma lagopus*
Tairico, 'rice grackle', *Scaphidura oryzivora oryzivora*[22]

The way in which names were sometimes modified by French and English influence is not restricted to those of Amerindian origin, but also applies to *bona fide* Spanish names; these were often affected by French influence to the extent that a significant number of toponyms, today popularly believed to be French are to be traced to Spanish origins.

What is surprising is that because of the profound and all-pervasive French influence on all aspects of the island's history (toponymy is but one facet of this), one is tempted to forget the fact

that the island was not at any time a French possession. We have seen the insubstantial nature of Spanish colonization and settlement in the island and the following statistics pertinent to the year 1778 clearly illustrate this: 444 whites — 225 slaves — 939 free coloured — 1824 Amerindians[23].

It was only in the last quarter of the eighteenth century that the Spanish Crown finally decided to attempt to develop the island and a serious effort was made to woo colonists to this virgin territory. It is in response to this that the island found itself inundated with a new, largely French, immigrant population which was ultimately responsible for transforming all aspects of the life of the island — agricultural, economic, socio-cultural and linguistic. Except for government, the island became virtually French, and this anomalous situation is well described by Borde, the principal historian of Spanish Trinidad, who sums up the far-reaching and all-embracing influence that the new colonists had on the island: "Sauf les troupes et les hauts fonctionnaires, on n'y voyait que des colons français parmi lesquels un petit nombre d'Espagnols et de rares Irlandais et Anglais se trouvaient comme noyés. Moeurs, coutumes, langage, tout y était français"[24].

The lingua franca of the island's motley population became French Creole (known locally as Patois), and the island's Spanish-speakers as well as its other linguistic groups also acquired this lingua franca that had been brought in by the new colonists. No other language — not even English — has left so lasting and profound an imprint on Spanish and Amerindian toponyms as have French and French Creole. The prestige and predominance enjoyed by these superstrate languages during the closing years of the eighteenth and for most of the nineteenth century are therefore significant: while these languages no doubt contributed toponyms of French origin, it is also clear that many names which at first glance seem to be French, do not originally derive from that language at all, but represent gallicization of pre-existent Spanish or Amerindian models.

There are instances in which the influence of the French language operates only on a phonetic level and so instead of the Spanish pronunciation of San Juan which is [saŋ xwan] or [san hwan] the local pronunciation of this name is [sɑ̃ wɔ̃] or [sɑ̃ wɑ̃]. French phonetic patterns therefore frequently replace these of Spanish. This is particularly true in the case of Spanish names ending in a final vowel, it being general for such final vowels to be lost in all types of Spanish loan-words in their passage through French and French Creole into English[25]. Hence we have the fol-

lowing forms:

La Lune for la Luna[26]

Marac for Maraca (the form Maracas is also used to designate another place)

La Brea retains the Spanish spelling but is pronounced after the French fashion with a silent final *-a*

Laventille for La Ventilla

Matelot for Matalote (this name appears as Matalote on Churruca's Map, but it could be a corruption of an Amerindian form)

In some examples, the spelling and/or pronunciation may be affected. For instance Cuba of the early maps becomes and remains Couva; similarly Arauca>Arouca, and Caura>Coora[27]. At times the gallicized form of a Spanish original remains as an acceptable French form from which it is undistinguishable e.g. La Lune, but this is not necessarily the case. Hence San Francisco becomes San Francique (French St. François). One writer dubs the form Francique "a curiosity" and lists it as a French name[28], but it is perfectly clear that it is a French-influenced Spanish name, if one bears in mind the fact that with the fall of the syllable final -s which is characteristic of Trinidadian, and indeed Caribbean Spanish, the resulting Spanish form is Francico which subsequently loses its final *-o* because of French influence. Similarly Punta Gorda 'Fat Point' (distinguished from Punta Delgada 'Thin Point') becomes the French Pointe Gourde, thereby losing its semantic significance, while the currently used form Laventille, which is so French in appearance, does not reveal at first glance the original significance of the Spanish toponym La Ventilla[29].

But there are other less easily discernible ways in which French influence has managed to transform toponyms. Lavapies, with the loss of final *-s,* becomes Lavapie, whence T.E. Washfoot, is a descriptive compound which illustrates the functional use to which a stream which bears this name was put. But by popular etymology it has become and remains *Lavapierre.*

Blanchisseuse, a perfectly acceptable French word, appears to be clearly a French name, its pronunciation being due to French Creole phonetic patterns [blãšišęz]. But this toponym is undisputabably Spanish in origin, the T. Sp. name being Blanquisel (Blanquizal(es)), 'chalk pit'. This descriptive name appears elsewhere in the island, where it retains the Spanish form as Los Blanquizales, and Blanquiares. But already in the nineteenth

century the name of the coastal village in the North had been corrupted to the form Blanchisseuse since Kingsley makes the following pertinent comment concerning it: "The Ward of Blanchisseuse, on the North coast, whither we were bound was of old, I understand, called Blanchi Sali, or something to that effect, signifying the white cliffs. The French settlers degraded the name to its present form, and that so hopelessly, that the other day an old negress in Port-of-Spain puzzled the officer of Crown property by informing him that she wanted to buy a carré in what you call the washerwoman's!"[30] Already in the nineteenth century, therefore, under the influence of French Creole the word had become phonetically transformed and through popular etymology, had acquired a new meaning.

The modern names for the offshore islands, Gasparee and Little Gasparee, present further interesting examples of popular etymology. On the early maps Gasparee appears as Gaspar or Gaspar Grande, and is distinguished from another island of a similar name, but smaller in size, which bore the Spanish diminutive, — *illo,* hence Gasparillo. Alternatively, it appears as Gaspar Chico. However, these names subsequently underwent certain changes, Gaspar (or Gaspar Grande) becoming, through French Creole popular etymology, Gasparil, and later Gasparee, owing to the fall of final *-l,* a phonetic change attributable to French Creole and found elsewhere in the passage of French forms into Trinidadian English[31]. It is possible that the Spanish name Gaspar was confused with the French dendronym *gasparil, Esenbeckia* spp., which is described as a forest wood like poui, used as *bois* in stick-fighting[32]. Today the Spanish Gaspar Grande is known as Gasparee and the smaller island as Little Gasparee.

The adaptation of Spanish names to French forms sometimes involved calquing rather than simple phonetic adjustment. Today, because of the paucity of early maps, it is frequently difficult to determine whether many of the surviving French names descended from previous Spanish ones, or whether they are original French forms dating back to the French settlement in the last years of the eighteenth century. But the following may be safely assumed to be translated forms since they appear on Crame's Map (1777)[3], which is one of the few extant maps to antedate the arrival of the French into the island:

Bande de L'Este < Banda del Este.
Carenage < Carenero
Grand Riviere < Río Grande
Pointe-à-Pierre < Punta de Piedras
Pointe Rouge < Punta Colorada

At times only one part of the name is calqued and the resulting form is a hybrid one:

Morne Cabrite
Morne Diablo
Gros Tuero R.
Petit Tuero R.

In the light of the above, it is perhaps surprising that some Spanish names managed to survive unscathed, but many did, and they persist to the present day unchanged save for the expected phonetic modification they receive through English influence. Many of these names which are now applied to towns and villages were originally estate-names:

Aranjuez
Barataria
Buen Intento
Buenos Ayres
El Dorado
El Socorro
La Puerta
Marabella < Sp. Marabella
Valencia
Valsayn
Vistabella.

But there are others which, like the Amerindian toponyms, are frequently indicative of some particular characteristic:

Arena
Arrecife
Barro R.
Blanquizales (Lagoon)
Brasso < Sp. *brazo* (of a river)
Brasso Piedra
Brasso Seco
Brazil
Cambural
Cangrejal
Cascajal
Cedros
Cocal
El Soldado (Island)
Las Cuevas
Las Lomas
Los Armadillos
Manzanilla
Palo Seco
Penal < Sp. Penãl (The form with ñ appears on some maps and there are still traces of its presence in the nasalized pronunciation (pĩyal) that one sometimes hears, particularly among older persons)
Piedra Blanca
Rancho Quemado
Sangre Grande (river and town)
Sangre Chiquito (river and village)[33]
Tortuga

Other original Spanish names have been either wholly or partially translated into English:

Dragon's Mouth
Port-of-Spain
St. Joseph
The Coffee[34]
The Saddle[35]

Barrancones Pt.

Cangrejos Pt. and Bay
Cape Casa Cruz
Entrada Pt.
Point Lisas
Point Parasol
Quemada Pt.
The Bocas

Several French toponyms survive but these are more easily dealt with in that, apart from their French Creole rather than standard pronunciation, they have undergone little or no change. The names of French settlers are commemorated in some of these place-names:

D'Abadie
Lapeyrouse < La Pérouse

Lopinot
Rousillac

Others are descriptive:

La Carrière
Croisée (pronounced) [kwéze] after the French Creole fashion)
Granville
Grand(e) Ravine

Ravine Sable
L'Anse Mitan
Petit l'anse
Petit Morne
Morne Bleu

Other miscellaneous French toponyms include:

Les Frères (Rocks)
Point à Diable
Tête Boeuf
Trou Borelli

Trou Bouilli-Riz Pt. (possibly a corruption of Trou Borelli)
Trou Tazard

However, a substantial number of French toponyms originate in estate names, many of which are idyllic-sounding and redolent of the civilized type of society that the French settlers attempted to recreate in their adopted home. Among these are:

Bonne Aventure
Champs Elysées
Terre Promise

Mon Repos
Esperance

It is appropriate to conclude with these toponyms which, by evoking "Elysian Fields" and "Promised Lands" are far removed

from the more prosaic process of naming characteristic of the Trinidad's first inhabitants. But the island's French place-names do not only reflect a more developed and settled society; some of the superficially French-sounding ones, like Blanchisseuse, illustrate the profound influence the French colonists had on the island. A study of this influence, as of the coexistence of toponyms of such varied and interacting linguistic traditions reveals yet another facet of the demographic and linguistic complexity of the island, a facet which is characterized by the opposing yet harmonising tendencies of continuity and change, of tradition and innovation.

APPENDIX

PRESENT-DAY TRINIDADIAN TOPONYMS OF AMERINDIAN, SPANISH AND FRENCH ORIGIN

This list is meant to be representative but is not exhaustive. Unless there are indications to the contrary these names are of towns, villages or hamlets.

AMERINDIAN NAMES 38

Arima, Hyarima, the name of an Nepuyo chief.[39]
Arouca, Arauca, an Arawakan tribal name.
Atagual*
Bejucal, bejuco 'liane'.
(Brasso) Caparo, type of monkey, *Lagothrix humboldtii.*
Cachipa, T. E. 'balisier', *Heliconia* sp.
Cachipal, cf. Cachipa.
Caigual, *caigua* an unidentified fruit.
California, cf. p. 128.
Carapal, *carapa* T. E. 'crapaud', *Carapa guianensis.*
Carapichaima, cf. p. 128.
Carapo, cf. Carapal above.
Caratal, carata, T. E. 'carat palm', *Sabal* sp.
Caroni, also a Venezuelan place-name.
Caura, also a Venezuelan place-name.
(Cerro) Aripo (Mt.)
(Cerro) Oropuche (Mt.)*
Chaguanas, Chaguanes, tribal name.
Chaguaramal, *chaguaramo* T.E. 'palmiste palm', *Oreodoxa oleracea.*
Chaguaramas, cf. Chaguaramal.
Cipero (River)
Cocorite, *cucurito* T.E. 'cocorite palm', *Maximiliana elegans.*
Coora, variant for Caura, cf. p. 131.
Corozal, *corozo* T.E. 'banga palm' *Acrocomia.*
Coryal, *corí, curí* T.E. 'agouí', *Dasyprocta aguti.*

Couva, cf. p. 131.
Cumaca 'silk-cotton tree', *Ceiba pentandra.*
Cumana, cf. pp. 126 + 127.
Cunapo, 'red mangrove', *Rhizophora mangle.*
Cunupia, T.A. 'mardi gras', *Renealmia sylvestris.*
Curepe, also a Venezuelan place-name.
Curucayo, 'incense tree', *Copaifera officinalis* or *Protium guianense.*
(El) Mamo (River)
(El) Tucuche (Mt.) cf. p. 128.
Gran Couva, cf. Couva above.
Guaico, 'type of reed'.
Guamal, *guamo* T.E. 'pois doux', *Inga faeculifera.*
Guanapo, 'grass'.
Guapo, plant with a tuberous root.
Guayaguayare
Icacos, *icaco* T.E. 'fat pork', *Chrysobalanus icaco.*
(La) Canoa (River)
La Seiva, *seiba* 'silk cotton tree', *Ceiba pentandra.*
Los Charros, *charo* 'moussara', *Byrsonima coriacea.*
Los Iros*
Mamural T.E. 'mamoo', *Carludovica palmata.*
Maqueripe*
Matura*
Maturita*
Mayaro*
Mayo, name of a plant, *Bromelia pinguin.*
Morichal, *moriche* T.E. 'moriche palm', *Mauritia flexuosa.*
Moruga
Mucurapo, formerly Cumucurapo.
Naparima, formerly Anna Parima, 'one hill'.[40]
Nariva (River), given as Narigua in a seventeenth century document.[41]
Ortoire, formerly Guataro.[41]
Piarco*
Poole (River), formerly Pure[42].
Pouisal, poui, *Tecoma serratifolia.*
Quinam*
Savana Grande (Ward)
Salibea, cf. p. 128.
Salybia, cf. p. 128.
Savonetta T.E. 'savonette', *Lonchocarpus Sericeus.*
Siparia*
Tabaquite, an unidentified plant.
Tacarib*
Tacarigua T.E. 'bois flot', *Ochroma lagopus.*
Tairico 'rice grackle', *Scaphidura oryzivora oryzivora.*
Talparo, taparo, 'calabash', *Crescentia cucurbitina.*
Tamana, cf. pp. 126 + 127.
Timital, *timite* T.E. 'timite', *Manicaria saccifera.*
Toco, *Morisonia americana.*
Tumpuna
Tunapuna, cf. p. 128.
Yarra*
Vega de Oropuche.

SPANISH NAMES[43]

no change except phonetic modification through English influence

Arena[44] (River + Reserve)
Aranjuez
Arrecife (also Reef's Point)
Balandra[45]
Balmain
Barataria
Barro (River)
Blaquizales (Lagoon)
Brasso < Sp. *brazo* (of a river)
Brasso Piedra
Brasso Seco
Brasso Venado
Brazil
Buen Intento
Buenos Ayres
Cambural
Cangrejal
Cantaro (pronounced with the stress on the penultimate syllable, could this be Amerindian?).
Carrera (an offshore island)
Cascadura (River), *cáscara dura,* 'a type of fish', *Callichthys thoracatus.*
Cascajal
Cedros
Cocal
Diego Martin
El Dorado
El Socorro
El Soldado (a rock in the Serpent's Mouth)
Farallon (a rock off the San Fernando Coast)
Galeota (Point)
Galera (Point)
Gasparillo
Gran Boca (largest passage of the Dragons Mouths)
Huevos (an offshore island)
La Pastora
La Puerta
La Veronica
Las Cuevas
Las Lomas
Las Tablas
Lavapies (also Lavapierre and Washfoot)
Lengua
Limon
Los Armadillos
Los Bajos
Los Gallos (Point)
Madamas[46]
Majorca (Island)
Manzanilla, 'manchioneel', *Hippomane mancinella.*
Marabella < Sp. Marbella.
Melajo < T. Sp. *gato melado, Mustela barbara.*
Minorca (Island)
Monos (an offshore island)
Montserrat (Ward)
Mundo Nuevo
Naranjo
Palo Seco
Patos (an offshore island)
Penal
Piedra Blanca
Platanal
Puerto Grande
Punta Blanca
Punta del Morro
Punta Tablas
Quebrada Grande (River)
Rancho Quemado
Rio Claro
San Fernando
San Juan
San Rafael
Sangre Chiquito (River and village)
Sangre Grande (River and town)
Santa Cruz
Tembladora
Teteron
Tortuga
Trinidad
Tuero (River)
Valencia
Valsayn
Vistabella

fully or partially translated into English

Alcatraz Point
Barrancones Point
Cangrejos Point and Bay
Cape Casa Cruz
Cape Cola
Corral Point
Diego Island
Dragon's Mouths, Sp. Bocas del Dragon.
Entrada Point
Esperanza Bay
Point Fortin
Point Lisas
Point Morro
Point Paloma
Point Parasol
Point Playas
Port-of-Spain < Sp. Puerto (de) España.
Quemada Point
Reef's Point
Shark River (Rio Tiburón on Crame's Map)
St. Augustine
St. Joseph
Serpent's Mouth
The Bocas.

translated fully or partially into French or influenced by French popular etymology

Bande de l'Est < Sp. Banda del Este.
Bateau (Point)
Blanchisseuse < Sp. Blanquizales.
Carenage Sp. Carenero on early maps.
Fronton de Salive
Gasparee (Island)
Grand Riviere
Gros Tuero (River)
La Brea (pronounced La bre)
La Lune
Lavapierre < Sp. Lavapies.
Laventille < Sp. La Ventille
Matelot (Matalote on Crame's and Churruca's Maps)
Morne Cabrite
Morne Diablo
Point-a-Pierre (Punta de Piedra on Crame's Map)
Petit Tuero (River)
Pointe Gourde
Point Fortin
Point Rouge (Punta Colorada on Crame's Map)

FRENCH NAMES

Bel Air
Belle Vue
Biche
Boissiere
Bonne Aventure
Bourg Mulatresse
Champs Elysees
Champ Fleurs
Chaudière (River)
Croisée
D'Abadie
Esperance
Fillette[47]
Grand Anse
Grand Basse
Grand(e) Ravine
Granville
La Carriere
L'Anse Mitan
Lapeyrouse
La Fortune
La Romain
Les Efforts
Les Freres
Lopinot
Malgre Tout
Mon Repos
Morne Bleu
Petit Bourg
Petit l'Anse
Petit Morne
Petit Trou
Petit Riviere
Pointe à Diable
Pointe Sable
Sans Souci
Rousillac
Sante Madeleine
Tête-à-boeuf
Trois Roches
Trou Borelli
Trou Bouilli-Riz (Point)
Trou Tazard

NOTES

1 Despite the view expressed by some authorities that the "Caribs never at any time, actually inhabited Trinidad", toponymic evidence given below appears to attest the presence of Carib settlement on Trinidadian soil. The above quotation is from J.A. Bullbrook "The Carib-Arawak controversy", *Shell Trinidad,* March 1957, p. 7.

2 The attractive appellation "Land of the Humming-bird", supposedly a translation of Iëre (Kaeri) must be justified on ornithological and not linguistic grounds. Cf. my article "Notes on Iëre, the Amerindian name for Trinidad", *Caribbean Quarterly,* Vol *13,* 1967, pp. 45-51.

3 Hence today the name Galera is used to designate the north-eastern Point; the former Galera Point is now Galeota Point. This switch must have occurred after 1637 and befor 1803 since a document bearing the former date indicates that Galera was still being used for the south-eastern point, T.H.S. Publications, No. 102. The Council of War to the King, 10 Nov. 1637, Add. Mss. 36324 B.M. But Capt. Columbine's Map (1803) already shows the names as they are used today. It is to be noted, however, that despite the 1637 naming of these points according to their original designations, the confusion surrounding them began as early as the sixteenth century. Cf. R.W. Thompson, "Pre-British place-names in Trinidad", *De West-Indische Gids,* Vol. *39,* 1959, p. 156.
The following are the early maps of Trinidad which were consulted for this study:
Cosmé Damian de Churruca, *Carta esférica de la Isla de Trinidad,*1793, consulted in the collection of the late Mr. T.C. Cambridge, Port-of-Spain.
Capt. Columbine, [*Map of Trinidad*], 1803, seen in the collection of the late Mr. T.C. Cambridge.
Agustín Crame, [*Map of Trinidad*], 1777, B.M. Add. Mss. 17645f.
Plano de ysla Trinidad, Golfo Triste, y Costa Occidental del Río Orinoco, 1795-96. B.M. Add. Mss. 17645g.

4 James Millette, *The Genesis of Crown Colony Government: Trinidad, 1783-1810,* (Port-of-Spain, 1970), p. 6. The scant penetration into the island by the Spaniards is reflected in the fact that in the early period Spanish toponyms are confined largely to coastal features e.g. rivers. Cf. Francisco Morales Padrón, *Anuario de Estudios Americanos,* Vol. *14,* 1959, p. 120.

5 J.E. Alexander, *Translantic Sketches,* (London, 1833), Vol. *I,* p. 224.

6 Cf. Nils Holmer, "Indian place-names in South America and the Antilles" I, *Names,* Vol. *8,* 1960, p. 138.

7 C. de Goeje, *Etudes linguistiques caribes,* Vol. II (Amsterdam, 1946), p. 56.

8 Cf. Note 13 below.

9 Jesse Noel, *Trinidad, Provincia de Venezuela,* (Caracas, 1972), p. 93 and p. 94.

10 From 1810 onwards Venezuelan immigrants began to enter the island. In the early years they were largely political refugees, though later on they came to the island as *peón* labour.

11 T.E. here and elsewhere stands for Trinidadian English, and T. Sp. for Trinidadian Spanish. Although the official language of the country has been English for over a century and a half, the Spanish language is still spoken by a few people in the remoter rural areas.

12 Among them Sir Walter Raleigh, *The Discoverie of the Large and Bewtiful Empire of Guiana,* ed. V.T. Harlow, (London, 1928), p. 12 and p. 30; cf. also Sven Lovén, *Origins of the Tainan Culture,* (Göteborg, 1935), p. 41.

13 For the Cariban affiliation of these two tribes cf. Daniel G. Brinton, *La raza americana,* trans. A.G. Perry, (Buenos Aires, 1946), p. 237.

14 Reference is made to the Cerro de Tamanaco in a document of 1699, *Archivo General de Indias,* Audiencia de Santo Domingo, *Autos seguidos en la Isla de la Trinidad contra los indios de la misión de San Francisco de la Arena,* Legajo 582.
A Mission was established at Cumana in the eighteenth century. L.A.A. De Verteuil, *Trinidad, its Geography, Natural Resources, Administration, Present Condition and Prospects,* 2nd. ed. (London, Paris, New York, 1884), p. 443.

15 A. von Humboldt, *Personal Narrative of Travel to the Equinoctial Regions of America during the years 1799-1804 with A. de Bonpland,* trans. Thomasina Ross, (London, 1852), Vol. II, p. 182.

16 For the Carib origin of *Cumaca,* cf. C. Ahlbrinck, *Encyclopaedie der Karaïben,* (Amsterdam, 1931), p. 235, and H. de Goeje, *op. cit.,* Vol. I, p. 575, for the meaning and function of *-po, -apo*, see Ahlbrinck, *op. cit.* p. 377.

17 Raymond Breton, *Dictionnaire caraïbe-français,* (Auxerre, 1664), p. 390.

18 De Goeje, *op. cit.,* Vol. II, pp. 64 + 84.

19 A. Ballesteros y Beretta, ed. *Historia de América,* (Barcelona, 1961), p. 788. See also, Humboldt, *op. cit.,* Vol. III, p. 78.

20 Brinton, *op. cit.,* p. 236.

21 The following works have been consulted for establishing the Cariban affiliation of this word and those that follow:
Lisandro Alvarado, *Glosario de voces indígenas,* (Caracas, 1953).
G. Friederici, *Amerikanistisches Wörterbuch,* (Hamburg, 1947).
C.H. de Goeje, *Etudes linguistiques caribes,* Vols. I & II, (Amsterdam, 1909 & 1946).
C. Ahlbrinck, *Encyclopaedie der Karaïben,* (Amsterdam, 1931).
Attempts are made, where possible and appropriate, to give the scientific names of trees, plants etc., along with their English or vernacular equivalents.

22 A fuller list of Amerindian place-names appears in the Appendix.

23 These figures are taken from a letter from Governor Falquez. *Archivo General de Indias,* Audiencia de Caracas, *Correspondencia con los gobernadores de la Trinidad,* Legajo 150.

24 P.G.L. Borde, *Histoire de l'île de la Trinidad sous le gouvernement espagnol,* (Paris, 1876), Vol. II, p. 263.

25 e.g. T.E. *sapat* < Sp. *zapata,* T.E. *sancoche* (pronounced with a mute final *-e* < Sp. *sancochol.*

26 Thompson (*art. cit.* p. 157) maintains that this is not necessarily a French or Spanish name. But this coastal hamlet may well be named after the *lune* or dory, T. Sp. *luna,* of the fish family *Scombridae.* See De Verteuil, *op. cit.,* p. 389.

27 This latter form appears in the South, although a village in the Northern hills which has remained Spanish-speaking until the present time retains the original form, Caura.

28 Thompson, *art. cit.,* p. 163.

29 This toponym is generally written La Ventilla in Spanish documents. It is thus given in Josefina Pérez Aparicio, *Pérdida de la isla de Trinidad,* (Sevilla, 1966), p. 126, and Noel, *op. cit.,* p. 98.

30 Charles Kingsley, *At last,* (London + New York, 1872), p. 263. See also Thompson, *art. cit.,* p. 163.

31 e.g. Courbaril, the name of a tree > T.E. *courbary, Hymenaea courbaril.*

32 Andrew Carr, "Pierrot Grenade", *Caribbean Quarterly,* Vol. 4, 1956, p. 284, note 3.

33 Thompson (*art. cit.,* p. 161) considers that in this place-name, if *sangre* means 'blood', *Chiquito* (mas.) is unusual. The explanation lies in the fact that we are dealing here with an original hydronym. The gender of these is masculine in Spanish.

34 This name appears in the Spanish form *El Café* in De Verteuil, *op. cit.,* p. 306.

35 De Verteuil (*op. cit.* p. 277) gives this name in its Spanish form, *La Silla.*

36 Given as Grandeville in De Verteuil, *op. cit.,* p. 41.

37 Mitan, French Creole for 'middle', Thompson, *art. cit.,* p. 165. The agglutination of the definite article is frequent in French Creole. Cf. J.J. Thomas, *The Theory and Practice of Creole Grammar,* (London + Port-of-Spain 1969), p. 18.

38 No attempt is made here to distinguish Arawakan from Cariban toponyms. These Amerindian names include those which have incorporated a Spanish morphological or syntactic element. Where it is possible to isolate the Spanish element this is done by means of brackets. With the exception of those marked* whose origin is suspected to be Amerindian but for which no documentation has been found, and those which are otherwise explained, the names listed appear as Amerindianisms in one or more of the following works:
C. Ahlbrinck, *Encyclopaedie der Karaïben,* (Amsterdam, 1931).
L. Alvarado, *Glosario de voces indígenas de Venezuela,* (Caracas, 1953).
R. Breton, *Dictionnaire caraïbe-français,* (Auxerre, 1664).
C. de Goeje, *Etudes linguistiques caribes,* 2 Vols., (Amsterdam, 1909 + 1946).
C. de Goeje, *The Arawak Language of Guiana,* (Amsterdam, 1928).
C. de Goeje, *Nouvel examen des langues des Antilles,* (Paris, 1939).
G. Friederici, *Amerikanistisches Wörterbuch,* (Hamburg, 1947).
A. Malaret, *Vocabulario de Puerto Rico,* (New York, 1955).
A. Malaret, *Lexicón de fauna y flora,* (Madrid, 1970).
A. Rosenblat, *Buenas y malas palabras en el castellano de Venezuela,* 2 Vols., (Caracas-Madrid, 1956).
F.J. Santamaría, *Dictionario general de americanismos,* 3 Vols., (México, 1942).

39 Claud Hollis, *A Brief History of Trinidad under the Spanish Crown,* (Trinidad + Tobago, 1941), p. 49.

40 Hollis, *op. cit.,* p. 6.

41 *Archivo General de Indias,* Audiencia de Santo Domingo, Legajo 582.

42 Cf. De Verteuil, *op. cit.,* p. 326.

43 Because the Spanish and French names are more easily understood, only the less obvious ones are explained in terms of their meaning.

44 This could be a corrupted Amerindian form since *arina* means 'clay' in the Carib languages. De Goeje, *Etudes linguistiques,* Vol. II, p. 64.

45 This could also be Amerindian; *balanna* 'la mer' according to Breton, *Dictionnaire Caraïbe-Français,* Vol. I, p. 67.

46 Thompson (*art. cit.* p. 157) doubts the Spanish origin of this name and suggests that it might be a corrupted form of an Amerindian name. This is quite possible.

47 Despite its French appearance I suspect, like Thompson, *art. cit.,* p. 164, that this name has probably been influenced by folk etymology. It is probably not French in origin at all.

Mrs. *K.M. Laurence*
Lecturer in Spanish
University of the West Indies
St. Augustine, Trinidad, W.I.

BOEKBESPREKING

Tula, verlangen naar vrijheid door J. Hartog. Uitgegeven door het Eilandsbestuur van Curaçao. VAD, Aruba, 1973, 124 blz.

Indien de recente bronnenpublikatie van Dr. A.F. Paula ons niet juist ter hand was gesteld, zouden wij misschien met meer waardering over deze niet erg betrouwbare 'historische' schets kunnen schrijven. Nu echter juist zoveel meer over Tula en de opstand van de slaven op Curaçao in 1795 bekend is geworden door de genoemde bronnenpublikatie, is dit boekje van Hartog bij zijn verschijning reeds verouderd.

Door omstandigheden was het Hartog niet mogelijk inzage te nemen van het vrij omvangrijke materiaal uit het Algemeen Rijksarchief te 's-Gravenhage. Het is echter jammer, dat hij niet meer geduld heeft betracht en Dr. Paula's publikatie afgewacht — hij was hiervan ongetwijfeld op de hoogte — wat zijn werk alleen maar ten goede had kunnen komen. Zeker zou hij een groot aantal beweringen — door Paula in zijn bespreking van ditzelfde boek in de *Amigoe* van 9 mei '74 gesignaleerd — niet hebben geuit en vage opmerkingen en gissingen hebben weggelaten. Hartog heeft dit niet gedaan en daarmede eigenlijk alleen maar een compilatie gegeven van wat vóór hem door anderen — in vaak verdienstelijke doch niet complete archiefstudie — werd opgetekend. Bronnenstudie is een zwakke plek in al Hartogs werk. In dit geval had hij het een sterk punt kunnen maken. Daaraan moeten wij toevoegen, dat het niet juist is, dat de documenten "in zulk een slechte staat" zijn dat zij geheel en al ontoegankelijk waren en dat zij noch geraadpleegd noch gefotografeerd konden worden (p. 11).

In aansluiting op de opmerkingen en critiek van Dr. Paula, die wij geheel onderschrijven, zij het ons vergund nog een paar kanttekeningen te maken.

De schetsen die de opstand van 1750 en 1795 verduidelijken, bezorgd door de heren E.A. Kruythoff en J.J. (Japa) Beaujon vormen een onontbeerlijke begeleiding van de tekst. Op de schets welke betrekking heeft op de opstand rond de plantage *Hato* van 5 juli 1750 ontbreekt echter een aanduiding van het landhuis *Lugtenbergh* (niet *Lichtenberg* zoals Hartog op p. 32 zegt). Dit landhuis, alias *Mahuma,* dat bij letter A tegen de heuvelrug van Hato stond, verkeerde ten tijde van de opstand in een desolate toestand na het overlijden van de eigenaresse Elizabeth Stoonhouse (of Stonehouse), weduwe van Juan Schuurman, in leven Raad en Kapitein van de Burgerij. Zij had de plantage enkele jaren voor de opstand, nl. 10 november 1744, van de vrijneger Juan Francisco Adour gekocht. Dit verklaart, waarom de slaven vrij spel hadden op *Lugtenbergh* temeer, daar de nieuwe eigenaar, ten tijde van de opstand in 1750, Moses Penso, er niet woonde.

In de inleiding tot het eigenlijke onderwerp behandelt Hartog eerst de opstand van 1750 en maakt dan melding van twee opstanden (eigenlijk niet meer dan rellen) op St. Eustatius in 1834 en 1848. Hij maakt echter geen melding van een vroegere opstand op Bonaire, in 1756, die toch zeker belangrijker mag worden geacht dan de onregelmatigheden op de Bovenwinden.

Bij de opmerking van Hartog (p. 32) betreffende een verder onbekende weduwe Lesire' het volgende: De familie Lesire was verre van onbekend op Curaçao en bezat verscheidene plantages ten tijde van de slavenopstanden: *Porto Marie,* gekocht door Daniel Lesire in 1717 van de toenmalige Directeur, die sinds die tijd overging van vader op zoon; voorts de plantages *Patrick, Dokterstuin, Ascension, Scherpenheuvel* en het 'tuyntje' waarvan sprake is in *Tula* op p. 84. Op een plantage van Lesire, nl. *Porto Marie* speelde zich een deel van de opstand van 1795 af. De weduwe Lesire heeft de opstandelingen geen strobreed in de weg gelegd en dit is dan ook waarschijnlijk de reden dat haar woning niet in vlammen opging zoals die van andere slaveneigenaars die in minder gunstige zin over de vrijheidswensen van hun slaven dachten.

Wat betreft de vraag *hoe* de slaven aan geweren en andere wapens kwamen: Onder Jan Gales werden 108 slaven van geweren en kruit voorzien ter verdediging van het eiland in geval van een aanval van buiten af. Deze slaven behoorden thuis op de plantages in het westelijk gedeelte van het eiland. Die wapens waren ondergebracht in die plantages en zijn in 1795 door de slaven genomen om zich daarmede vrij te vechten.

Wie voor de oorzaken van de opstand (zowel van 1750 als van 1795) de bronnen in het Algemeen Rijksarchief bestudeert wordt spoedig gewaar, dat deze niet alleen van buitenaf komen doch veel meer van interne aard zijn. Dit geldt ook voor de opstand van Tula. Hartogs bewering dat de leuzen van de Franse revolutie aan die opstand schuldig zijn, doet de feiten geweld aan. Hoogstens kan aan die leuzen een kataliserende werking worden toegeschreven: zij kwamen mooi van pas om de opstand een 'verlichtend' karakter te geven. Doch de voornaamste reden was toch wel de zeer onzekere voedselbevoorrading van de slaven. In de jaren onmiddellijk voor de opstand van 1795 was de oogst van mais steeds mislukt en er werd onder de slaven vaak honger geleden. De oorlog in Europa waarin ook de Verenigde Provinciën gewikkeld werden maakten de aanvoer van voedsel van buiten af zeer dubieus en dit verergerde de nood vooral onder de laagste klasse van de Curaçaose bevolking. Spanningen onder de burgers en in de Raad waren schering en inslag. De opheffing van de Tweede West-Indische Compagnie droeg het hare bij tot de onzekere toestand. Als deel van de liquidatie werden de eigendommen van de WIC verkocht en sommige plantages vielen hieronder als meest in het oog lopende slachtoffers. Eerst dan, als deze factoren de gemoederen in zekere zin hebben rijp gemaakt, komt daarbij de onmiddellijke aanleiding: de leuzen Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap en de opstand van de slaven in Haiti.

Ofschoon nauwelijks verschenen heeft *Tula* een complete revisie en omwerking nodig als het van historische waarde wil zijn.

M.A. Visman

Le Savane Neotropicali. Bibliografia sulla loro ecologia vegetale e fitogeografia, door Otto Huber. Publicacion del Instituto Italo-Latino Americano, al cuidado de la Vice Secretaria Técnico Científica, *3*, 1974, p. 1-855; 2 kaarten. Instituto Italo-Latino Americano, Rome. (L. 12.000 = *f*57,60)

In deze viertalige bibliografie — met de volledige Italiaanse, Spaanse, Portugese en Engelse teksten — zijn 2136 genummerde titels bijeengebracht met betrekking tot de plantenoekologie en plantengeografie van neotropische savannen, verschenen van 1850 t/m 1972.

Huber verstaat onder savannen ook campo's, en hanteert, met een toevoeging omtrent de plaats, de definitie van Van Donselaar (1965): Een savanne of een campo is een gebied in de tropen of subtropen met een xeromorfe vegetatie bestaande uit een oekologisch dominerende bodemlaag van voornamelijk grassen, soms samen met cyperaceeën, zonder of met bomen en/of struiken die in een min of meer gesloten laag, in bosjes of geïsoleerd voorkomen.

In overeenstemming met deze definitie van savanne moet onder neotropisch ook ''neo-subtropisch'' worden begrepen: ook de literatuur over de savannen van subtropisch Amerika is opgenomen.

Plantenoekologie en plantengeografie worden in de ruimste zin opgevat: ook bijvoorbeeld vegetatiekunde, alle aspekten van de palaeobotanie en de exploitatie van savannen horen erbij.

Na enige inleidende delen zijn de nummers verdeeld over dertien hoofdstukken, van welke het eerste 325 titels bevat van handboeken en andere grotere publikaties over de vegetatie van de gehele aarde, grote delen daarvan of tenminste geheel tropisch en subtropisch Amerika. De andere hoofdstukken behandelen twaalf ''(fyto)geografische gebieden'', zoals de auteur ze aanduidt en zonder argumentatie onderscheidt.

De titels zijn in ieder van deze hoofdstukken weer verder verdeeld, in het algemeen over de kategorieën: a) plantengeografie en plantenoekologie (s.l.: zie boven), b) ''edafologie'' (d.i. bodemkunde, geomorfologie en geologie), c) klimatologie, en d) biotische faktoren (vrnl. brand en gebruik als veeweide). Bij de eerste kategorie is volledigheid nagestreefd, bij de andere drie is geselekteerd op relevantie m.b.t. de eerste. Iedere titel is ondergebracht bij de best passende kategorie. De vier kategorieën sluiten elkaar echter niet uit; vele titels hebben ook betrekking op onderwerpen uit meerdere kategorieën. Deze bezwaren worden ondervangen door een 'gebruiksaanwijzing' in de inleiding van ieder hoofdstuk. Deze voorziet in de mogelijkheid om alle titels die iets omtrent een bepaald onderwerp bevatten, op te sporen. Aantal en inhoud van de onderscheiden onderwerpen verschillen per hoofdstuk; de meeste differentiatie is er in het eerste, algemene, hoofdstuk.

Bijna alle literatuur over Surinaamse savannen vinden we in het hoofdstuk 'Savannen van de Guyana's', welke laatste aanduiding in de beperkte zin wordt bedoeld (Guyana, Suriname en Frans Guyana); alleen de savanne-achtige begroeiingen van de Tafelberg zijn ondergebracht in het hoofdstuk ''Savannen van het Guyana-schild ('Pantepui')''.

Alles van bibliografische betekenis is uitvoerig vermeld, en waar het maar enigszins nuttig leek is ook de inhoudsopgave van een stuk overgenomen.

Deze bibliografie maakt de indruk van verregaande volledigheid. Wie, zoals schrijver dezes, Huber aan het werk heeft gezien, zal diens bescheiden en sterk relativerende opmerkingen daaromtrent in de Inleiding met een korrel zout moeten nemen. Uit de lange lijst van door hem geraadpleegde bibliotheken en uit het dankwoord blijkt, dat Huber de juiste bronnen heeft weten aan te boren. Mede daardoor en steunend op vele waarnemingen tijdens zijn lange reizen door Zuid-Amerika, kon hij met verstand van zaken te werk gaan, hoewel hij zelf slechts met twee kleine publikaties in deze bibliografie vertegenwoordigd is.

Enige steekproeven omtrent de betrouwbaarheid van het boek leverden tot mijn spijt een vrij groot aantal onnauwkeurigheden op. Gebruikers doen er m.i. goed aan zich kritisch in te stellen. Niettemin: een mooi stuk monnikenwerk, zoals maar door weinigen wordt aangepakt en door velen zal worden gebruikt.

J. van Donselaar

Contributions to the geology and paleobiology of the Caribbean and adjacent areas. Dedicated to the 80th birthday of Hans G. Kugler. Verhandl. Naturf. Ges. Basel, Band 84, Nr. 1; 1974; Birkhäuser Verlag Basel, 520 blz., ill. (DM 96.—)

Het is een kloek verzamelwerk gewijd aan één der meest bekende "grand old men" onder de geologen van het Caribische gebied, en bestaande uit 33 bijdragen van collegae. Onder de schrijvers en schrijfsters zijn de Nederlanders C.M. Bramine Caudri, W.A. van den Bold, H.J. Mac Gillavry en (wijlen) I.M. van der Vlerk. Van deze vier hebben Van den Bold en Mac Gillavry zich meermalen bezig gehouden met de geologie en palaeontologie van de Nederlandse Antillen.

Het enige artikel in deze bundel dat betrekking heeft op deze eilanden, en wel in het bijzonder Curaçao, is echter van een Zwitser, Peter Jung uit Bazel. Het is getiteld "Eocene mollusks from Curaçao, West Indies" en beslaat de pagina's 483-500 alsmede zeven fotoplaten. Jung onderzocht in 1971 de Tertiaire formaties van de Ceru di Cueba, Ceru Mainsjie en Ceru Blancu. Zijn publicatie is de tweede die zich op uitgebreide wijze bezighoudt met de fossiele schelpen uit het Eocene tijdvak. Van 1941 dateert een eerste publikatie over dit onderwerp van C.O. van Regteren Altena over de door P. Wagenaar Hummelinck in 1936 op de noordhelling van de Ceru Mainsjie verzamelde molluskenschelpen.

J.H. Westermann

Common trees of Puerto Rico and the Virgin Islands, door Elbert L. Little, Jr. en Frank H. Wadsworth. U.S. Dept. Agric., Agric. Handbook *249,* 1964, x + 548 blz., 4 kaartjes, pl. 1-250 (First volume). ($4.25)
Trees of Puerto Rico and the Virgin Islands, Second volume, door Elbert L. Little, Jr., Rooy O. Woobury en Frank H. Wadsworth. Agric. Handb. *449,* 1974, xiv + 1024 pp., 4 kaartjes, pl. 251-750. ($13.45)
(For sale by the Superintendant of Documents, U.S. Gov. Printing Office, Washington, D.C. 20402)

Het mooie boek over de *Common trees of Puerto Rico,* dat door ieder die zich voor de bomen van de Nederlandse Antillen interesseerde sinds 1964 met vrucht kon worden gebruikt, heeft een tweede deel gekregen. Hierdoor is deze uitgave nog duidelijker een publicatie van méér dan plaatselijke betekenis geworden, een boek waarom 'Puerto Rico en de Virgin Islands' door velen zullen worden benijd.

Bevatte het eerste deel reeds de bladzijde-vullende tekeningen van 250 boomsoorten met tegenoverstaande tekst, met dit tweede deel is men tot een behandeling gekomen van 750 inlandse èn geimporteerde soorten, waarvan er 710 zijn afgebeeld.

Het voornaamste doel van deze uitgave — waarvan elk deel zelfstandig kan worden gebruikt — is een antwoord te geven op de vraag: Wat voor boom is dit? Maar verder wil het ook informatie verstrekken aan een ieder die om al of niet professionele redenen belangstelt in de bomen van het Caraïbische gebied.

De betekenis van deze publicatie voor de Benedenwindse Eilanden lijkt minder in het oog springend dan voor de Bovenwinden. Maar gelukkig bezitten

wij voor de Benedenwinden reeds sinds 1954 over Frater Arnoldo Broeders' *Zakflora* (waarvan in 1964 een nieuwe bewerking verscheen) en diens *Gekweekte en nuttige planten* (tweede vermeerderde druk in 1971), terwijl in 1967 zijn *Handleiding tot het gebruik van inheemse en ingevoerde planten op Aruba, Bonaire en Curaçao* verscheen — drie uitgaven bedoeld voor een groter publiek waarom velen de 'Nederlandse Antillen' kunnen benijden.

P.W.H.

BIBLIOGRAFIE

ARTICLES

(40)
Continued from *N.W.I.G. 47*, 1970, p. 197-247, and previous lists since 1947. — Publications not seen by the compiler of this incomplete bibliography are not included. — The existence of a Summary is indicated by a translation of the title.

Amigoe = Amigoe di Curaçao
Beurs = Beurs- en Nieuwsberichten
NWIG = Nieuwe West-Indische Gids
SL = De Surinaamse Landbouw
Stud. Cur. = Studies on the fauna of Curaçao and other Caribbean islands
Stud. Sur. = Studies on the fauna of Suriname and other Guyanas
Sur. Mag. = Suralco Magazine
Bon. Bull. = Bonaire Bulletin
Sur. Jur. = Surinaams Juristenblad

Abbé, C.: Alimentatie naar Nederlands Antilliaans recht. *Justicia 6,* 1970, 1, p. 1-4.

Abbé, C.: De hoogsttoelaatbare huurprijs . . . *Justicia 5,* 1969, 4, p. 109-110.

ABC islands — lessons to be learned. *W.I. Chron. 87,* 1972, *1469,* p. 363-364, 1 fig.

Abortus op Curaçao . . . *Amigoe* 19.IX.1970, p. 9.

Abraham, Jopie: Host krijgt Bonaire cadeau. *Amigoe* 20.XI.1970, p. 9. — Wat doet Host op Bonaire, 3.XII, p. 6. (See Host Enterprises)

Abraham, Jopie: Subsidio na Shell i Lago. *Kontakto Antiyano 6,* 1974, *5,* p. 17-21.

Abraham - van der Mark, E.E.: De kerk en de Shell beïnvloeden de gezinsstructuur op Curaçao. *Intermediair 6,* 20.XI.1970, *46,* p. 65, 67, 2 figs.

Abraham- van der Mark, Eva E.: Differences in the upbringing of boys and girls in Curaçao, correlated with differences in the degree of neurotic instability. *Car. Studies 10,* 1970, 1, p. 83-88.

Abraham - van der Mark, Eva E.: (Review of) Julia Gorham Crane, Concomitants of selective emigration on a Caribbean island, 1966. *NWIG 47,* 1969, p. 101-104. (Saba)

Additionele invoerrechten door Venezuela afgeschaft. Uit 1881 stammende Antillenrechten ingetrokken. *Beurs* 6.II.1974, p. 1, 2 figs. — See also *Amigoe* 24.I., p. 1.

Adhin, J.H.: De immigratie-dag van Suriname: 5 juni. *NWIG 48,* 1971, p. 206-219.

Adhin, J.H.: Het genocide-verdrag en de Surinaamse wetgeving. *Tijdschr. Strafrecht 79,* 1970, 2, p. 86-98.

Adhin, J.H.: Huwelijksontbinding door verstoting. *Sur. Jur. 13,* 1969, p. 1—14.

Adhin, J.H.: Suriname wordt aangezet tot wederrechtelijke daad. *Hangalampoe 1,* (1974), *5,* p. 4-5.

Adhin, J.H.: Toepassing van het Rooms-Hollands recht in Suriname. *NWIG 47,* 1969, p. 91-95.

Adhin, J.H.: Vernieuwing van het Surinaamse kinderrecht. *Sur. Jur. 16,* 1974, p. 6-16.

Adhin, J.H.: Vernieuwing van het Surinaamse strafrecht. *Sur. Jur. 18,* 1974, p. 17-24.

Adhin, J.H.: Worden godsdienstige huwelijken door het Surinaamse recht erkend? *Sur. Jur. 12,* 1969, p. 1-10.

Adviesraad voor Culturele Samenwerking . . . (14e zitting Curaçao). *Sticusa Journaal 4,* 1974, *4.* — (15e zitting Paramaribo). *5,* 1975, *4.* — Laatste jaarlijkse zitting . . . *Beurs* 7.V. — Slotbeschouwing bij afscheid van Suriname. *Amigoe* 23.V.

A.E. Kibbelaar, right man in the right place. Curaçao's nieuwe gezaghebber . . *Beurs* 1.VII.1970, p. 2, portr. Also 30.VI.

Afscheid van Dr. P. Wagenaar Hummelinck. *Weekblad U, Utr. Univ. Reflexen 3,* 28.I.1972, p. 6, 3 figs. (Interview). — See *Vakblad Biologen 52,* p. 102.

Afscheid van Frater M. Casimirus. *De Klok 305,* Feb. 1974, p. 1-56, ill. (Various contr. dedicated to Fr. Casimirus van Rijsewijk, Cur. 19.XI.1930 - 20.II.1974)

Agrarisch bedrijf niet 'impossible'. *Amigoe* 13.II.1971, p. 7, 2 figs. (Henry Riese, Boca Patrick Estate)

Akademisch jaar 1974-1975 geopend. Belangrijke diësrede van drs. R.A. Römer. *Beurs* 10-14.IX.1974.

Akkoord van Kralendijk. *Ant. Nwsbr. 11,* 1970, *14,* p. 6-8; *Amigoe* 21 & 24 XI. 1969; *Union* 4.XII. — Het Akkoord van Kralendijk. *Justicia 5,* 1969, 4, p. 111-112.

Albert Badaraco, winnaar zevende Cola Debrotprijs. *Beurs* 25.I.1975, p. 6, portr.

Alderlieste, E. Evertsz, J. & Hoevertsz, A. & Joubert, S.: De antilliaanse lerarenopleiding: een gemiste kans? *Kristòf 1,* 1974, 3, p. 125-135.

Algemene Rekenkamer Ned. Ant. . . . Secretaris D. Bakhuis optimistisch inzake verbetering. *Beurs* 16.III.1972, p. 2.

Allard - de Kom, Judith: Eigen gezicht. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 289-290, (Poetry)

Allard - de Kom, Judith: Eigen gezicht. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 289-290.

A.L.M. tweede lustrum. *Beurs* 31.VII.1974, p. 3. — *Amigoe* 2.VIII, p. 11.

Altena, C.O. van Regteren: The land Prosobranchia of Suriname . . . *Zool. Meded. Leiden 48,* 1974, 8, p. 69-73, p. 1-3 excl.

Alvarez Nazario, Manuel: El papiamento: ojeada a su pasado histórico y visión de su problemática del presente. *Atenea, Univ. P. Rico 9,* 1972, 1-2, p. 9-20.

Ambtenaren op Aruba gaan tot actie over. *Amigoe* 1.VI.1971; also 4.VI.—

Ambtenarenstaking. ANAAB-actie begonnen. *Amigoe* 18.VII.1972; also 14.VII., 17-20. VII. — *Beurs* 27.VII. — *Ant. Nieuwsbrief* 26.VII.

Amerikaan krijgt vliegmonopolie in Suriname. *Telegraaf* 3.XII.1970, p. 3.

Amersfoort, H. van: Een discussie over de migratie van Surinamers. De heer C. Blom contra drs. van Amersfoort. *Sur. Nieuws 21,* 1971, *42*, p. 3-4.

Amersfoort, J.M.M. van: Hindostaanse Surinamers in Amsterdam. *NWIG 47,* 1970, p. 109-138.

Amigoe di Curaçao 90 jaar. Amigoe geschiedenis . . . *Amigoe 91,* 14.XII.1974, *264,* p. 1, 8-11, ill.

Amson, F.W. van & Dorn, R.H. & San Ajong, A.M.: Een vooronderzoek naar het bekalkingseffect op terrasgronden (A lime experiment with sandy-loam of the interior). *SL 20,* 1972, 1, p. 5-14, 2 figs.

Amson, F.W. van & Dulder, I.G.H. & Dorn, R.H.A.: Een onderzoek naar de mogelijkheden van schapegras (Brachiaria decumbens) op de witte zanden van de Zanderij-formatie (An experiment with Brachiaria on the Zanderij-formation). *Meded. Landbouwproefsta. 45,* 1970, 13 pp., 9 figs.

Analysis of the present structure of the Antillean economy. *Business News N.A. 38,* 1975, p. 4.

Andere kijk op duiksport. *Amigoe* 12.X.1970, p. 6.

Ankum-Houwink, J.: Chinese contract migrants in Surinam between 1853 and 1870. *Boletín estudios latinoamer. 17,* Dec. 1974, p. 42-68.

Antillen niet te klein voor onafhankelijkheid. Minister (L.C.) da Costa Gomez bij opening Studieweek 'Onafhankelijkheid' van het Instituto pa Edukashon y Formashon (IPEF). *Amigoe* 6.XI.1971, p. 1, portr.

Antillen op weg naar 1980. Antilliaans geloof in eigen kunnen stelselmatig ondermijnd. *Amigoe* 11.VI.1974, p. 9.

Antillen wijzen met gemak onwelkome gasten land uit. *Amigoe* 9.VII.1971, p. 3. (Referring to J. van den Berg in *Vrij Nederland*, 3.VII.)

Antilliaans Aktiecomite propageert links front. *Amigoe* 7.IV.1970, p. 3 (& p. 1).

Antilliaanse academie wetenschappen opgericht. *Amigoe* 29.I.1972, p. 11, 1 fig.

Antilliaanse Rechtshogeschool officieel geopend. Pres. Curator F.(H.) Karner: Stap naar onafhankelijkheid. Gouverneur B.(M.) Leito pleit voor Antilliaans staatsburgerschap. *Amigoe* 11.IX.1971, p. 3 & 6, 10.

Antilliaanse sectie koninkrijkscommissie over statuut ingesteld. *Amigoe* 30.XI.-1971.

Antilliaans Management Centrum start deze maand. *Amigoe* 11.III.1970, p. 3. Medewerking van Nederlands Centrum 'De Baak'. — Also *Beurs* 20.IV.1970, p. 3, 2 figs.

Antonio Arndell (WIPM). *Amigoe* 2.IV.1971, p. 7, portr.

Apotheken op Curaçao. *Amigoe* 4.XII.1974, p. 9. See also: 19, 21, 22 & 26.XI, 17.XII. — *Beurs* 29.VII, 19 & 21.XI, 17.XII.

APU over ontwikkelingsrichtlijnen Bonaire. *Amigoe* 22.X.1973, p. 6; also 20.III & 29.IX. (Antiyas Planning Unit: Ir. C. Wilson, ir. D. Abbad, ir. E. Matthew) — Ingenieurs van Antiyas Planning Unit zetten door. *Amigoe* 16.VIII. 1974. See also: Corsouw-group cum laude Delftse T.H. geslaagd. 3.VII.1971, p. 5.

(Arion, F.M.): Ten aanzien van de wederopbouw. *Ruku 1,* 1969, 1, p. 17-22.

Artifacts indicate early Indians also lived along the north coast. *Aruba Esso News 33,* 1972, 7, p. 6, 2 figs. (E.H.J. Boerstra)

Aruba and the April-strikes. *Kontakto Antiyano 6,* 1974, *2/3,* p. 1-5.

Arubaanse overheids-werklieden weer aan het werk. *Ant. Nwsbr. 11,* 9.XII.-1970, *52,* p. 1-2.

Aruba's politieke perikelen groter dan ooit. *Beurs* 13.VIII.1970.

Aruboncur over Host-contract: Monsterachtig onaanvaardbaar. *Amigoe* 23.XI.1970, p. 1.

Aschmann, Homer: The persistent Guajiro. *Natural History AMNH 84,* 1975, *3,* p. 28-37, 1 map. & 6 col. phot.

Asiento in het goud. *Amigoe* 19.XII.1970, p. 12, 1 fig. — Sport en Ontspannings Vereniging . . . *Beurs* 19.XII, p. 6; 5 & 6.I.1971.

ASR-plan met oog op komst Antillianen. *Amigoe* 9.VI.1971, p. 3. (Antilliaanse Studenten Raad.)

Audretsch, F.C. d,: Aantekeningen over amphibiën en reptielen in Suriname. *Lacerta 19,* 1961 (7) p. 51-55, 4 figs.; (10/11) p. 78-80, 3 figs.; *22,* 1964 (8) p. 45-47, 3 figs.; *23,* 1965 (7), p. 53, 2 figs.; *24,* 1965 (2), p. 13-16, 3 figs., (3) p. 21-24, 3 figs.; *25,* 1967 (10/11) p. 82-84, 2 figs.; *26,* 1967 (1), p. 6-7, 3 figs.; (3) p. 27; 1968 (6), p. 51-52, 2 figs.; (7) p. 58-59; (8), p. 64-68, 2 figs.; (9), p. 76.

Augustinus, P.G.E.F.: The changing shoreline of Surinam. *WOTRO Report 1969,* 1970, p. 35-37, 1 fig., 3 phot. excl.

Augustinus, P.G.E.F.: Veranderende kustlijn. *Schakels S76,* 1970, p. 5-8, 4 figs.

Avro: Inderson. Dieleman. *Amigo* 30.XII.1970, p. 7 & 9, 2 portr. (Interview)

Baier, Erich G.: A new conception of worker's education for the Netherlands Antilles. *Kristòf 1,* 1974, 6, p. 272-279.

Bailey, Julie H.: Spirorbinae (Polychaeta) from the West Indies. *Stud. Cur. 32,* 1970, p. 58-81, fig. 125-159.

Bak, Rolf: (De groeisnelheid van koraalkolonies), in *Carmabi Jaarverslag 1974,* 1975, p. 11-14.

Bak, R.P.M.: Coral weight increment in situ. A new method to determine coral growth. *Marine Biology 20,* 1973, 1, p. 45-49, 2 figs. (Curaçao)

Baker, P.E.: Petrology of Mt. Misery Volcano, St. Kitts, West Indies. *Lithos 1,* 1968, 2, p. 124-150, 6 figs.

Baker, P.E.: The geological history of Mt. Misery Volcano, St. Kitts, West Indies. *Overseas Geology and Mineral Resources 10,* 1969, 3, p. 207-230, 11 figs. incl. folding maps, 6 pls. excl.

Banda Abao. *Amigoe* 24.II.1975, p. 1. — Natuurpark Christoffel. *Amigoe* 24.II, p. 3.

Bandel, Klaus: Notes on Cypraea cinerea Gmelin and Cyphoma gibbosum (Linnaeus) from the Caribbean . . . *Veliger 15,* 1973, 4, p. 335-337, 2 figs. (Curaçao)

Bandel, Klaus: Studies on Littorinidae from the Atlantic. *Veliger 17,* 1974, 2, 22 figs., 5 pl. (Curaçao: p. 92 & 95, fig. 3)

Bareño, V.P.: Het algemeen preferentieel stelsel. *Econ. Notities Cur. 1972, 1,* p. 5-8.

Baretta-Kuipers, T.: Some aspects of wood-anatomical research in the genus Inga (Mimosaceae) from the Guianas and especially Suriname. *Acta Bot. Neerl. 22*, 1973, 3, p. 193-205, 1 fig. & 2 pls. incl.

Baretta-Kuipers, T.: Some remarks on the wood structure of Pinzona and allied genera of the subfamily Tetraceroideae (Dilleniaceae). *Acta Bot. Neerl. 21* (6), 1972, p. 573-577, 1 fig. (Suriname)

Barr, K.W.: The Caribbean and Plate Tectonics. *Verhandl. Naturf. Ges. Basel 84*, p. 45-67, 2 folding tables excl.

Bauxiet Aluinaarde Aluminium. *Sur. Nieuws 21*, 1971, *30*, p. 6; *31*, p. 6; *32*, p. 5.

Bauxietproject in West-Suriname vastgelegd in twee overeenkomsten. Ook concessies voor Surinaams bedrijf Grassalco. *Suriname feiten* 1971, 7, p. 2; also p 3.

Bayer, Frederick M.: A review of research and exploration in the Caribbean Sea and adjacent waters. *Symp. Invest. Reso. Car. Sea, Curaçao 1968*, FAO Fish Rep. 71.1, Rome, 1969, p. 41-91, 21 figs.

Beatty, Joseph A.: The spider genus Ariadne in the Americas (Araneae, Dysderidae). *Bull. Mus. Comp. Zool. Harvard 139*, p. 435-517, 4 figs., 6 pls. (incl. N.A. material)

Beaubrun, M.H.: Socio-cultural factors affecting the insidence and treatment of alcoholism in the Caribbean. *Proc. 1st Aruban Antill. Congress Alcoholism*, 1971, p. 122-134, (4) figs.

Bea Vianen. Over de hokjesgeest van het grote strafhok. *Sur. Zending 1972*, 3, p. 10-12, ill.

Beaujon, Henk: De Pollutex verbrandingsinstallatie op Klein Curaçao. *Beurs* 22.VIII.1974, p. 2.

Behoort Sinterklaas tot ons cultuurpatroon. *Beurs* 18.XI.1972, p. 2.

Bedoeling van C.A.T. '75: motivatie bevolking stimuleren interinsulair en int. toerisme. *Amigoe* 5.II.1975, p. 7, 3 figs.

Beheersing kostenpeil is primair taak van overheid. Drs. (H.L.) Span en drs. (I.) Arsjad over Nota prijsbeleid. *Amigoe* 3.VIII.1971, p. 9, 2 figs.

Bekker, W. de: De tweede taal der Antillen? *Watapana 4*, 1972, 2, p. 3-6.

Belangrijke ontwikkelingsprojecten voor Saba en Sint Eustatius. Contracten voor aanleg vliegveld en een havendam getekend. *Beurs* 14.IX.1970, p. 2, 1 fig. See also 15.IX, p. 2, 2 figs.

Bell, Oswald G.: SSS: Progress. *Ant. Nwsbr. 12*, 1971, *29*, p. 10-11. (The Windwards Islands Societal Association called: St. Maarten, St. Eustatius, Saba Progress)

Belle, Jean: A revision of the New World genus Progomphus Selys, 1854 (Anisoptera: Gomphidae). *Odonatologica 2,* Dec, 1973, 4, p. 191-308, 336 figs., thesis Leiden 1974. (incl. Surinam dragonflies)

Belle, J.: Further studies on South American Gomphidae (Odonata). *Tijdschr. Entom. 115* (5), p. 217-240, 39 figs.

Belle, J.: Studies on South American Gomphidae (Odonata), with special reference to the species from Surinam. *Stud. Sur. 11,* 1970, p. 1-158, fig. 1-264, pl. 1-21 excl.

Belz, Albert: De problemen van een predikant in Paramaribo. *Sur. Zending,* Dec. *1969,* p. 98-102. — From *Herrnhuter Arbeit.*

Benedenwindse Eilanden in olie-reserves. *Amigoe* 13.III.1972, p. 8, 1 fig.; from C.H. Keplinger in *The Oil and Gas Journal,* 10.I.1972.

Benningen, F.: Het ABC van ons toeristisch rijk. *Antillen nu 1971, 20-22,* p. 3, ill.

Bescherming plaatselijke landbouwprodukten door invoervergunning werd paskwil genoemd. *Beurs* 18.I.1971, p. 2, 2 figs.

Bestuurscollege geeft visie op moeiljikheden bij onderwijs . . . B. Croes. *Beurs* 11.IV.1970, p.7. (Aruba)

Bevolking St. Maarten in tien jaar tijd meer dan verdubbeld. (1.I.1970: 6,081). *Amigoe* 16.V.1970, p. 3.

Bevrijdingsbeweging Bonaire: Wij willen zelfde als Anguilla. *Amigoe* 1.XI.1971, p. 3.

Bezettingsactie van Surinamers in Den Haag. *De Objectieve Surinamer 13-14, 1974,* p. 1-3. — Bezetters lieten ravage in Surinamehuis achter. Protest tegen 'onderdrukking'. *Telegraaf* 19.VIII.1970.

Biharie, S.: Hindostaanse muziekinstrumenten en zang in Suriname. *NWIG 48,* 1971, p. 193-200, 2 figs. on 1 pl. excl.

Bij de opening van het CFW-congres. Rede van Ong-A-Kwie . . . Toespraak voorzitter (H.) Salas . . . *Beurs* 21.X.1974, p. 3 & 4.

Bij eeuwfeest Fortkerk. *Amigoe* 30.X.1969.

Binnendijk, W.A. van: Toneel en volkstheater. Theatre and popular stage plays. *Sur. Mag.,* March 1975, p. 6-11, 7 figs. 4 of which in colour.

Björnberg, Tagea K.S.: Developmental stages of some tropical and subtropical planktonic marine copepods. *Stud. Cur. 40,* 1972, p. 1-185, 645 figs. (incl. material from Curaçao)

Björnberg, T.K.S.: Distribution of plankton relative to the general circulation system in the area of the Caribbean . . . *Symp. Invest. Reso. Car. Sea, Curacao 1968,* 1971, p. 343-356.

Blok, J.: Verslag over gedrag en voortplanting van Anolis bimaculatus sabanus in het terrarium. *Lacerta 30,* 1971, 1, p. 3-6, 2 figs.

Boeckel, J. van: Regional gravity survey of northern Surinam. 1958-1965. In: J. Veldkamp, *Gravity surveys in Surinam* . . . Netherl. Geodetic Comm. Publ. Geodesy (n.s.) *3, 3,* p. 5-52, 16 figs., 4 folding maps excl.

Boeli van Leeuwen komt met harde feiten . . . Venezolaanse aanspraken op grondgebied van Aruba. *Amigoe* 6.XI.1971, p. 3 & 7.

Boer, M.W.H. de: Report of a contact with stone-age Indians in southern Surinam. *NWIG 47,* 1970, p. 249-259, 1 fig., 16 pls. excl.

Boerboom, J.H.A.: Bibliography of the vegetation of Guiana, Surinam and French Guiana (S.A.). *Excerpta Botanica (B) 10,* 1970, p. 269-272.

Boerboom, J.H.A. & Maas, P.W.Th.: Canker of Eucalyptus grandis and E. saligna in Surinam caused by Endothia havanensis. *Turrialba 20,* 1970, 1, p. 94-99, 6 figs.

Boerstra, Egbert H.J.: Archeologie in de Nederlandse Antillen. *Sticusa Jaarverslag 1972,* (1974), p. 36-40, 2 figs.

Boerstra, Egbert H.J.: Preliminary report on the 1971 Ceru Noka excavation, Aruba, Netherlands Antilles. In *Proc. Fifth Intern. Congress pre-columbian cultures Lesser Antilles, Antigua, July 22-28, 1973,* 1974, p. 13-20, 4 figs.

Boeseman, M.: On two Surinam species of Hypoptopomatinae, both new to science. *Proc. Kon. Ned. Akad. Wet. (C) 77,* p. 257-271, 2 figs. (Surinam fishes)

Boeseman, M.: The 'comb-toothed' Loricariinae of Surinam . . . *Zool. Meded. 116,* 1971, 56 pp., 5 + 26 figs., 8 pls. excl.

Böhlke, James E. & Robins, C. Richard: Western Atlantic seven-spined gobies . . . *Proc. Acad. Nat. Sci. Phila 120,* 1968, 3, p. 45-174, 21 figs. (incl. fishes from Neth. Ant. and Surinam)

Böhlke, James E. & Randall, John E.: A key to the shallow-water West Atlantic cardinalfishes . . . *Proc. Acad. Nat. Sci. 120,* 1968, 4, p. 175-206, 7 + 4 figs. (incl. fishes from Neth. Ant.)

Bokma, Wouter: Malpais, toekomstig vogelreservaat op Curacao? *Stinapa 6,* 1972, p. 31-36, 6 figs.

Bokma, Wouter & Kristensen, Ingvar: Jeugd en natuurbescherming op de Antillen. *Stinapa 6,* 1972, p. 16-23.

Bold, W.A. van den: Ostracoda of the Lower and Middle Miocene of St. Croix, St. Martin and Anguilla. *Carib. J. Sci. 10,* 1970, 1-2, p. 35-61, pl. 1-2, 4 tables.

Bonaireanen hekelen 'hulpaktie' van Libelle. Miep Diekman en Scherezade (Miep Racké) fungeerden als 'tranenpersters'. *Amigoe* 24.VIII.1970, p. 6, 2 figs. (*Libelle* 8.VIII.'70)

Bonaire krijgt enorm hotelcomplex. Host op verkenning op Bonaire. *Amigoe* 6.VIII.1970. — Bonaire in opspraak door affaire Sorobon. 23.I.1971, p. 7, 2 figs.

Bonaire Palace wordt een unicum in de Caribbean. *Beurs* 21.I.1975, p. 3, 3 figs. (Host Enterprises on Sorobon)

Bonaire Petroleum Corporation n.v. *Amigoe* 15.VIII.1974, p. 11, 4 figs. See also 12.VI.1972, 7, 20 & 23.X.; 12.VIII.1974, J.H. Westermann, Flamingo report Ralph M. Parsons Company; 7 & 23.X. — *Beurs* 30.III.1972; 8.V.1973; 19 & 29.VIII.1974; 2.X. — *Bon. Bull. 1,* 1974 no. *2;* 1975 no. *12.*

Bonaire's sail festival. *Bon. Bull. 1,* 1974, *8,* p. 1-3, ill.

Bonaire wil harmonische ontwikkeling toerisme. *Amigoe* 25.X.1974, p. 3, 1 fig. (Balm Group project at Lac)

Boom, W.R.: Reclassering in de Ned. Antillen. Moet ons strafstelsel worden herzien? *Beurs* 21.IX.1972, p. 5; 22.IX, p. 6.

Boomert, A.: Archeologie in Suriname. *Sticusa Journaal 4,* 1974, 2, p. 8-10.

Bor, W. van den: De geschiedenis van Sint Eustatius. *Spiegel Historiael 8,* 1973, 10, p. 542-550, 9 figs.

Bork-Feltkamp, A.J. van: Schedelmetingen. In: Engels, *Opgravingen te Malmok,* 1970, p. (23)-(27).

Bos, G.: Communale hutten bij de Trio Indianen. *NWIG 49,* 1973, p. 143-162, 10 figs. on 5 pls. excl.

Bos, G.: (Review of) Peter Rivière, *Marriage among the Trio,* 1969, *NWIG 47,* 1970, p. 304-309.

Bosma, W.: 30 years Geological and Mining Service in Suriname. *Sur. Mag.* Dec. *1973, 3,* p. 1-5, 6 figs.

Bosneger Granmans op weg naar Afrika . . . *Sur. Nieuws 20,* 14.XI.1970, *44,* p. 2-3 (Gazon, Auc.; Abonne, Mat.; Forster, Param.; Aboikoni, Saram.)

Botosaneanu, L.: Notes sur quelques trichoptères des Petites Antilles. *Stud. Cur. 43,* 1973, p. 42-49, fig. 45-47. (incl. specimen from Curaçao)

Bouw Golden Era-hotel . . . Project op St. Eustatius voor 1972 klaar. *Amigoe* 22.VIII.1970, p. 3, 1 fig.

Braam, Siwert M.: Analyse van een nederlaag (of A.A.P. and Surina). *Objectieve Surinamer 3*, 1974, *14*, p. 2.

Brada, P.: 'Curaçao Hispanico'. Geschiedschrijving vanuit een Spaanse bril bekeken. *Amigoe* 19.V.1973, p. 6. (Dealing with C.F. Cardot: *Curazao Hispánico*)

Brada O.P., Pater: Directeur Faesch. *De Klok 269,* 1971, p. 9-11, 13-19.

(Brada): Francisco de Miranda. *Union* 3 & 11.XII.1970.

(Brada): Theo Brion. *La Union 48, 2546,* 18.XII.1969; 2.I.1970, 5.III, 2.IV, 16.IV . . . 11 & 18.VI; also 25.VI.1970.

Bree, Peter J.H. van & Kristensen, Ingvar: On the intriguing stranding of four Cuvier's Beaked Whales, Ziphius cavirostris G. Cuvier, 1823, on . . . Bonaire. *Bijdr. Dierk. 44,* 1974, 2, p. 235-238, 3 figs.

Brennan, James M. & Lukoschus, F.: Parasitic mites of Surinam. VIII. A new genus and species of chigger, Fauranius atecmartus, and additional records of species. *Bull. So. Calif. Acad. Sci. 70,* 1971, 1, p. 42-45, 1 fig.

Breure, A.S.H.: Caribbean land molluscs: Bulimulidae. I. Bulimulus. *Stud. Cur. 45,* 1974, p. 1-80, fig. 1-94, pl. 1-7 excl. (incl. material from St. Martin, Saba and St. Eustatius)

Breure, A.S.H.: Index to the neotropical land Mollusca described by Alcide d'Orbigny . . . *Basteria 37,* 1973, 5-6, p. 113-135, 8 figs.

Brievengat krijgt nieuwe woonwijk. *Nos Isla 10,* 23.X.1970, *242*, p. 1 & 4, 1 fig.

Brindle, A.: The Dermaptera of the Caribbean. *Stud. Cur. 38,* 1971, p. 1-75, fig. 1-61.

(Brion). Herdenking van de 150ste sterfdag van Admiraal Luis Brion geboren op Curaçao, de 6e juli 1782, overleden op Curaçao, de 27ste september 1821. Conmemoracion . . . *Beurs* 23 & 25.IX.1971. — Bezoek Caldera hoogtepunt van Luis Brion-herdenking. Premier Beaujon: 'uitwisseling intensiveren'. *Amigoe* 25 & 27.IX. — Conmemoración sesquicentario de la muerte del almirante Pedro Luis Brion. *La Union 49, 2650,* p. 1, 4, 5, & 7. — *Ant. Nwsbr. 12, 38,* p. 2-3. Magistrale toespraak van Venezuela's president dr. (Raphael) Caldera. Herdenking sterfdag van Brion beste gelegenheid voor bevestiging van vriendschap. Gouverneur B.M. Leito onthulde vele prestaties hoge gast. *Beurs* 27.IX.1971, p. 1-3. — Venezolaanse lintjesregen . . . *Amigoe* 28 & 29.IX.

Brion en Tula. *Ant. Nwsbr. 12,* 1971, *41,* p. 2-3.

Bronswijk, J.E.M.H. van: Parasitic mites of Surinam X: Mites and fungi associated with house-floor dust. *Entom. Ber. 32,* 1972, p. 162-164.

Bronswijk, J.E.M.H. van & Cock, A.W.A.M. de & Oshima, S.: The genus Blomia Oudemans I. Description of Blomia tropicalis sp. n. from house dust in tropical and sub-tropical regions. *Acarologia 15,* 1973, p. 477-489, 9 figs. (incl. Surinam mites)

Bronswijk, J.E.M.H. van & Kok, N.J.J.: Parasitic mites of Surinam XXV: Infestation of mattresses with Pyroglyphidae. *Entom. Ber. 35,* 1975, p. 12-14, 1 fig.

Brokobaka ten years of research. *Sur. Mag. 1,* Dec. 1969, p. 24-27, 6 figs.

Brouwer, W.H.: (De toekomst van Curaçao). *Beurs* 19 & 20.XII.1972, p. 2, 2 figs. — Shell-directeur Ir. W.H. Brouwer: sombere vooruitzichten. 21.XII.-1972, p. 2 & 7.

Brouwer de Koning, John T.S.: Papiamentu als voertal. *Amigoe* 4.VIII.1973, p. 9.

Brown, Stanley C.: Verdedigingsrede 16 juli 1969. *Interlinks 1,* 1969, *4,* p. 4-8. See als *Amigoe* 20.III.1970, p. 7; 21.XII, p. 1; 10.X.1974, Partido Anarkista Komunista Korsow; 17.X, interview TROS. — *Beurs* 21.XII.1970; 11.VI.1971; 23.XI.1974. — *Utr. Nwsbl.* 23.XII.1970, p. 3.

(Brug). Vaste oeververbinding vandaag gerealiseerd. Brug met lengte van vijfhonderd meter. *Beurs* 15.VI.1972, p. 1, 5 figs. — *Amigoe* 15.VI; 1.VI.1970; p. 3; 2.V.1974, p. 3, ill, Gezaghebber opent Koningin Julianabrug, d.d. 29.IV. — Slachtoffers brugramp herdacht met monument. *Amigoe* 7.XI.1974, p. 3, 1 fig.; *Beurs* 7.XI, p. 2, 7 figs. — Geschiedenis . . . *Amigoe* 29.IV. (J. Hartog); *Beurs* 6.VII (F. Vreugdenhil), also 2.VI.

Bruggeman-Nannenga, M.A.: The section Pachylomidium (genus Fissidens). I The species of tropical and subtropical South America. *Proc. Kon. Ned. Akad. Wet. (C) 76* (2), 1973, p. 172-189, 8 figs. (Surinam plants)

Bruijne, G.A. de: Bauxiet en aluminium (Geography of aluminum and bauxite). *K.N.A.G. Geogr. Tijdschr. 4,* 1970, 1, p. 11-31, 3 figs.

Bruijne, G.A. de: Het isolement van Suriname. *Suriname-nummer NESBIC-bull. 4,* 1969, 10, p. 238-245.

Bruijne, G.A. de: Surinam and the Netherlands Antilles: Their place in the world. *K.N.A.G. Geogr. Tijdschr. 5,* 1971, 4, p. 517-524.

Buijne, G.A. de: Surinam in regional geography. An alternative to Preston James' Latin America. *K.N.A.G. Geogr. Tijdschr. 5,* 1971, 3, p. 228-231.

Brunt, L.: (Review of) Hekserij bij de Djuka, by W. van Wetering, 1973, *NWIG 50,* 1975, 1, p. 57-60.

Brussel, E.W. van: Entomologie. Planteziektekundig onderzoek. Jaarverslag 1969. *Meded. Landbouwproefsta. Sur. 44,* Dec. 1969, p. 126-139, fig. 13, phot. 3-7 excl.

Brussel, E.W. van & Bhola, B.: De biologie en bestrijding van de rode citrusschildluis, Chysomphalus ficus Ashm. (Biology and control of the 'Florida red scale'.) *SL 18,* 1970 (1971), p. 64-76, 2 figs.

Brussel, E.W. van & Wiedijk, F.: Perspektieven voor de kultuur van zuurzak in Suriname, in verband met de zuurzakmot (Cerconota anonella Sepp.) en de zuurzakwesp (Bephrata maculicollis Cam.) (Prospects for the cultivation of sour-sop with special reference to the sour-sop moth and the sour-sop wasp). *SL 21,* 1973, p. 48-61, 10 figs.

Bubberman, F.C.: De bosbranden van 1964 in Suriname. *NWIG 49,* 1973, p. 163-173, 11 figs. on 8 pls. excl.

Bubberman, F.C.: Rotstekeningen in de Sipaliwinisavanne. Een bijdrage tot de archeologie van Zuid-Suriname (Petroglyphs in the Sipaliwini-savanna). *NWIG 49,* 1973, p. 129-142, 14 figs. on 10 pls. excl.

Bubberman, F.C.: Uit Suriname's prehistorie. Archeologie, de basis onzer kennis. *Sur. Mag. Maart 1974,* p. 1-9, 17 figs. + cover picture.

Buining, A.F.H. & Brederoo, A.J.: Melocactus schulzianus Buining et Brederoo spec. nova. *Succulenta 53,* 1954, 5, p. 85-92, (9) figs. incl. col. phot. (Suriname)

Buining, A.F.H. & Eerkens, G.: Welke Melocactus species groeit in Suriname? *Succulenta 52,* 1973, p. 53-57, 3 figs.; 93-95, 2 figs.; 116-119, 2 figs.; 133-136, 3 figs.; 155-157, 2 figs.; 169-172, 2 figs.

Burt, R.L., e.a.: Assessing the agronomic potential of the genus Stylosanthes in Australia. *Proc. XI Intern. Grassland Congr. 1970,* p. 219-223, 2 figs. — See also: Numerical analysis of . . . Stylosanthes. *Austr. J. Agr. Res. 22,* 1971, p. 737-757, fig., and *Ann. Report 1970-71, CSIRO,* p. 76. (incl. plants from Surinam)

Buttner, W.J.A.: De oorsprong van het Papiamentu. *Beurs* 15.IV.1970, p. 3.

Buttner, W.J.A.: Portugeese bestanddelen van het Papiamento. *Beurs* 15.I.1970, p. 4; 27.I, p. 5; 2.III, p. 3. — *Amigoe* 15.I., p. 3.

Buurtcentrum Barber ten voorbeeld gesteld. *Amigoe* 17.XI.1970, p. 3.

Cadmu-bestuur thans demissionair. *Beurs* 9.VII.1970, p. 2, 2 figs. See also *Amigoe* 3-4 & 9.VII, and 15.X.

Capel & Winkel, see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.,* 1970.

Capelleveen, Jan J. van: SIMAVI. Vijftig jaar medische hulp aan de verre naaste. *Med. Nood in Tropenland 36,* 1975, p. 4-64, ill.

Caribbean studies in The Netherlands. Recent publications in the social sciences. *Bol. estudios latinoamer. y Caribe 16,* 1974, p. 78-89.

Carl Roessler van See and Sea: Goede perspectieven voor het duiktoerisme . . . *Amigoe* 24.IX.1971, p. 7, 3 ill.

Carmabi verzet zeer goed werk. *Beurs* 11.XII.1973, p. 2, 3 figs. (Interview of dr. Ingvar Kristensen by L. Hilgers). See also; Carmabi steeds meer wetenschapscentrum. *Amigoe* 7.III.1874, p. 2.

Carnaval zonder weerga. *Beurs* 20-24.II.1971. — *Amigoe* 22.II, ill. See also e.g. 18.I & 10.II.1975.

Carpentier Alting, Z.H.: Het Nederlandse ontwerp van wet met betrekking tot de werkstaking en de marginale toetsing. *Sur. Jur. 12,* 1969, p. 15-19.

Casa Sindical ingehuldigd met toespraken. *Amigoe* 6.VII.1971, p. 3, 1 fig.; also 5.VII, p. 3, 2 figs.

Casseres, R.: De moedertaal: een pedagogisch uitgangspunt. *Kristòf 1,* 1974, 2, p. 83-93.

Casseres, R.A.: Spaans of Engels als taal? *Amigoe* 23.II.1973, p. 8; also 28.II., p. 9.

C.D. Kroon presenteert nieuwe partij onder de naam MASA. *Amigoe* 16.XI.1970, p. 1, portr. — See also *Beurs* 24.VII, p. 1; 1.VIII.1970, p. 3. (Movemento pa adelanto social Antiyano) — Compare: Conflict in DP . . *Amigoe* 10.VII & 1.XII.1969.

Celebracion Eucharistica na ocasion morto y entierro di Muy Rvdo. Pader Michel W.C. Möhlmann o.p. *La Union* 16.X.1969, p. 7, portr.

Centrale organisatie voor afzet tuinbouwprodukten. Voorstel drs. P. Pieterson in nota. *Amigoe* 2.XII.1974, p. 8.

Černy, V.: Parasitic mites of Surinam XXXI. New species of Proctophyllodidae. *Folia Parasitologica (Praha) 21,* 1974, p. 349-361, 8 figs.

Černý, V.: Parasitic mites of Surinam XIX. Seven new specis of Mesalgoides. *Folia Parasitologica (Praha) 21,* 1974, p. 243-250, 3 figs.

Černý, V. & Lukoschus, F.S.: Parasitic mites of Surinam XXXIII. Feather mites. *Stud. Sur. 15,* 1975, p. 184-203, fig. 45-50.

Cerruti, James: The Netherlands Antilles: Holland in the Caribbean. *Nat. Geogr. Magazine 137,* Jan. 1970, 1, p. 115-146, 26 col. phot., 3 small col. maps. Illustrations by Emory Kristof.

Chace, Jr., Fenner A.: A new genus and five new species of shrimps from the Western Atlantic. *Crustaceana 16,* 1969, 3, p. 251-272, 11 figs. (Curaçao)

Chin, H.E.: De ekonomische ontwikkeling van Suriname in de jaren zestig. *Sur. Mag. 3,* Apr. 1971, p. 2-15, 7 figs.

Clench, William J.: Land Mollusca of Saba island, Lesser Antilles. *Occ. Papers on Mollusks M.C.Z. Harvard Univ. 3,* 1970, 38, p. 53-60, 1 fig. (Collected by George Seaman)

Cocky van Oost. 'Les Sylphides' werd 12½ jaar geleden geboren. *Amigoe* 11.IV.1970, p. 9, 2 figs. — Echtpaar van Oost neemt afscheid van Dushi Corsow. *Beurs* 20.II.1975, p. 6, 8 figs.

CODECO klaar voor start. Dir. P. v.d. Hoeven . . . *Amigoe* 3.IX.1970, p. 3. (Corporashon pa desarollo di Corsow)

Code of ethics: samenwerking van werkgevers en werknemers. *Amigoe* 9.X.1970, p. 3, 5 & 7. — *Ant. Nwsbr. 11, 45,* p. 6-7 (-8). *Beurs* 9.X.1970, p. 1 & 5.

Coffie, N.: De beste keus? *Amigoe* 18.IV.1973, p. 10. — Onderwijs en voertaal, 5.VII., p. 10.

Cola (Nicolaas Suzanna): Tambu sterft niet uit, maar . . . *Amigoe* 23.XII.1971, p. 13, portr.

Cola Debrot; see: Martinus, *Ruku 2,* 1970, *1.*

Colegio Arubano viert tweede lustrum. *Amigoe* 12.XII.1969, p. 11, 5 figs.

Collette, B.J. e.a.: Geophysical investigations off the Surinam coast. *Hydrogr. Newsletter Spec. Publ. 6,* 1971, p. 17-24, fig. 5-17 (folding maps) excl.

Collette, Bruce B.: South American freshwater needlefishes (Belonidae) of the genus Pseudotylosurus. *Zool. Meded. 48,* 1974, 16, p. 169-186, 7 figs.

Commentaar rondom het aftreden van premier Isa. *Ant. Nwsbr. 12,* 1971, 22, p. 2-3. See also *Amigoe* 12.II.

Conde, Manuel Poleo: Aspectos del tratamiento del alcoholismo en Venezuela. *Proc. 1st Aruban Antill. Congress Alcoholism,* 1971, p. 56-69.

Continental Milling Company . . . *Beurs* 8.X.1970 & 1.IV.1971, p. 2. — *Amigoe* 8.X.1970, p. 1.

Coomans, H.E.: Life and malacological work of Hendrik Elingsz van Rijgersma dies. *Malacologia 9,* 1969, 1, p. 79-84.

Coomans, Henry E.: Conidae with smooth and granulated shells. *Malacologia 14,* 1973, p. 321-325, 16 figs. (incl. specimens from Surinam and Neth. Ant.)

Coomans, H.E.: Life and malacological work of Hendrik Elingsz van Rijgersma (1835-1877) a Dutch physician and scientist on St. Martin, Netherlands Antilles. *Bijdr. Dierkunde 44,* 1974, 2, p. 115-214, 15 figs. + 17 pls. incl. frontisp. — Thesis Amsterdam 20.XI.1974.

Coomans, H.E.: The genus Pachybathron (Gastropoda). *Basteria 36,* 1972, 2-5, p. 89-96, 6 figs. — Additional notes on the genus Pachybathron, *Argamon, Israel J. Malac. 4,* (1974), 1 p. 11—14, 3 figs.

Coomans, H.E.: Volksnamen voor weekdieren op de Nederlandse Antillen (Vernacular names of molluscs in the Netherlands Antilles). *NWIG 47,* 1970, p. 158-196, 21 phot. on 5 pls. excl.

Corly Verlooghen antwoordt Albert Helman. *Sticusa Journaal 5,* 1975, *1,* p. 4.

Costa, Cleide: Gênero Pyrophorus. 1. Espécies com antenas curtas e vesículas luminescentes laterais (Col., Elateridae). *Papéis Avulsos Zool. S. Paulo 22,* 4.XII.1968, p. 61-83, 22 figs. (16-19 on pl. excl.). (Incl. beetles from Surinam)

Costa Gomez, H.L. da: Nederlands moet voertaal worden. *Amigoe* 5.VI.1973, p. 9.

COT (Curaçao Oil Terminal): gigantisch olieproject op Bullenbaai. *Amigoe* 21.III.1974, p. 3, 1 fig. *Beurs* 21.III., p. 6, ill. See also: Bouwen in Bullenbaai. *Olie 27,* 6, p. 170-171, 2 figs. — *Business News N.A. 36,* p. 1-3, 4 figs. — Bullenbaai blijft schoon. *Olie 27,* 1974, p. 376, fig., and *Beurs* 24.VIII.1974.

Crocker, John: Wait and see in Surinam. *West Indies Chronicle 88, 1509,* Oct. 1973, p. 407-409, 2 figs.

Croes, H.S.: Some juridical aspects of alcoholism in Aruba. *Proc. 1st Aruban Antill. Congress Alcoholism,* 1971, p. 118.

Cultureel Centrum Curaçao viert zilveren jubileum. *Beurs* 28.XII.1974, p. 2, 1 fig.

Culturele adviesraad. Vergadering — 17 t/m 29 april. *Beurs* 16. & 18.IV.1974. (Speeches of Dr. G.H. Veringa and J.H. Beaujon.) — See also *Amigoe* 3.V.

Curaçao dreigt boot te missen . . . watersporttoerisme . . . Piscaderabaai. *Beurs* 5.VI.1972, p. 2, 2 figs.

Curaçaose Kunstacademie in crisisperiode. *Amigoe* 20.II.1971, p. 9, 4 figs.

Curaçaose K.v.K. in Caracas bij oprichting A(socación) V(enezolana de) Ex(portadores). Ch. Gomes Casseres sprak over het verouderd systeem Antillenrechten. *Beurs* 7.IX.1970, p. 3, 1 fig.

Curaçaos Museum bestaat 25 jaar. *Beurs* 25.X. & 10.XII.1973. See also *Amigoe* 24.X, 10 & 20.XI.

Curaçao stakingsvrij. *Amigoe* 11.XII.1969.

Daal, Luis H.: Aantekeningen over de naakte hond op Curaçao. *De Hondenwereld 30,* 1975, 6, p. 331-333, 5 figs.

Daal, Luis H.: De Nederlandse Antillen en Suriname. 'Vergeten uithoeken' van het Nederlandse taalgebied. *Ons Erfdeel 11,* 1968, 3, p. 99-102, 4figs.

Daal, Luis H.: Het Nederlands in Spanje. *Ons Erfdeel 8,* 1965, 3-4, p. 36-44, 76-84, 11 figs.

Dahlberg, Henk: Drie keer Willem Frederik Hermans. In *Voor professor Rein van Bemmelen,* Utrecht, *Payenborghiana* 14.XI.1969, p. 22-25; also *Ruku 2,* 1970, *4/5.*

Dalby, David: The indigenous scripts of West Africa and Surinam: their inspiration and design. *African Language Studies 9,* 1968, p. 156-197, 7 tables.

Dalen Gilhys, A.: Van Statuut naar identiteit. *Het Vaderland* 4, 20 & 27.VI. 1970, ill.

Dalhuysen, B.: Internal medical aspects of alcoholism and experiences with it in Aruba. *Proc. 1st Aruban Antillean Congres Alcoholism,* 1971, p. 100-105.

Dandaré, Ramon Todd: Papiamento i su ortografia. *Amigoe* 20.IV.1974, p. 9, portr.; *Beurs* 18.IV, p. 6. — Historia di linguistika. *Amigoe* 3.VII., p. 6. Papiamento komo lenga, 2.IV.1975, p. 6.

De Bijlmer . . . *Sur. Nieuws 21,* 1971, *42,* p. 5-6.

De 30 mei-herdenking. *Ant. Nwsbr. 11,* 10.VI.1970, *26,* p. 1-3.

De electriciteitsvoorziening van de Nederlandse Antillen en van Aruba in het bijzonder. *Beurs* 29.I.1973, p. 6-7, 2 fig. (from Van Deventer in *Electrotechniek*)

Deelen, Martin: Afgrijselijke misstanden in uithoek van ons koninkrijk. *Telegraaf* 15.VIII.1970, p. 5, 4 figs. (''Dokter Duco (Gijsbert baron) van Hardenbroek bracht enkele leerzame jaren door op St. Eustatius. Hij stelde er ook een rapport over samen.'')

Deel van kader in jeugdorganisaties voorstander vorming één beweging. *Amigoe* 19.XII.1970, p. 9, 4 figs. (Ned. Padv. Gen., Ant. Meisjes Gilde, Ant. Padv. Ver., Jonge Wacht, Kath. Verk.)

Definitieve breuk in . . . AVP. Ontevredenen kozen gister Betico Groes als nieuwe voorzitter. *Beurs* 25.I.1971, p. 7, portr.

De grond is goed. *Amigoe* 5.V.1973, p. 11, 7 figs. (Curaçao; Perret Gentil)

De huidige situatie van het N.A.-onderwijs. *Beurs* 10.VIII.1970, p. 3.

Deinum, B. & Dirven, J.G.P.: Preliminary investigations on the digestibility of some tropical grasses grown under different temperature regimes. *SL 21,* 1973, 3, p. 121-126, 1 fig.

De Kathedraal S.S. Petrus en Paulus. *Sur. Mag. 1974, 2,* p. 1-5, 10 figs. incl. cover picture, 3 of them in col.

Dekker, D.: Op zoek naar zeekoewijfjes. *Artis 17,* 1971, 3, p. 84-88, 5 col. fig.

Dekker, P.: Een door Jacobus Buys gevonden portret. *Zeewezen 62,* 1973, *5* p. 26-29, 3 figs. (Portr. of Catharina Maria Slot, J. Buys 1774, Berbice)

De kinderen die Miep (Diekman) vergat. *Union* 18.XII.1970, p. 6.

De kwestie-Jonckheer in het ware licht gesteld. *Beurs* 29.I.1970, p. 1; see also 4.II.

Delden, H.M. van: Nieuwe bepalingen inzake kinderrecht. Burgerlijk Wetboek ingrijpend gewijzigd . . . *Beurs* 18.XI.1971, p. 2 & 5, portr.

De leiders van Naks. *Sur. Nieuws 20,* 1970, *4,* p. 3-5, 1 fig.

Demarcatielijn geprojecteerd dicht bij aruba. *Amigoe* 10.X.1972, p. 3, 1 fig. (Analysis of INTECMAR in *El Nacional,* Caracas)

Den Haag wil van 'de West' af. *Amigoe* 19.XI.1971, p. 1; also 22 & 24.XI.

De nieuwe Hoofdcommissaris van politie (J.W.H. van Ballegoijen de Jong) van de N.A. *Beurs* 4.II.1971, p. 2, portr.

Dennert, H.: Ontwikkeling van de Bovenwindse Eilanden van de Nederlandse Antillen. *Schakels NA 57,* 1971, 32 pp., 37 figs. col. cover excl.

De reuzeneilanden en Venezuela. *Beurs* 9.X.1972, p. 7.

Desch, Clifford & Lebel, Robert R. & Nutting, W.B. & Lukoschus, F.: Parasitic mites of Surinam. I. Demodex carolliae sp. nov. from the fruit bat Carollia perspicillata. *Parasitology 62,* 1971, p. 303-308, 4 figs., pl. 1-2 excl.

Dessau, R.B.: Venezuela Bajo el Mar. *El Farol* (Creole Petr. Comp.) *33,* 1973, 241, p. 36-61, 32 col. phot. (for the greater part taken on Bonaire).

Destillatie-inrichting afgebouwd. Derde distiller reeds in voorbereiding. *Nos Isla 10,* 15 Sep. 1970, *239,* p. 1 & 4, 2 figs.

De stranding van HMS 'Barham' op zuidkust van Bonaire (in 1811). *Bonaire Bulletin 1 (9),* 23.XI.1974, p. 3, 1 fig.

De Surinaamse coalitie kraakt. *Accent 4,* 1971, *46,* p. 11.

De Surinaamse Postspaarbank. *Hangalampoe 1,* (1974), *5,* p. 12-13, 1 fig.

De taak van de schoolmeester in 1745. *Beurs* 31.XI.1970, p. 3.

De verkiezingen op de Ned. Antillen. *Ant. Nwsbr. 12,* 12.V.1971, *19, p. 1-5, 7-8.*

De voorziening van zoetwater door fabriek van Mundo Nobo. Capaciteit 20.000 kubieke meter per dag. *Beurs* 6.II.1974, p. 2, 1 fig.

Díaz-Piferrer, M.: Distribución de la flora marina bentónica del Mar Caribe. *Symp. Invest. Reso. Car. Sea, Curacao 1968,* 1971, p. 385-397.

Dick, James A. & Barlow, Jon C.: The Bran-Colored Flycatcher in Guyana. *Condor 74,* 1972, 1, p. 101.

Dieleman, W.C.: Fundashon Libertas . . . Museum moet een ruimer expositie beleid gaan volgen. (Wim) de Waal en Dieleman praten over kunst en cultuur op de Antillen. *Amigoe* 12.XI.1970, p. 9, 1 fig.

Dinther, J. van: Onderzoek naar bestrijdingsmogelijkheden van stengelboorders in de neotropen. *Entom. Ber. 34,* 1974, 1, p. 4-7. (*Diatraea saccharalis* and *Rupela albinella* in Surinam.)

Dinther, J.B.M. van & Goossens, P.A.: Rearing of Diatraea saccharalis on diets in Surinam. *Entom. exp. app. 13,* 1970, p. 320-326.

Dip, C.E.: Is het landsbesluit van de 2de augustus 1971 no. 6 (P.B. 1971 no. 116) inderdaad onbevoegd genomen? *Justicia 7,* 1971, 3, p. 65-72.

Dip, C.E.: Wetgever en arbeidsverhoudingen na de emancipatie. *Kristòf 1,* 1974, 2, p. 76-81.

Diplomatieke spanning over continentaal plateau. *Beurs* 28.IX.1972, p. 1. Also 23 & 29.IX, p. 1.

Dirk Jan de Wit: Boekverkoper in vier werelddelen. *Amigoe* 25.XI.1970, p. 7, portr.

Dirven, J.G.P.: De onkruidvegetatie op braakliggende rijstvelden in Suriname. (Weed flora on fallow rice fields in Surinam.) *SL 18,* 1970 (1971), *2,* p. 47-63, 3 figs.

Dirven, J.G.P. & Amson, F.W. van: Grasland op de gepodzoliseerde gronden van het Lelydorplandschap. (Grassland on podzolic soils of the Lelydorp landscape). *SL 20,* 1972, *2,* p. 2-22, 9 figs.

Discriminatie als achtergrond Nederlands streven. Ornelio Martina . . . *Amigoe* 2.X.1971, p. 13, portr.

Dixon, James R.: The leaf-toed geckos, genus Phyllodactylus, of northeastern South America. *Southwestern Naturalist 7,* 1962, 3-4, p. 211-226, 3 figs. (Incl. lizards from Neth. Ant.)

Doel Compromebon (Commission pro Bonaire): Werken aan vooruitgang bewustwording Bonaire. *Amigoe* 16.VIII.1973, p. 9.

Doel Coro canta Antiyas: Antilliaanse cultuur uitdragen in Nederland. *Amigoe* 23.XII.1970, p. 9, 2 figs.

Doel ontwerp — Ontwikkelingsplanning en wijziging Onteigeningsverordening volgens regering: Zo verantwoord mogelijk gebruik maken van kostbaarste nat. hulpbron. *Amigoe* 17.II.1975, p. 9. See also 8 & 20.II.

Doel oprichting Rechtshogeschool: Antillianisering juristenbestand. *Beurs* 20.I.1971, p. 7.

Doesburg Jr., P.H. van: Polymorphism in some Neotropical Asopinae (Heteroptera, Pentatomidae). *Actas IV Congreso Latinoamericano Zoología I, Caracas 1968*. Caracas, 1970 (1972), p. 235-238, 2 figs. (Suriname)

Doesburg Jr., P.H. van: The male of Theraneis surinamensis Doesburg 1966 (Hem. Het.). *Entom. Ber. 32,* 1972, p. 182-183, 5 figs.

Doesburg Jr., P.H. van: Über valväre Stridulation bei Schwärmer (Lepidoptera Sphingidae). *Zool. Meded. 41,* 1966, 10, p. 162-170, 23 figs. (Surinam butterflies)

Doesburg Sr., P.H. van: Records of Syrphidae (Diptera) from the Lesser Antilles. *Stud. Cur. 34,* 1970, p. 90-101. (Incl. St. Martin, Saba, St. Eustatius)

Dok 'Antilia' van CDM door gouverneur geopend. *Amigoe* 8.IV.1972, p. 3.

Dokter Sophie Redmond. *Sur. Mag.,* March 1975, p. 24-25, portr.

Donnie Scoop als medium tussen bewuste en onderbewuste . . . Manuscript van Victor Guillen is heel christelijk. *Amigoe* 28.VI.1971, p. 9, 3 figs. incl. portr.

Donselaar, J. van: Additional data on the lianes of the Brokopondo District. *Acta Bot. Neerl. 22,* 1973, 2, p. 164-165.

Donselaar, J. van: Aspidosperma helstonei (Apocynaceae), a new species from Surinam. *Acta Bot. Neerl. 21,* 1972, 3, p. 253-256, 1 fig.

DP-Saba en -Statia lopen uit gareel. *Amigoe* 5.IV.1972, p. 10-11.

Dr. (A.) Bruinenberg nam gisteren afscheid van Curaçao. Dank zij hem wordt de Meteodienst nu gerekend tot de beste in dit gebied. *Beurs* 30.VII.1970, p. 2, fig.

Dreigend conflict (Centr. Organ. Overheidspersoneel) in positief overleg omgebogen. *Sur. Nieuws 21,* 27.II.1971, *8,* p. 1-2.

Dringend beroep Natuurbescherming en Studiekring: Karakter Bonaire behouden ondanks komst raffinaderij. *Amigoe* 7.X.1972, p. 1.

Dr. (Klaas) Heslinga gaf stoot tot Blindeninstituut. *Utr. Nwsbl.* 24.VII.1971, p. 2, portr. (Surinaamse Nationale Stichting Blindenzorg)

Dr. Jonckheer . . . Particulier bankwezen deed econ. politiek DP stuk lopen. *Amigoe* 6.V.1970, p. 3.

Drs. B.M. Leito benoemd tot gouverneur Antillen. *Amigoe* 1.VI.1970, p. 1, portr. See also 30.V., 3.VI. — *Ant. Nwsbr. 11,* 3.VI.1970, *25,* p. 1-2, portr.

Drs. Ch. Wooding, niet-westers socioloog. *Sur. Nieuws 19,* 1969, *47,* p. 6-8.

Drs. Harold J. Sprock in Nederland verongelukt. *Amigoe* 11.X.1969, p. 1, portr. — Drs. H. Sprock. Dianan di dolor! *Union* 16.X.1969, p. 1, portr.

Drs. Hernandez Navarro over opvang Antillianen. *Amigoe* 22.VIII.1970, p. 7-8.

Drs. L.H. Bredero. Vertegenwoordiger voor niet-commerciële ontwikkelingshulp. *Amigoe* 21.X.1970, p. 9, portr.

Drs. (A.M.) Moen op INANSISO-weekeinde: Op Antillen is basis aanwezig buitenparlementaire oppositie. *Amigoe* 26.XI.1970, p. 11.

Drs. Olthof na werkbezoek aan Curaçao. Vormingsinstituut vakbeweging voor gehele bevolking. *Amigoe* 11.II.1971, p. 9 & 11, portr.

Drs. P. Kloos, cultureel-anthropoloog. *Sur. Nieuws 20,* 16.V.1970, *18*, p. 3-5, portr.

Drs. R.A. Römer in inleidingscollege: Rechtshogeschool mag geen ivoren toren zijn. *Amigoe* 30.IX.1971, p. 3.

Drs. R. MacWilliam over Maatschappelijke welzijnszorg. *Amigoe* 19.II.1971, p. 7 & 9, portr.

Drs. (Th.G.M.) Tijssen in inleidingscollege (. . . Rechtshogeschool) . . . Economische onafhankelijkheid is geen noodzaak voor politieke zelfstandigheid. *Amigoe* 21.I.1972, p. 7, portr.

Drs. (H.) van Leusden over vruchtbaarheidsverloop op Antillen in zestiger jaren. *Amigoe* 5.III.1971, p. 7, fig.

Dr. W. Drees over immigratie buitenlanders. *Beurs* 12.VIII.1974, p. 5, from *N.R.Crt* 10.VIII. — Surinamers verdienen hulp te krijgen in hun eigen land. 16.VIII, p. 3.

Ds. (Jan) Jonkman na Antigua-vergadering: Oprichting Car. raad van kerken in feite een wonder. *Amigoe* 30.VI.1973, p. 8, portr.

Dubelaar, C.N.: Het Afakaschrift in de Afrikanistiek. *NWIG 47,* 1970, p. 294-303, 3 figs.

Dubelaar, C.N.: Lijst van geschriften van Justus Wilhelm Gonggryp met beknopte biografie. *NWIG 47,* 1970, p. 286-293, portr. excl. (Gonggryp † 3.X.1974)

Duller, H.J.: De economie van Suriname. Foeroe broko-ede ma tokoe foeroe prisiri. *Intermediair 1973,* 19 pp.

Duncan, Ronald E.: Curaçao, a model for the Neth. Antilles? *Husticia pa tur 1,* (1973), *1*, p. 6-8.

Dusbábek, F. & Lukoschus, F.S.: Parasitic mites of Surinam XXVI: Mites of the genus Eudusbabekia of the leaf-nosed bat subfamily Phyllostominae. *Acarologia 16,* 1974, 3, p. 476-499, 66 figs.

Dusbábek, F. & Lukoschus, F.: Parasitic mites of Surinam IX. Some Spinturnicidae from Surinam bats. *Folia parasitologica (Praha) 18,* 1971, p. 149-154, 3 figs.

Dutry van Haeften, G.: Enkele aantekeningen bij de ontwerp-monumentenlandsverordening. *Stinapa 5,* 1971, p. 24-29.

Duyser & Smetsers, see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.,* 1970.

Eagle pier . . . van Aruba wordt gesloopt. *Beurs* 2.IX.1974, p. 6, 2 figs. — *Amigoe* 18.XII., p. 5, 1 fig. (Arend Petroleum Maatschappij, 1927-1952)

Eerste Caraïbische visserij-seminar in Suriname. (20-24.IV) *Beurs* 18.IV.1970, p. 1.

Einde Don Bosco nabij? *Beurs* 20.III.1973, p. 1. See also 16.III, p. 3; 2.VI, p. 2.

Eindelijk kwam jumbo jet 'Mississippi' (Curaçao, 6 nov.) *Beurs* 8.XI.1971, p. 2, ill. (Aug. 1923 first American planes landing on Curaçao. 22 Dec. 1935, 'Snip' K.L.M.)

Eisenmann, E. & Haverschmidt, F.: Northward migration to Surinam of South American Martins (Progne). *Condor 72,* 1970, 3, p. 368-369.

Eisma, D. & Bennekom, A.J. van: Oceanographic observations on the eastern Surinam shelf. *Hydrogr. Newsletter Spec. publ. 6,* 1971, p. 25-29, fig. 18-48 excl. (folding maps)

Emmer, P.C.: Engeland, Nederland, Afrika en de slavenhandel in de negentiende eeuw. *Econ. Sociaal-Hist. Jaarboek,* 's-Gravenhage, *36,* 1973, p. 146-215; *37,* 1974, p. 44-144. (Thesis Leiden 4.X.1974). — I: De afschaffing van de slavenhandel; de Nederlandse reactie daarop. II: De afschaffing van de slavenhandel; de reactie op de Goudkust en de werkzaamheden van de Engels-Nederlandse gerechtshoven tot wering van de slavenhandel.

Engberts, W. e.a., see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.,* 1970.

Engels, C.J.H.: Gezondheidszorg op Curaçao. *Amigoe* 12.III.1973, p. 11.

Engels, Chris: Oudste taalkundige momenten van de A-B-C-eilanden. *Watapana 3,* 1971, *2,* p. 17-20.

Engels, Chr.: Ruku, de indiaanse mythologische kleurstof . . . *Ruku 1,* 1969, *3,* p 6-13.

Engels, Chris: Vader van onze schermsport, Dop Boutmy, aan hartaanval overleden. *Beurs* 23.XI.1970, p. 7.

Enige biografische gegevens van de nieuwe ministers. *Sur. Nieuws 19,* 6.XII.-1969, *48,* p. 2-5; *49,* p. 5-7; portraits.

Enorme schade door een ware vuurzee in winkelcentrum Colon. *Beurs* 8.XII.-1971.

Erasmus, J.: Opinion tocante nos papiamento. *Amigoe* 26.VII.1974, p. 9.

Erfenis. Twee belangrijke toespraken . . . Voorzitter kamer (v. Koophandel en Nijv., L. Capriles) hekelt houding regering en werkgevers. AVVC (Alg. Verbond v. Vakverenigingen Cur., H. Spencer) in nieuwjaarsrede: Desnoods zorgen bonden zelf voor goede regering. *Amigoe* 2.I.1971, p. 1 & 3, 2 portr.

Erkelens, D.W. & Statius van Eps, L.W.: Bartter's syndrome and erythrocytos *Amer. J. Medicine 55,* 1973, p. 711-719, 9 figs.

Erkens, M.A.C.: Dr. ir. Temminck Groll over zijn werk op het gebied van de historische architectuur in Suriname, de Antillen en Ghana. *U. Utrechtse Univers. Reflexen 3,* 1971, 5, p. 1-2, 4 figs.

(Essed, F.E.): Zelfstandigheid en West-Suriname. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 269-274. (Interview by Silvia W. de Groot.)

Etheridge, R.: A review of the south american iguanid lizard genus Plica. *Bull. Brit. Mus. (N.H.) Zool. 19,* 1970, 7, p. 237-256, 4 figs. (Also dealing with Surinam)

Eustatia, J.M.: Omtrent de begrenzing der gedachten door de kustlijn. *Kristòf 1,* 1974, 3, p. 139-145.

Evertsz, J.R. & Casseres, R.A.: Mammoet wet ondanks bezwaren doorgedreven. *Beurs* 15.IV.1970, p. 6.

Ezcurra de Drago, Inéz: Freshwater sponges of Suriname. *Stud. Sur. 15,* 1975, p. 175-183, fig. 40-44.

Fain, A.: Les Listrophorides d'Amérique neotropicale (Acarina: Sarcoptiformes) I. Familles Listrophoridae et Chirodiscidae. *Bull. Inst. r. Sci. nat. Belg.* 31.XII.1973, *49,* 31.XII.1973, *6,* 149 pp., 92 figs. ('La plupart des espèces . . . ont été récoltées par le Dr F. Lukoschus . . . sur des mammifères du Surinam.')

Fain, A. & Lukoschus, F.: Myoproctalges surinamensis, a new genus and species of mite parasitic on the acuchi Myoprocta acouchy from Surinam. *Fieldiana Zoology 65,* 1974, 3, p. 21-25, 4 figs.

Fain, A. & Lukoschus, F.S.: Parasitic mites of Surinam, XXVII. Gastronyssidae, Rhinonyssidae and Ereynetidae from the nasal cavities of bats or birds. *Stud. Sur. 13,* 1972, p. 84-94, fig. 61-68.

Fain, A. & Lukoschus, F.S.: Parasitic mites of Surinam XVIII. Mites of the genera Notoedres and Chirnyssoides from bats. *Bull. Ann. Soc. R. Ent. Belg. 107,* 1971, p. 298-313, 12 figs.

Fain, A. & Lukoschus, F.S.: Parasitic mites of Surinam XV. Nasal Ereynetid mites of bats with a key of the known species. *Bull. Ann. Soc. R. Ent. Belg. 107,* 1971, p. 284-297, 17 figs.

Fain, A. & Lukoschus, F.S.: Parasitic mites of Surinam V. On two species of the genus Nycteriglyphus Zachvatkin, 1941 commensals of bats. *Bull. Ann. Soc. R. Ent. Belg. 107,* 1971, p. 279-283, 2 figs.

Fain, A. & Lukoschus, F.: Parasitic mites of Suriname II. Skin and fur mites of the families Psoroptidae and Lobalgidae. *Acta Zoologica et Pathologica Antverpensia 49-60,* 1971, p. 49-59, 8 figs.

Federashon òf separashon? *Kontakto Antiyano 3,* 1972, 10-11, p. 1-5.

Federatie als staatsvorm. Verslag van dr. W.C. van Leeuwen aan Staten. *Amigoe* 28 &29.XII.1970.

Feltkamp, Constance A. & Kristensen, Ingvar: Ecology and morphological characters of different populations of Poecilia sphenops vandepolli (Cyprinodontidae). *Stud. Cur. 32,* 1970, p. 102-130, fig. 161-173.

Ferrydienst Falcón-Antillen begin 1972. *Amigoe* 12.III.1971, p. 3. See also: 25.I.1973; 8.IX, Almirante Luis Brion klaar voor oversteek; 14.IX; 25.III., naar Flamingo-eiland; 4.IV. — *Beurs* 12.III.1971; 25.I.1973; 23.III.1974; 7.XI, naar Coro.

ffrench, Richard P. & Haverschmidt, F.: The Scarlet Ibis in Surinam and Trinidad. *The Living Bird 9th Ann.* 1970, p. 147-165, 8 figs., pl. 1 (col.).

Firma van Dijk: een begrip in Suriname. *Suriname feiten 7,* juli 1970, p. 1, 2 figs.

Fischer-Piette, E. & Testud, A.-M.: Veneridae du Surinam communiquées par M. C.O. van Regteren Altena. *Bull. Mus. Nat. Hist. Nat. (2) 42,* 1970, p. 520-524, 1 fig.

Flint Jr., Oliver S.: Studies of Neotropical caddisflies, XII: Rhyacophilidae, Glossosomatidae, Philopotamidae and Psychomyiidae from the Amazon Basin (Trichoptera). *Amazoniana 3,* 1971, 1, p. 7-67. (Including material from the border region of Surinam.)

Flint Jr., Oliver S.: The Trichoptera of Surinam. *Stud. Sur. 14,* 1974, p. 1-151, fig. 1-299, pl. 1-4 excl.

Flores, Celestino: Algunos gastrópodos de las islas Las Aves, Venezuela y su distribución. *Bol. Inst. Oceanog. Univ. Oriente 7,* 1968, p. 73-106, 2 figs.

Focke, J.W.: De gereactiveerde zoutindustrie op Bonaire (Nederlandse Antillen). *Grondboor + Hamer 27,* 1973, p. 118-124, 11 figs. Also in *Stinapa 8,* 1974, p. 43-49.

Fontaine, J.J.: Historia brevis Surinamensis mapae. Een korte geschiedenis van de Surinaamse kaart. *Sur. Mag. 1,* Dec. 1969, p. 4-11, 10 figs. in part col.

Forum over Papiaments in Hilton. *Beurs* 17 & 19.I.1970. See also *Amigoe* 5.I.1970, p. 6.

Foster, Nancy Marie: Spionidae (Polychaeta) of the Gulf of Mexico and the Caribbean Sea. *Stud. Cur. 36,* 1971, p. 1-183, fig. 1-285.

Franke, Richard: Economic circuits in a Surinam village. *NWIG 48,* 1971, p. 158-172, 1 fig.

Franssen, H.M.: Nederlandse Antillen moeten Suriname volgen. *Beurs* 8.I.1975, p. 6. (From *Leeuwarder Crt.,* dec. 1974)

Frater M. Canutus overleden. *Ant. Nieuwsbr. 11,* 1969, 7, p. 10; *Amigoe* 27.X.1969, p. 3, portr.; *De Klok,* Dec. 1969, p. 34-36.

Frater Rigobert op 73-jarige leeftijd overleden. *Beurs* 2.I.1970, p. 1, portr.; *Ant. Nieuwsbr.* 7.I.1970, p. 4-5. (P.G. Maas, 3.X.1896-1.I.1970)

Fred Fischer zeventig jaar. *Amigoe* 21.II.1975, p. 3, portr.

Frente Obrero nog steeds van mening dat Nita vermoord is. *Amigoe* 6.VII.1970, p. 3 & 7; 4.VIII. — Geruchten op Curaçao . . . begrafenis Nita. *Utr. Nwsbl.* 22.VI.1970, p. 8.

Frijlink, G.P.A.: Een weekje naar de West. *Lacerta 24,* 1965, 3, p. 20-21, 2 figs. (Curaçao lizards)

Gansser, Augusto: The Roraima problem (South America). *Verhandl. Naturf. Ges. Basel 84,* 1974, p. 80-97, 15 figs. & 2 folding ill. — Frick, U. & Steiger, R.H.: K-Ar dating . . ., p. 98-100.

Gastel, P. van: Einde van het Koninkrijk? *N. Rott. Crt.* 21.II.1970, p. 5.

Gastel, P. van: Nederlandse Antillen met hun hogere levenspeil anders dan meeste andere ontwikkelingslanden. *N.R.C. Handelsblad* 13.III.1971, p. 3.

Gastel, P. van: Suriname verliest een figuur van uitersten. *N. Rott. Crt.* 6.VI.1970, p. 5, portr. (J. Pengel)

Gastel, P. van: Vallen de Antillen uiteen? *NRC Handelsblad* 22.II.1971, P. 7.

Gastmann, A.L.: (Review of) Theo P.M. de Jong, *De Krimpende Horizon van de Hollandse kooplieden,* 1966. *Car. Stud. 9,* 1970, *1,* p. 129-130.

Geen experimenten met staatsdirigisme. H. Timmer . . . *Amigoe* 2.XII.1974, p. 4. (Aruba)

Geen geheim pact tussen Nederland en Venezuela. *Amigoe* 8.X.1971, p. 3.

Geijskes, D.C.: Documentary information about the Surinam Wama or Akurio Indians. *NWIG 47,* 1970, p. 260-285, 4 figs. on 2 pls. excl.

Geijskes, D.C.: Generic characters of the South American Corduliidae, with descriptions of the species found in the Guyanas. *Stud. Sur. 12,* 1970, p. 1-42, fig. 1-38, p. 1-2.

Geijskes, D.C.: List of Odonata known from French Guyana . . . (1) (2). *Ann. Soc. ent. Fr. (n.s.)* 7 (3), 1971, p. 655-677, 3 figs.

Geijskes, D.C.: Reisverslag van de Expeditie West Suriname 1971. *Zool. Bijdr. Leiden 15,* 41 pp., 1 fig., 8 pls. excl.

Gele koorts bestrijding. *Amigoe* 4 & 9.IX.1970; 23.IX., J.G. van den Bergh; 10.II.1971, J.Th.M. Gielen; 29 & 30.VIII, Juridische strijd; 12.VII.1974, Curaçao nog broeinest . . . — *Ant. Nwsbr.* 30.X.1970, p. 7. — G.K.M.B.-campagne op Bonaire na vier jaar succesvol beëindigd. *Beurs* 10.II.1975, 2 figs.

General elections in Suriname. *Sur. Mag. 1,* Dec. 1969, p. 18-21, ill.

Gerharts, L.D.: Bonaire, het flamingo-eiland. *Natura,* Ned. Natuurh. Ver. *67,* 1970, 6, p. 77-78, 1 fig.

Gerharts, L.D.: Olie op Bonaire. *Amigoe* 16.V.1974, p. 9.

Gerharts, L.D.: Ons vliegveld. *Bon. Bull. 2,* 27.III.1975, *13,* p. 1-2, 1 fig.

(Gerharts, L.D.): Washington National Park. *Bon. Bull. (1),* 15.V.1973, p. (1-2).

Gerlings, H.J. Marius: De eigen organen van het Statuutskoninkrijk. *Politiek perspectief 2,* mei/juni 1973, 3, p. 57-61.

Gerlings, H.J. Marius: Het Koninkrijksstatuut. *NWIG 48,* 1971, p. 135-157.

Gerlings, H.J. Marius: Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen: souvereine staten. *NWIG 50,* 1975, 1, p. 3-6.

Gerlings, H.J. Marius: Surinamers, Antillianen en het Nederlanderschap. *Haagse Post* 7.IX.1974; also in *Beurs* 16.IX., p. 4.

(Gerritsen, J.A.J.): Onderzoek naar vorming kalkgesteenten Bonaire (by P. Wagenaar Hummelinck & C.G. van der Meer Mohr). *Amigoe* 26.III.1970, p. 9, 3 figs.

Géry, J.R.: Notes on the Ichthyology of Surinam and other Guianas 10. The distribution pattern of the genus Hemibrycon . . . *Bull. Aquatic Biol. 3,* 1962, p. 65-80, 10 figs.

Géry, J.: Poissons characoides des Guyanes. I. Généralités. II. Famille des Serrasalmidae. *Zool. Verhand. Leiden 122,* 250 pp., 44 fig., 16 pls. excl.

Gevolmachtigd minister W.F. van Eer. *Hangalampoe 1,* (1974), *5,* p. 8-9, 2 figs.

Gezaghebber . . . A. Kibbelaar: Niet ten onder aan een insulaire mentaliteit. *Amigoe* 14.X.1970, p. 7, portr.

Ghering, A.J.J. e.a., see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.*, 1970.

Giterson, A.L. & Lie Fong, L.A.S. & Wederfoort, I.E. & Schouten, H.: Blood-, urine- en liquor sugar II. *Clin. Chim. Acta 34,* 1971, p. 489-490. (Curaçao)

Giterson, A.L. & Slooff, P.A.M. & Schouten, H.: Oxalate in urine. *Clin. Chim. Acta 29,* 1970, p. 342-343. (Curaçao)

'Golden Rock'-groep wil: Gouden bergen voor St. Eustatius. *Telegraaf* 4.IX.1970.

Gomes Casseres, B.: Onderwijs en economie op Curaçao, 1900-1940. *Kristòf 1,* 1974, 2, p. 63-71, 1 fig.

Gomes Casseres, Charles: Our future . . . di nos e ta? *Kristòf 2,* 1975, 1, p. 1-27.

González, Germán & González, Domingo: Contribución al conocimiento de la bibliografía de las ciencias marinas del Mar Caribe Sur; biología marina y pesquera. *Symp. Invest. Reso. Car. Sea, Curaçao 1968,* 1971, p. 417-436.

Goossens, J.P. & Statius van Eps, L.W. & Schouten, H. & Giterson, A.L.: Incomplete renal tubular acidosis in sickle cell disease. *Clin. Chim. Acta 41,* 1972, p. 149-156, 4 figs. (Curaçao)

Gorman, George C. & Atkins, Leonard: The zoogeography of Lesser Antillean Anolis lizards. An analysis based upon chromosomes and lactic dehydrogenases. *Bull. Mus. Comp. Zool. Harvard 138,* 1969, 3, p. 53-80, 15 figs.

Goslinga, Cornelis Ch.: La dictatura de Guzmán Blanco en Venezuela y las reacciones hacia ella en las Antillas Holandesas. *Boletín Acad. Nacional Historia* (Caracas) *57,* 1974, 226, p. 236-261.

Gould, Stephen Jay: Character variation in two land snails from the Dutch Leeward Islands: Geography, environment and evolution. *Syst. Zoology 18,* 1969, 2, p. 185-200, 8 figs.

Gouverneur Debrot neemt afscheid met gemengde gevoelens. *Amigoe* 24.II.1970, p. 3. — . . . schouwde terug op zijn ambtsperiode. *Beurs* 24.II, p. 3. — *Ant. Nieuwsbr.* 11.III.1970; *Union* 19.II.

Gouverneur Leito opende Rechtshogeschool. *Ant. Nwsbr. 12,* 1971, *37,* p. 2-4.

Gouverneur (B.M. Leito) roept op tot oprechte burgerzin. *Antillen nu 7,* juli 1970, p. 2.

Gouverneur (Leito) waarschuwt jeugd voor overdreven polarisatie. *Amigoe* 22.X.1974, p. 3.

Gouverneur van Slobbe. *Union* 9 & 16.X.1969, p. 6; 27.XI., p. 8.

Govaars, Ron: Het Surinaamse Bevrijdingsfront . . . Henry Cairo. *Telegraaf* 13.I.1971, p. 5, portr.

Govaars, Ron & Kroese, Wim: Juust Rens vecht voor Surinaamse luchtvaart. *Telegraaf* 6.I.1971, p. 11, 3 figs.

Graaf, H.J. de: Het miniatuurportret van Johannes Wesenhagen. *Versl. Sti. Cultuurgesch. Nederl. Overzee 1970,* p. 50-51, 4 figs. (11.VIII.1743-21.III.1839, Surinam)

Grandioos geschenk erven M. Maduro. Kapitale bibliotheek en landhuis aan de gemeenschap geschonken. *Beurs* 6.III.1974, p. 2. (Collection of the late S.A.L. (Mongui) Maduro and Landhuis Rooi Catootje presented to the Gov. of Curaçao.)

Groen, C.J.: Het toerisme in het Caraïbische gebied. *K.N.A.G. Geogr. Tijdschr. 8,* 1974, 5, p. 445-452. (N.A. p. 448-450)

Grontmij en Sogréah konkluderen: Landbouw mogelijk goede ekonomische bron voor de Nederlandse Antillen. *Antillen Nu 6,* 1970, p. 3, 1 fig. — *Ant. Nwsbr. 11,* 1970, *18,* p. 1-3. — Sogréah ziet goede kansen voor landbouw Antillen. *Amigoe* 23 & 24.III.1970.

Groot, Silvia W. de: A short history of the Djuka's. *Sur. Mag., March 1975,* p. 12-17, 6 figs. 2 of which in colour.

(Groot, Silvia W. de): Gesprek met E. Josephzoon. Bosnegers en politiek. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 305-308.

Groot, Silvia W. de: Gesprek met minister F.E. Essed. Zelfstandigheid en West-Suriname. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 269-274.

Groot, Silvia W. de: Hoe Suriname bevolkt werd en hoe de grootopperhoofden Aboikoni, Abone, Foster en Gazon de weg terug gingen. *Maandblad Avenue 7,* juli 1971, p. 111-114, 2 figs.

Groot, Silvia W. de: Kroniek van een grensconflict. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 325-328.

Groot, Silvia W. de: Rebellie der Zwarte Jagers. De nasleep van de Bonni-oorlogen 1788-1809. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 291-304.

Grote havenstaking van 1922. Felis Chacuto: man uit een stuk. *Amigoe* 15.VII.1972, p. 9, portr.

Grote hotels verkeren in financiële moeilijkheden. *Beurs* 27.IX.1974, p. 1 & 7.

Grote voorsprong van Suriname op andere tropische landen. *Suriname feiten* mei 1971, *5,* p. 4.

Haaren, D. van e.a., see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.*, 1970.

Haas, Fred W. de: (Pierre) Lauffer als dichter. — als schrijver. *Amigoe* 5.XI.-1969, p. 8-9, 2 portr.

Haas, R.A. de & Oostburg, B.F.J. & Sitalsing, A.D. & Bellot, S.M.: Isolation of yellow fever vitus from a human liver obtained by autopsy in Surinam. *Trop. geogr. Med. 23,* 1971, p. 59-63.

Habibe, H.: Algun aspekto sosial den poesía na papiamento. *Kristòf 2,* 1975, 1, p. 31-40. — C.G.M. Smit: Habibe pleegt geschiedvervalsing. *2,* 3 p. 144-147. — Habibe: Ta ken ta falsifika istoria, Habibe o Smit??? *2,* 3, p. 148-153.

Habibe, H.: Enkele aantekeningen bij het Rapport van Prof. Prins. *Watapana 4,* 1971, *1,* p. 11-15.

Habibe, H.: Nogmaals Guillermo Rosario. *Watapana 4,* 1971, *1,* p. 24-26.

Habibe, H.: Poesía na papiamento di Federico Oduber. *Watapana 3,* 1971, *3,* p. 3-6.

Habibe, H.: Spelling Römer of Daal? *Watapana 2,* 1970, *7,* p. 21-25.

Habibe, H.: Un biaha mas ortografia di papiamento. *Watapana 2,* 1970, 6, p. 21-25.

Habraken, G.: Grote man van Frente is Cola Verhey. *Beurs* 24.VIII.1970, p. 2.

Habraken, Gerard: Regering-Isa: 'Grote vergissing'. Beheerste spanning op zwaarbewapend Curaçao. *Utr. Nwsbl.* 16.II.1971, p. 9, 4 figs.

Habraken, Gerard: Suriname is een kruitvat. Spanningen tussen Hindoestanen en Creolen worden explosief. *Utr. Nwsbl.* 24.XI.1970, p. 9, 3 figs.

Hack, H.: De Zuid-Amerikaanse Indianen. *K.N.A.G. Geogr. Tijdschr. 7,* 1973, p. 225-232.

Haffer, Jürgen: Notas sobre la avifauna de la Península de la Guajira. *Novedades Colombianas 1,* 1961, 6, p. 374-377, 379, 381, 383-396, 7 figs.

Halewijn, R. van: Black Tern Chlidonias niger in the South Caribbean Sea. *Ardea 61,* Dec. 1973, p. 189-191.

Halewijn, R. van: Kittiwake Rissa tridactyla off the coast of Surinam. *Ardea 61,* Dec. 1973, p. 189.

Halewijn, R. van: Marine Ornithology. *CICAR Report 1971,* Min. Defensie Afd. Hydrogr. (May 1972), p. 9-21.

Halteren, P. van: Present state of insecticide resistance in the Wageningen rice polder. *SL 20,* 1972, 1, p. 47-49, 1 fig.

Halteren, P. van: Some aspects of the biology of the paddy bug, Oebalus poecilus (Dall), in Surinam. *SL 20,* 1972, *2,* p. 23-33, 4 figs.

Halteren, P. van: Some observations on the biology of Draeculacephala clypeata Osb. (Cicadellidae, Homoptera) in Surinam. *SL 18,* 1970 (1971), 2, p. 84-86.

Hardgraves, Paul E. & Brody, Robert W. & Burkholder, Paul R.: A study of the phytoplankton in the Lesser Antillean region. *Bull. Mar. Sci. 20,* 1970, 2, p. 331-349, 2 figs.

Harman, Walter J.: The Naididae (Oligochaeta) of Surinam. *Zool. Verhand. Leiden 133,* 1974, 36 pp., 6 figs.

Hartog, J.: Ampués is nooit op Curaçao maar wel op Aruba geweest. *Beurs* 24.IX.1973, p. 3.

(Hartog, J.): Bibliotheek voor ruim tachtig procent een Arubaanse zaak. *Amigoe* 10.III.1971, p. 5, 2 figs.

Hartog, J., 1974. Bonaire in motion. *Kontakto Antiyano 6 (5),* p. 1-5.

Hartog, J.: De oudste naam van Saba was St. Christoffel. *Beurs* 18.X.1973, p. 2, 2 figs.

Hartog, J.: Het ontstaan van Sint Jan en Ascension na 1529. *Beurs* 1.X.1973, p. 4.

Hartog, Johan: Hoe kwam St. Anna naar Curaçao? St. Annabaai en Schottegat lagen in 18e eeuw precies andersom. *Beurs* 7.XII.1974, p. 6, 3 figs.

Hartog, J.: Moses Leverock, de vader van Saba (1863-1875). *Beurs* 21.I.1975, p. 5. — More ill. articles on Saba: e.g.3.II, 10.III,26.IV, 12 & 14.V, 3 & 24.VI, 8 & 14.VIII.1975.

Hartog, J.: Op 11 februari 1942 kwamen de Amerikanen op Oranjestad en Willemstad. *Beurs* 27.I.1970, p. 3.

Hartog, J.: Pater M. Latour. Historicus van formaat. *Amigoe* 27.I.1972, p. 8, portr.

Hartog, J.: Piar 200 jaar geleden gedoopt. *Beurs* 22.II.1974, p. 3.

Hartog, J.: Vijftig dagen Franse terreur op Curaçao. *Beurs* 13.X.1973, p. 6, 1 fig.

Hartog, J.: Wie geniet de eer de ontdekker te zijn geweest van Curaçao? *Beurs* 23.VIII.1971, p. 2 & 8, 3 figs.

Hartog, J.C. den: Notes on growth of sea anemones in relation to temperature and salinity, and a method to obtain clones of these animals for experimental work. *Proc. Ass. Int. Marine Lab. Car. 9,* 1973, p. 15.

Hasselbach, O.E. & Idoe, J.: Dehanding of bananas in Surinam. *SL 21,* 1973, 3, p. 127-132, 1 fig.

Haveman, H.A.: Het m.a.v.o. in de Nederlandse Antillen. *Pedagogisch Forum 5,* 1971, 9, p. 342-345.

Haverschmidt, F.: Accipiter poliogaster in Surinam. *Journal für Ornith. 113,* 1972, 3, p. 338-339.

Haverschmidt, F.: August Kappler als ornithologischer Sammler und Beobachter in Surinam von 1836-1879. *Stuttgarter Beitr. Naturk. (A) 260,* 1973, 20 pp., 1 fig.

Haverschmidt, Francois: Die Blauflügel-Ente (Anas discors) im nördlichen Südamerika nebst Beringungs-Ergebnisse aus Surinam. *Die Vogelwarte 25,* 1970, 3, p. 229-233.

Haverschmidt, F.: (Review of) Jean Delacour & Dean Amadon, *Curassows and related birds,* Am. Mus. Nat. Hist., 1973. *Ardea 62,* 1974, p. 140-141. (Suriname mentioned)

Haverschmidt, F.: Les Mygales se nourrissent-elles d'oiseaux? *Alauda 38,* 1970, 4, p. 274-277, 3 figs.

Haverschmidt, F.: Notes on the life-history of the Mouse-coloured Flycatcher in Surinam. *Wilson Bull. 86,* 1974, 3, p. 215-220, 1 fig.

Haverschmidt, F.: Notes on the life history of the Rusty-margined Flycatcher in Surinam. *Wilson Bull. 83,* 1971, 2, p. 124-128, 1 fig.

Haverschmidt, F.: Notes on the life history of the Yellow-breasted Flycatcher in Surinam. *Wilson Bull. 86,* 1974, 3, p. 215-220, 1 fig.

Haverschmidt, F.: Pachyramphus surinamus nesting in Surinam. *Ibis 114,* 1972, p. 393-395, 1 fig.

Haverschmidt, F.: The occurrence of the Giant Snipe Gallinago undulata in Surinam. *Bull. Brit. Ornith. Club. 94,* 1974, p. 132-134, 1 fig.

Haverschmidt, F.: The past and present status of the American Flamingo in the Guianas. *Bull. Brit. Ornith. Club. 90,* 1970, 3, p. 74-78, 1 fig.

Hebeda, E.H. & Boelrijk, N.A.I.M. & Priem, H.N.A. & Verdurmen, E.A.Th. & Verschure, R.H.: Excess radiogenic argon in the Precambrian Avanavero dolerite in western Suriname (South America). *Earth Planet. Sci. Letters 20,* 1973, p. 189-200, 6 figs.

Hebeda, E.H. & Priem, H.N.A.: Geochronology and K-Ar studies of the Precambrian doleritic-gabbroic intrusion in Suriname. *Z.W.O. Lab. Isotopen-Geologie, Ann. Progress Rep. 1970,* p. 21-34, 3 figs.

Heide, J. van der: Plankton development during the first years of inundation of the Van Blommestein (Brokopondo) Reservoir in Suriname, S. America. *Verh. Internat. Verein. Limnol. 18,* Dec. 1973, p. 1784-1791, 9 figs., 3 of them on folding table excl.

Heidecker, Lorraine & Siegel, Michael I.: Preliminary excavation of the Henriquez 1 site, Tanki Flip, Aruba, Netherlands Antilles. *Florida Anthropologist 22,* March-Dec. 1969, 1-4, p. 12-16.

Helman, Albert: Over 'nationale' letterkunde. *Sticusa journaal 4, (8),* 3.XII.1974, p. 3-6.

Henriquez, P.C.: (1) Nederlands ontwikkelingsbeleid voor de Antillen heeft gefaald. (2) Hulp aan de Antillen: rapportenchaos en geen visie. (3) Bevolkingsprobleem op Antillen niet met planning aangepakt. (4) Slecht plannen schaadde op Curaçao kansen voor toerisme. *NRC Handelsblad* 15.V.1974, p. 7; 16.V.; 17.V.; 18.V.

Henry Dors, schoolpedagoog. *Sur. Nieuws 19,* 13.XII.1969, *49,* p. 5-7, portr.

Herdenking op Rif. Strijd van Tula duurt nog voort. *Amigoe* 18.VIII.1971, p. 3 & 1.

Hermes, J.J.: Planctonic Foraminifera from the Seroe Mainsji formation of Curaçao. *Geol. & Mijnb. 47,* 1968, 4, p. 280-290, 3 pl. incl.

(Herrenberg, H.F.): De Surinaamse Socialistische Unie. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 322-324.

Heuvel, Pim: De trilogie van een displaced person. *Kristòf 1,* 1974, p. 282-291 (Boelie van Leeuwen)

Hey, C.J. & Linden, B.L. v.d.: Tene bo Aruba limpi di DDT. *Beurs* 9.VI.1973, p. 7.

Hill, Russel L.: Polymorphism of costal and vertebral laminae in the sea turtle Lepidochelys olivacea. *Stinasu mededeling 2,* Surinam turtle notes *1,* p. 3-9, 1 fig.

Hill, Russell L.: The effect of rupturing eggs in sea turtle nests on the hatchling emergence percentage. *Stinasu meded. 2,* Surinam turtle notes *3,* p. 14-16.

Hill, Russell L. & Green, Derek J.: Investigation of the damage by the crab Ocypode quadrata to the eggs of the green turtle Chelonia mydas. *Stinasu meded. 2,* Surinam turtle notes *2,* p. 10-13, 2 figs.

Hillen & Oirschot, see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.,* 1970.

Hindoes willen twee Surinames. *Amigoe* 5.XI.1970, p. 1.

Hipolito Ocalio: Na jarenlange miskenning zijn exposities enorme stimulans. *Amigoe* 6.III.1971, p. 9, 2 figs.

Historische opening van AVV-C-Vakbondsgebouw. *Beurs* 5.VII.1971, p. 1 & 5, 3 figs.

Historisch overzicht van onderwijs in de N.A. *Beurs* 12.VIII, p. 3 & 7; 18.VIII.1970, p. 5.

Hobby of Mrs. Beerman becomes rare collection of sea shells. *Aruba Esso News 30,* 1969, *24,* Dec. 5, p. 4-5 & 8, 12 figs. (J.H. Beerman, née Paul)

Hoek, C. van den: Algal vegetation-types along the open coasts of Curaçao, Netherlands Antilles. I + II. *Proc. Kon. Ned. Akad. Wet. (C) 72,* p. 537-577, 2 figs. folding fig. excl.

Hoek, C. van den: Notes on Cladophora (Chlorophyceae). I. Two new Caribbean species: Cladophora jongiorum nov. sp. and Cladophora longicellulata nov. sp. *J. Phycology 5,* 1969, 2, p. 128-134, 14 figs.

Hoek, C. van den: Notes on Cladophora (Chlorophyceae). II. Cladophora catenata (Linnaeus) Kütz., 1843, emend. v.d. Hoek, 1963. *J. Phycology 5,* 1969, 2, p. 134-136, 1 fig.

Hoetink, H.: De Antillen en de toekomst: een science-fiction. *Kristòf 1,* 1974, 1, p. 26-31.

Hoeven, P. van der: 'Democratisch' beleid. *Amigoe* 1.III.1971, p. 2.

Hoeven, P. van der: Nee, pa . . . *Amigoe* 8.V.1973. (Critical review of W. Brand's article in *Intern. Spectator* 22.II.'73, also in *Amigoe* 18.IV.1973)

Hofker Sr., J.: The Foraminifera of Piscadera Bay, Curaçao. *Stud. Cur. 35,* 1971, p. 1-62, fig. 1-149.

Holthuis, L.B.: Notes on American Albuneidae (Crustacea Decapoda, Anomura) with the description of a new genus and species. *Proc. Kon. Ned. Akad. Wet. (C) 64,* 1960, 1, p. 21-36, 5 figs. (Curaçao crabs)

Holthuis, L.B.: The lobsters of the superfamily Nephropidea of the Atlantic Ocean. *Bull. Mar. Sci. 24,* Dec. 1974, 4, p. 723-938, 884, 35 figs. (Incl. material collected near Curacao, Saba and Suriname)

Homofielen gaan zich verenigen. *Amigoe* 10.VII.1971, p. 2. (Sociedad homosexual Antillano Biba larga biba)

Honderdjarige Neni Margaretha: Ik heb Rooi Santoe opengelegd. *Amigoe* 30.VIII.1974, p. 9, 2 portr.

Honderdjarige Societeit De Gezelligheid in vogelvlucht. *Beurs* 8.IV.1971, p. 2.

Hoogmoed, M.S.: Notes on the herpetofauna of Surinam I. — Itinerary of a herpetological collecting trip in Surinam in 1968. *Zool. Meded. Leiden 44,* 29.XII.1969, 4, p. 47-73, 3 figs., 6 pls. excl.

Hoogmoed, M.S.: Notes on the herpetofaun of Surinam II. — On the occurrence of Allophryne ruthveni Gaige in Surinam. *Zool. Meded. Leiden 44,* 29.XII.1969, 5, p. 75-81, 1 fig., 3 pls. excl.

Hoogmoed, M.S.: Notes on the herpetofauna of Surinam III. — A new species of Dendrobates from Surinam. *Zool. Meded. Leiden 44,* 29.XII.1969, 9, p. 133-141, 3 fig., 3 pls. excl. one of them col.

(Hoogerwerf, Dick): Bescherm de visstand op de Antillen. *Beurs* 23.IX.1970, p. 3,1 fig. — *Amigoe* 22.IX.1970, p. 8.

Horecaf-affaire. Hoe vermoord je het toerisme. *Amigoe* 11.I.1975; see also Horecaf roept staking uit. 10 & 13.I. — Horecaf geeft opening van zaken. *Beurs* 24.I., p. 4.

Horeman, R.: Smeltkroes Suriname. *Volkskrant* 5, 9, 16, 20 & 30.VI.1970, ill.

Host Enterprises Inc. sloot gisteren overeenkomst met eilandgebied. *Beurs* 16.I.1970, p. 2, figs. — See also *Ant. Nwsbr.* 22.VII and 9.XII.; *Amigoe* 28.IV., 6 & 24.VII, 20,23 & 28.XI and 3 & 21.XII.1970, Host niet meer naar Bonaire? — Visie Host op Bonaire onderhandelingen. *Beurs* 28.XI.1971, p. 1 & 3; also 11 & 23.I.1971, p. 2 & 11.

Hotelbouw niet afgestemd op behoeften. *Amigoe* 15.VII.1972, p. 11, 2 figs.

Houten, J.G. ten: Het plantenziektekundig onderzoek in Nederland . . . *SL 18,* 1970 (1971), p. 77-86.

Houtman, C.B. & Cellarius, G.W.: Marketing vegetables in Surinam. *SL 20,* 1972, 2, p. 34-43; *21,* 1973, 1, p. 12-20; 3, p. 89-99.

Hove, Harry A. ten: Notes on Hydroides elegans (Haswell, 1883) and Mercierella enigmatica Fauvel, 1923, alien serpulid polychaetes introduced into the Netherlands. *Bull. Zool. Mus. Amsterdam 4,* 1974, 6, p. 45-51, 9 figs. (Incl. Curaçao specimens)

Hove, H.A. ten: Serpulinae (Polychaeta) from the Caribbean: I — The genus Spirobranchus. *Stud. Cur. 32,* 1970, p. 1-57, fig. 1-124, pl. 1-5 excl.

Hove, H.A. ten: Serpulinae (Polychaeta) from the Caribbean: II — The genus Sclerostyla. *Stud. Cur. 43,* 1973, p. 1-21, fig. 1-37, pl. 1-4 excl.

Humes, Arthur G.: Copepods of the genus Scambicornus (Cyclopoida, Lichomolgidae) associated with holothurians in the West Indies. *Stud. Cur. 29,* 1969, p. 79-95, fig. 37-83. (Incl. specimens from Curacao and Bonaire).

Humes, Arthur G. & Stock, Jan H.: A revision of the Family Lichomolgidae Kossmann, 1877, cyclopoid copepods mainly associated with marine invertebrates. *Smiths. Contr. Zool. 127,* 1973, vi + 368 pp., 190 figs. (Incl. Neth. Ant. specimens)

KONINKLIJK INSTITUUT
5 jan 1976
VOOR
TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE

F. HAVERSCHMIDT

OGIER DE GOMBAUD, DE VOGELSCHILDER UIT CAYENNE EN SURINAME EN ZIJN IN 1815 VERZONDEN VERZOEKSCHRIFT AAN LOUIS XVIII

In de bibliotheek van 'Teylers Stichting' te Haarlem bevindt zich een collectie aquarellen van vogels uit Cayenne en Suriname vervaardigd door Ogier de Gombaud. De verzameling bestaat uit 168 platen (formaat 31 × 45 cm) en is gebonden in twee delen. Aan het eerste deel gaat een fraai geencadreerde met de hand geschreven pagina vooraf met als opschrift: 'Les Oiseaux de la Guijanne, peints d'un fini précieux et avec autant de vérité qu'il a été possible, dédiée à l'Eternel, créateur de tant de merveilles' en is getekend met: 'Cayenne, 30 août 1808, Ogier de Gombaud.[1]

Aan de onderzijde van alle platen is een met de hand geschreven onderschrift van enkele regels dat behalve de Franse namen van de afgebeelde vogels ook enkele bijzonderheden bevat. Elke plaat (op één uitzondering na) is gesigneerd en gedateerd soms zelfs tweemaal met (Ogier) de Gombaud fait à Cayenne (Surinam) en (of) (Ogier) de Gombaud pinxit à Cayenne (Surinam). 145 platen zijn uit Cayenne waarvan 8 uit 1803, 38 uit 1804, 18 uit 1805, 33 uit 1806, 23 uit 1807, 19 uit 1808 en 4 uit 1809. 23 platen zijn uit Suriname waarvan 12 uit 1810, 8 uit 1811 en telkens één uit 1814, 1815 en 1817. Zijn grootste activiteit viel dus in de jaren 1804-1808.

Het is dus duidelijk dat het een verzameling originele platen is en niet een gedrukte publicatie zoals de bibliografieën van Ekama (1885-88) en Nissen (1953) zouden doen vermoeden.[2]

Een groot tekenaar was de Gombaud stellig niet, van perspectief had hij weinig begrip, veel moeite had hij met de snavels en vooral de poten die soms op wonderlijke wijze als het ware aan het lichaam zijn vastgeplakt. De vogels zelf doen wat vlak aan, wel heeft hij oog voor de details van het verenkleed en de kleuren zijn over het algemeen goed soms zelfs uitstekend. Herhaaldelijk schildert hij vogels in actie zoals voedsel zoekend, een prooi verorberend of hun veren poetsend en hierin was hij zijn tijd vooruit want de vogelschilderkunst in het begin van de 19e eeuw stond nog geheel in het teken van het weergeven van een houterige vogel zittend op een tak. Hoewel hij zelf zegt dat de verzameling is 'peinte d'après nature' (p. 8) en zelfs 'j'ai peint autant que j'ai pu les objects ad vivum' (p. 13) staat toch vast dat er copieën

onder zijn van de platen, in Buffon b.v. de vogel rechts op de plaat in mijn publicatie van 1957.

De afgebeelde vogels zijn gemakkelijk te identificeren vooral de grotere en kleurrijke soorten, voor de kleine vogels geldt dit in mindere mate en sommige zijn zelfs onherkenbaar. Hoewel hij zelf zegt dat bijna 600 soorten in zijn werk zijn afgebeeld, is dat aantal veel te hoog omdat hij dikwijls wanneer het vederkleed van de geslachten verschilt deze vogels als verschillende soorten beschouwt. Ik schat het aantal op 325-350.

De uit enkele regels bestaande begeleidende tekst is over het algemeen weinig belangrijk, en is meestal beperkt tot het vermelden van de plaatselijke naam en de Franse naam en kleine bijzonderheden over het voedsel en dergelijke. De Franse vogelnamen zijn ontleend aan De Buffon[3] wiens werk hij blijkbaar goed kende. Herhaaldelijk eindigt de tekst met de opmerking 'renvoyé à mon historique' of 'renvoyé à l'historique de M. de Buffon' hetgeen er op zou kunnen wijzen dat hij over De Buffon heeft geschreven hoewel vaststaat dat er nimmer een werk van dien aard door hem is gepubliceerd.[4]

Ook voor de faunistiek van Cayenne en Suriname zijn de platen van belang b.v. de boomeend *Dendrocygna viduata* op plaat 85 van deel II die in Suriname werd vervaardigd in 1811, waarbij hij aantekent dat deze soort zeer zeldzaam[5] is en het enige exemplaar is dat men in deze streken heeft ontmoet ('extraordinairement rare et le seul qu'on ait vue dans ces contrées'). Anderzijds is voorzichtigheid geboden en we staan verbaasd wanneer we op plaat 39 van deel II een *Rhea americana* afgebeeld zien uit 1804, een soort die veel zuidelijker voorkomt dan Cayenne en op de laatste plaat zelfs een Kroonkraanvogel uit Afrika! Wij kunnen ook moeilijk aannemen dat de 'Scissor-tailed Flycatcher' (*Muscivora forficata,* Cayenne 1807), een soort welke op de trek niet zuidelijker is waargenomen dan in Midden-Amerika, werkelijk in Cayenne is vastgesteld, terwijl de eveneens op die plaat afgebeelde 'Fork-tailed Flycatcher' *(Muscivora tyrannus)* een in de Guianas talrijke vogel is.

Ondanks deze tekortkomingen gaat er een grote bekoring uit van deze omvangrijke platenverzameling en is het voor de kenner van de vogels van dit deel van Zuid-Amerika een waar genoegen ze te bestuderen. In verschillende van mijn publicaties over de vogels van Suriname (1955, '57, '68, '70a, '70b) zijn in totaal 8 van deze platen op kleine schaal gereproduceerd terwijl in dit artikel 7 nieuwe zijn opgenomen die de lezer een goed idee geven

van De Gombaud's kunnen als vogelschilder.

Het spreekt vanzelf dat onze belangstelling naar de persoon van De Gombaud uitgaat. Hij is een mysterieuze figuur over wie uiterst weinig bekend is. Gepubliceerd heeft hij blijkbaar nimmer iets en zijn naam komt dan ook niet voor in de *Bibliographie Ornithologique Française* van Ronsil (1948-'49) noch in diens werk over de Franse vogelschilders (1957). Ronsil berichtte mij zelfs dat hij de naam van Ogier de Gombaud nimmer was tegengekomen. Mijn pogingen om nadere inlichtingen te krijgen van het Consulair Agentschap van Frankrijk in Paramaribo leverden slechts weinig op. Ogier de Gombaud (zijn geboortedatum kon niet worden opgegeven) was destijds werkzaam op het Ministerie van Oorlog in Parijs. Zijn naam komt voor op een lijst van 40 gedeporteerden die op het fregat 'La Cybèle' werden afgevoerd op de 17e pluviose van het jaar XII, nadat Napoleon, toen nog Eerste Consul, zijn deportatie buiten het Continentaal gebied had gelast bij schrijven van de 17e frimaire van het jaar XI. Zijn haat tegen het regime en zijn relaties met Metge en Chevalier die ter dood waren veroordeeld wegens samenzwering tegen de Eerste Consul zouden tot dit bevel hebben geleid. Gedurende zijn gevangenschap op het eiland Oléron in afwachting van zijn deportatie gedroeg hij zich rustig maar was 'overdreven in zijn haat tegen het regime'. Omstreeks 1822 of 1823 zou hij zijn overleden ten huize van een zekere 'docteur de Baise' te Paramaribo. In ieder geval is hij vóór 1827 gestorven daar in dat jaar een dochter van hem een verklaring van overlijden aan de Minister van Oorlog heeft aangevraagd.

De Gombaud was dus een politieke banneling die van 1803 tot 1809 (de laatste platen uit Cayenne dateren van dat jaar) in Cayenne heeft vertoefd. In dat jaar of in 1810 heeft hij zich in Suriname gevestigd, want de eerste platen uit Suriname zijn van 1810. Niet blijkt of hij is vrijgelaten dan wel is ontsnapt. De Jong (1964) heeft de veronderstelling geopperd dat hij zou zijn vrijgelaten omdat hij zijn omvangrijke verzameling platen heeft kunnen meenemen. De platen bevinden zich ook thans nog in uitstekende staat en dragen niet de sporen van een avontuurlijke vlucht. Tegenover deze opvatting zou kunnen worden aangevoerd dat hij zich nog vóór de val van Napoleon in Suriname heeft gevestigd. Zelf laat hij zich hierover in het geheel niet uit.

Hoewel de naam van De Gombaud dus onbekend is in de Franse ornithologische literatuur wordt hij toch — zij het zeer kort — vermeld door Gurney[6] in zijn onvoltooid gebleven werk

over roofvogels van 1861, en wel op p. 48 bij *Milvago chimachima* en op p. 49 bij de zwarte gier *(Coragyps atratus)* waar hij opmerkt: 'Monsieur Ogier de Gombaud, who resided for many years in Guiana, and some of whose notes are in my possession'. Hieruit volgt dat er aantekeningen van De Gombaud in Engeland zijn beland.

Mijn pogingen deze aantekeningen op te sporen hadden geen resultaat. Ze bevinden zich niet in het Norfolk and Norwich Museum te Norwich en evenmin in de bibliotheek van het British Museum (Natural History) waar de nagelaten geschriften van Gurney bewaard worden.

Ook vóór zijn deportatie naar Cayenne heeft De Gombaud vogels geschilderd, waarschijnlijk naar opgezette exemplaren in het museum in Parijs. In de bibliotheek van het Muséum National d'Histoire Naturelle in Parijs bevinden zich 27 'vélins' met vogelafbeeldingen van De Gombaud uit de jaren 1792 en 1793. Een van deze platen uit 1792 is hier gereproduceerd (Fig. 1). Het is nog een typisch voorbeeld van de vogelschilderkunst uit het einde van de 18e eeuw.

Belangrijker dan deze fragmenten is echter een handschrift (MS 1998 no. 152), aanwezig in de bibliotheek van het Muséum National d'Histoire Naturelle in Parijs dat door wijlen René Ronsil werd gevonden toen wij over De Gombaud correspondeerden.[7] Het is in Suriname op 24 april 1815 geschreven en bestaat uit een uitvoerige brief — 9 met duidelijk handschrift beschreven folio-paginas — aan Koning Lodewijk XVIII van Frankrijk, waarin hij zijn verzameling platen aanbiedt in de hoop dat hem de middelen zullen worden verschaft naar zijn vaderland terug te keren. Zelf noemt hij het een prospectus van zijn werk, maar het bevat vele bijzonderheden over zijn leven en werken gedurende zijn gedwongen verblijf in Cayenne. Het is ook van belang voor de historie van Suriname zodat het verbatim in een Appendix aan dit artikel is toegevoegd.

De Gombaud beklaagt zich herhaaldelijk over het lot dat hem heeft getroffen, dat hij zonder enige reden werd gearresteerd en in 1803 zonder verhoord of beschuldigd te zijn naar Cayenne werd gedeporteerd. Hij noemt zich een slachtoffer van de tirannie van Napoleon wiens regime hij 'le pouvoir le plus arbitraire' noemt. Hij beroept er zich op dat hij gedurende de revolutie geen rang heeft willen aanvaarden maar als 'simple grenadier' in het leger heeft gediend. Ook tijdens zijn verblijf in Cayenne moest hij onder moeilijke omstandigheden werken, de autoriteiten waren

van zijn werk op de hoogte maar verschaften hem geen localiteit om rustig te kunnen werken, de materialen moest hij zelf kopen tegen hoge prijzen en 'ma bourse seule et mon courage ont tout fait'!

Over zijn verblijf in Suriname zegt hij niets in deze brief. Daarover weten we alleen iets uit de begeleidende tekst bij zijn platenverzameling waarbij hij enige malen de naam van een 'docteur de Baise' noemt, met wie hij in Suriname bevriend was, die een verzameling kolibries had. Door maagonderzoek was hem gebleken dat zij behalve met nectar zich ook met kleine insecten voedden. Wel zegt hij dat hij in schulden was geraakt en dat landgenoten hem als het ware geld opgedrongen hadden om te kunnen bestaan.

De smeekbede aan de Koning is niet verhoord want vast staat dat hij jaren later in Suriname is overleden, waarschijnlijk op hoge leeftijd daar hij reeds in 1815 opgaf 'plus que sexaguenaire' te zijn. Het gebrekkige adres aan het slot van zijn schrijven valt op en ook nergens blijkt of hij in Paramaribo dan wel elders gevestigd was.

Bij het bestuderen van zijn platen en het lezen van deze 'cri de coeur' kunnen wij niet anders dan eerbied en bewondering hebben voor deze eenzame figuur die, zoals hij zelf zegt, in zijn ongeluk de muzen heeft te hulp geroepen in een land waar zij totaal onbekend waren en waarheen Europa al sinds lange tijd mensen zond wier ogen gesloten waren voor de schoonheden der natuur.

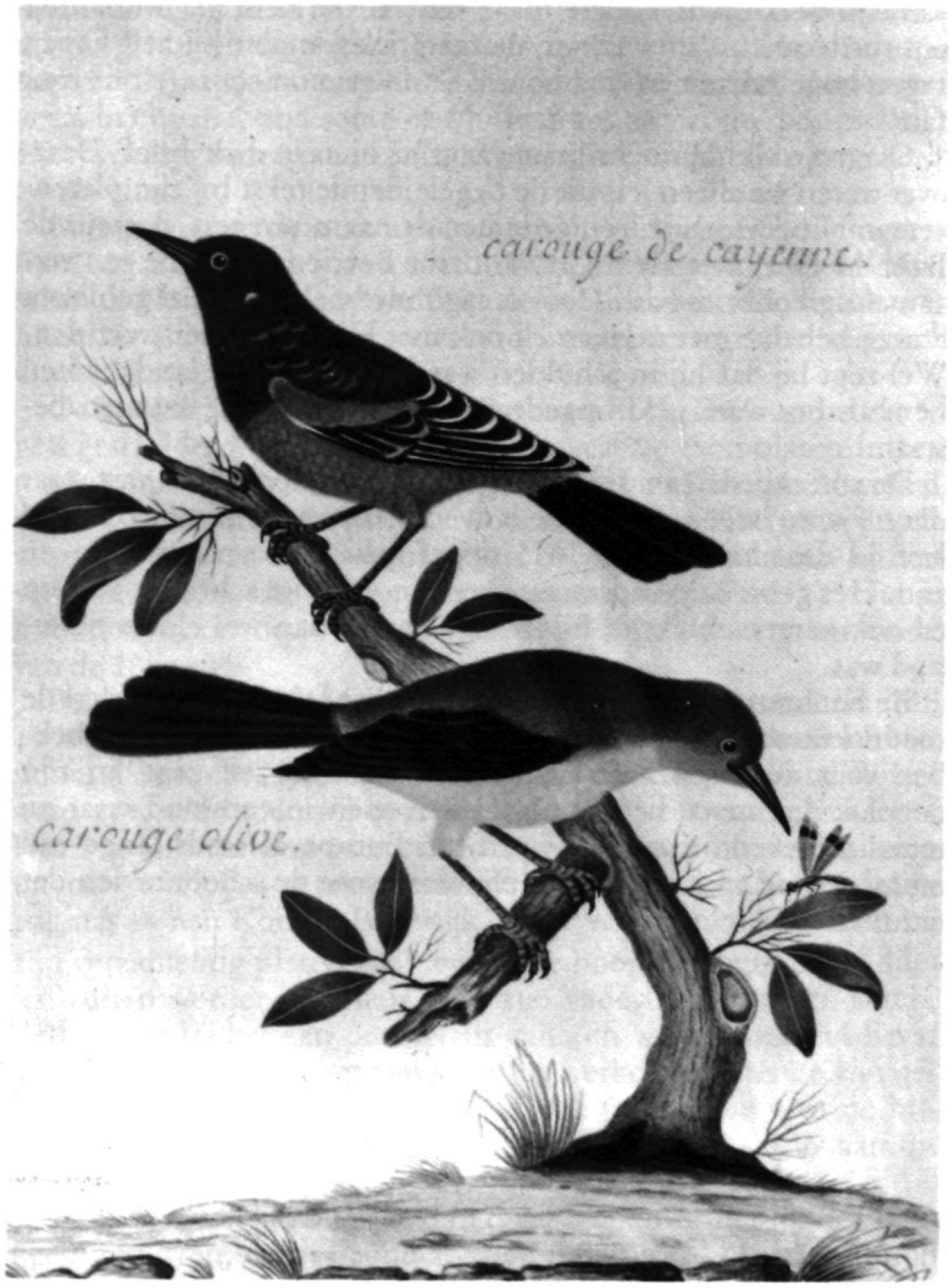

Fig. 1. Mannetje en vrouwtje van de in Noord-Amerika voorkomende 'Orchard Oriole' *(Icterus spurius)*. — De aan Buffon ontleende franse naam 'Carouge de Cayenne' is foutief en betreft een andere vogel, de in tropisch Zuid-Amerika levende 'Epaulet Oriole' *(Icterus cayanensis)*. Deze plaat is van 1792 en dus geruime tijd voor Gombaud's deportatie gemaakt. (Copyright Muséum national d'Histoire naturelle, Paris)

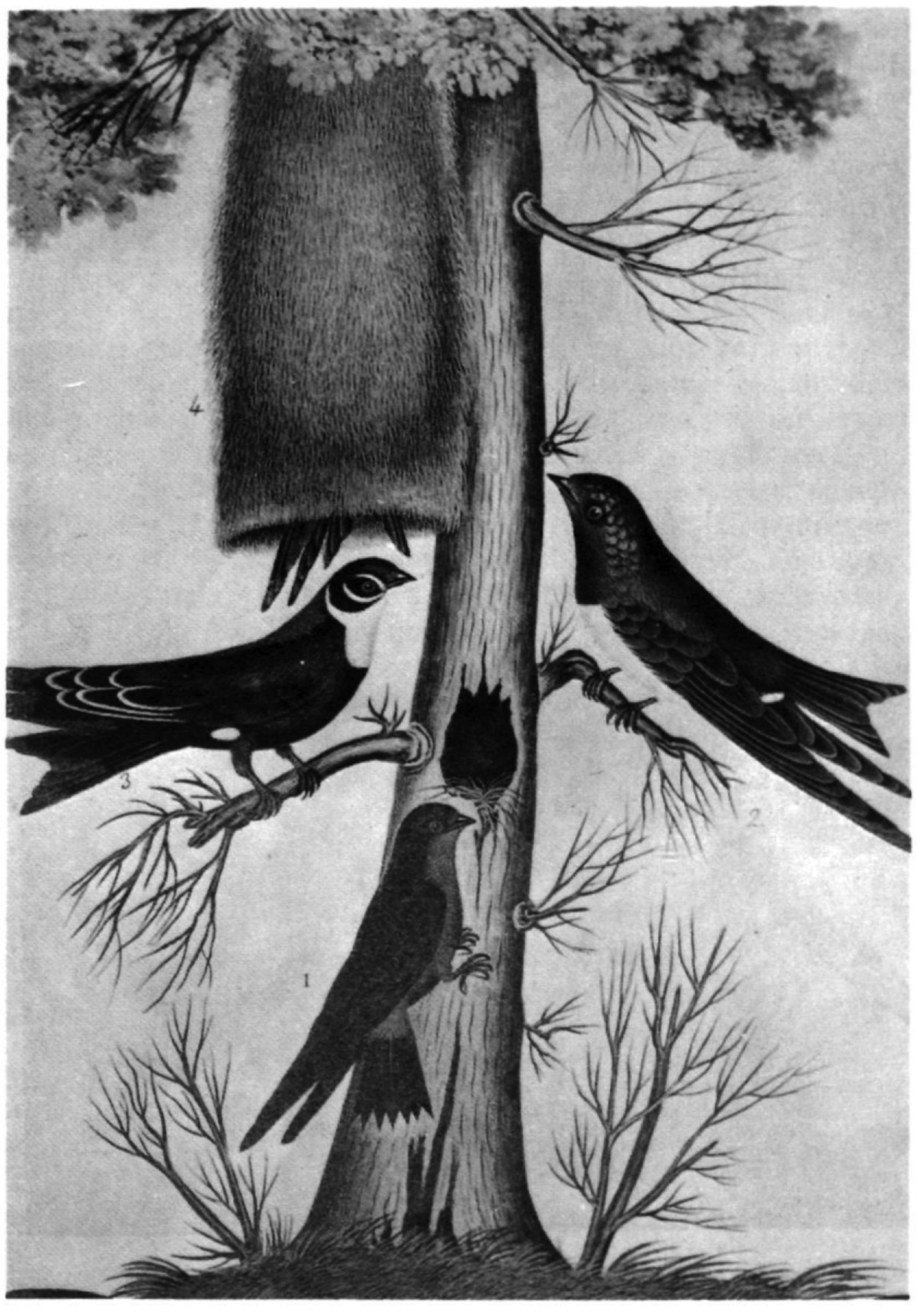

Fig. 2. De vogel links is de 'Lesser Swallow-tailed Swift' *(Panyptila cayennensis)*. Daarboven zijn nest, een uit plantenpluis vervaardigde pijp. In het midden de 'Band-rumped Swift' *(Chaetura spinicauda)*. Rechts de 'Grey-breasted Martin' *(Progne chalybea)*. — Gesigneerd: Cayenne 1806.

Fig. 3. Boven de 'Tricolored Heron' *(Hydranassa tricolor)*, onder de 'Capped Heron' *(Pilherodius pileatus)*. — Een van de beste platen van een vogel in actie, terwijl ook de details van het verenkleed goed zijn weergegeven. Gesigneerd: Suriname 1810.

APPENDIX

Deze tekst is letterlijk en met grote zorg overgenomen van een fotocopy van een soms onduidelijk handschrift; dat hierbij 'fouten' zijn gemaakt is zeker.

Sire
Votre Majesté, sera sans doute surprise que jose prendre la liberté de lui écrire, sans avoir l'honneur d'en etre connu. le motif, qui seul peut excuser ma hardiésse, est votre bonté connue, votre amour pour les arts, votre protection pour les talens quelques médiocres quils soient; et surtout votre ame sensible et honnete jose dons vous offrir, Sire, une histoire naturelle des oiseaux des deux guianes francaise et hollandaise peinte d'aprés nature, avec la plus grande verité et le fini le plus précieux.

daignez lire, sire, mon prospectus cy joint. vous y verrez également les malheurs dun ancien militaire victime de la tirannie de Bonaparte, qui sans aucune raison connue ma enseveli en 1803- dans les déserts de cayenne avec bien d'autres victimes. ayez donc pitié de moi et que Votre Majesté daigne me donner les moyens pour retourner dans ma patrie
ju suis avec le plus profond respect sire
de votre Majesté

le plus respectueux et devoué
sujet

gombaud

HISTOIRE NATURELLE DES OISEAUX DE
LA GUIANE FRANCAISE ET HOLLANDAISE;

contenant, non seulement ceux connus; mais ceux, dont aucun naturaliste n'a parlé, et qu'aucun cabinet ne possède: peinte d'aprés nature avec la plus grande verité, et le fini le plus precieux. ouvrage dédié à l'eternel, créateur de tant de merveilles.

———————————————

prospectus

déporté en 1803 à cayenne, par Bonaparte alors prémier consul, avec d'autres militaires infortunés, sans etre ni jugés pas mêmeme interrogés; arraché par le pouvoir le plus arbitraire, à ma famille, á tous les tendres liens, qui germent

dans le coeur d'une ame honnête, après quarante années de service, soit sous l'ancien régime ou j'étais décoré que dans les guerres de la révolution, óu je nai jamais voulu accepter aucun grade, ni aucune place servant comme simple grenadier aux armées du nord ou jetais aves les representans du peuple, dubois du bay, aujourdhui membre du senat, bellegarde, delmas; et à larmée d'italie, ou jetais avec les représentans thurot, prost, vitter &

jai dons dans mon infortune, appellé les muses à mon secours, dans un pays ou elles sont totalement étrangères, et ou l'europe, n'envoie aussi dépuis longtemps, que des yeux fermés au beautés de la nature, et des coeurs encore moins suceptibles des sentimens nobles et genereux qu'elle inspire qui portent l'homme aux grandes choses, et lui donnent le courage le genie et la patience pour vaincre tout obstacle et les exécuter.

parmi toutes les muses que jai cultive des ma jeunesse, aprés les sciences exactes celle de la peinture a eu ma prédilection. et le désir d'etre utile à mes contemporains, ainsi qu'a la postérité mont engagé à peindre à gouache cette collection contenant prés de sixcent especes doiseaux: collection dautant plus rare, qu'elle sera vraissemblablement peutetre l'unique en europe à moins quil ne prenne envie à quelque artiste de venir affronter dans ces climats affreux, brulés une partie de l'année et noyés pendant le reste, la mort et tous les fleaux que des insectes et des reptiles aussi affreux que dangereux peuvent vous donner à chaque instant ; encore faudrait il que ces artistes réunissent à l'art de peindre des connaissances asséz étendues sur l'histoire naturelle pour classer dans le genre auquel ils peuvent appartenir les oiseaux presque ou point connus.

infortuné déporté je n'ai été aidé par qui que se soit. m^{r}. hugues, alors agent de la colonie, ainsi que les chefs des administrations, nignoiraient pas louvrage que javais entrepris : pas un ne m'a offert de prendre en payant, dans le magasins de l'état ce qui pouvait metre utile, et que je n'ai pu me procurer qu'a des prix exorbitans; je n'ai meme pu, avoir en les payant, deux esclaves chasseurs du gouvernement, dont jeusse disposé a ma volonté pour mon enterprise, et que m^{r} l'agent employait a lui tuer des oiseaux pour en faire présent à ses protecteurs et à ses amis en france. pas méme un logement convenable qu'on aurait pu me fournir ou je pusse peindre un ouvrage, qui exige tant de fin prétieux. ma bourse seule et mon courage on tout fait. enfin je nai épargné ni travail, ni dépenses, ni courses, ni dangers; trop heureux si ces informes copies des ouvrages inimitables du créateur pouraient avoir la moindre fraicheur des siens.

le format de mes feuilles est de 22-pouces de haut, sur-16-de large. elles sont peintes sur du papier d'hollande grand aigle, bien satiné ; papier qui ne se ride pas et ne jaunit pas comme le velin, quand il est bien soigné.

tous les oiseaux d'une grandeur ordinaire y sont peints selon les dimensions exactes de la nature. les planches qui contiennent des oiseaux d'une grandeur plus qu'ordinaire contiennent une échelle ou module tracé au haut de la planche. ce module est partout la douziéme partie de la longueur de l'oiseau mesuré depuis le bout du bec jusqu'a l'extremité de la queue ; ensorte, que si le module a trois pouces de longeur l'oiseau aura trois pieds, ainsi de suite en prenant au compas la mesure du module entier, ou d'une partie aliquotte du module, l'on verra sur le champ quelle est la grandeur des objets réduits.

les especes dans les oiseaux dans ces climats brulans, sont non seulement plus nombreuses que dans l'europe, mais elles sont aussi sujettes a beaucoup de variétes, et cent fois plus nombreuses que les animaux quadrupédes. souvent la femelle est si différente du male par le grandeur et les couleurs, qu'on les croirait chacune d'une espéce différente. un individu de chaque espéce ne suffit donc pas? il en faudrait même plusieurs, car les jeunes oiseaux surtout dans ces

climats, sont tres différens des adultes et des vieux ; et y multiplient sans cesse les difficultés de l'ornithologie. il parait donc presque impossible de donner une histoire de ce vaste continent aussi détaillée que celle des quadrupédes, dont le nombre est bien moindre. il existe d'ailleurs dans ces vaste contrees, surtout dans leur intérieur des étres ailes, que nous ne connaitrons presque jamais pas la difficulté et les dangers de pouvoir les parcourir.

leur histoire, ne doit donc se borner pour la pluspart qua une simple nomenclature, et nous n'avons presque que des faits generaux pour écrire leur histoire particuliere. car les difficultés augmentent quand il 's agit de leur description. l'influence du climat, leur nourriture leurs émigrations quand ils sont erratiques; ignorant absolument les endroits d'on ils viennent ; font que l'on ne peut donner que par le discours une simple idée de leurs couleurs , car les différences les plus apparentes entre ces etres ailés , portent bien plus sur les couleurs que sur les formes. ce sont les seuls caractéres essentiels par lesquels on puisse connaitre un de ce ètres ailés, car pour bien connaitre leurs habitudes, il faudrait les suivre partout s'assurer des principales circonstances de leurs voyages, connaitre les routes quils pratiquent, le lieu de repos ou ils gitent, leur séjour dans chaque climat, les plantes ou les insectes quils aiment par préference, leur maniére de construire leurs nids, et le soin quils prennent plus ou moins de leurs petits.

hé comment l'entreprendre dans un pays presque inhabité? presque tout couvert de bois de hasiers impénétrables, de marais impraticables; ou il ny a d'autre route que celle qu'on souvre la hache à la main ; ou l'on risque à chaque instant de perdre la vie par la morsure des plus dangéreux serpens, des araignées crabes monstrueuses, des millepates énormes, des scorpions d'un noir debéne d'une prodigieuse grosseur ; ou vous étes sans cesse assailli par des myriades de maringouins, de makes, de fourmis monstrueuses, dont la morsure vous cause la douleur la plus cruelle; par des chiques , des tiques,des poux d'agouti, qui vous tourmentent et vous désespérent par la crainte d'etre la proie des tigres rouges surtout ; et enfin ou tout cequi respire a un caractére féroce et sanguinivore.

il serait cependant à désirer qu l'on put pénétrer bien avant dans cet immense continent, dont on ne connait environ que-50-a 60-lieues dans l'intérieur encore très imparfaitement. l'histoire naturelle y ferait des découvertes rares précieuses et des collections immenses dans tous les genres.

mais quel est le particulier quelque riche quil soit á moins que d'etre souverain qui voulut faire ou faire entreprendre un pareil voyage suivi de tant de dangers? ou il faut porter avec soi, une boussole, des vivres surtout des liquers pour plusieurs mois, quantité de colifichets pour les sauvages dont on rencontrerait les villages; se frayer des chemins à chaque pas, traverser des fleuves des riviéres des marais dont ces régions abondent ; se faire au moins accompagner d'une trentaine de négres, dindiens bien armés, pour se soustraire á la fureur des bétes féroces, et de celle de différentes nations sauvages, qui sétant soustraites á la férocité des portugais, méconnaissent, ont en horreur les blancs, et les massacrents pour peu quils les soupconnent de tenir à cette nation. encore, faudrait il que le particulier qui entreprendrait ce voyage fut accompagné de peintres, de déssinateurs, de botanistes, d'empailleurs, et d'autres différens artistes dans tous les genres? he ! quels seraient les infortunés qui voudraient parcourir une pareille tache ? affronter dans ces climats tantot brules, ou noyés la mort et tous les fleaux qui vois environnent de toutes parts. je l'avoue, jen ai fait une partie avec quatre négres que javais loué ainsi que trois galibis. ma bourse seule en a fait les frais. javais amassé plus d'un millier d'oiseaux de toute espéce, des milliers dinsectes également, et malgré tous mes soins toutes mes précautions les trois quarts se sont pourris, et tombés en poussiére exepté une petite partie que

javais confié un an avant la prise de cayenne; á un marin de marmande nommé joli qui a son beau frere marchand papetier sur les fossés de la ville de bordeaux qui s'appele dufour. jai le double de la facture signée delui ; je n'en ai eu depuis aucune nouvelle. il avait surtout dans la collection que je lui avais confié un tamanoir monstrueux et je ne crois pas que le jardin des plantes de Votre Majesté en posséde un plus beau. j'étais déporté, et sous la tirannie précedente je n'ai pu en avoir justice. il est presque impossible dans un pays aussi humide et aussi chaud de garder ces objets plus de trois ou quatre ans.

j'ai étudié autant quil ma été possible le caractère de quelques oiseaux que jai pu conservez en vie quelque tems. quelques uns s'apprivoisent assez facilement, mais en général rien de plus farouche, de plus sauvage et de moins caressant. ces étres ailés, ont dans l'europe un caractére de douceur et la plus grande partie, de familiarité d'innocence qui vous attache à eux. rien de tout cela dans ces régions : les plus petits, armés pour la plupart d'un gros et dur bec s'apprivoisent rarement, et déchirent souvent la main qui veut les caresser, nul chant agréable, presque tous criards; leurs sons sont rauques et discordans, leur voix dure et sans inflections, leurs cris désagréables et mème éffrayants dans quelques uns ; si l'influence du climat, n'en est pas la cause principale, l'on pourrait y joindre comme sécondaire l'influence de l'homme, qui peut modifier dans quelques oiseaux, quelques puissances phisiques, quelques qualités extérieures, telles que cells de l'oreille et de la voix ; mais dans ces régions inhabitées et désertes en partie , ou ces étres ailés pourraient ils avoir des modéles pour rectifier leurs organes relativement à la voix, et pouvoir retenir une suite de sons et de modulations agréables? cependant, larada[8]) seul qui est un fourmillier peut étre excepté; mais il ne peut entrer en comparaison avec le rossignol, pour létendue, la variété et les modulations du chant.

la nature dans ces contrees de feu, a épuisé ses couleurs les plus brillantes et les oppositions les plus frappantes sur le plumage des étres ailés de ce continent. et comme une mére équitable elle a voulu les dédomager de leur inutilité par leur brillant plumage, qui ne parle qu'aux yeux et ne dit rien au coeur.

enfin jai pris toutes les précautions et tous les soins imaginables pour faire de cette histoire peinte un receuil rare. jai ose peindre les oiseaux mouches et les colibris ; javoue ques ces bijoux de la nature, sont l'éceuil du pinceau. il nous faudrait lémail dont elle se sert et quelle emploie dans ses admirabels ouvrages et l'homme , ne peut les trouver que dans son laboratoire ou il ne pénétrera jamais.

j'ai peint autant que j'ai pu les objects ad vivum et le moins quil m'a été possible, d'aprés des cadavres décolorés, dont léclat du plumage est entiérement terni.

la plupart des oiseaux sont peints sur les arbres ou les plantes qu'ils adaptent par préférence; soit relativement aux fruits, aux graines, aux insectes quils y trouvent, et dont ils nourissent leurs petits . les fruits les plus utiles à l'espèce humaine dans ces contrées, les fleurs les plus rares, les plus belles quoi quinodores, yont aussi leur place et jai réuni dans cet ouvrage quand je l'ai cru nécessaire lornithologie , l'insecthologie,et la botanique , jai osé écrire leur histoire en deux volumes in quarto manuscrit qui accompagnent l'ouvrage et je prends la liberté de relever dans lhistoire du pline de la france 9) bien des erreurs, que des faux mémoires lui avaient fait adopter relativement aux oiseaux de ce continent.

enfin jai fait tout ce que jai pu ; je n'ai épargné ni soins, ni peines, ni travaux, ni santé,ni dangers, ni dépenses pour atteindre un but que je m'étais proposé. dieu veuille que mon ouvrage puisse étre utile à la postérité.

jose donc offrir cet ouvrage a votre, Majesté. jeme garderai bien den fixer le prix,

et d'oser taxer sa genérosité: plus que sexagénaire aujourdhui , nayant dans ce pays cy, ni parens,ni une pierre pour y reposer ma tete ; manquant à mon age , souvent, du nécessaire absolu. la revolution mayant ruiné en partie par l'abolition des rentes seigneuriales. nayant nul moyen de retourner dans ma patrie, et ce qui rend encore mon sort plus doulereux,cest que je dois [vivre] ici depuis quatre ans, que jai pu y venir par la prise de cayenne par les portugais, pour y achever mon histoire relativement aux oiseaux que ce continent contient, je dois prés de quatre mille livres á des compatriotes, qui mont presque forcé de les prendre pour exister.

que votre Majesté daigne donc avoir pitié de moi ? que je puisse avoir le bonheur de lui offrir moi même dans ma patrie cette histoire ; ainsi que celle de la guiane francaise en deux volumes, contenant des notes historiques sur cette colonie, sa temperature, son climat, ses maladies, sa population, les moeurs de ses habitans , ceux des mulatres et négres libres, des esclaves; moeurs et coutumes des indiens, son commerce intérieür et national , cultures, productions, bois , épiceries; et lhistoire naturelle des animaux quadrupèdes, quadrumanes amphibies, oiseaux, reptiles, insectes, poissons, arbres fruitiers, plantes les plus utiles à l'espéce humaine; le tout en deux volumes.

alors ,mon sort sera changé. je retournerai finir mes jours dans ma patrie: je ne serai plus à charge à qui que ce soit, et joubliérai en paix l'injustice et la prévention du pouvoir arbitraire, qui a tissu les jours de ma vieillesse de calamités. la coupe du malheur, sera épuisée pour moi; et s'il est permis à un sujet honnète, Respectueux, et sensible, délever dans son coeur un temple à la reconnaissance vous pouvez compter, sire, que jy sacrifierai chaque jour à votre, Majesté, et que ce sentiment ne connaissent pas plus de distance que la pensée, vous atteindra partout ou vous sevez.

l'on peut prendre a Mon sujet ici toutes les informations qu'on jugera à propos. jai tout lieu d'espérer , quelle ne détruiront pas les certificats militaires et civils que je possede, et qui jose le dire honorent ma vie et ma conduite.

Surinam, 24 avril 1815 gombaud, maison de missi
linki Beaumont . (telle est mon adresse)

Fig. 4. De 'Bare-necked Fruitcrow' *(Gymnoderus foetidus)*, in Suriname bekend als 'Blue Dovi'. — Gesigneerd: Suriname 1811.

Fig. 5. De 'Tropical Screech-owl' *(Otus choliba)*. — Gesigneerd: Suriname 1810.

Fig. 6. Boven de 'Rusty-margined Flycatcher' *(Myiozetetes cayanensis)*. Onder de 'Cayenne Jay' *(Cyanocorax cayanus)*. — Gesigneerd: Suriname 1810.

Fig. 7. Boven de 'Purple-throated Fruitcrow' *(Querula purpurata)*. Onder de 'Striped Cuckoo' *(Tapera naevia)*. — Gesigneerd: Suriname 1810.

AANTEKENINGEN

1. Deze inleiding is woordelijk opgenomen in mijn artikel van 1957.

2. Niet bekend is hoe Teylers Stichting in het bezit van deze platencollectie is gekomen; dr. R. Lorentz, destijds bibliothecaris, deelde mij mede, dat deze tussen 1865 en 1875 was aangekocht. Vermoedelijk is deze verzameling dus door een der latere bezitters naar Holland gebracht en daar te gelde gemaakt. Dr. Lorentz en zijn opvolger J.G. de Bruijn, stelden mij herhaaldelijk in de gelegenheid de platenverzameling te bestuderen en verleenden hun bemiddeling bij het vervaardigen van de fotocopieën.

3. Georges Louis Leclerc, comte de Buffon (1707-1788) auteur van *Histoire naturelle générale et particulière avec la description du Cabinet du Roi,* een gigantisch werk verschenen in 44 delen van 1749-1804 en na zijn dood voltooid. De vogels beslaan 9 delen (1770-1783). Het verscheen in vier verschillende formaten (van folio tot 12vo) en het onnoemelijk aantal verschillende uitgaven, herdrukken, bewerkingen en vertalingen is een ware nachtmerrie voor iedere bibliograaf.

4. Het is ook mogelijk dat hij met ''renvoyé à l'historique de Buffon'' bedoelt ''verwezen wordt naar het werk van Buffon'' en met ''renvoyé à mon historique'' ''verwezen naar mijn historisch werk'', hetgeen dan zou kunnen zijn het manuscript in twee delen dat hij over Cayenne heeft geschreven en dat vermeld is in zijn brief van 1815. (zie Appendix).

5. Eerst in 1971 werd wederom een exemplaar in Suriname verzameld.

6. John Henry Gurney (1819-1890) een typische 'country squire' uit Norfolk en een groot kenner van de roofvogels en uilen uit de gehele wereld, waarover hij herhaaldelijk publiceerde. Zijn grote verzameling bestond in 1884 uit 2895 roofvogels en 1009 uilen die in het Norfolk and Norwich Museum in Norfolk werden bewaard. Sinds 1954 maakt deze collectie deel uit van de vogelverzameling van het British Museum (Natural History). Onlangs werd hij overgebracht naar de nieuwe afdeling in Tring.

7. Veel dank ben ik verschuldigd aan Mons. R.D. Etchécopar, Président de la Société Ornithologique de France, voor zijn medewerking bij het verschaffen van Fig. 1 en een fotocopie van het handschrift, en aan Mons. Yves Laissus, conservateur au Muséum national d'Histoire naturelle, voor zijn toestemming om deze plaat en de inhoud van het handschrift te publiceren.

8. Met larada wordt bedoeld de 'Musician Wren' (*Cyporhinus arada*), een tot de familie der Winterkoningen (Troglodítidae) behorend en in de ondergroei van het bos levend vogeltje dat door zijn luide en melodieuze vijflettergrepige zang opvalt.

9. Met de Plinius van Frankrijk wordt Buffon bedoeld. — Cajus Plinius Secundus (AD. 23-79) auteur van een *Historia naturalis* in 37 boeken, waarvan het tiende over de vogels handelt.

LITERATUUR

Ekama, C., 1885-1888. *Catalogue de la bibliothèque de la Fondation Teyler. Vol. I. Sciences exactes et naturelles.*

Gurney, J.H., 1861. *A descriptive catalogue of the Raptorial birds in the Norfolk and Norwich Museums.* London. (p. 48-49)

Haverschmidt, F., 1955. *List of the birds of Surinam.* Publications of the Foundation for Scientific Research in Surinam and the Netherlands Antilles (Utrecht) *13*. (p. 12-13)

Haverschmidt, F., 1957. Ogier de Gombaud, peintre inconnu des oiseaux de Guyane. *L'Oiseau et la Revue Française d'Ornithologie 27*, p. 172-178.

Haverschmidt, F., 1968. *Birds of Surinam*. Edinburgh. (p. xvii, pl. XI)

Haverschmidt, F., 1970a. The past and present status of the American Flamingo in the Guianas. *Bulletin British Ornithologists' Club 70*, p. 74-78.

Haverschmidt, F., 1970b. Les Mygales se nourissent-elles d'oiseaux? *Alauda 38*, p. 274-277.

Jong, C. de, 1964. De schilder van Guyanesche vogels Ogier de Gombaud. *Djogo, officieel orgaan van de vereniging Het Surinaams Verbond, 6*, p. p. 9-12.

Nissen, C., 1953. *Die schönen Vogelbücher.* Stuttgart. (p. 117)

Ronsil, René, 1948-1949. *Bibliographie Ornithologique Française*. Paris.

Ronsil, René, 1957. *L'art français dans le livre d'oiseaux.* Mémoires de la Société ornithologique de Françe et l'Union Française, no. *6*.

Histoire naturelle des oiseaux de
La guiane francaise et hollandaise;
contenant, non seulement ceux connus; mais ceux,
dont aucun naturaliste n'a parlé, et qu'aucun cabinet
ne possede: peints d'après nature avec la plus grande
verité, et le fini le plus precieux. ouvrage dédié
à l'eternel, créateur de tant de merveilles.

---

prospectus.

Deporté en 1803 à cayenne, par Bonaparte alors premier
consul, avec d'autres militaires infortunés, sans etre ni
jugés, pas même entendus interrogés; arraché par le pouvoir le
plus arbitraire, à ma famille, à tous les tendres liens,
qui germent dans le cœur d'une ame honnête, après
quarante années de service, soit sous l'ancien régime ou
j'etais décoré que dans les guerres de la révolution, ou
je n'ai jamais voulu accepter aucun grade, ni aucune place
servant comme simple grenadier aux armées du nord
ou j'etais avec les representans du peuple, Dubois du bay
aujourd'hui membre du senat, Bellegarde, Dalmas, et
à l'armée d'italie, ou j'etais avec les representans thurot,
prost, ritter &c
j'ai donc dans mon infortune, appellé les muses à
mon secours, dans un pays ou elles sont totalement
étrangères, et ou l'europe, heureuse aussi depuis longtems,
que des yeux fermés aux beautés de la nature, et des cœurs
encore moins susceptibles des sentimens nobles et generaux
qu'elles inspirent qui portent l'homme aux grandes choses,
et lui donnent le courage, le genie et la patience pour vaincre
tout obstacle, et les exécuter.
parmi toutes les muses que j'ai cultivé dès ma jeunesse, après
les sciences exactes, celle de la peinture a eu ma predilection

par la prise de cayenne par les portugais, pour y
achever mon histoire relativement aux oiseaux que
ce continent contient, je dois près de quatre milles livres
à des compatriotes, qui m'ont presque forcé de les prendre
pour exister.
que votre Majesté daigne donc avoir pitié de moi?
que je puisse avoir le bonheur de lui offrir moi même
dans ma patrie cette histoire, ainsi que celle de la guiane
française en deux volumes, contenant des notes historiques
sur cette colonie sa temperature son climat, ses maladies
sa population, les mœurs de ses habitans, ceux de mulatres
et négres libres, des esclaves; mœurs et coutumes des indiens,
son commerce intérieur et national. cultures, productions,
bois, epiceries; et l'histoire naturelle des animaux que
druipedes, quadrumanes amphibies, oiseaux, reptiles,
insectes, poissons, arbres fruitiers, plantes les plus utiles
à l'espece humaine, le tout en deux volumes.
alors, mon sort sera changé. je retournerai finir mes
jours dans ma patrie; je ne serai plus à charge à qui
que ce soit, et j'oublierai en paix l'injustice et la prevention
du pouvoir arbitraire, qui a tissu les jours de ma vieillesse
de calamités. la coupe du malheur, sera épuisée pour moi;
et s'il est permis à un sujet honnete, respectueux, et
sensible, d'élever dans son cœur un temple à la reconnaissance
vous pouvez compter, sire, que j'y sacrifierai chaque
jour à votre Majesté, et que ce sentiment ne connaissant
pas plus de distance que la pensée, vous atteindra par tout
ou vous serez.
l'on peut prendre à mon sujet ici toutes les informations
qu'on jugera à propos. j'ai tout lieu d'espérer, qu'elles ne
détruiront pas les certificats militaires et civils que j'expose,
et qui, jose le dire honorent ma vie et ma conduite.

Surinam, 26 avril 1815 gombaud, maison de mr
linki Beaumont. (telle est mon adresse)

THE COPPENAME KWINTI: NOTES ON AN AFRO-AMERICAN TRIBE IN SURINAM

III. CULTURE CHANGE AND VIABILITY

Smallest and least known of the Bush Negro tribes, the Kwinti occupy Pakka Pakka, a village on the Saramacca River, and Bitagron and Kaaimanston on the Coppename. Recently a forest service road linked Bitagron to Surinam's capital city. The history of Kwinti dispersal and growth was introduced in part I (p. 7-17) of this publication.

The Coppename Kwinti occupy a unique position among the Bush Negro cultures because they have not maintained the clan concept, and because they admit of no cases of witchcraft within the group. The religion which these tribesmen are evolving weaves Christian and native beliefs into a pattern which appears to be better adapted to local needs than either of its major contributors. This ideological advantage is negated, however, by the fact that the Coppename Kwinti have failed to develop adequate mechanisms for maintaining solidarity and cohesion — as was explained in part II (p. 107-122) of this study.

THE THREAT OF CHANGE

It is possible that the Kwinti are not developing but declining. Kaimanston is being deserted as increasing numbers of people are leaving the villages for the city. Many people believe that the opening of the road has led to rapid change at the cost of a once viable lifeway.

Population and Culture

Relative to the other Bush Negro tribes, Kwinti culture is impoverished in a number of ways, most dramatically in the arts. Native music is limited to chanting and the beating of simple hand drums, some of which are bought from Indians. Stringed or wind instruments are not encountered, except for a single harmonica which is not used at dances, and a guitar which was intro-

duced during our stay. The stations which Kwinti radios receive play music from a variety of cultures including Hindustani, Javanese, and North American. Music is admired primarily for its rhythm, and tunes are largely ignored. There is usually no drumming or music at rituals, but some, especially the visiting and the immigrant tribesmen, will sing at possessions.

Woodcarving, the quintessential Bush Negro art form, simply is no longer practiced in Kwinti country. Evidence of its past popularity is found in decorated housefronts and utensils, but most of the ubiquitous *bangi* (low stools or benches) appear to be Djuka and Saramacca imports, and the Kwinti are not able to 'read' their symbolism. Newer *bangi* copy Western furniture both in design and manufacture: often a seat is hammered together out of unembellished plywood.

Authority structure is equally limited. The Coppename Kwinti find it difficult to cooperate in long-term projects. In the summer of 1973, the roof of head-captain Afiti's house leaked so much that the old man found no dry place to hang his hammock. He could not order anyone to repair the roof. Eventually this became a public issue, and days of almost continuous palavering led to the unanimous decision that the whole house had to be repaired. Awani, the dominant *basia* or subchief, in his role of town crier announced through the village that next morning all the men of Bitagron had to report for repair work on the old chief's house. All the women were to bring food for the workers. Anyone who did not comply would be fined very heavily.

Next morning, two men showed up for work. One was the Djuka immigrant who is the dominant figure in Bitagron religious rituals. In the afternoon, an elderly female relative of the head-captain came from Kaaimanston to clean the old man's possessions. Later a third man joined the crew. For the next five weeks, while the chief lived in the *bigi sangga,* the meeting hall, the men would occasionally work on his house, alone or together. We found out that the old woman was paid for her labors, but we do not know if any of the men worked for pay. Insofar as the *basia*'s announcement is concerned, no one was ever fined for failure to follow the orders of the assembly, nor did the subchiefs remind anyone of his duty.

Religious organization also is weak. Not only are the two most visible religious dignitaries both alien tribesmen (see part II), but most of the possession mediums are immigrants. When a Bush Negro laborer was killed in a logging accident near Bitagron, his

spiritual advice to his surviving crew mates came through the mouth of a Djuka woman, the spouse of a Bitagron Kwinti. The most respected man in the village, the only person whose soft speech can silence the hubbub of a Kwinti *krutu* (palaver), is an ancient Djuka leper. He was a major figure in the catholicization of Bitagron, earlier in the century. His prayers to the gods and ancestors are solicited at such public events as weddings and *krutus*. At various solemn occasions, many or most of the ritual roles are enacted by Saramacca or Djuka immigrants.

When the deficiency of clans, the inadequacy of communal efforts, the pull of Paramaribo, and the lack of native ecclesiastical specialists are added together, the evidence indicates either that Kwinti culture is being lost, or that it never developed to the level of the other tribes. Especially because the first explanation is so obvious, the second alternative needs to be examined.

Although there are no formulae to predict the interdependence ratios between population size and cultural evolution, it is self-evident that such relationships exist. A society of less than a thousand persons cannot develop a bureaucratically organized heavy industry. Neither can urban centers survive by hunting-and-gathering.

The development of the cultures achieved by such tribes as the Djuka and Saramacca required not only time, but the efforts of many (full- or part-time) specialists, and considerable group enterprise. Considering the inefficiency of rainforest horticulture in producing surpluses, the existence of the more complex Bush Negro cultures presupposes a relatively large population. The Kwinti apparently never have been numerous. Their present population size (200-225 persons) is probably average or even high for their history. Inescapably, a small society cannot develop as 'large' (in number of traits) or as 'complex' (in terms of behavioral interactions) a culture as a larger group. Kwinti numbers and Kwinti division necessarily have limited the evolution of Kwinti culture.

Whether the population factor can be invoked to explain the past failure of Kwinti culture to adopt traits developed elsewhere, cannot be answered. But for contemporary conditions, the evidence is already in: acculturation to both Western and other Bush Negro models is going on apace. Diffusion is increasing the variety and complexity of the Kwinti lifeway. The real question is not how 'advanced' a culture the society can learn to carry, but whether continued change will result in 'Creolization' as the

Kwinti adapt to the West, in a flowering of indigenous culture as it exploits new opportunities, or in some less obvious adjustment. The answer lies hidden in the larger pattern of interactions between nature and man.

Village Economy

Like all the black tribesmen, the Kwinti are slash-and-burn agriculturalists. Although they are dependent on Paramaribo for manufactured goods from clothing to outboard motors, they are more than self-sufficient in the area of subsistence.

As time passes, a village's inhabitants are forced to travel ever increasing distances to their gardens. Slash-and-burn agriculture requires the cutting down of virgin forest, the burning of the dried debris, and planting in the ashes. Two to five years later, the rains have leached all the necessary nutriments from the soil, and the garden is deserted in favor of a new one. The deserted field is soon covered with secondary forest, but cannot profitably be re-used for crops without artificial introduction of the chemicals necessary for the growth of food plants. Thus, over time the areas nearest a settlement become 'worked out,' and the villagers must travel ever farther to reach their land. Eventually, the whole village will have to be moved.

Kwinti villages on the Coppename are recent enough so that most gardens are still within walking distance. The road building company has cut several passages through the jungle of Kwinti tribal territory in order to reach ferrite, deposits of the iron ore which is used to surface the main roads in the Interior. These broad paths drastically reduce the labor of getting to the gardens, because they eliminate the continual need to reopen walking trails with a machete. Even without wagons or powered vehicles, the Kwinti need expend less energy in transportation than most other tribesmen.

By Bush Negro standards the Kwinti live in an earthly paradise. Game and fish abound, fertile gardens are near to the villages, money can be made in the area by a number of means, and a road leads directly to the medicines and magic of the city. Unfortunately, experience elsewhere has shown that the opening of roads may also have less desirable effects. The disaster scenario is well-known. First, the men of a village near which the road is to be built find high-paying jobs as construction laborers. The jobs

last perhaps a month or two. Then, just when the buying power of money is understood, and the taste for it has been acquired, the men are laid off and new ones are hired in the next village. In the meantime gardens will have been ignored, and many people have gone into debt for city merchandise. Dissatisfaction with the old life results.

The purpose of the road is to open the terrain to exploitation. The lumber companies soon follow the road builders, and offer money to the village leaders and employment for the men. For perhaps a half a year there is much cash in the village. People buy city clothes, chairs, radios, etc. The gardens are ignored again. Then the logging is finished and the lumber company moves on, leaving massive unemployment and a new set of acquired needs. Dissatisfaction with the old life increases, debts must be paid, and some of the people leave to look for work in the city.

The road allows the introduction of luxuries such as beer and *sof* (soft drinks), bread (which spoils in less than 48 hours), and canned foods. It also brings traders who will pay cash for all the fish and meat the tribesmen can supply. Those who have not gone to the city now become greatly preoccupied with hunting and fishing. Where once people took no more game or fish than they could eat, they now slaughter wildlife wholesale. The resulting changes affect all of life.

Ecology and Acculturation

Surinam's rain forest is an ecological climax area: it is typified by a great variety of life forms scattered widely and thinly. Seldom does one encounter a large collection of the same species of plant in one place in the jungle. Like the flora, animal life is scattered, and although there are many species of fauna in the forest, there are few animals of any one kind in any one area. The basis of all jungle life is surprisingly thin: rarely does the layer of fertile soil get to be as thick as 5 cm. This vital film is scarred and ripped by logging operations, which expose sterile sands and clays. Certain kinds of trees are replaced with dense undergrowth. The ecological balance is altered: some niches are destroyed, others are opened. A sudden emphasis on hunting aggravates the situation. Some species of animals are eliminated from the area, and hunters must go further and further to find game. Eventually, either meat disappears from the diet, or canned meat replaces

game, or the village has to be moved.

In Kwinti land this process has only just begun, and there is still time to control it. Kwinti men are fanatically devoted to hunting, and the new market for game has increased the size of their kills. It was reported that in a single day in June 1973 over fifty peccary were killed — and sold — by Bitagron hunters. I witnessed great quantities of game ranging from tapir to deer being sold to the traders, yet often people who had brought back game went without *switi mofo,* the meat side dish to their rice-and-vegetable dinner, because they had sold all they had caught.

There is a similar effect upon fishing. The Coppename is still almost entirely devoid of human life, unpolluted, and rich in fish. The traders who visit Bitagron come primarily for fish, not for game. Their interest has tremendously increased the amount of effort which Kwinti are willing to devote to fishing. Certain men catch and sell as much as 250 to 300 kilograms of fish per week. All of these are large (20-40 kg) fish which are caught in traps. Fish is much more important in the native diet than game, but for most people the fish which is eaten is fish caught from the river bank with a hooked line. The diet does not normally include the huge and tasty *aima* and *kobi,* which are not caught on lines, but does cover a variety of minnows, a few trout-sized species, and piranha. 'Eating fish', as distinguished from 'selling fish', seldom weigh more than a few ounces. Typically, the influence of the traders results in the elimination of the larger fish so that to maintain his level of cash income, a fisherman must take more and more smaller fish, at an increased expenditure of time and energy. Here again, the Kwinti are fortunate. The Coppename is sufficiently rich and underpopulated that it will take a considerable length of time, *at present rates of exploitation,* before any serious depletion will be noted. Unless — or until — city people begin to seine the river, the fledgling fishing industry promises to be a steady source of income.

The long-range effects of the interaction between ecology and economy are unknown and unpredictable. Once human populations move out of an over-exploited area, ecologies reachieve equilibrium. Thus, areas which have been deserted may again become attractive to the Bush Negro lifeway. Tribesmen who drift to the city enter the stratified society there at the lowest and least rewarding levels. Unless 'Creolization' takes place rapidly, the remembered dignity and relative independence of bush life will continue to draw some people back. There may be a long, slow rhythm to the movement of men and animals in the jungle, but we have witnessed only the first step.

If change disrupts the old ways, it also brings new opportunities. The road has opened a new world to the Kwinti. The ill no longer go untreated. Accident and snake-bite victims can be saved. Visits to and from the other tribes are much easier. Wage labor does not mean long absences, and some cash can be obtained locally. Supplies of all kinds can be gotten in or from the city. Learning to read in Kaaimanston is but a step to a high school education in Paramaribo. Government aid, volunteered only sporadically, can be summoned immediately in any real crisis. In short, the Kwinti have a rare chance to choose their own future. The triple factors of the road, their ecology, and their location far from the population centers give them a choice in how much and what kind of Western technology and ideology they wish to add to the native life style.

Adaptations

That the Kwinti are at least partly aware of their alternatives is evidenced indirectly by the way in which they attempt to control foreign influences by playing off against each other such outsiders as the Meester, the Catholic priest, and the ethnographer. More obviously, entrepreneurship has been accepted by some of the village leaders, and considerable profit is made in the two major *winkis,* the stores which sell beer and merchandise in Bitagron. Tourists awaiting transportation to Raleigh Falls are kept isolated from village life near the boat landing, where they buy cold beer from the *basia*'s store. He also charges them for the right to leave their cars parked near the landing while they visit the Falls. When we left, that same basia was very seriously considering the building of a small service station to sell gasoline and tires to the tourists.

If there has been any true deculturation in Kwinti country, there is no evidence that it is continuing. On the contrary: we witnessed extremely successful attempts to reintegrate those who had been absent from the society for a long period. In one case, a 23-year-old man who had lived in Paramaribo for twelve years and earned a high school diploma, returned to the village of Bitagron. He hardly recognized most of the people, and obviously felt somewhat estranged from day-to-day life. Within two months, however, he had been dedicated to the Grand Obia in the Sanctuary, possessed in the Kromanti house, and accepted as a novice

in the cult. At this point he lost — or turned from — the Creole friends who had accompanied him to his ancestral village.

There is reason to believe that the culture's defensive strategies are self-consciously recognized by at least some of its members. The fact that Bitagron grows as Kaaimanston declines implies a rejection of alien influences. The syncretization of Christianity and the old beliefs (see part II) has resulted in an ideology which must be unacceptable to both Protestant and Catholic theology, but which nevertheless can be stoutly defended because 'it is Christian.' *Krutus* (council meetings open to all who wish to attend) are called to consider the implications of any or all new ideas and behaviors, and though many meetings seem pointless at the time, they tend to be resolved in favor of such traditional Kwinti principles as non-interference, independence, and individual freedom.

Nor is this defensive posture maintained only against the West. The belief that witchcraft is rampant in all the other tribes allows the Coppename Kwinti to 'screen' the aliens they will allow to settle or work in their territory. Kunu and other principles help maintain social distance where it is desirable. But obviously the barriers against fellow black tribesmen are not nearly as high, nor as self-conscious, as those against non-tribesmen. Perhaps they should be. The most obvious threats to Kwinti survival do not come from the jungle but from the city. Nevertheless, people from the other tribes may constitute a subtler but equally lethal menace.

Factors in Future Viability

The society and its lifeway are now vulnerable not only because of such centrifugal forces as quarreling and schism, but through Kwinti dissatisfaction with their tribal dependence on the Matuari Granman, and the lure of the city. The population is so small that migration must be considered its primary problem. The loss of as few as twenty adult males could result in total organizational breakdown because it would not leave enough people to enact all the necessary roles in the society. To survive as a functioning group, the Coppename Kwinti must replace the people they lose, either by increasing birth rates or by immigration. Neither of these alternatives is without danger. The Kwinti already have large families, and a still greater fecundity might

very well destroy the balance between producing adults and consuming children. This would force still more people to leave for the urban centers to seek work and aid for their dependents.

There is also an implied threat in immigration. Opportunities in the Coppename River basin will undoubtedly draw evermore tribesmen, especially Djuka and Saramacca, to settle there. But since there are few marriageable Kwinti, most of these newcomers will build their own villages, and thus their numbers will be of little aid to Bitagron and Kaaimanston. At present, the Kwinti constitute the only independent Bush Negro culture on the river, and aliens who live elsewhere (as in Heidoti) are still so few as to remain dependent on home tribe or Kwinti for much of their social and religious existence. But if independent villages were built along the Coppename by, for instance, the Displaced Saramacca[1], then the Kwinti villages would no longer be needed, and their fragile and tenuous authority over the river would be challenged by the ties of kinship and loyalty between the new colonists and their home tribes. It is even possible that Kwinti might leave their own people to join the new villages.

There would appear to be but one way in which the goal of developing the Coppename basin can be furthered without destroying Kwinti culture and society. It entails the granting of full Granman status to the Kwinti chief, with the understanding — as suggested elsewhere (part II) — that the new Granmanship extends over all the Bush Negro villages on the river. This modification would maintain the *de facto* Kwinti hegemony, and increase the vitality of the society by making the Kwinti villages the 'capital' for an expanding population. It emphatically would *not* mean a repetition of the unfortunate Matuari-Kwinti relationship. There, a small and culturally inferior group became subjected to a powerful tribe in the latter's territory. Here, a small group would be given a narrow political authority over a potentially far more numerous population which will, for the most

1) The construction of a dam across the Suriname River resulted in Lake Brokopondo, a huge reservoir officially entitled the 'Prof. Dr. Ir. W.J. van Blommesteinmeer.' Lake Brokopondo inundated a number of Saramacca villages, whose populations had been removed to previously prepared settlements. Unfortunately the tribesmen find most of these government-built hamlets utterly unacceptable because they lack accesss to navigable rivers, and so isolate the people from their relatives. Also, they dislike the regimented uniformity, the 'neatness,' which characterizes the architecture and the spacing of the buildings. Many of the 'Displaced Saramacca' are therefore looking for new village sites.

part, settle outside of the boundaries of traditional Kwinti territory. Finally, a major factor in the rift between the ancestors of the Matuari and the Coppename Kwinti was the latter's perception that they were mistreated by the former in forced acculturation. That possibility simply does not exist in the proposed circumstances: immigrants among the Kwinti so far seem to have directed Kwinti acculturation, rather than to have been 'victimized' in the relationship. The relative poverty of Kwinti culture and the size of the population promise to continue that trend.

Damage to the ecology of the area can best be arrested by rigid enforcement of a ban on hunting and fishing by non-tribesmen. The continuing trade between Bush Negroes and city traders needs to be regulated, and the Kwinti should be encouraged to bypass the traders by selling fish directly to the urban centers.

The disruptive potential of non-Kwinti work crews and tourists is large, but easily controlled. There is absolutely no need for crews to occupy the *bigi sangga,* the meeting hall in the center of Bitagron. Sleeping space is available less than 500 yards away, just outside of the village, in the government-built structures near the main road. This facility offers more amenities than the village can, including modern cooking conveniences and well-water. The complex borders on the river, and has its own boat landing. Crews can sleep in the compound, tourists could await transportation in the *winki* on the road. The intrusion of these two categories of aliens may originally have been encouraged and even solicited by the entrepreneurs who own the two main *winkis* in Bitagron. What is important now, however, is that both the crews and the villagers believe that the crews have a legal right to be in Bitagron (because the government built the meeting hall), and that any resulting dislocation in village life just has to be tolerated. That attitude ought to be corrected, even though any attempt to do so will be resented by one or both of the *winki* owners, the ranking notables in Bitagron. If the Kwinti *want* visitors, they should invite them. But strangers ought not to be forced upon them. The Kwinti must have the right to close their villages to outsiders if they choose to do so.

In summary, the survival of the Kwinti as a social group hinges upon these relatively innocuous measures: Granmanship for their chief; the right to exclude strangers from their villages; and regulation of the trade in fish and game. Especially the first two are

important in maintaining the group's integrity.

If these measures are adopted soon, the Kwinti will probably flourish with their new opportunities. If they are not adopted, I fear that Kwinti society will disappear, that yet another lifeway will be extinguished.

REFERENCES

Bakhuis, L.A., 1902. Verslag der Coppename-expeditie. *Tijdschr. Kon. Nederl. Aardrijksk. Gen. (2),* p. 695-852; E.J. Brill, Leiden.

Herskovits, Melville J., The social organization of the Bush-Negroes of Suriname. *Proc. 23 Intern. Congr. Americanists,* New York, p. 713-727.

— 1929. Preliminary report of an ethnological expedition to Suriname, 1928. *West-Indische Gids 10, p. 385-390.*

— 1930. The second Northwestern University expedition for the study of the Suriname Bush-Negroes, 1929. *W.I. Gids 11,* p. 393-402.

— & Herskovits, Frances S., 1934. *Rebel destiny: among the Bush Negroes of Dutch Guyana.* New York, Whittlesey House (McGraw-Hill), 366 pp.

Hurault, Jean, 1956. *Documents pour servir à l'histoire des Noirs Réfugiés Boni de la Guyane Française.* Archives Ministère France Outre-Mer, Paris, Series C-14, multigraphed.

— 1957. *Histoire des Noirs Réfugiés Boni de la Guyane Française d'après les documents de source française.* Paris, multigraphed.

— 1961. *Les Noirs Réfugiés Boni de la Guyane Française.* Mémoires Inst. Français Afrique Noire, Dakar, *63,* 363 pp.

— 1965. *La vie matérielle des Noirs Réfugiés Boni et des Indiens Wayana du Haut-Maroni.* Office Recherche Scient. Techn. Outre-Mer, Paris, 143 pp.

Köbben, A.J.F., 1966. Law at the village level: the Cottica Djuka of Surinam. *Wenner-Gren Symposium 34: Ethnography of Law,* Burg Wartenstein, 30 pp.

— 1967. Unity and disunity: Cottica Djuka society as a kinship system. *Bijdragen Taal Land Volkenkunde 123,* p. 10-52.

— 1968. Continuity in change: Cottica Djuka society as a changing system. *Bijdr. T.L.V. 124,* p. 56-90.

— 1969. Classificatory kinship and classifactory status: the Cottica Djuka of Surinam. *Man (n.s.) 4* (2), p. 236-249.

Lenoir, John D., 1973. *The Paramacca Maroons: a study in religious acculturation*. Unpublished Ph.D. dissertation, New York; New School for Social Research, 213 pp.

Price, Richard Swee, 1969. *Saramaka social structure*. Unpubl. Ph.D. diss., Boston: Harvard University, 278 pp.

— 1970a. Saramaka woodcarving: the development of an Afroamerican art. *Man (n.s.) 5* (3), p. 363-378.

— 1970b. Saramaka emigration and marriage: a case study of social change. *Southwestern Journal Anthrop. 26*, p. 157-189.

— 1973. Avenging spirits and the structure of Saramaka lineages. *Bijdr. L.T.V. 129*, p. 86-107.

Thoden van Velzen, H.U.E., 1966a. *Politieke beheersing in de Djuka maatschappij*. Mimeogr. Ph.D. diss., Univ. Amsterdam, 334 pp.

— 1966b. Het geloof in wraakgeesten: bindmiddel en splijtzwam van de Djuka matri-lineage. *Nieuwe W.I. Gids 45*, p. 45-51.

van Lier, W.F., 1950. Aanteekeningen over het geestelijk leven en de samenleving der Djoeka's in Suriname. *Bijdr. T.L.V. 99* (2), p. 129-294.

van der Elst, Dirk H., 1970. *The Bush Negro tribes of Surinam, South America: a synthesis*. Unpubl. Ph.D. diss. Evanston, Northwestern Univ., 377 pp.

— 1975. The Coppename Kwinti: Notes on an Afro-American tribe in Surinam. I. History and development. *Nieuwe West-Indische Gids 50*, p. 7-17. — II. Organization and ideology. *NWIG 50*, p. 107-122. — III. Culture change and viability. *NWIG 50*, p. 200-211.

van Wetering, Wilhelmina, 1973. *Hekserij bij de Djuka: een sociologische benadering*. Mimeogr. Ph.D. diss., Univ. Amsterdam, 298 pp.

Wooding, C.J., 1972. *Winti: een Afroamerikaanse godsdienst in Suriname*. Meppel, 565 pp.; Ph.D. diss.

Dirk H. van der Elst, Ph.D.
Professor of Anthropology
California State University, Fresno,
CA 93740.

Migrants in Aruba. Interethnic integration, door Vera M. Green. Van Gorcum & Co, Assen; Anjerpublicaties nr. 16, 1974, 137 blz. (*f* 28,— paperback)

Deze publicatie is de enigszins omgewerkte dissertatie van Dr. Green voor de Universiteit van Arizona waarop zij in 1969 promoveerde. De oorspronkelijke titel luidde *Aspects of interethnic integration in Aruba, Netherlands Antilles.* Dr. Green is thans Associate-Professor aan de Rutgers University in New Jersey.

Dit boek is in meer dan één opzicht de aandacht waard. Ten eerste is het in de Anjerreeks het eerste werk over Aruba en het is de eerste afgeronde cultureel-antropologische studie over dat eiland. Het is daarom dan ook te betreuren dat er vijf jaar ligt tussen de oorspronkelijke (niet in druk verschenen) dissertatie en deze uitgave, dit temeer omdat het zustereiland Curaçao in de afgelopen jaren in toenemende mate het terrein van sociaal-cultureel onderzoek is geweest waarbij vergelijkingsmogelijkheden met Aruba vrijwel ontbraken. Het is mij echter bekend dat nòch de auteur, nòch de uitgever enig verwijt treft; een ongelukkige samenloop van omstandigheden is schuld aan deze vertraging. Men kan de uiteindelijke publicatie slechts toejuichen.

Dr. Green's keuze van Aruba als terrein van onderzoek is weloverwogen geweest. Haar veldwerk vond plaats in 1967-68 en tot die tijd waren een beperkt aantal tema's en etnische groepen het voorwerp van onderzoek in het Caribische gebied. Er lag een vrij eenzijdige nadruk op bepaalde delen van het gebied met als gevolg de neiging om vanuit deze beperkte inzichten te snel te generaliseren voor het gehele gebied. Aruba was op dat moment nog niet bestudeerd en de aanwezigheid op een relatief klein eiland van een grote verscheidenheid van etnische groepen vormde eveneens een belangrijke reden tot onderzoek.

De onderzoek-technische opzet van het veldwerk week niet af van de gebruikelijke werkwijze van cultureel-antropologen: participerende observatie, aanvullend survey-onderzoek en interviews. De metodische opzet was voor het Caribisch veldwerk echter nieuw. Ten eerste ging Vera Green uit van het eiland als totaliteit en niet vanuit één bevolkingsgroep en vervolgens zocht zij naar lijnen van interaktie tussen de etnisch zeer verschillende groepen als faktoren tot interetnische integratie. Een van de belangrijkste wegen tot interaktie was het verenigingsleven. Daarnaast komen echter ook andere faktoren die de sociale integratie van de etnische groepen bevorderen ter sprake zoals taal, huwelijk en verwantschap, godsdienst, school, industrie en overheid. Daarna besteedt zij ook aandacht aan de culturele integratie.

Het is duidelijk dat bij een dergelijke opzet om in een etnisch zo complexe samenleving de integratie te bestuderen via verschillende vormen van interaktie, het noodzakelijk is eerst een uiteenzetting te geven van de wordingsgeschiedenis van die samenleving. De schrijfster geeft deze ontwikkeling tot 1968, het jaar waarin zij haar onderzoek afsloot. Ze doet dat op een heldere en kompakte wijze zodat de grote lijn goed zichtbaar wordt. Toch voelt men hier iets van de wat langere periode tussen het onderzoek en de publikatie ervan. Juist de geïnteres-

seerde lezer die door de prettig leesbare stijl van de auteur geboeid raakt door de loop van de gebeurtenissen en ontwikkelingen op Aruba, kan mijns inziens de vraag naar de allerlaatste ontwikkelingen moeilijk onderdrukken.

In een volgend hoofdstuk bespreekt Dr. Green de etnische groepen en hun variaties, die zij onderverdeeld heeft in Nederlandse en niet-Nederlandse onderdanen. Interessant is daarbij haar beschrijving van de oude Arubaanse bevolkingsgroep zoals die gevormd was vóór de komst van de vele immigranten bij de vestiging van de olie-industrie. Het is overigens typerend dat ze daarbij nauwelijks gebruik kon maken van bestaande literatuur over deze groep. Haar beschrijving van deze oud-Arubaanse samenleving lijkt me bijzonder treffend en juist. Terecht merkt ze hierbij op dat het buiten de opzet van haar onderzoek lag het Arubaanse gezinsleven en andere aspekten van deze groep gedetailleerd te bestuderen. (Vera Green heeft elders wel hierover gepubliceerd; zie haar artikel over 'Methodological problems involved in the study of the Aruban family', in *The Family in the Caribbean,* Proc. 2nd Conference on the family in the Caribbean, Aruba, Dec. 1-5, 1959; Inst. of Caribbean Studies, P. Rico, 1973, p. 17-29).

Het enige in Dr. Green's korte schets van de oude Arubaanse bevolkingsgroep dat me aanvechtbaar voorkomt is de passage op p. 37 waarin ze zegt: 'No information is apparently available on the types of Europeans who settled on Aruba'. Vreemd vind ik ook de daar direkt op volgende opmerking: 'Not too many were sent for penal reasons'. Maar nogmaals: haar waarneming is zeer scherp en haar conclusies o.a. met betrekking tot de oude sociale stratificatie niet alleen correct ('The class lines are not so sharply drawn', p. 43), maar nu bijzonder belangrijk omdat daardoor een te oppervlakkige generalisatie ten aanzien van het gehele Caribische gebied doorbroken kan worden. Andere interessante opmerkingen hebben betrekking op het verschil tussen matrifocaliteit en matricentraliteit, op de relatie van Arubanen en Curaçaoënaars (p. 42) en op de 'verlegenheid' of teruggetrokkenheid van de Arubaan.

Persoonlijk vind ik evenzo de beschrijving van de andere bevolkingsgroepen bijzonder goed. Ook hier moest de auteur afgaan op haar persoonlijke observatie en op de aan haar gedane uitspraken. In de paragraaf 'Discussion', volgend op deze korte beschrijving van de belangrijkste etnische groepen, komt de conclusie naar voren dat: 'Ethnicity does not appear to be the primary factor in establishing social relationships. Equally important are propinquity and the general personal characteristics of individuals' (p. 61). En hiermee is opnieuw iets doorbroken van een ook in dit opzicht veel te generaliserende opvatting over *de* groepsrelaties in *het* Caribisch gebied!

Vervolgens wordt een overzicht gegeven van de verenigingen en de rol die zij spelen in het leven van het individu. Interessant is ook haar overzicht van de ontwikkeling van bepaalde typen verenigingen en de invloeden van buitenaf hierop, zoals bijvoorbeeld die van de televisie.

In het hoofdstuk 'Patterns of interethnic relations' komt het probleem naar voren van het typisch insulaire karakter van Aruba met de voor dat eiland geldende groepsidentiteit die voor ieder moet worden vastgesteld: 'Aruba appears to present a situation in which one enters the social system as a member of an ethnic group' (p. 70). Het begrip 'Antilliaan' is eigenlijk betrekkelijk nieuw; men is primair insulair georiënteerd (p. 71). Belangrijk zijn dan de passages over huidskleur en culturele groepen. Dr. Green komt vervolgens tot de conclusie — en m.i. terecht — dat de rasrelaties op Aruba geheel anders zijn dan bijvoorbeeld op Curaçao en veel meer lijken op Latijns-Amerika, dus veel minder scherp liggen. Bij het onderzoek bleek ook heel duidelijk dat er vaak een grote

discrepantie bestond tussen 'verbalized norm and the actual observed behavior' (p. 77). Haar observaties en conclusies over verschillen in lokale situaties geven een veel genuanceerder beeld van Aruba dan men meestal hoort. Hoe deze situaties de sociale relaties beïnvloeden, wordt duidelijk door een aantal concrete voorbeelden. Langs welke wegen ontstaat integratie? Is interaktie zonder meer integratie? Op deze vragen zou men het volgende kunnen citeren: 'This does not mean to imply that interaction equals integration, simply that it is one of the relevant factors involved in integration' (p. 84). De mechanismen van integratie worden uitvoerig besproken in hoofdstuk 6. De auteur heeft haar onderzoek niet beperkt tot verenigingen op vrijwillige basis. Taal, huwelijk en verwantschap, specialisatie met betrekking tot werkzaamheden, religie, het overheidsapparaat en de industrie worden eveneens getoetst op hun interaktie-integratie funktie. Dr. Green beëindigt dit hoofdstuk met een aparte paragraaf over de culturele integratie die bijzonder interessant is. Zij meent dat er door een aantal van de besproken interakties bij de jongeren ook iets aan het groeien is waaruit het gevoel van Antilliaan-zijn zich ontwikkelt boven de typisch insulaire instelling uit van de vorige generatie.

Het laatste hoofdstuk omvat een samenvatting en een tweedelige conclusie: één met betrekking tot Aruba en één met betrekking tot verdere Caribische studies. Wat het eerste betreft doet de auteur een aantal markante uitspraken zoals bijvoorbeeld: 'In Aruba everyone who is of non-native parentage must be classified in terms of a place of origin, and it is on this basis that one initially enters the system' (p. 116). Maar dit speelt eigenlijk maar een beperkte rol in iemands acceptatie want: 'Friendship patterns and individual behavior and propinquity (in terms of residence) appear of greater importance' (p. 116). Wat de zo belangrijke faktoren 'kleur' en 'ras' betreft komt de auteur tot de conclusie dat er veel meer sprake is van wat men wel noemt 'social race', dus van ras en kleur gekoppeld aan iemands sociale positie en aan zijn gedrag. Het is dus eerder een kwestie van sociale klasse dan van ras. Het beeld van de complexe Arubaanse samenleving vertoont — en dat heeft Dr. Green heel goed aangetoond — een zeer genuanceerde toepassing van dikwijls als absoluut voorgestelde groepsverhoudingen. Na het lezen van dit gedeelte van haar onderzoeksresultaten kan men volledig instemmen met de laatste zinnen op de achterzijde van de omslag: 'The relative importance of factors such as ethnicity, race, color, and even class, are seen to fluctuate with situational contexts instead of being always imperative as is often claimed. No single factor is universally paramount'.

In de laatste paragraaf worden een aantal behartenswaardige opmerkingen gemaakt over de studie van het Caribisch gebied. Zo constateert zij dat op basis van vaak beperkte studies van afzonderlijke groepen of klassen veel te generaliserende conclusies gemaakt zijn, o.a. door Hoetink. Een andere opmerking betreft het gebruik van de term 'matrifocaliteit' die in bepaalde gevallen beter vervangen had kunnen worden door 'matricentraliteit'. Ook de tendens om in het Caribisch gebied zo veel nadruk te leggen op gezin en huishouden wordt door haar kritisch bekeken en daarbij citeert Dr. Green met instemming Sidney Mintz, die er op wijst dat er toch ook andere zaken meer en meer in de belangstelling komen zoals 'culture and personality' en 'culture problems in the wider society' (p. 119). Zij wijst er bovendien op dat er eveneens een tendens is naar studies met een meer direkt toepasbaar karakter en daarbij citeert zij Lambros Comitas' uitspraak: '. . . anthropological research on topics such as political behavior, race relations, health education, and development is on the upswing' (p. 119).

Samenvattend kan men concluderen dat deze studie van Dr. Green de grondslag heeft gelegd voor de kennis van de sociaal-culturele situatie op Aruba. Het is te hopen dat haar onderzoek, waarnemingen en constateringen een positieve uitwerking hebben op de studie van en het denken over het Caribisch gebied. Het is te wensen dat bij een eventuele tweede druk de meest recente ontwikkelingen op Aruba in deze studie worden doorgetrokken en dat een aantal kleine drukfouten worden verbeterd.

L.F. Triebels

Hydrobiological observations in Surinam, with special reference to the man-made Brokopondo Lake, door P. Leentvaar. — Verhandeling *6* Rijksinstituut voor Natuurbeheer, 173 blz., 39 figs., 18 pl.; uit 'Studies on the fauna of Suriname and other Guyanas' *15,* 1975 (Publ. Found. Sci. Res. in Surinam and Neth. Antilles, Utrecht, *80*). (*f* 48,—)

The water bugs (Heteroptera: Nepomorpha) of the Guyana region, door N. Nieser. — Studies fauna Suriname *16,* 1975, 308 blz., 337 fig., 24 pl. (Publ. Found. Sci. Res. in Surinam and Neth. Ant. *81*) (*f* 88,—)

De 'Natuurwetenschappelijke Studiekring voor Suriname en de Nederlandse Antillen' heeft Suriname, aan de vooravond van zijn onafhankelijkheid, twee boekwerken geschonken welke beide betrekking hebben op een onderwerp dat op dit ogenblik — om zeer verschillende redenen — in de belangstelling van zeer velen staat: het tropische zoete water.

Hoe men ook over het Brokopondo-project heeft mogen denken, duidelijk is dat dit — vooral na de instelling van de zg. 'Brokopondo-Commissie' van de 'Studiekring' — aanleiding is geweest tot het verschijnen van vele publicaties, waaronder deze 'Hydrobiological observations' waarin de resultaten te vinden zijn van de onderzoekingen van de eerste bioloog die in Suriname aankwam voor het bestuderen van het stuwmeer dat officieel met de weinig bruikbare naam 'Prof. dr. ir. W.J. van Blommesteinmeer' wordt aangeduid.

Het gaat daarbij voornamelijk om de periode november 1963-september 1964; enkele waarnemingen uit 1968 en 1972 worden daarná als aanhangsel vermeld, tewijl tenslotte nog een ontzagwekkende hoeveelheid gegevens in 43 tabellen wordt samengevat. De 76 foto's op de 18 platen buiten de tekst hebben niet alleen betrekking op het gewijzigde landschap, zij geven ook een beeld van de veranderingen welke het plankton onderging toen de stromende Suriname rivier met zijn vele kreken werd tot één grote stilstaande watervlakte met grillige contouren en drassige oevers.

De literatuurlijst geeft de titels van bijna honderd publicaties. Zij die willen weten wat er — tot en met 1970 — ook nog op ander, dan hydrobiologisch gebied met betrekking tot het Brokopondomeer is geschreven, mogen worden verwezen naar J.H. Westermann's uitvoerig 'Historisch overzicht van de wording en het onderzoek van het Brokopondo-stuwmeer' dat in de 48ste jaargang van dit tijdschrift (1971, p. 1-55, pl. 1-16) werd gepubliceerd.

De omvangrijke verhandeling over de waterwantsen van Suriname en omgeving waarop N. Nieser op 7 juli 1975 te Utrecht promoveerde is een werkstuk gewor-

den dat door alle entomologen die zich voor de Amerikaanse Tropen interesseren èn door de waterwantsspecialisten over de gehele wereld stellig tot 'in lengte van dagen' zal worden bestudeerd. Of het ook veel in Suriname zèlf zal worden geraadpleegd? Door het opnemen van veel foto's van kenmerkende dieren en het inlassen van stukjes van algemeen belang heeft de schrijver in elk geval het mogelijk willen maken dat ook niet-specialisten er hun voordeel mede kunnen doen of op andere wijze er genoegen aan kunnen beleven.

De duizenden dieren waarop deze studie is gebaseerd werden verzameld in noordoost Suriname, tijdens een studiereis welke met steun van de Stichting Wetenschappelijk Onderzoek van de Tropen (Wotro) van juli 1969 tot juli 1970 werd ondernomen, aangevuld met materiaal dat dr. D.C. Geijskes, dr. P.J. van Doesburg, Jr. en andere onderzoekers in andere delen van dit land hadden verzameld. Nadat bleek dat het juister zou zijn ook de omgeving van Suriname in het onderzoek te betrekken, werd tenslotte materiaal in studie genomen van het gebied dat door de Beneden-Amazone, de Rio Negro, de Rio Branco en de Orinoco-delta wordt begrensd.

Acht van de 93 beschreven soorten waterwantsen bleken nieuw te zijn voor de wetenschap. Een beschrijving van de vindplaatsen werd toegevoegd (p. 257-292, pl. 13-24), mede ten behoeve van de specialisten die materiaal van andere diergroepen van deze verzamelreis ter bestudering toegezonden krijgen.

Nieser's laatste stelling luidde: "Voor het stimuleren van interesse in de biologie in ontwikkelingslanden, zoals Suriname, bestaat in de eerste plaats behoefte aan eenvoudige boekjes waarmee men opvallende planten en dieren uit het eigen land kan herkennen . . ."

Bij de gedachtenwisseling hierover — waarin werd herinnerd aan een aantal personen die, sinds prof. A. Pulle in 1911 zijn *Zakflora* publiceerde, eenzelfde behoefte moeten hebben gevoeld, en aan het goede werk van Stinasu en diverse verwante organisaties — bleek dat het op korte termijn scheppen van een geestelijk klimaat waardoor dergelijke boekjes ook zouden worden gelézen als minstens even belangrijk moet worden geacht. Hierbij werd gedacht aan korte natuurfilms voor jong en oud, die dikwijls en op vele plaatsen zouden moeten kunnen worden vertoond, om te maken dat de Natuur niet altijd als vijand wordt gezien, en planten en dieren niet als objecten waarmede naar willekeur kan worden gehandeld.

P.W.H.

BIBLIOGRAFIE

ARTICLES

(41)
Continued from *N.W.I.G. 50* (p. 148-180), *47* (p. 197-247), and previous lists since 1947. — Publications not seen by the compiler of this incomplete bibliography are not included. — The existence of a Summary is indicated by a translation of the title.

Amigoe = Amigoe di Curaçao
Beurs = Beurs- en Nieuwsberichten
NWIG = Nieuwe West-Indische Gids
SL = De Surinaamse Landbouw
Stud. Cur. = Studies on the fauna of Curaçao and other Caribbean islands
Stud. Sur. = Studies on the fauna of Suriname and other Guyanas
Sur. Mag. = Suralco Magazine
Bon. Bull. = Bonaire Bulletin
Sur. Jur. = Surinaams Juristenblad

Humes, Arthur G. & Stock, Jan H.: Preliminary notes on a revision of the Lichomolgidae, Cyclopoid Copepods mainly associated with marine invertebrates. *Bull. Zool. Museum Amsterdam 2,* 1972, 12, p. 121-133 (Incl. Neth. Ant. material)

Hunkar, A.E.S. & Dulder, I.G.: Preliminary evaluation of Digitaria introductions in Surinam. *SL 21,* 1973, 2, p. 41-47.

Huyskens, Pierre: Wat heeft Den Haag nu precies met ons voor? . . . gesprek met premier Petronia. *Elseviers Magazine* 22. VIII. 1970, p. 11-14, 2 figs.

Ideaal is één organisatie voor verdelen Sticusagelden. *Beurs* 5. XI. 1970, p. 1.

Importante investigashon maritima. Direktor dr. Kristensen di Carmabi: "Mester konserva rifnan di koraalnan manera un tesoro grandi di nos.". *Mensahero 63,* 1. VII. 1971, p. 6-8, 4 figs.

Ince, Basil A.: The Venezuela-Guyana boundary dispute in the United Nations. *Car. Studies 9,* 1970, *4,* p. 5-26.

In Curaçaos museum 25 jaar Antilliaanse kunst. *Amigoe* 22. XI. 1973, p. 3, 3 figs.

Independence for Surinam in November. *W.I. Chronicle 80,* 1975, 1526, p. 96-97.

Indianen spelen grote rol in eigen cultuur Aruba. *Amigoe* 9. I. 1975, p. 5. (Interview dr. L.F. Triebels by Raymundo Debrot.)

In memoriam John (Horris) Sprockel. *Amigoe* 8 & 9. IV. 1970, portr.

Instituto di Folklore (Bonairiano) . . . Stichting Monumentenzorg op Bonaire van urgent belang. *Beurs* 13. IX. 1974, p. 6, 7 figs. — *Amigoe* 22. VIII; *Sticusa Journaal 4, 7,* p. 10.

Insulairisme. *Amigoe* 14. III. 1975. (of M.E.P., Aruba, and P.S.D., Curaçao.)

Interview met dr. E. Jonckheer. *Beurs* 5. III. 1970, p. 3.

Ir. (W.) Brouwer in lezing voor VBC. Ontwikkeling Curaçao eist krachtige aanpak. *Amigoe* 19. XII. 1972, p. 3 & 6.

Isbrücker, I.J.H.: A redescription of the South American catfish Loricariichthys maculatus . . . *Bijdr. Dierk. 41,* 1971, 1, p. 10-18, 7 figs. (Surinam fishes)

Isbrücker, I.J.H.: Metaloricaria paucidens, a new species and genus of mailed catfish from French Guiana. *Bull. Inst. r. Sci. nat. Belg. 50 Biol. 4,* 9 pp., 4 figs., 1-3 on pl. I-III excl. (incl. Surinam material)

Isbrücker, I.J.H.: The identity of the South American catfish Loricaria cataphracta Linnaeus . . . *Beaufortia 19,* 1972, 255, p. 163-191, 11 figs. (incl. Surinam specimens.)

Jaarrede voorzitter Kamer van Koophandel. *Beurs* 2.I.1971, p. 3-4. (Lionel Capriles, Curaçao)

Jacobi, E.F.: Bezoek aan de flamingo's op Bonaire. *Artis 17,* 1971, 3, p. 90-97, 13 col. figs.

Jansen, J.W. e.a., see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.,* 1970.

Janssen, B.H.: A double technique for rapid soil testing. *Trop. Agric. 51,* 1974, p. 161-166. Also *Celos Bull. 25.*

Janssen, J.H.G.: Some general aspects of alcoholism in Aruba. *Proc. 1st Aruban Antill. Congress Alcoholism,* 1971, p. 18-28, 4 figs.

Janssen, J.J.: Turtles on the beach. *Sur. Mag.* Dec. *1969, 1, p. 28-35, 14 figs.*

Janssen, J.J.: Uit Suriname's prehistorie. De Surinaamse indianen, wie waren zij en waar kwamen zij vandaan. *Sur. Mag. Maart 1974,* p. 10-20, 13 in part col. figs.

Janssen, J.J.: Zeeschildpadden. *Schakels S 76,* 1970, p. 16-28, 17 figs. From *Bauxco Nieuws,* May 1969.

Janssen, J.J.W.H.: Papiamentu als dialect. *Amigoe* 7.III.1975, p. 4. — . . . als spreektaal, 20.III. — Vreemde woorden, 16.IV. — Cf. Marchena, J., 12.III, p. 6; 3.IV, p. 11.

Javanen in Suriname klaar voor confrontatie. *Amigoe* 24.III.1975, p. 3, 2 portr. — . . . vredig paradijs. 27.III, p. 9.

Jaycees: Schoon Curaçao is een leugen geworden. *Amigoe* 13.VIII.1970, p. 6.

Jean-Jacques Debrot in scriptie: Modern klein-industrie oplossing structureel probleem van Antillen. *Amigoe* 23.VII.1975, p. 3.

Jeugd klaagt volwassenen aan: Als wij groot zijn, dan is Aruba kaal en hebben wij geen dieren meer. Women's Club Aruba. *Amigoe* 19.III.1975, p. 9.

Joden Savanne, een historische plaats in het oerwoud van Suriname. *Sur. Mag.* Dec. *1973, 3,* p. 20-29, 11 figs. & cover picture, 5 of them in colour.

Jones Jr., J. Knox & Phillips, Carleton, J.: Comments on systematics and zoogeography of bats in the Lesser Antilles. *Stud. Cur. 32,* 1970, p. 131-145, fig. 173.

Jong, C. de: Aantekeningen over Jan Reeps in Suriname, 1693. *NWIG 48,* 1971, p. 201-205.

Jong, C. de: The Dutch peasants in Surinam. *Mercurius, J. Dept. Econ. Univ. S. Africa, 19,* March 1974, p. 11-33, (5) figs.

Jong, C. de: The Dutch press campaign against the negro slave trade and slavery. *Mercurius.* Tydskrif van die Departement Ekonomie Universiteit van Suid-Afrika, *15,* March 1972, p. 27-54, 3 pls.incl.

Jong, C. de: The history of money in Suriname. *Sur. Mag. 1974, 2,* p. 6-11, 9 figs. — English version of Dutch art. in *Bauxco Nieuws, Dec. 1972.*

Jongerbloed, J.A.: Wat doet Sticusa? Beeldende kunsten, muziek en dans. *Sticusa Journaal 2,* 1972, *3,* p. 8-11, portr.

Jonis, S.F.: Plural na papiamentu. *Kristòf 1,* 1974, 4, p. 167-171.

Jonker, F.P.: Burmanniaceae. Additions and corrections. *Flora of Suriname 1,* part *2,* 1968, p. 321-325. — Alismataceae, p. 378-379.

Jonker-Verhoef, A.M.E. & Jonker, F.P.: Araceae. *Flora of Suriname 1,* part *2,* 1968, p. 380-412.

Jonkhout, John G.: Het plein, gezien in het kader van de wederopbouw. *Ruku 1,* 1969, *3,* p. 25-27.

Josephzoon, E.: Bosnegers en politiek. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 305-308.

Jozen, P.F., see: *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.,* 1970.

Juliana, Elis: Bastel. *Kristòf 2,* 1975, p. 65-69.

Juliana, Elis: Spil di Mundu. *Kristòf 1,* 1974, 4, p. 160-164. (Poetry)

Jung, Peter: Eocene mollusks from Curaçao, West Indies. *Verhandl. Naturf. Ges. Basel 84,* Contr. Hans G. Kugler, p. 483-500, 5 figs., 7 pls. excl.

Kaas, P.: Polyplacophora of the Caribbean region. *Stud. Cur. 41,* 1972, p. 1-162, 247 figs., pl. 1-9 excl. (incl. N.A. molluscs)

Kamerling, G.E. & Bipat, R.: Bodemfysisch en agrohydrologisch onderzoek. Jaarverslag 1968. *Meded. Landbouwproefsta. Sur.,* p. 34-64, 12 figs.

Kamerling, G.E. & Lenselink, K.J. & Weert, R. van der: Irrigation and drainage requirements for large scale mechanized rice farming in Surinam. *SL 22,* 1974, 1, p. 1-12, 7 figs.

Kamervragen over ruimtelijk structuurplan voor Aruba. *Beurs* 27.II.1975.

Kamp, B.G.M.: De mogelijkheden en moeilijkheden van een eigen Arubaanse tuinbouw. *Kristòf 1,* 1974, 5, p. 197-209, 3 figs.

Kandidaat-premier Suriname dr. Sedney: Nederland kan initiatief nemen inzake onafhankelijkheid. *Alg. Handelsblad* 22.XI.1969.

Kat, P.J.: (L. van Pelt:) Bedrijfsleven maakt Suriname niet armer. *NRC Handelsblad* 20.XI.1970.

Kat, P.J.: Dr. (A.) Meyer, voormalig psychiater op Curaçao: Antilliaan wenst niet te leven naast Amerikaanse luxe. *Alg. Handelsblad* 24.VI.1969; see also: 8.VII.

Kat, P.J.: Het Pengel-effect. Vakbondsleider J. Alders vertelt . . . *Alg. Handelsblad* 1.XI.1969, suppl. p. 21.

Kat, P.J.: Robin Ravales (= R. Dobru): Suriname is nog steeds een kolonie. *NRC Handelsblad* 27.X.1970, p. 3, portr.

Kat Angelino, P. de: De oorlogsjaargangen van Neerlandia uitgegeven op Curaçao. *Neerlandia 75,* 1971, 3, p. 121-126, 6 figs.

Kath. onderwijs was belangrijke factor bij sociale doorbraak. Pater Streefkerk. *Amigoe* 11.XI.1971, p. 9, portr.

Keller, H.L.G.: Zeeschildpadden van de Nederlandse Antillen. *Stinapa 5,* 1971, p. 45-57, 5 figs.

Kempkes, Rob: Raming van de opbrengst van de landbouw, veeteelt en visserij op Aruba, Bonaire en Curaçao. *Econ. Notities 3,* 1974, *4,* p. 2-9.

Kensmil, Harry: Hoe de Surinamer politiek bewust werd. *De Gids 133,* 1970, 9, p. 328-332.

Kersten aan begin van nieuwe ontwikkeling, *Suriname Zending 1974-4,* p. 11-13, 2 figs.

Kiggen, J.J.M.: Postzegels van de Nederlandse Antillen. *Schakels NA 60,* 1973, p. 1-21, 6 col. pls & col. cover incl.

Kiggen, J.J.M.: Postzegels van Suriname. *Schakels S 80,* 1974, p. 3-21, 6 col. pls.

Klein Bonaire: reservaat voor speculaties. Bank van de Nederlandse Antillen treedt op als geldschieter. *Beurs* 15.IX.1973, p. 3, 2 figs. See also p. 1; 19.IX, p. 2. — Hypotheek van zeven ton voor particuliere Mij. Klein Bonaire. *Amigoe* 15.IX.1973, p. 3; also 19.IX., p. 3.

Klein Curaçao gaat een grootse toekomst tegemoet, Antillean Incinerating Co. *Beurs* 21.VIII.1974, p. 2. — Klein Curaçao gaat er aan, 22.VIII, p. 3, see Henk Beaujon. — Protest demonstratie op Kl. Curaçao tegen Pollutex. 16.IX.1974, p. 1 & 3. — See also: 17 & 19.IV, 6.V, 14.IX, 25.X. *Amigoe* 26.IV, 2, 21 & 22.VIII, 25.IX.

Kloos, Peter: Search for health among the Maroni River Caribs. Etiology and medical care in a 20th century Amerindian group in Surinam. *Bijdr. Taal Land Volkenkunde 126,* 1970, 1, p. 115-141.

Kluyver, H.N.: Systematisch overzicht van de waargenomen vogelsoorten. *STINASU Natuurgids B 3,* 1975, p. 31-94. With many drawings of birds by M.J.C. Kolvoort.

Koek-Noorman, Jifke & Hogeweg, Pauline: The wood anatomy of Vanguerieae, Cinchoneae, Condamineae, and Rondeletieae (Rubiaceae). *Acta Bot. Neerl. 23,* 1974 (publ. '75), p. 627-653, 5 figs., 3 pls. (incl. Surinam material)

Kok, Michiel: De Antilliaanse economie — een beknopte beschrijving en analyse van de huidige struktuur. *Econ. Notities Cur. 3,* 1974, *2,* p. 1-7. Also in *Beurs* 15-17 & 20.V.1974.

Kok, Michiel: Selected bibliography of the Netherlands Antilles economy after 1940 (Part 2). *Econ. Notities Cur. 3,* 1974, *1,* p. 2-5 — Part 1 in *Ec. Not. 2,* 1973, *4,* p. 2-15.

Kok, Ruud H.M.: De Caribbean: iedere toerist zijn eiland. *Maandblad Avenue,* 11.XI.1969, p. 202-220, 223 & 225; col. phot. Kees Scherer.

Kolk, Mieke: Kunst en wetenschap: de stiefkinderen van de West. *Elseviers Magazine* 22.VIII.1970, p. 59 & 61-62, 3 figs.

Koninkrijksdag of dag koninkrijk? *Accent 4,* 1971, *48,* p. 7-9 & 11.

Kontakto Antiyano: Eindelijk praat men ook op de Antillen over onafhankelijkheid. *Amigoe* 12.XI.1971, p. 11.

Koole, W.J.J.: Rede van de president . . . Hof van Justitie . . . herdenking van Honderd Jaar Codificatie in Suriname. *Sur. Jur. 12,* 1969, p. 37-40.

Koopmans, R.W.R. & Vochteloo, W.H.J.: Evapotranspiration measurements with a weighable lysimeter in Surinam. *SL 21,* 1973, 2, p. 62-69, 2 figs.

Koopmans, T.: (Review) Mitrasing, Staatsrecht en rechtsstaat . . . 1971. *Sur. Jur. 16,* 1974, p. 16-19.

Kormilev, Nicholas A.: Aradidae in the Rijksmuseum van Natuurlijke Historie, Leiden . . . *Zool. Meded. Leiden 48,* 1974, 21, p. 233-247, 11 figs. (Surinam bugs)

Kort-Gommers, M. de & Nieser, N.: Records of Antillean water-striders (Heteroptera). *Stud. Cur. 30,* 1969, p. 72-87, fig. 163-177.

Kraa, J.A. de: Expeditie naar de Aves-eilanden. (Phot. Fred Fischer) *Olie 24,* 1971, 3, p. 83-86, 9 col. phot.

Kramer, K.U.: Notes on the distribution of the Pteridophytes of Surinname. *Amer. Fern Journal 64,* 1974, 4, p. 107-117, 2 figs.

Kramer, K.U. & Görts-van Rijn, Anne R.A.: Bromeliaceae; Piperaceae. *Flora of Suriname 1,* part 2, 1968, p. 413-414; 414-421.

Kreffer, J.C.: Activities of the Royal Netherlands Navy in Surinam:, p. 7-8. Navigation and bathymetry; p. 9, fig. 1 excl. *Hydrogr. Newsletter Spec. Publ. 6,* 1971.

Kreffer, J.C.: Hydrographic and oceanographic survey of the continental shelf of Surinam. *Hydrogr. Newsletter 1,* 1966, 5, p. 279-282, 2 figs.

Krikken, J.: Species of the South American genus Lomanoxia (Coleoptera: Aphodiidae). *Stud. Sur. 13,* 1972, p. 68-83, fig. 48-60.

Kristensen, I.: Caribbean Marine Institute studies fisheries and reefs. *Oceanic Abstracts 11,* 1974, *2,* p. 5-6, 2 figs.

Kristensen, I.: Onderzoek in het Flamingomeer van Bonaire. *Levende Natuur* Juni/Juli 1965, p. 184-189, 4 figs.

Kristensen, Ingvar: Caribbean Marine Biological Institute in Curaçao, Netherlands Antilles. *Caribb. Conservation Assoc. An environmental newsletter,* vol. *2,* Jan. 1971, 1, p. 59-63.

Kristensen, Ingvar: Competition in three cyprinodont fish species in the Netherlands Antilles. *Stud. Cur. 32,* 1970, p. 82-101, fig. 160.

Kristensen, Ingvar: De Christoffel. *Stinapa 6,* 1972, p. 24-30, 4 figs.

Kristensen, Ingvar: Henk Koelers overleden. *Stinapa 8,* 1974, p. 6-7, portr.

Kristensen, Ingvar: Het verschil tussen natuurbescherming en natuurbeheer met betrekking tot de Nederlandse Antillen. *Kristòf 1,* 1974, 4, p. 177-183.

Kristensen, Ingvar: Het zee-biologisch onderzoek op Curaçao. *Vakblad Biologen 51,* 1971, 10, p. 240-243, 3 figs. Cf. Caribbean . . ., in *Car. Conserv. Ass. 2,* p. 59-63.

Kristensen, Ingvar: Preference of euryhaline species for brackish and supersaline waters. *Vie et Milieu, Suppl. 22,* 1971, p. 811-826. (Neth. Ant.)

Kristensen, Ingvar & Hulscher-Emeis, Marian: Factors influencing Artemia populations in Antillean salines. *Stud. Cur. 39,* 1972, p. 87-111, fig. 9.

Kristensen, Ingvar & Ypma, Liesje: Ecology of the medusa Cassiopea xamachana in Curaçao. *Stud. Cur 38,* 1971, p. 110-115, fig. 64.

Kroese, Wim & Govaars, Ron: Stanley Brown de Castro van Curaçao. *Telegraaf* 3.I.1970, p. 5, 3 figs.

Kross, R.F.: Apartheid in Suriname, of: Het gevecht om de eigen identiteit. *Interlinks 1,* 1969, *4,* p. 19-36.

Kross, R.F.: Nederlands verstoorde bivak in de jungle van Zuid-Amerika. *Alg. Handelsblad* 23.VIII.1969, suppl. p. 17 & 19, 2 figs.

Kross, R.F.: Nestvlieders in transito . . . Surinaamse Exodus. *Maandblad Avenue 7,* juli 1971, p. 116-117, 119, 121.

Kruijer, G.J.: (Review of) *Dienstbaar onderzoek* . . . by J. de Vries (1973), *NWIG 50,* 1975, 1, p. 54-56.

Kruijer, G.J.: (Review of) E.E. Abraham-van der Mark, *Yu'i mama,* 1969. *NWIG 48,* 1971, p. 129-134.

Kruijer, G.J.: Twee ontwikkelingsstrategieën. *Intermediair 1974, 13 & 25.* — Also publ. separately: Publ. Sociogr. Inst. Amsterdam *18,* 24 pp., 11 figs.

Kruijf, H.A.M. de: Aspects of the ecology of mosquitoes in relation to the transmission of arboviruses. *VIth. post-graduate Course in Curaçao.* Nov. 24-26th, 1970, 8 pp., 4 figs. excl.

Kruijf, H.A.M. de: Aspects of the ecology of mosquitoes in Surinam. *Stud. Sur. 13,* 1972, p. 1-56, fig. 1-24.

Kruijf, H.A.M. de: Gele koorts muskieten. Bestrijden of niet? *Stinapa 5,* 1971, p. 58-63.

Kuyp, E. van der: Contagious food. In: *Enkele voordrachten rond Eerste Lustrum Univ. Suriname,* 1974 (1975), p. 21-46.

Laatste Konfriejarie. *Sur. Nws 25,* 21.VI.1975, 7, p. 8. From *De Ware Tijd.*

Labeur, Cees: Met de onafhankelijkheid in zicht: De grote uittocht. *Elseviers Magazine* 8.VI.1974, p. 12-13, 15, 17-18.

Lacle, F.: Speervissen een sport? *Amigoe* 28.V.1975. p. 9, 2 figs.

Lagaay, R.A.: Gravity anomalies in the southern Caribbean. *Symposium Invest. Resources Car. Sea, Curaçao 1968,* Unesco Paris 1971, p. 247-252, 3 figs.

Lago. Aniversario di oro. Golden anniversary. 1924/74. *Aruba Esso News* 12.VIII.1974, 20 pp., ill.

Lago invests . . . to help keep harbor clean. *Aruba Esso News 31,* 2.X.1970; 20, p. 1 & 4-5, 6 figs.

Lago's ontzwavelingsfabriek officieel in gebruik genomen. *Beurs* 20 & 23.VIII. 1971, p. 7.

Lamas, M., Gerardo: A revision of Eccritosia Schiner, 1866 (Diptera, Asilidae). *Papéis Avulsos de Zoologia 27* (4), 1973, p. 45-68, 1-16 figs. (Incl. Surinam specimens.)

Lammerée, Liesbeth: Lizards of the genus Cnemidophorus from the Leeward Group and the adjacent mainland of South America. *Stud. Cur. 34,* 1970, p. 46-72, fig. 22-34, pl. I-XII excl.

Lamur, H.E.: Fertility decline in Surinam, 1964-1970. *Bol. Estudios Latino-amer. 16,* 1974, p. 28-49, 1 fig.

Land, Sipke van der: Bij de Trio-Indianen van de Peleloe Tepoe. *Sur. Zending* Sep. 1970, p. 1-4, 7 figs.

Land, Sipke van der: Dokters in het oerwoud van Suriname. *Sur. Zending* July-Aug. 1970, p. 2-11, 6 figs.

Land, Sipke v.d.: In de goot van Paramaribo. *Sur. Zending* Apr.-May 1970, p. 3-6, 3 figs.

Landbouw en veeteelt. *Bon. Bull. 1 (10),* 1974, p. 4.

Landbouwmogelijkheden op Bonaire. Menselijke en dierlijke parasieten zijn fnuikend voor elk initiatief. *Amigoe* 15.VII.1975, p. 9.

Landsverordening van de 7de mei 1975 tot opheffing van de handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw. *Publicatieblad 1975* no. *70,* 45 pp.

La Rivers, Ira & Nieser, Nico: The Ambrysus of Surinam . . . (Hemiptera, Naucoridae). *Occ. Papers Biol. Soc. Nevada 29,* 1972, (8) pp., 3 figs.

Lauffer, Pierre: Mi mama sin dolo. *Kristòf 1,* 1974, p. 263-266.

Lauffer, Pierre: Vredewijk i su epoka. *Kristòf 1,* 1974, 3, p. 109-114, (7) figs.

Lawton, J.S.: Awari banje. (a Djoeka game). *Sur. Mag., March 1975,* p. 22-23, 2 figs.

Lazell, Jr, James D.: The Anoles (Sauria, Iguanidae) of the Lesser Antilles. *Bull. Mus. Comp. Zool. 143,* 1972, 1, p. 1-115, fig. 1-14, 3 col. pls (6 pp.) incl.

Leentvaar, P.: Ervaringen in Suriname. *Het 'Aquarium' 36,* 1965, 6, p. 126-132, 12 figs. (Brokopondo)

Leentvaar, P.: Further developments in Lake Brokopondo, Surinam. *Amazoniana 4,* 1973, p. 1-8.

Leentvaar, P.: Hydrobiological observations in Surinam, with special reference to the man-made Brokopondo Lake. *Stud. Sur. 15,* 1975, p. 1-173, 39 figs., 18 pls. excl.

Leentvaar, P.: Inundation of a tropical forest in Surinam . . . *Proc. 1st Int. Congr. Ecology 1974,* The Hague, p. 348-354, 2 figs. & 2 pls.

Leentvaar, P.: Lake Brokopondo. *Abstracts Inter. Symposium on man-made lakes. May 3-7, 1971,* Knoxville, (1971), p. 35-37.

Leentvaar, P.: The Brokopondo research project. *Man-made lakes and human health,* London, 1975, p. 179-191, 6 figs.

Leerink, H.: Surinaamse regering kreeg vier offertes voor bauxietontginning. *Fin. Dagblad* 20.V.1970.

Leerink, H.: Suriname. Werk zoeken voor jonge generatie. *Fin. Dagblad* 9.VII. 1970, p. 9, 3 fig.

Leerplancommissie Prins adviseert verantillianisering basisonderwijs. *Amigoe* 20.VIII.1970, p. 3.

Leerplan en leidraad voor het basisonderwijs op de Benedenwindse Eilanden . . . andere koers van onderwijs . . . Prof. dr. F.W. Prins. *Beurs* 20.VIII.1970, p. 2, 1 fig.

Leeuwen, Boeli van: Naar Coro: het begin van onze historie. Van de ferry geen kwaad woord. *Amigoe* 17.XI.1973, p. 9, 6 figs.

Leeuwen, Boeli van: Reis naar het einde van de nacht. *Amigoe* 9.V.1970, p. 9.

Leg 4 of the Deep Sea Drilling Project . . . geologic history of the western Atlantic and Caribbean basins. *Science 172,* 1971, 3989, p. 1197-1205, 5 figs.

Leiding van KV bezon zich op 30 mei. *Amigoe* 28.X.1969, p. 9, 1 fig. (Katholieke Verkenners)

Lenselink, J.: De jachtopbrengst in een Surinaams Trio-dorp (The amount of game bagged in an Amerindian village in Surinam). *SL 20,* 1972, 3, p. 37-39.

Lenselink, K.J.: Bodemfysisch en agrohydrologisch onderzoek. *Bull. Landbouwpr. Sur. 91* (Jaarverslag 1970), 1974, p. 36-55, 12 figs.

Lenselink, K.J. & Weert, R. van der: Bodemfysica en agrogeologie. *Bull. Landbouwpr. Sur. 95* (Jaarverslag 1972), 1974, p. 12-22, fig. 2-5.

Lenselink, K.J. & Weert, R. van der: Estimating free water evaporation in Surinam. *SL 21,* 1973, 2, p. 70-79, 3 figs.

Leon Weber en Ieteke Witteveen na weerzien met Curaçao. Jongeren . . . verloochenen het eigene. *Amigoe* 15.V.1974, p. 8-9, portr.

Leraren bij M.O. in staking. *Sur. Nieuws 20,* 24.X.1970, *41,* p. 1-2. *Amigoe* 14 & 17.XI.1970.

Lescure, Jean: Présence d'une sous-espèce d'Atelopus pulcher (Amphibien, Anoure) dans les Guyanes: Atelopus pulcher hoogmoedi. *Bull. Mus. natn. Hist. nat. Paris (3) 144, Zool. 108,* 1973, p. 997-1005.

Letterlijke tekst overeenkomst tussen regering, eilandsbestuur en B.P.C. n.v. *Beurs* 13.IV.1974, p. 6; 16.IV, p. 5; 18.IV, p. 5. (Agreement of December 20, 1973, Bonaire Petroleum Corporation N.V.)

Leusden, Hans van: De ontwikkeling van de beroepsbevolking van 15-65 jaar tot 1985 op Aruba, Bonaire en Curaçao. *Econ. Notities Cur. 3,* 1974, 1, p. 9-12.

Levensschets van gouverneur (G.J.) Wouters. *Amigoe* 21.IV.1973, p. 9. (N. Ant. 1936-'42.)

Lim A Po, H.R.: 'Denken en doen', een openings-college gehouden voor de Juridische Faculteit op 15 oktober 1973. *Sur. Jur. 18,* 1974, p. 3-16.

Lindeman, J.C. & Donselaar, J. van: Taxonomy, ecology, and distribution of Rhynchospora (Cyp.) in Suriname. *Acta Bot. Neerl. 20,* 1971, 4, p. 428-450, 2 + 2 fig.

Lindeman, J.C. & Görts-van Rijn, Anne R.A.: Loranthaceae; Polygonaceae; Cyperaceae; Rapateaceae; Commelinaceae; Eriocaulaceae; Gramineae. *Flora of Suriname 1,* part 2: Additions and corrections, 1968, p. 295-300; 303-309; 310-314; 326-328; 329; 330-339; 340-342; 343-375.

Ling, R.A.P. van: Landsbedrijven. *Sur. Jur. 16,* 1974, p. 19-28.

Lionel Capriles bij VBC-jaarlunch. *Amigoe* 19.XII.1973, p. 3.

Lionel Capriles: Nederland moet ons meer mondig maken. Onafhankelijkheid heeft meer nadelen dan voordelen. *Amigoe* 8.XI.1971, p. 3. portr.

Liquidatie oudste vakbond UMUC op 30 april feit. *Amigoe* 20.IV.1970, p. 3. (United Miner's Union of Curacao, 15 years old)

Loof, P.A.A. & Maas, P.W.Th.: The genus Xiphinema (Dorylaimida) in Surinam. *Nematologia 18,* 1972, p. 92-119, 8 + (4) figs.

Losprijs voor een onzekere toekomst. *Oro 1,* 1975, *3,* p. 12, 3 figs. (Placers Development Ltd, Vancouver, expl. Suriname territory)

Luchtbrug naar Schiphol. *Hangalampoe 1,* 1973, 1, p. 4-7, 3 figs.

Lucia, F.J.: Recent sediments and diagenesis of South Bonaire, Netherlands Antilles. *Journal Sedimentary Petrology 38,* 1968, 3, p. 845-858, fig. 1-23.

Lucilla Engels ervaart schilderen als 'opwindend'. *Amigoe* 9.V.1970, p. 11, portr.

Lukoschus, F.S. & Dusbábek, F. & Jameson Jr, E.W.: Parasitic mites of Surinam IV. Archemyobia philander spec. nov. . . . from Philander opossum. *Acarologia 14,* 1972, 2, p. 179-189, 24 figs.

Luyken, R. & Luyken-Koning, F.W.M. & Immikhuizen, M.J.T.: Lactose-intolerantie in Suriname. *Voeding 31,* 1970, 11, p. 574-580. — Lactose intolerance in Surinam. *Trop. geogr. Med. 23,* 1971, p. 54-59.

Maas, P.W.Th.: A coconut abnormality of unknown etiology in Surinam. *FAO Plant Protection Bull. 19,* 1971, 4, p. 80-85, 7 figs.

Maas, P.W.Th.: Tentative list of plant parasitic Nematodes in Surinam, with descriptions of two new species of Hemicycliophorinae. *Bull. Landbouwpr. Sur. 87,* 1970, 9 pp., 2 figs.

Maas, P.W.Th., e.a.: Phytopathologie en nematologie. Jaarverslag 1969. *Meded. Landbouwpr. Sur. 44,* Dec. 1969, p. 139-153, fig. 14-19, phot. 8-12 excl.

Maas, P.W.Th. & Jadnanansing, R.R.: De bladvlekkenziekte van bacove in Suriname (Sigatoka disease of bananas in Surinam). *SL 20,* 1972, 1, p. 22-36, 5 figs.

Maas, P.W.Th. & Woudenberg, J. van: De belangrijkste ziekten en plagen van de kokos in Suriname . . . (Major diseases and pests of coconut in Surinam with special attention to growing conditions.) *SL 18,* 1970 (1971), 2, p. 87-111, 10 figs.

Maas, P.J.M.: Floristic observations on forest types in western Suriname. *Proc. Kon. Ned. Akad. Wet. (C) 74* (3), 1971, p. 269-302, 2 figs.

Maduro, A.J.: Enkele opmerkingen over Richard Wood's artikel over 'The English loanwords in Papiamentu'. *NWIG 48,* 1971, p. 190-192.

Maduro, Antoine J.: Algun observashon tocante e artículo 'Origenes y evolución del papiamentu' publicá den e numernan 2, 3 i 4 di Watapana. *Watapana 2,* 1969, *5,* p. 13-15.

Maduro-Arends, Mayra: Truus Marchant: Ik had veel meer kunnen doen voor Aruba. *Amigoe* 28.VIII.1971, p. 9, portr.

Magistrale rede van de gezaghebber (A.E. Kibbelaar). Misdadig zijn degenen die de ontevredenheid willen misbruiken. *Beurs* 3.VIII.1970, p. 2.

Magistrale rede van Ronchi Isa aan de Universiteit van Nijmegen. *Beurs* 17.II. 1973, p. 3.

Maitland (C.E.J.) adviseert over relaties met: gemeenschap — overheid — vakbeweging. *Amigoe* 4.XII.1969, p. 9, portt. — Mr. Maitland (VNO) over toestanden op Antillen. *Alg. Handelsblad* 4.XII.

Maloney, Neil J.: Continental margin off Central Venezuela. *Symp. Invest. Reso. Car. Sea, Curaçao 1968,* 1971, p. 261-266, 3 figs.

Maloney, Neil J.: Geología de la Isla de La Blanquilla y notas sobre el Archipiélago de Los Hermanos, Venezuela Oriental. *Acta Cient. Venez. 22,* 1971, p. 6-10, 4 figs.

MAN — Derde nieuwe partij — opgericht. *Amigoe* 9.II.1971, p. 3, portr. (Movimiento Antiyas nobo)

Marcus, Ernst & Bois-Reymond Marcus, Eveline du: Opisthobranchs from Curaçao and faunistically related regions. *Stud. Cur. 33,* 1970, p. 1-129, fig. 1-160.

Margalef, Ramón: The pelagic ecosystem of the Caribbean Sea. *Symp. Invest. Reso. Car. Sea, Curaçao 1968,* 1971, p. 483-498, 6 figs.

Mariniers. *Amigoe* 18 & 19.VIII.1971.

Marie: met haar 104 jaren een sterke vrouw. *Amigoe* 2.V.1975, p. 11, 5 figs. (Maria Catharina Martina-Godfried, born 30.IV.1871.)

Marks, A.F.: Enkele oud-Curaçaose geloofsels en gebruiken rond ziekte en dood. *Oost & West 64,* Jan./Feb. 1971, Antillen-nummer, p. 36.

Marrewijk, G.A.M. van: Algemene aspecten van de veredeling van eenjarige tropische gewassen (General aspects of breeding annual tropical crops). *Landb. Tijdschr. 83,* 1971, 4, p. 129-134.

Marrewijk, G.A.M. van: Ontwikkeling en opbrengst van een aantal kortstengelige sorghumhybriden (Development and yield of a number of semi-dwarf sorghum hybrids). *SL 22,* 1974, 1, p. 34-39.

Marrewijk, G.A.M. van: De invloed van neerslag op de opkomst, groei en ontwikkeling van sorghum (The influence of rainfall on emergence, growth and development of sorghum). *SL 21,* 1973, 3, p. 112-120, 2 figs.

Marrewijk, G.A.M. van: Preliminary cassava yield trials on soils of the Zanderij Formation. *SL 22,* 1974 (1975), 2/3, p. 52-57, 1 fig.

Martinus Arion, F.: De identiteit van het papiamentu. *Ruku 2,* 1970, *2/3* part I; *4/5,* part II.

(Martinus Arion, Frank): De blijde Emancipatieprijs (of Antoine J. Maduro): *Ruku 1,* 1969, *3,* p. 3-5, portr.

Martinus Arion, F.: Het einde van de Sticusa? *Ruku 2,* 1970, *4/5,* p. 29-31.

Martinus, Frank: De onbekende Colá Debrot. *Ruku 2,* 1970, *1.*

Mascaruba . . . *Amigoe* 10.X.1973, 4 pp., ill.

Mast, W. van der: Hulp aan indianen in Suriname. *Oost & West 63,* 1970, *11,* p. 9-12, 3 figs. — *Beurs* 6.I.1971, p. 4.

Medische Studentendag in Antillenhuis. Dr. Chris Engels wees op belangrijke rol van NA op medisch gebied. *Beurs* 2.VII.1971, p. 1. — *Amigoe* 3.VII, p. 6.

Medische zorg op St. Maarten nog op de been . . . Instelling vast overlegorgaan gebiedende eis. *Amigoe* 6.XI.1973, p. 9.

Meerderheid Antillianen wil nog geen zelfstandigheid. W. Koot: snelle zelfstandigheid kan tot motivatie leiden. *Amigoe* 10.VI.1975, p. 3. Also: Leren lopen, p. 1.

Meerderheid Aruba voor aparte status. *Amigoe* 4.VIII.1973, p. 5.

Meerderheid in Suriname wil geen afscheiding. *Beurs* 20.IX.1971.

Meer Mohr, C.G. v.d.: Recent carbonates from the Netherlands Antilles: Hypersaline to open marine environments. *Annales Soc. Géol. Belgique 95,* 1972, p. 407-412, 3 figs.

Mees, G.F.: Additions to the avifauna of Suriname. *Zool. Meded. Leiden 48,* 1974, 7, p. 55-67, col. pl. 1 excl.

Mees, G.F.: Contopus albogularis (Berlioz) (Aves, Tyrannidae). *Proc. Kon. Ned. Ak. Wet. (C) 76,* 1973, 5, p. 465-475, 1 fig., pl. 1-2 excl.

Mees, G.F.: De vogelwereld van de Brownsberg. In: *De vogels van de Brownsberg,* STINASU Natuurgids *B 3,* 1975, p. 27-34.

Melville, Phillips: Salute at 'Statia'. *Proc. U.S. Naval Inst.,* June 1961, p. 70-76.

Menezes, Naércio A.: Systematics and evolution of the tribe Acestrorhynchini (Pisces, Characidae). *Arquivos Zool. S. Paulo 18,* 1969, p. 1-150, 104 figs. (incl. fishes from Suriname)

Mennega, Alberta M.W.: A survey of the wood anatomy of the New World Hippocrataceae. *Research trends in plant anatomy — Chowdhury Commem. Vol.* 1972, p. 62-72, 2 pls. excl. (incl. Surinam trees)

Mennega, Alberta M.W.: Proteacea. *Flora of Suriname 1,* part 2: Additions and corrections, 1968, p. 315-320.

Mennega, Alberta M.W.: Wood structure of the genus Talisia (Sapindaceae). *Acta Bot. Neerl. 21* (6), 1972, p. 578-586, 2 pls. incl. (Suriname)

Mennega, Alberta M.W., with co-operation of Suzanne M. Jutte: 'Soft-rot' in a wood sample of Dicranostyles: a rectification. *Acta Bot. Neerl. 21,* 1972, 4, p. 343-345, 2 figs. See: Mennega, 1969: The wood structure of Dicranostyles. (Suriname)

Mennega, Alberta M.W. & Görts-van Rijn, Anne R.A.: Ulmaceae. *Flora of Suriname 1,* part 2: Additions and corrections, 1968, p. 301-302.

Mennega, Alberta M.W. & Lindeman, J.C. & Görts-van Rijn, Anne R.A.: Xyridaceae. *Flora of Suriname 1,* part 2: Additions and correction, 1968, p. 340-342.

MEP wil aparte status Aruba als deel van een Gemenebest. *Amigoe* 16.III.1973, p. 3. — Imposante manifestatie . . . 19.III.'73, p. 5.

Mevrouw (Johanna) Manuel: stakende leerkrachten verdienen steun. *Amigoe* 27.V.1972, p. 9, portr.

'Mewan Bakra': Politieke reisbrief uit Suriname. *Nieuwe Linie* 16.II.1972, p. 5, 3 figs.

Meyer, A.: Enige socio-psychologische opmerkingen over Curaçao. *NWIG 47,* 1969, p. 60-66.

Meyer, David L.: Functional morphology and living habits of shallow water unstalked crinoids of the Caribbean Sea. *Abstr. Ann. Meeting Geol. Soc. Amer.* 12.XI.1969, 1 p. (Curaçao)

Meyer, D.L.: Feeding behavior and ecology of shallow-water unstalked crinoids (Echinodermata) in the Caribbean Sea. *Marine Biology 22,* 1973, p. 105-129, 14 figs. (Fig. 3-6 being 17 underwater phot.; Curaçao)

Meyer, D.L.: The collagenous nature of problematical ligaments in crinoids . . . *Marine Biology 9,* 1971, 3, p. 235-241, 3 + 6 figs. (Research in Curaçao.)

Meyers, H.: Surinaamse garnalenschepen voor de Braziliaanse kust. *Sur. Jur. 17,* 1974, p. 3-15.

Miep Diekman: 'Mijn boeken moeten niet vertaald worden', *Amigoe* 17.XII. 1969, p. 9, portr.

Migratie naar Nederland . . . Andre Kuntze . . . *Amigoe* 9.III.1972, p. 8.

Mijnmaatschappij. *Ant. Nwsbr. 11,* 1970, *17,* p. 1-7; also *15* and *43,* p. 2-3. — *Amigoe* 27.I, 2.II, 20 & 25.III.1970. Rapport . . . Longyear Cy, *Beurs* 2.VI. 1970, p. 2.

Milieubelangen van Bonaire beschermen. *Beurs* 9.X.1972, p. 4.

Millie Kooy bedrijft massaal public relations voor Antillen. *Amigoe* 23.III.1972, p. 11, portr. — (Mildred Kooy of Dovale Advertising, editor of monthly Holiday Publication: Holiday Curaçao, Holiday Aruba, Holiday Bonaire, Holiday Sint Maarten.)

Minister L. da Costa Gomez (— Matheeuws) moderniseert Volksgezondheid. *Amigoe* 1.VIII.1970, p. 3, portr. — See also *Beurs* 28.VIII.

Mitrasing, F.E.M.: The politics of Surinam and the Netherlands Antilles, by Albert Gastmann, 1968. A viewpoint from Surinam. *Car. Studies 10,* 1970, 1, p. 111-114. (Review)

Moderne hoog-vacuüm-eenheid door Premier in gebruik gesteld. *Nos Isla 10,* 24.IV.1970, *232,* p. 1-3, 5 figs.

Moen, Adrian M.: Ambtenaren op tweesprong. *Kontakto Antiyano 5 (4),* 1974, p. 4-6; *(5),* p. 9-12.

Moen, A.M.: Antilliaan afhankelijk van interne en externe machten. *Amigoe* 2.XII.1971, p. 7, portr.

Mol, Jan-Jacques van: Les Conidae du Surinam. *Zool. Meded. Leiden 46,* 1973, 19, p. 261-268, 3 figs, 2 pls. excl.

Monkou, W.H.C.: Statuut adjosie (vaarwel)! *Hangalampoe,* (1974), 5, p. 5-6.

Monzón, T.M.: Naar een nieuwe juridische orde voor de exploitatie van de rijkdommen der zee en de implicaties hiervan voor de Antillen. *Kristòf 1,* 1974, p. 224-230, 257-260; *2,* 1975 p. 73-84.

Moonen, Joep M.: Slangen in Suriname (Snakes in Suriname). *Sur. Mag., June 1975,* p. 8-13, 9 figs, 6 of them in colour.

Mueller-Darss, H. & Staudt, F.J.: Studien zur körperlichen Belastung des Menschen und ihrer Grenzen bei Holzerntearbeiten in der Tropen. *Forstwiss. Centralblatt 93,* 1974, 2, p. 98-118, 2 figs. Also *Celos bull. 27.*

Morton, Julia F.: A survey of medicinal plants of Curaçao. *Econ. Botany 22,* 1968, 1, p. 87-102, 8 figs.

Morton, Julia F.: Cadushi (Cereus repandus Mill.), a useful cactus of Curaçao. *Econ. Botany 21,* 1967, 2, p. 185-191, 8 figs.

Morton, Julia F.: Folk-remedy plants and esophageal cancer in Coro, Venezuela. *Morris Arboretum Bull. 25,* June 1974, p. 24-34, 7 figs.

Morton, Julia F.: Plants associated with esophageal cancer cases in Curaçao. *Cancer Research 28,* 1968, p. 2268-2271.

Morton, Julia F.: Tentative correlations of plant usage and esophageal cancer zones. *Econ. Botany 24,* 1970, p. 217-226, 1 fig. (Refers to Curaçao.)

Morton, Julia F.: The Calabash (Crescentia cujete) in folk medicine. *Econ. Botany 22,* 1968, 3, p. 273-280, 7 figs. (Also dealing with Curaçao)

Mr. Dr. M.F. da Costa Gomez. *Beurs* 10.II.1973, p. 6, 8 figs. — Herinneringen aan Doctoor. *Amigoe* 10.II.1973, 10 pp., ill. (by Boeli van Leeuwen, L.D. Gerharts, Guillermo Rosario, Chas Lebacs, W.P. Plantz, Juancho Evertsz, Gez. da Costa Gomez, R.F. McWilliam). — Onthulling standbeeld . . . *Amigoe* 11.II.1973; 12.II. — Grootse hulde . . . 12.II.

Mr. C. Dip: . . . Conclusies na studieweek over onafhankelijkheid. *Amigoe* 18.XI.1971, p. 6, portr.

Mr. C.I. Plantz: . . . Financiële onafhankelijkheid als basis politieke zelfstandigheid. *Amigoe* 17.XI.1971, p. 9, portr.

Mr. (Eduard) Karamat Ali . . . Meesterbrein achter Surinaamse grondwet. *Amigoe* 24.VII.1975, p. 11, portr.

Muñoz, Pedro José: (Review) Carlos Felice Cardot. Curazao Hispánico. *Bol. Acad. Nac. de la Historia, Caracas, 56,* 1973, 222, p. 321-323.

Muy Rev. Padre Willem Cornelis Möhlmann. *La Union* 9.X.1969, p. 1, portr.

Myers, Charles W. & Hoogmoed, M.S.: Zoogeographic and taxonomic status of the South American snake Tachymenis surinamensis. *Zool. Meded. Leiden 48,* 1974, 17, p. 187-194, pl. 1 excl.

Nagelkerken, Wil. P.: A study on the occurrence of fishes in relation to corals. *Proc. A.I.M.L.C. 9,* 1973, p. 13.

Nagelkerken, W.P.: On the occurrence of fishes in relation to corals in Curaçao. *Stud. Cur. 45,* 1974, p. 118-141, fig. 105-106.

Natuurbescherming in Suriname. *Sur. Nws. 21,* 1971, *37-40.*

Natuurbescherming in Suriname en de Nederlandse Antillen. *Sticusa Journaal 4,* 1974, *8,* p. 8-9.

Natuurlijke rijkdommen verdienen grote plaats in Ant. toekomstbeeld. Sti. Nat. Parken (mr. G. Dutry van Haeften). *Amigoe* 21.IV.1970, p. 5.

Natuurschoon van Bonaire in combinatie met ontspanning. *Beurs* 28.IX.1970, p. 3.

Natuur's kostbaarste gaven zijn onze riffen. Beschermingsmaatregelen hoognodig . . . *Beurs* 14.IV.1972, p. 3.

Na vier jaar voorbereidend werk eerste zout geoogst. *Amigoe* 6.IX.1972, p. 9, 4 figs.

Na 25 jaar kent Curaçao nog niet de weg naar het museum. *Amigoe* 22.IX. 1973, p. 11, 8 figs.

Ned. Antillen komen met forse verlanglijst. *Utr. Nwsbl.* 2.III.1970, p. 1.

Nederland kan zijn kolonien niet kwijt. Paul van 't Veer in het Parool (30.III.). *Amigoe* 1.IV.1972, p. 11.

Nederland moet kwestie territoriale wateren regelen. Drs. M. de Castro . . . *Amigoe* 11.XI.1971, p. 3, portr.

Nederland negeert problematiek van de Antillen. *Beurs* 7.III.1973, p. 2 & 7.

Nederlandse Antillen met weinig kansen toch naar nieuwe groei. *Accent* 23.X.1971, p. 21-24, 4 figs.

Nederlandse Antillen werpen zich met verve op toeristenbusiness. *Beurs* 6.VI. 1972, p. 3.

Nederlandse Parlementariërs willen spoed met onafhankelijkheid Suriname. *Amigoe* 30.VIII.1971. — Parlementariërs lieten in Suriname tijdbom achter. 1 & 2.IX.

Nieman, R.: Antilliaanse vakantie. *De Vrouw en haar Huis 64,* July 1970, p. 442-446, 6 figs.

Nieser, N.: Corixidae of Suriname and the Amazon, with records of other neotropical species. *Stud. Sur. 12,* 1970, p. 43-70, fig. 39-99.

Nieser, N.: Gerridae of Suriname and the Amazon, with additional records of other neotropical species. *Stud. Sur. 12,* 1970, p. 94-138, fig. 131-171.

Nieser, N.: Hydrometridae of Suriname and the Amazon, with additional records of other neotropical species (Hemiptera-Heteroptera). *Stud. Sur. 12,* 1970, p. 139-151, fig. 172-189.

Nieser, N.: Notes on Antillean Notonectidae. *Stud. Cur. 30,* 1969, p. 88-89, fig. 178-184.

Nieser, N.: The Gelastocoris nebulosus complex (Heteroptera — Gelastocoridae). *Stud. Sur. 13,* 1972, p. 57-67, fig. 25-47.

Nieser, N.: The Heteroptera of the Netherlands Antilles — VIII. Pleidae, Naucoridae, Ranatridae. *Stud. Cur. 30,* 1969, p. 58-71, fig. 145-162.

Nieser, N.: Records of South American Notonectidae mainly from the Amazon-region. *Stud. Sur. 12,* 1970, p. 71-93, fig. 100-130.

Nieuwe partij . . . Bovenwinden . . . Charlie Vlaun (PPM) . . . *Amigoe* 31.III. 1971, p. 7, portr.

Nieuwe partij opgericht SRP. *Amigoe* 4.II.1971, p. 3. — *Beurs* 4.II, p. 2 (Socialistische Republikeinse Partij; F.J. Antersijn)

Nieuwe spelling stuit op verzet in staten. *Amigoe* 25.XI.1971, p. 3.

Nieuwjaarsrede voorzitter Kamer van Koophandel (Lionel Capriles). *Beurs* 3.I. 1970, p. 3.

Nieuw vliegveld Statius werd feestelijk geopend. *Amigoe* 27.XI.1971, p. 3, 2 fig.

Nijssen, H.: Records of the catfish genus Corydoras from Brazil and French Guiana . . . *Neth. J. Zool. 21,* 1971, 4, p. 412-433, 11 figs., 3 pls.

Nijssen, H.: Vissoorten. *Schakels S 76,* 1970, p. 9-15, 6 figs.

Nijssen, H. & Isbrücker, I.J.H.: On Hypopygus lepturus, a little known dwarf gymnotid fish from South America . . . *Zool. Meded. Leiden 47,* 1972, p. 160-176, 5 figs., pl. 1 — 3 excl.

Nijssen-Meyer, J.: Additional notes on Propeleda platessa (Dall, 1890) . . (Pelecypoda, Nuculanidae). *Basteria 36* (2-5), 1972, p. 55-58, 4 figs.

Nijssen-Meyer, J.: Propeleda platessa (Dall, 1890), a nut clam new for the coastal waters of Surinam . . . *Zool. Meded. Leiden 47,* 1972, p. 449-456, 2 figs.

1970 In review. *Lago Esso News 32,* 1971, *1,* p. 4-6, ill. (Aruba)

1975 Proclaimed the year of the tourist. *Bon. Bull. 1,* 1975, *12,* p. 1.

(Nita). Minister Amador P. Nita overleden. Leed aan neurologische afwijking . . . *Beurs* 18.VI.1970, p. 1, portr.; 23.VI, p. 1. — Regering wil autopsie door buitenlandse doktoren. *Amigoe* 18.VI, portr. Requiem . . . 22.VI, p. 3. — Protest van Ver. van Geneeskundigen. *Ant. Nwsbr. 11,* 1970, *29,* p. 2; also *28,* p. 1-3.

Nord, Max: Wat doet Sticusa? Perszaken, literatuur en toneel. *Sticusa Journaal 1,* 31.XII.1971, *6,* p. 8-9, portr.

Norton, Graham: Dutch islands of the Spanish Main. Aruba, Bonaire, and Curaçao. *Country Life* 2.XI.1972, p. 1126-1130, 5 figs. + cover picture.

Nota Elhage. Onderwijsvoorzieningen zijn afhankelijk van het algemeen ontwikkelingspeil. *Beurs* 24-26.I.1973.

Nota, D.J.G.: Morphology and sediments off the Marowijne River, eastern Surinam shelf. *Hydrograph. Newsletter Spec. Publ. 6,* 1971, p. 31-35, fig. 49-50 excl.

Obeah in the Dutch Antilles. *Kontakto Antiyano 5,* 1973, *4/5,* p. 9-14.

Ocks, Piet & Kooij, Willem van der: Bonaire: 'n verademing. *Haagsche Courant* 21.XI.1973; see *Beurs* 11.XII, p. 3.

Officiële opening nieuwe dok . . . Rede van gouverneur B.M. Leito . . . *Beurs* 8.IV.1972, p. 1 e.a., ill. See also 23.III, p. 2.

O'Gara, R.W.: Biologic screening of selected plant material for carcinogens. *Cancer Research 28,* 1968, p. 2272-2275. (With reference to Curaçao.)

O'Gara, Roger W. & Lee, Cecil & Morton, Julia F.: Carcinogenity of selected plants from Curaçao after oral and subcutaneous administration to rodents. *Journal Nat. Cancer Inst. 46,* 1971, 6, p. 1131-1137.

Oirschot, Frater Anton van: Onderwijs en voertaal, nu en straks. *Amigoe* 14 & 20.II.1973.

Oirschot, A. van, e.a.: see *Leerplan en leidraad basisonderwijs N.A.,* 1970.

Oldman, Oliver: (Review of) Andic & Andic, *Government finance and planned development:* Fiscal surveys of Surinam and the Netherlands Antilles. *Car. Studies 10,* 1971, 4, p. 203-206.

Olie raffinaderij op Bonaire. *Beurs* 30.III.1972, p. 1-2. See also: 8.V.1973, 19 & 29.VIII.1974, 2.X. — *Amigoe* 12.VI.1972, 20 & 23.X; 12 & 15.VIII.1974, 7.X. — *Bon. Bull. 1,* 1974 no. *9,* 1975, *12.*

Onafhankelijkheidsbeweging op Curaçao? Bericht in El Mundo (20.IX.) tegengesproken. Geen Spoken. *Amigoe* 21.IX. 1971. — Onthulling van 'El Mundo' over een geheim plan. Inlijving Curaçao bij Venezuela in het verschiet. *Beurs* 21.IX.1971, p. 1; 25.IX.

Onder-inspecteur (F.A.) van Lieburg bij vertrek . . . *Amigoe* 3.VI.1975, p. 3 & 6, 2 portr.

Onderzoek naar vorming kalkgesteenten Bonaire. *Amigoe* 26.III.1970, p. 9, 3 figs.

One goat, one vote. Geiten gunnen Arubaanse flora geen kans . . . *Amigoe* 2.X.1972, p. 11, 1 fig. — Geit. 9.III.1972, p. 8.

Ons bedrijf in 1970. *Nos Isla 10,* Kersteditie, *246,* p. 4-5 & 7, 5 col. ill.

Onthullingen van een arts op St. Eustatius. *Beurs* 15.VIII.1970, p. 1. — Perspectiefloosheid op Statia. *Amigoe* 15.VIII, p. 1 (Van Hardenbroek). — *Ant. Nwsbr. 11,* 23.IX.1970, *41,* p. 4-5.

Onthullingen van Surinaams auteur. Edgar Cairo . . . *Beurs* 7.VII.1971, p. 5, portr.

Ontwerp-landsverordening Rechtshogeschool goedgekeurd. *Ant. Nwsbr. 11,* 14 X.1970, *44,* p. 1-2.

Onze eigen nationale Bank (Vervuurts Bank N.V.). *Hangalampoe 1,* (1974), *4,'* p. 10-11, 3 figs.

Ooft, Bennie: Vooroordelen tegen Surinamers. *Onze Wereld 19,* 1975, *7,* p. 4-5.

Ooft, C.D.: Drie eeuwen vertegenwoordigend stelsel in Suriname. *Gedenkboek 100 jaar Staten van Suriname,* 1966, p. 1-106, 5 figs.

Oostenrijkers luisteren naar geluiden van vissen. *Amigoe* 6.III.1971, p. 11, 7 figs. (Alfred Vogelsberger and Franz Fuchs)

Op Curaçao . . . Strijd tegen krotwoningen is hopeloos. *Utr. Nwsbl.* 7.XII.1970, p. 8.

Opening zittingsjaar der Staten met rede Gouverneur (B.M.) Leito. *Beurs* 11.V. 1971, p. 1 & 4-5. — *Ant. Nwsbr. 12,* 26.V.1971, p. 1-4. — Onthullende troonrede van Gouverneur Leito. Uiteenvallen Antillen kwestie van tijd. *Beurs* 15.V. 1974, p. 3 & 6.

Operación rescate en Guayana. *Natura Caracas 37,* 1969, p. 4-11, 13-14, 16-20, ill.

Oprichting van een Antilliaanse investeringsbank harde noodzaak. *Beurs* 8.IV. 1975, p. 4; 9.IV, p. 5. Also 12.IV, p. 3.

Optimaal artsenbestand voornaamste zorg departement Volksgezondheid, Stichting Klinisch Hoger Onderwijs krijgt examenbevoegdheid. *Beurs* 29.XI. 1971, p. 2.

Optimisme over herstel toerisme op Antillen. *Antillen nu 5,* 1970, p. 1-3, 5 figs.

Ornelio Martina: Nu ook verdienstelijk debuut als toneelschrijver. *Amigoe* 22.V.1971, p. 9, portr.

Otto, L.: Stroomwaarnemingen op de Centrale Atlantische Oceaan door de zeesleper 'Orinoco' (near Surinam). *De Zee 89,* 1968, 9, p. 393-397, 2 figs.

